

**T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KARA PARA SORUNU:
KARŞI ÖNLEMLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Dilşat ŞAHİNLER

Danışman
Prof. Dr. Muhammet AKDİŞ

Denizli, 2006

**T. C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KARA PARA SORUNU:
KARŞI ÖNLEMLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Dilşat ŞAHİNLER

Danışman
Prof. Dr. Muhammet AKDİŞ

Denizli, 2006

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Maliye Ana Bilim Dalı, Maliye Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Selami SEZGİN

Jüri Başkanı

Jüri- Danışman

Prof. Dr. Muhammet AKDİŞ

Jüri

Doç. Dr. Aldülkadir IŞIK

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Milli gelir hesaplarını elde etmede kullanılan istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan kayıtdışı ekonomi, çoğu zaman kara para ile aynı anlama kullanılmaktadır. Ancak kara para, kayıtdışı ekonominin parçalarından biridir ve yasadışı faaliyetlerden sağlanan her türlü aktif değerdir. Ulusal veya uluslararası organize suç örgütlerince yürütülen yasadışı faaliyetlerin kapsamına yolsuzluk, kaçakçılık vb. girmektedir. Kayıtdışı ekonominin ve dünyada dolaşan kara paranın miktarının tespiti mümkün değildir. En önemli nokta elde edilen kara paranın aklanmasıdır. Kara para aklama, yasadışı faaliyetlerden sağlanan gelirlerin yasal yollardan sağlanmış gibi ekonomik sisteme sokulmasıdır. Kara para, birbirinden ayrı veya eş zamanlı olarak gerçekleşen üç aşamadan geçerek aklanır. Her aşamada farklı yöntemler kullanılır.

Kara para, makro ve mikro ekonomiyi, bankacılık sistemini ve uluslararası piyasaları olumsuz etkiler. Çünkü kâr amaçlı bu faaliyetler, sosyal fayda fonksiyonuna giren malların üretiminde kullanılan üretim faktörlerini kullanarak yüksek maliyetlere yol açmakta, üretime doğrudan bir katkıda bulunmamaktadır. Ekonomik ve finansal göstergeleri çarpıtarak bütçe, maliye, para ve dış ticaret politikalarının hedeflerinden sapmasına neden olmaktadır. Kara paranın ortaya çıkardığı bu sorunlar tüm dünya ülkelerini, karşı önlemler almaya itmiştir. Ülkeler FATF gibi bağlayıcı hükümleri ve uygulamaları bulunan uluslararası kuruluşlar oluşturmuşlar, birlikte hareket etmek amacıyla FATF 40 Tavsiyesi gibi çeşitli belgeler ve sözleşmeler düzenlenmiştir. Ancak kara para ile mücadelede başarıya ulaşılabilmesi için konunun uluslararası alanda suç olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ülkelerin aralarında hızlı bilgi değişimi yaparak deneyimlerini paylaşmalarının, ulusal alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının, uygulamada etkinlik için kamu otoritelerinin üzerlerine düşen görevleri aksatmamalarının da önemi büyüktür. Dünya ülkeleri ile birlikte Türkiye’de kara para ile mücadelesini farklı şekillerde sürdürmektedir.

ABSTRACT

Unregistered economy including unestimated income and creative economics activities for all casts of statistics used to gain accounts of national income, usually uses dirty money in the same meaning. But dirty money refers all kinds of money and active values having any illegal ways. By executing national or international organized crime organization, this illegal activities contain corruption, smuggling. Quantity of unregistered economy and dirty money moving in the world isn't possible. Principal point is money laundering. Money laundering refers to conversion or transfer of property. Knowing that such property is derived from serious crime for the purpose of concealing, the illicit origin of the property. Dirty money is laundered three phases which reliazed apart or simultoneously. In all phases, different casts are used.

Dirty money has negative effects on macro and micro economy, banking system and international markets. Because these activities, which have purpose of getting profits, don't have directly any productive by using up the resources entering the social utility function and causing economic cost. They complicate to manage budget, finance, money and external trade policies by distorting economic and financial indicators. These problems which deduced dirty money, impels all world countries to take anti-measures. Countries formed international societies like FATF which has binding rule and practice, so as to common action to arranged like FATF 40 Recommendation various documents and agreements. But for being successful, is been great the importance of the acceptance of subject as a crime in the international area and sharing experiences by the exchange of information rapidly; in the national area taking necessary legal measures and not neglecting duties of public authorities for effectiveness in practice. In this sense, in Turkey together worlds countries are maintained for warfaring dirty money.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar LİSTESİ.....	XV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XVI
KISALTMALAR.....	XVII
ÖNSÖZ.....	XXII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUNDIŞI FAALİYETLER, KAYITDIŞI EKONOMİ, KARA PARA: TANIM ve KAVRAMLAR

1.1. Kayıtdışı Ekonomi.....	6
1.1.1. GSMH ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi.....	6
1.1.2. Yasallık ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi.....	7
1.1.3. Belgelendirme ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi.....	8
1.1.4. Meslek gruplarına göre kayıtdışı ekonomi.....	8
1.1.5. Kayıtdışı ekonomi ve nedenleri.....	10
1.1.5.1. Kayıtdışı ekonominin bireysel ve ekonomik nedenleri.....	11
1.1.5.2. Kayıtdışı ekonominin yasal ve mali nedenleri.....	12
1.1.5.3. Kayıtdışı ekonominin diğer nedenleri.....	13
1.1.6. Kayıtdışı ekonomiyi tahmin yöntemleri.....	15
1.1.6.1. Doğrudan ölçme yöntemleri.....	16
1.1.6.2. Dolaylı ölçme yöntemleri.....	16
1.1.6.2.1. Gayri safi milli hasıla yaklaşımı.....	16
1.1.6.2.2. İstihdam yaklaşımı.....	17
1.1.6.2.3. Parasalcı yaklaşım.....	17
1.2. Kara Para.....	17

1.2.1. Bazı uluslararası anlaşmalar ve hukuk sistemleri itibariyle kara para.....	19
1.2.2. Türk hukuk sistemi itibariyle kara para.....	20
1.2.3. Kara paranın unsurları.....	20
1.2.4. Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para İlişkisi.....	20
1.2.4.1. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki kavrama ilişkin farklar.....	22
1.2.4.2. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki yasallığa ilişkin farklar.....	22
1.2.4.3. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki cezalandırma tekniğine ilişkin farklar.....	23
1.2.4.4. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki görevli kamu birimlerine ilişkin farklar.....	23
1.2.4.5. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki mücadele amacına ilişkin farklar.....	24
1.2.4.6. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki amaca ilişkin farklar.....	24
1.2.4.7. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki vergilemeye ilişkin farklar.....	24
1.2.4.8. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki kamu uygulamalarına ilişkin farklar.....	25
1.2.4.9. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki diğer farklar.....	25
1.2.5. Kara para ekonomisi ve nedenleri.....	26
1.2.5.1. Kara para ekonomisinin ekonomik nedenleri.....	28
1.2.5.2. Kara para ekonomisinin sosyal nedenleri.....	29
1.2.5.3. Kara para ekonomisinin adli nedenleri.....	31
1.2.5.4. Kara para ekonomisinin siyasi nedenleri.....	31
1.2.5.5. Kara para ekonomisinin bürokratik nedenleri.....	32
1.2.5.6. Kara para ekonomisinin diğer nedenleri.....	32
1.3. Kanun Dışı Sayılan Faaliyetler.....	34
1.3.1. Yolsuzluk.....	34
1.3.1.1. Yolsuzluk türleri.....	35

1.3.1.1.1. Görevin kötüye kullanılması şeklindeki yolsuzluklar.....	35
1.3.1.1.2. Banka işlemlerinde yapılan yolsuzluklar.....	36
1.3.1.1.3. Gayrimenkullere ilişkin yolsuzluklar.....	37
1.3.1.1.4. Dış ticaret yolsuzlukları.....	38
1.3.1.1.5. Siyasal yolsuzluklar.....	38
1.3.2. Rüşvet.....	39
1.3.3. Kaçakçılık.....	40
1.3.3.1. Vergi kaçakçılığı.....	40
1.3.3.2. Gümrük kaçakçılığı.....	41
1.3.3.2.1. Oto kaçakçılığı.....	42
1.3.3.2.2. Tekel maddeleri kaçakçılığı.....	42
1.3.3.2.3. Emtia kaçakçılığı.....	42
1.3.3.2.4. Akaryakıt kaçakçılığı.....	43
1.3.3.2.5. Gümrük işlemleri sırasında yapılan kanunsuzluklar.....	44
1.3.3.3. Diğer kaçakçılıklar.....	44
1.3.3.3.1. Uyuşturucu madde kaçakçılığı.....	44
1.3.3.3.2. Silah-mühimmat kaçakçılığı.....	44
1.3.3.3.3. Radyoaktif ve nükleer madde kaçakçılığı.....	45
1.3.3.3.4. Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı.....	45
1.3.3.3.5. Kıymetli taş ve döviz kaçakçılığı.....	46
1.3.3.3.6. Organ ve doku kaçakçılığı.....	46
1.3.3.3.7. İnsan kaçakçılığı.....	46
1.3.4. Sahtecilik.....	47
1.3.4.1. Belge sahteciliği.....	47
1.3.4.2. Fikir ve sanat eserleri, telif hakları, marka ve patent taklitçiliği.....	48
1.3.4.3. Kalpazanlık.....	48
1.3.5. Dolandırıcılık.....	49
1.3.6. Kanun Dışı Sayılan Diğer Faaliyetler.....	49
1.3.7. Organize suç ve organize suç örgütleri.....	49
1.3.7.1. Organize suç ve organize suçluluk.....	49
1.3.7.2. Organize suç örgütleri.....	51

İKİNCİ BÖLÜM
DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE
KARA PARA ve AKLANMASI SORUNU

2.1. Dünyada Yolsuzluk, Rüşvet, Organize Suç Örgütleri, Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Olgusu.....	54
2.1.1. Dünyada yolsuzluğun boyutu.....	54
2.1.2. Organize suç örgütleri.....	59
2.1.3. Kayıt dışı ekonomi.....	60
2.1.4. Dünyada aklanan kara para.....	63
2.2. Türkiye'de Yolsuzluk, Rüşvet, Organize Suç Örgütleri, Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Olgusu.....	66
2.2.1. Türkiye'de yolsuzluğun nedenleri.....	67
2.2.1.1. Türkiye'de yolsuzluğun boyutu.....	68
2.2.2. Organize suç örgütleri.....	70
2.2.2.1. Türkiye'deki organize suç örgütleri.....	71
2.2.3. Kayıtdışı ekonomi.....	73
2.2.4. Türkiye'de aklanan kara para.....	75
2.3. Kara Para ve Aklaması Sorunu.....	76
2.3.1. Bazı uluslararası anlaşmalar ve hukuk sistemleri itibariyle kara paranın aklanmasının tanımı.....	77
2.3.2. Türk hukuk sistemi itibariyle kara paranın aklanması kavramı.....	79
2.3.3. Kara paranın aklanmasının unsurları.....	79
2.3.4. Kara paranın aklamasının nedenleri.....	80
2.3.5. Kara paranın aklamasının aşamaları.....	80
2.3.5.1. Yerleştirme (placement) aşaması.....	81
2.3.5.2. Ayrıştırma(layering) aşaması.....	82
2.3.5.3. Bütünleştirme (integration) aşaması.....	83
2.3.6. Kara para aklama yöntemleri.....	84
2.3.6.1. Fonların fiziken ülke dışına çıkarılması yoluyla kara paranın aklanması.....	85

2.3.6.2. Finans kurumları ve banka temsilcilikleri yoluyla kara paranın aklanması.....	85
2.3.6.2.1. Banka temsilciliklerini kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	86
2.3.6.2.2. Finans kurumlarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	86
2.3.6.3. Bankaların kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	87
2.3.6.3.1. Banka mevduat hesaplarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	88
2.3.6.3.1.1. Parçalama (structuring) yöntemiyle kara paranın aklanması.....	88
2.3.6.3.1.2. Çok sayıda hesap yöntemi (smurfing) yöntemiyle kara paranın aklanması.....	89
2.3.6.3.1.3. Bankalarda hayali veya başka isme hesap açılması yoluyla kara paranın aklanması.....	90
2.3.6.3.1.4. Başka şahıslara ait hesap açılması ve sırdaş hesap yoluyla kara paranın aklanması.....	90
2.3.6.3.1.5. Geçici hesapların kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	90
2.3.6.3.2. Banka kredi işlemlerinin kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	91
2.3.6.3.2.1. Paralel kredi (back to back) yoluyla kara paranın aklanması.....	91
2.3.6.3.2.2. Oto-finans borç metodu (loan back) yoluyla kara paranın aklanması.....	91
2.3.6.3.2.3. İtibara dayanan (fiduciary) işlemler yapılması yoluyla kara paranın aklanması.....	92
2.3.6.3.3. Bankaların kiralık kasalarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması.....	93
2.3.6.3.4. İnternet bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması.....	93
2.3.6.3.4.1. Elektronik fon transferi yoluyla yapılan ödemelerle kara paranın aklanması.....	94

2.3.6.3.4.2. Elektronik cüzdan yoluyla kara paranın aklanması.....	94
2.3.6.3.4.3. Ev ve ofis bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması.....	94
2.3.6.3.4.4. Telefon bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması.....	94
2.3.6.3.4.5. SWIFT sistemi yoluyla kara paranın aklanması.....	95
2.3.6.3.4.6. Elektronik para yoluyla kara paranın aklanması.....	95
2.3.6.3.4.7. Elektronik çek yoluyla kara paranın aklanması.....	95
2.3.6.3.4.8. Otomatik vezne makineleri yoluyla kara paranın aklanması.....	96
2.3.6.3.4.9. Diğer ödeme araçları yoluyla kara paranın aklanması.....	96
2.3.6.3.5. Alternatif bankacılık işlemleri (yer altı bankacılığı) yoluyla kara paranın aklanması.....	96
2.3.6.3.5.1. Hawala sistemi yoluyla kara paranın aklanması.....	96
2.3.6.3.5.2. Fei ch'ien: Uçan para yoluyla kara paranın aklanması.....	97
2.3.6.3.5.3. Hui: Ödünç yoluyla kara paranın aklanması.....	98
2.3.6.3.5.4. Chit-chop shop: İşaret yoluyla kara paranın aklanması.....	98
2.3.6.4. Vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması.....	98
2.3.6.4.1. Vergi cenneti kavramı.....	99
2.3.6.4.2. Vergi cennetlerinin özellikleri.....	99
2.3.6.4.3. Kıyı bankacılığı (off-shore banking).....	102
2.3.6.4.4. Kıyı bankacılığı (off-shore banking) özellikleri.....	102
2.3.6.4.5. Vergi cennetleri ve kıyı bankaları yoluyla kara paranın aklanması.....	104
2.3.6.5. Döviz Büroları (yetkili müesseseler) yoluyla kara paranın aklanması.....	105
2.3.6.5.1. Nakit değişimi yoluyla kara paranın aklanması.....	106
2.3.6.5.2. Döviz arbitrajı yoluyla kara paranın aklanması.....	107

2.3.6.5.4. Konvertibl olmayan dövizler yoluyla kara paranın aklanması.....	107
2.3.6.6. Döviz karaborsası yoluyla kara paranın aklanması.....	107
2.3.6.7. Yasal ticari faaliyetler yoluyla kara paranın aklanması.....	108
2.3.6.7.1. Göstermelik şirketler yoluyla kara paranın aklanması.....	108
2.3.6.7.2. Paravan şirketler yoluyla kara paranın aklanması.....	108
2.3.6.7.3. Casino ve kumarhaneler yoluyla kara paranın aklanması.....	109
2.3.6.7.4. Piyango ve talih oyunları yoluyla kara paranın aklanması.....	109
2.3.6.7.5. Sahte borç - alacak ilişkisi yoluyla kara paranın aklanması.....	110
2.3.6.7.6. Perakende ticaret yoluyla kara paranın aklanması.....	110
2.3.6.7.7. İletişim sektöründe faaliyetlerde bulunulması suretiyle kara paranın aklanması.....	111
2.3.6.7.8. Her türlü nakil aracı, gayrimenkul, lüks ve kıymetli mal alım-satımı yoluyla kara paranın aklanması.....	111
2.3.6.7.9. Sigorta şirketleri yoluyla kara paranın aklanması.....	112
2.3.6.7.10. Seyahat şirketleri-turistik tesisler yoluyla kara paranın aklanması.....	113
2.3.6.7.11. Kamu kurumlarının özelleştirme ihalelerine doğrudan / dolaylı katılım yoluyla kara paranın aklanması.....	113
2.3.6.7.12. Spor kulüpleri yoluyla kara paranın aklanması.....	114
2.3.6.7.13. Sosyal amaçlı dernekler, vakıflar vb. kuruluşlar yoluyla kara paranın aklanması.....	114
2.3.6.7.14. Şirketlerle ilgili işlemler yoluyla kara paranın aklanması.....	115
2.3.6.7.15. Uydu satın alınması yoluyla kara paranın aklanması.....	115
2.3.6.7.16. Danışma ve aracı olarak faaliyet gösteren görevliler eliyle kara paranın aklanması.....	115
2.3.6.7.17. Naylon fatura kullanımı suretiyle kara paranın aklanması.....	116
2.3.6.7.18. Sahte dava yöntemi yoluyla kara paranın aklanması.....	117

2.3.6.8. Para piyasası araçlarına yatırım yapılması suretiyle kara paranın aklanması.....	117
2.3.6.8.1. Factoring şirketler yoluyla kara paranın aklanması.....	117
2.3.6.8.2. Yasadışı ikrazatçılar kullanmak suretiyle kara paranın aklanması.....	118
2.3.6.8.3. Leasing şirketleri kullanmak suretiyle kara paranın aklanması.....	118
2.3.6.8.4. Tüketici finansman şirketleri kullanmak suretiyle kara paranın aklanması.....	119
2.3.6.9. Sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması suretiyle kara paranın aklanması.....	119
2.3.6.9.1. Aracı kurumlar satın alınması, kurulması ve kullanımı suretiyle kara paranın aklanması.....	119
2.3.6.9.2. İştirak yoluyla kara paranın aklanması.....	119
2.3.6.9.3. Futures piyasası işlemleri yoluyla kara paranın aklanması.....	120
2.3.6.9.4. Manipülasyon ve insider-trading yoluyla kara paranın aklanması.....	120
2.3.7. Kara Paranın Aklanmasının Ekonomiye ve Diğer Alanlara Olan Etkileri.....	122
2.3.7.1. Kara paranın aklanmasının hukuki düzen üzerindeki etkileri.....	122
2.3.7.1.1. Kara paranın insan hak ve hürriyetlerine olan etkisi.....	122
2.3.7.1.2. Kara paranın suç, ceza ve yargı sistemine olan etkisi.....	123
2.3.7.1.3. Kara paranın hukuk devleti ilkesine olan etkisi.....	124
2.3.7.2. Kara paranın ekonomi üzerindeki etkileri.....	124
2.3.7.2.1. Kara paranın mikro ekonomiye olan etkisi.....	124
2.3.7.2.2. Kara paranın makro ekonomiye olan etkisi.....	125
2.3.7.2.3. Kara paranın finansal kurumlara ve bankacılık sistemine olan etkisi.....	129
2.3.7.2.4. Kara paranın uluslararası piyasalara olan etkisi.....	130
2.3.7.3. Kara paranın sosyal ve politik yapı üzerindeki etkileri.....	131

2.3.7.3.1. Kara paranın toplum üzerine olan etkisi.....	132
2.3.7.3.2. Kara paranın siyasal sistem (siyaset, bürokrasi) üzerine olan etkisi.....	133
2.3.7.3.3. Kara paranın yolsuzluk ve rüşvet olayları üzerine olan etkisi.....	134

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA SORUNU ve KARŞI ÖNLEMLER

3.1. Dünyada Kara Para Sorunu ve Karşı Önlemler.....	139
3.1.1. Kara Para ve Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kurulan Uluslararası Kuruluşlar.....	139
3.1.1.1. Avrupa konseyi ve pompidou grubu.....	140
3.1.1.2. Bankacılık danışmanlık komitesi.....	142
3.1.1.3. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mali eylem görev grubu.....	143
3.1.1.4. Karayipler mali eylem görev grubu.....	145
3.1.1.5. Egmont grubu.....	146
3.1.1.6. Birleşmiş milletler.....	147
3.1.1.7. Suçun önlenmesi ve ceza adaleti komisyonu.....	148
3.1.1.8. Amerikan devletler örgütü.....	149
3.1.1.9. Kara para aklama üzerine asya/pasifik grubu.....	150
3.1.1.10. Kara para aklamaya karşı doğu ve güney afrika grubu.....	150
3.1.1.11. Bankacılık idarelerinin kıyı bankacılığı grubu.....	151
3.1.1.12. Güney Amerika mali eylem görev gücü.....	152
3.1.1.13. Uluslararası kriminal polis örgütü (interpol).....	152
3.1.1.14. Uyuşturucu maddeler komisyonu.....	153
3.1.1.15. Uluslararası uyuşturucu maddeler kurulu	154
3.2.1.16. Uyuşturucu ticaretiyle savaşılan güneydoğu çalışma grubu.....	154
3.2.1.17. Ekonomik işbirliği teşkilatı.....	155
3.2.1.18. Karadeniz ekonomik işbirliği.....	156

3.2.1.19. Avrupa suç istihbaratı bürosu (europol).....	156
3.2.1.20. Avrupa konseyi anti-para aklama önlemlerinin değerlendirilmesi uzmanları seçme komitesi.....	157
3.2.1.21. Menkul kıymetler komisyonları uluslar arası örgütü.....	158
3.2.1.22. Uluslararası şeffaflık hareketi.....	159
3.2.1.23. Yolsuzluk karşıtı ağ.....	160
3.2.2. Kara Para ve Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslar arası Sözleşme ve Belgeler.....	161
3.2.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı".....	161
3.2.2.2. Uyuşturucu ve psikotrop maddeler kaçakçılığına karşı birleşmiş milletler sözleşmesi (viyana konvansiyonu).....	162
3.2.2.3. Basle komitesi ilkeleri bildirgesi.....	163
3.2.2.4. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mali eylem görev grubu öneri ve raporları -"40 tavsiye kararı".....	164
3.2.3.5. Suç geliri kaynakların aklanması, aranması, zapt edilmesi ve müsadere edilmesi hakkında avrupa konseyi sözleşmesi (strasbourg konvansiyonu).....	165
3.2.3.6. Sınıraşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesi (palermo konvansiyonu).....	166
3.2.3.7. Güneydoğu avrupa işbirliği inisiyatifi ve sınır aşan suçları önleme ve mücadele etmeye ilişkin işbirliği anlaşması.....	167
3.2.3.8. Uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet ile mücadele sözleşmesi.....	167
3.2.3.9. Aruba 19 tavsiyesi.....	168
3.2.3.10. Kingston bildirisi.....	168
3.2.3. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesiyle İlgili Dünyadaki Diğer Uygulamalar.....	169
3.2.3.1. A.B.D.....	169
3.2.3.2. Kanada.....	169
3.2.3.3. Almanya.....	170

3.2.3.4. Belçika.....	171
3.2.3.5. Avustralya.....	172
3.2.3.6. Avusturya.....	173
3.2.3.7. Danimarka.....	173
3.2.3.8. Finlandiya.....	174
3.2.3.9. Fransa.....	174
3.2.3.10. Hollanda.....	175
3.2.3.11. İngiltere.....	176
3.2.3.12. İsveç.....	177
3.2.3.13. İtalya.....	177
3.2.3.14. İsviçre.....	178
3.2.3.15. İrlanda.....	179
3.2.3.16. İspanya.....	179
3.2.3.17. İzlanda.....	180
3.2.3.18. Lüksemburg.....	180
3.2.3.19. Portekiz.....	181
3.2.3.20. Norveç.....	181
3.2.3.21. Yunanistan.....	182
3.2.3.22. Hong Kong.....	183
3.2.3.23. Singapur.....	183
3.2.3.24. Yeni Zelanda.....	184
3.2.3.25. Japonya.....	184
3.2.3.26. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.....	185
3.3. Türkiye’de Kara Para Sorunu ve Karşı Önlemler.....	185
3.3.1. Türkiye’de kara paranın geçmişi.....	185
3.3.2. Türkiye’de kara para mevzuatındaki durum.....	187
3.3.3. Türkiye’de Aklanmanın Önlenmesine İlişkin Kamu ve Diğer Kurumlarının Üstlendiği Roller.....	188
3.3.3.1. Maliye bakanlığı.....	188
3.3.3.2. Adalet bakanlığı.....	189
3.3.3.3. Sermaye piyasası kurulu.....	190

3.3.3.4. Emniyet genel müdürlüğü, jandarma genel komutanlığı ve sahil güvenlik komutanlığı.....	190
3.3.3.5. Merkez bankası.....	191
3.3.3.6. Kültür, sağlık ve dışişleri bakanlıkları.....	191
3.3.3.7. Gümrük ve hazine müsteşarlıkları.....	192
3.3.3.8. Noterler, milli piyango idaresi, tapu sicil müdürlükleri ve Türkiye jokey kulübü.....	192
3.3.4. Yolsuzluk ve rüşvetle Türkiye'deki mücadele.....	193
3.3.5. Organize suç örgütleriyle Türkiye'deki mücadele.....	194
3.3.6. Dünyada ve Türkiye'de Kara Paranın Aklamasıyla Mücadele Kronolijisi.....	196
SONUÇ.....	208
KAYNAKLAR.....	217
ÖZGEÇMİŞ.....	237

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: En Çok Yolsuzluk Yapılan Ülkeler (2000-2003).....	56
Tablo 2: En Az Yolsuzluk Yapılan Ülkeler (2000-2003).....	57
Tablo 3: Ülkelerin Rüşvet Verme Eğilimleri.....	59
Tablo 4: Ülkeler İtibariyle Kayıtdışı Ekonomi/Resmi GSMH'ya oranı.....	62
Tablo 5: Kayıtdışı GSYİH / Kayıtlı GSYİH Oranı Tahmini.....	64
Tablo 6: Batık Bankalar.....	71
Tablo 7: OECD Vergi Cennetleri Listesi.....	101
Tablo 8: Dünyada ve Türkiye'de Kara Paranın Aklamasıyla Mücadele Kronolijisi.....	197

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1: Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Ekonomisi İlişkisi.....	21

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ACN	:	Anti Corruption Network For Transition Economies (Yolsuzluk Karşıtı Ağ)
a.g.i.s	:	Adı geçen internet sayfası
a.g.k	:	Adı geçen kitap
a.g.m.	:	Adı geçen makale
a.g.r.	:	Adı geçen rapor
AGSÜDOST:		Uyuşturucu ticaretiyle savaşıyan güneydoğu çalışma grubu
a.g.u.t.	:	Adı geçen uzmanlık tezi
AK	:	Avrupa Konseyi
APGML	:	Asia/Pacific Group On Money Laundering (Kara Para Aklama Üzerine Asya/Pasifik Grubu)
AT	:	Avrupa Topluluğu
ATM	:	Otomatik Vezne Makineleri (Automatic Treasury Machines)
AUSTRAC	:	Australian Transaction Reports And Analysis Center (Avustralya İşlem Bildirimi ve Analiz Merkezi)
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIS	:	Bank For International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
BM	:	Birleşmiş Milletler
Bkz	:	bakınız
BSEC	:	Blacksea Economic Cooperation (Karadeniz Ekonomik İşbirliği)
CFATF	:	Carribean Financial Action Task Force (Karayipler Mali Eylem Görev Grubu)
CCPCJ	:	Commission On Crime Prevention And Criminal Justice (Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu)
CICAD	:	Inter-Amerikan Commission For Drug Abuse Control (Amerikan Devletleri Arasında Uyuşturucu Kullanımının

		Denetimi Komisyonu)
CIF	:	Caisse d'intervention des societes de bourse (Bankacılık ve Finans Komisyonu)
CIME	:	Committee On International Investment and Multinational Enterprises (Uluslararası Yatırım ve Çokuluslu Şirketler Komitesi)
CND	:	Commission On Narcotic Drugs (Uyuşturucu Maddeler Komisyonu)
Çev	:	çeviren
DCCU	:	Drug Control Coordination Unit (Uyuşturucu Kontrol Koordinasyon Birimi)
DİE	:	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
DSB	:	Drug Supervisory Board (Uyuşturucu Denetleme Kurulu)
DTH	:	Döviz Tevdiat Hesapları
DTOA	:	Drug Trafficking Offences Act (Uyuşturucu Ticareti Suçları Kanunu)
ECO	:	Economic Cooperation Organization (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı)
ECU	:	European Currency Unit (Avrupa Para Birimi)
EDU	:	Europol Drugs Unit (Avrupa Uyuşturucu Birimi)
EPH	:	Elektronic Payment Handler (Elektronik Ödeme İşlemleri)
ESAAMLG	:	The Easten And Sothern Afrikan Anti-Money Laundering Group (Kara Para Aklamaya Karşı Doğu ve Güney Afrika Grubu)
EUROPOL	:	European Criminal Intelligence Office (Avrupa Suç İstihbaratı Bürosu)
FATF	:	Financial Actction Task Force (Mali Eylem Görev Grubu)
FBI	:	Federal Bureau of Investigation (Federal Araştırma Bürosu)
FF	:	Fransız Frangı
FIAS	:	Foreign Invesment Adviser Society (Yabancı Yatırımcı Danışmalık Kurumu)

FIOD	:	Mali Bilgi ve Soruşturma Servisi (Mali Bilgi ve Soruşturma Servisi)
FIUs	:	Financial Intelligence Units (Mali İstihbarat Birimleri)
FSTC	:	Financial Service Technology Company (Finansal Hizmet Teknoloji Şirketi)
GAFISUD	:	South America Financial Action Task Force (Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü)
GCR	:	Global Competitiveness Research (Küresel Rekabetçilik Araştırması)
GRECO	:	Group of States Against Corruption (Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu)
GSMH	:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HK	:	Hollanda Krallık'ına Bağlı ülkeler (Kingdom of Netherlands)
H.Ü.	:	Hacettepe Üniversitesi
ICPC	:	International Criminal Police Commission (Uluslararası Suçla İlgili Polis Komisyonu)
INTERPOL	:	International Criminal Police Organization (Uluslararası Kriminal Polis Örgütü)
IFS	:	International Finance Society (Uluslararası Finans Kurumu)
INCB	:	International Narcotic Control Board (Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu)
IOSCO	:	The International Organization Of Securities Commissions (Menkul Kıymetler Komisyonları Uluslar Arası Örgütü)
İ.B.-E.G.M	:	İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü
İMKB	:	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İ.Ü.	:	İstanbul Üniversitesi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
K.K.T.C	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

K.O.M.D.B	:	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
m.	:	madde
MASAK	:	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MONEYVAL	:	Council Of Europe Select Committee Of Experts On The Evaluation Of Anti-Money Laundering Measures (Avrupa Konseyi Anti-Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi)
MOT	:	Le Bureau de declaration des transactions inhabituelles (Olağandışı İşlemler Bildirim Bürosu)
NCBs	:	National Cetral Bureaus (Ulusal Merkezi Bürolar)
NCCT	:	Non-Cooperative Jurisdiction And Territories (Kara Para İle Mücadele Konusunda İşbirliğinde Bulunmayan Ülkeler ve Bölgeler)
OCRGDF	:	Central Office for the prosecution of serious fraud (Örgütlü Suçların Kovuşturulması Merkezi Ofisi)
OAS	:	Organization Of American States (Amerikan Devletler Örgütü)
OECD	:	Organization for Economin Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
OGBS	:	Offshore Group Of Banking Supervisors (Bankacılık İdarelerinin Kıyı Bankacılığı Grubu)
PCNB	:	Permanent Cetral Narcotics Board (Narkotik Kurulu Daimi Merkezi)
PCOB	:	Permanent Central Optium Board (Afyon Kurulu Daimi Merkezi)
POTA	:	Prevention Terrorism Act (Terörizmin Önlenmesi Kanunu)
R.G.	:	Resmi Gazete
s.	:	sayfa
SASMUS	:	Sınırşan Örgütsel Suçlarla Mücadele Hakkında Uluslararası Sözleşmesi
SBP	:	Statement Of Best Praticce (En İyi Uygulama Bildirisi)

SECI	:	South East European Co-Operation Initiative (Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi)
SOCAK	:	Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:	Türk Ceza kanunu
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TI	:	Transparency International (Uluslararası Şeffaflık Örgütü)
TİSK	:	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TL	:	Türk Lirası
TMSF	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TRACFIN	:	Treatment of Information and Action Against Clandestine Financial Circuits (Gizli Finansal Dolaşımlara Karşı Hareket ve Bilginin İşlenmesi Birimi)
TSHD	:	Toplumsal Saydamlık Hareket Derneği
U.K.	:	United Kingdom (Birleşik Krallık)
UN	:	United Nations (Birleşmiş Milletler)
USA	:	United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)
USIID	:	United States International Improvement Department (ABD Uluslararası Kalkınma Kuruluşu)
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri
WB	:	World Bank (Dünya Bankası)
WCR	:	World Competition Report (Dünya Rekabet Raporu)
WEF	:	World Economic Forum (Dünya Ekonomik Forumu)

ÖNSÖZ

Menfaat elde etme arzusu insanları suç işlemeye teşvik eden güdülerin başında gelmekle birlikte paranın ortaya çıkışı, menfaat ile suç arasındaki ilişkiyi daha da somut kılmıştır. İnsanların topluluk halinde yaşamaya başlaması ile birlikte ekonomik, sosyal ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler de bunu perçinleyerek suç ekonomisini doğurmuştur. Bu durum görevi toplumsal düzeni sağlamak olan kamu otoritelerini suça karşı mücadelede yeni arayışlara itmiştir. Suç ve buna karşı mücadele insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, kara para ve bunun aklanması suçları “mali suçlar” şeklinde ortaya çıkmış, gerek dünya gerekse Türk hukuk literatüründe yeni yeni yer almaya başlamıştır. Ekonominin globalleşmesiyle birlikte birçok kapalı ekonomi açık hale gelmiş, uluslararası piyasalar gelişerek gerçek ve tüzel kişilere fonlarını en yüksek getiriye sağlayacak yerlerde değerlendirme imkanı sağlamıştır. Bu şekilde işlem hacminin artması, araçların çeşitlenmesi kara paranın aklanmasını kolaylaştırmıştır. Böylece sağlanan ekonomik ve politik güç, hukuk devleti ve demokrasinin zedelenmesine, terörün gelişmesine, hükümetlerin ve rejimlerin yıkılıp ülke imajının bozulmasına dolayısıyla toplumsal, siyasal ve sosyal açıdan yozlaşmaya, rüşvet ve yolsuzluklara, adaletsizliğe, ekonomik dengelerin bozulup, krizlere, bütçe, maliye, para ve dış ticaret politikalarının olumsuz yönde etkilenmesine; gelir dağılımı ve toplum refahının bozulmasına, kamu kurum ve kuruluşlarının işlevlerinin azalarak çete, mafya gibi örgütlenmelerin artmasına yol açmıştır. Kara para olgusu yarattığı global sorunlar nedeniyle dünya ile paralel bir şekilde Türkiye’de de kara paranın aklanmasıyla mücadelede yeni düzenlemelerin yapılmasını ve çoğunluğu ilgilendiren bu konunun incelemesini gerekli kılmaktadır.

Tezin hazırlıkları sırasında eleştiri ve önerilerini aldığım değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Muhammet Akdiş’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışma boyunca sabır gösterip manevi desteklerini esirgemeyen babam Ünal, annem Afiyet ve kardeşim Dilem Şahinler’e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Dilşat ŞAHİNLER

GİRİŞ

Suç ve buna karşı mücadele insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, kara para ve bunun aklanması suçları gerek dünya gerekse Türk hukuk sistemi açısından oldukça yeni kavramlardır. Ekonomide yaşanan küreselleşmeyle birlikte kapalı durumdaki bir çok ekonomi açık konuma gelmiştir. Böylece uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmeler, fonlarını ellerinde bulunduran gerçek ve tüzel kişileri, bu fonları en yüksek getiriyi sağlayan yerlere yönlendirmelerine neden olmakta ve buna imkan sağlamaktadır. Ülkeler ve piyasalar arasındaki artan fon transferleri gerçekleşen işlem hacminin artmasına, kullanılan araçların çeşitlenmesine yol açarak kara paranın aklanmasını kolaylaştırmıştır. Kara para yasadışı yollardan sağlandığından aklanmasına ihtiyaç duyulmakta olup, bu da uluslar arası boyutta organize bir suç olmaktadır. Girdiği ülkelerde pek çok sorunlara yol açan kara para, sahiplerine çok büyük bir ekonomik güç sağlamaktadır. Bu güç, hukuk devleti ilkesi ve demokrasinin zedelenmesine, terörün gelişmesine yol açmaktadır.

Söz konusu sorunlar tek ülkeyle sınırlı kalmamakta küreselleşmeyle birlikte uluslararası boyut kazanmaktadır. Çünkü dünyadaki ekonomik sistem anlayışı artık hiçbir engel tanımamaktadır. Emek dışındaki tüm üretim faktörleri piyasalar arasında özgürce hareket edebilmektedir. Bunun için de ülkeler aralarında anlaşmalar yapmakta, örgütler oluşturmakta, birlikler kurmaktadır. Yaşanan bu “sınırsızlık” gelirini yasadışı yollardan sağlayan kişilerin de iştahını kabartarak faaliyetlerini daha da arttırmalarına yol açmaktadır. Her an yeni “yasadışı” yollar kullanılarak kazanç elde edilmekte, bu yollarla kazanılan gelirler de her an katlanarak büyümektedir. Bu şekilde yasadışı faaliyetler neticesinde elde edilen “kara para” dünyayı ve tüm ülkeleri olduğu gibi Türkiye ekonomisini de tehdit etmektedir. Çünkü elde edilen kara paraların beyaz hale getirilmesi yani aklanması gerekmektedir. Aklanırken de başta finansal sistem olmak üzere kullanılan pek çok yöntem insanların devlete olan güveninden başlayarak pek çok alanı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle kara para sorunu çözmeye yönelik çalışmalar yapılmakta; temel amaç olarak yasadışı faaliyetlerin, kara parayı elde etmek için oluşturulan örgütlenmelerin engellenmesi ve neticesinde

sağlanan kara paraların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de kara para ve kara paranın aklanmasının önlenmesine karşı yapılan düzenlemeler, kara paranın kayıtdışı ekonomi ve organize suç örgütleriyle olan ilişkisi, kara paranın aklanmasının ekonomik olaylara olan etkileri incelenmeye değer konulardır. Birbiriyle bağlantılı ancak iç içe girmiş bu konuların düzenli biçimde incelenmesi ile bu sorunun büyüklüğü anlaşılacaktır.

Literatürde kayıtdışı ekonomi ile kara para çoğu zaman aynı anlama kullanılmaktadır. Ancak kayıt dışı ekonomi kara parayı da kapsarken, kara para kapsamına giren her şey kayıtdışı olarak değerlendirilemez. GSMH, yasallık, belgelendirme ve meslek gruplarına göre olmak üzere farklı alanlara göre kayıtdışı ekonomi tanımları yapılabilir. Ancak kayıtdışı ekonomi genel olarak, GSMH hesaplarını elde etmede kullanılan ve bilinen istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümü olarak tanımlanabilir. Herhangi bir suç işlemeyen ve cezai yaptırıma maruz kalmadan gelir elde etmeleri mümkün olan bireyleri, ağır cezai yaptırımlara rağmen kayıt dışılığa iten nedenler mevcuttur. Bunlar bireysel ve ekonomik, yasal ve mali ve diğer nedenler olarak sıralanabilir.

Kayıtdışı ekonomi uluslararası ve ulusal bazda yapılan araştırmalara konu olmakta, tahminler yapılarak rakamlara dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Kayıtdışı ekonomi farklı yaklaşımlar kullanılsa da tam olarak ölçülememektedir. Sürekli kontrol uygulanabilecek bir bölümü yoktur. Örneğin, kara para olgusu, kayıtdışı ekonominin en önemli unsurlarından birisidir. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirler kara paradır. Ancak kavrama, yasallığa, cezalandırma tekniğine, görevli kamu memurlarına, mücadele amacına, vergilendirmeye, kamu uygulamalarına ve amaca ilişkin olmak üzere kayıtdışı ekonomi ile kara para ekonomisi arasında farklar vardır. Kara paranın konusunu oluşturan kanun dışı faaliyetlerin kapsamına başta yolsuzluk olmak üzere rüşvet, kaçakçılık, sahtecilik, dolandırıcılık, tefecilik, zimmet, hizmet kayırmacılığı, emniyeti suiistimal, çeksenet tahsilâtı, haraç alma, koruma hizmeti, kumar ve kumar işlerinden pay alma, terörizm, yasadışı iş takibi, hırsızlık, fidye amaçlı kaçırma, okullarda çete faaliyetleri, eğlence sektöründe yasadışı faaliyetler, yasadışı artık imhası, göçmen ticareti, para karşılığı cinayet, yasadışı telefon dinleme ve izleme çetesi, kamu

arazilerinin yasa dışı yollarla işgali girmektedir. Söz konusu kanun dışı faaliyetler bireysel olarak değil, düzenli, ulusal veya uluslararası organize suç örgütlerince yürütülmektedir.

Dünya literatüründe, yolsuzluk ve organize suç örgütlerinin durumu, kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara para miktarı tespit çalışmaları ve bunlara karşı alınabilecek önlemler günden güne önemini arttırmaktadır. Küreselleşme sürecinin artması, yolsuzluğun yoğun olduğu ülkelere doğru yayılmasına neden olmaktadır. Piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, rekabetin artması, rüşvetin rekabette öne çıkmanın bir parçası olmasına yol açmıştır. Dünyada çeşitli kuruluşların yaptığı araştırmalar, yolsuzluğun boyutunun büyük olduğunu göstermektedir. Dünyada rüşvet ve yolsuzluk öyle büyük boyutlara varmıştır ki, uluslararası örgütlerce mücadele önlemleri alınmak zorunda kalmıştır. Dünyada çeşitli ülkelerin yolsuzluk ve rüşvet açısından durumunu ortaya koymak için, gerek ulusal gerekse uluslararası bazda çalışmalar yapılmış ve endeksler hazırlanmıştır. Hızlı küreselleşme eğilimi, organize suçların artan oranda sınır ötesi bir boyut kazanmasına, suç örgütlerinin büyük mali kaynaklara ve varlıklara ulaşarak birçok ülkenin ekonomilerinde istikrarını tehdit eder seviyeye gelmesine neden olmuştur. Dünyanın hemen her yerinde etkili olan pek çok suç örgütü vardır. Kayıtdışı ekonomi konusunda ise, değişik metotlarla oldukça geniş aralıklı tahminler yapılsa da, ulaşılan sonuç dünya ülkelerinde kayıt dışı ekonominin büyüğüdür. Kayıtdışı ekonominin net tespiti söz konusu olamadığı gibi, dünyada dolaşan kara paranın miktarının da tespiti mümkün değildir.

Türkiye açısından konuya bakıldığında durum çok farklı değildir. Yolsuzluk nedenlerinin temelinde ekonomik, sosyal ve siyasal unsurlar yatmaktadır. Türkiye, idari, hukuki vb. işlemlerin yapılması için bürokrasi içinde en fazla zaman harcanması gereken on ülke arasında yer almaktadır. Türkiye’de mücadele edilen ve “mafya” olarak nitelendirilen organizasyonlar yurt dışındaki benzerleriyle örtüşse de, ekonomik, sosyal ve ideolojik yapılanmalara göre farklılıklar da arz eder. Türkiye’de de kayıtdışı ekonomi oldukça yüksek boyutlardadır. Türkiye’de elde edilen kara paranın önemli bir kısmı hayali ihracattan kaynaklanmakta ve suç sektörü göz ardı edilemeyecek boyutlara

ulaşmaktadır. Kara para konusunda en önemli nokta ise elde edilen bu kara paraların, temiz paraya dönüştürülmesi yani aklanmasıdır. Kara paranın aklanması birbirinden ayrı veya eş zamanlı olarak cereyan edebilen üç aşamadan oluşur. Bunlar yerleştirme aşaması, ayrıştırma ve bütünleştirme aşamasıdır. Her aşamada bir yöntem kullanılır. Fonların fiziken ülke dışına çıkarılması, bankalar, finans kurumları ve banka temsilcilikleri, internet bankacılığı, alternatif bankacılık işlemleri, vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı, döviz büroları, yasal ticari faaliyetler, sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması suretiyle olmak üzere pek çok yöntem kullanılarak kara paranın aklanması gerçekleştirilmektedir.

Kara paranın enflasyon, vergi gelirleri, kamu harcamaları, vb. gibi makro ve mikro ekonomiye, bankacılık sistemine ve uluslar arası piyasalara olan etkileri vardır. Kara paranın ortaya çıkardığı bu sorunlar tüm dünya ülkelerini, karşı önlemler almaya itmiştir. Ülkeler bir araya gelerek, kendi içlerinde özel yapıları olan, bağlayıcı hükümleri ve uygulamaları bulunan uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kuruluşlar oluşturmuşlardır. FATF ve Bankacılık İdarelerinin Kıyı Bankacılığı Grubu bunlardan bazılarıdır. Ülkelerin idari ve yasal mercilerinin çabaları zaman zaman yetersiz kaldığından, ülkelerin bir araya gelerek ortak kararlar alması ve birlikte hareket etmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu amaçla çeşitli belgeler düzenlenmiş, sözleşmeler imzalanmıştır. Basle Komitesi İlkeleri Bildirgesi, ve FATF 40 Tavsiye Kararı bunlardan en önemlileridir. Ülkeler de bu konularda, kendi hukuk sistemleri içinde düzenlemeler yapmaya çalışmışlardır. Örneğin, Türkiye kara para sorunuyla mücadele için FATF'a üye olmuştur. Yıllar itibariyle meydana gelen ve bu alandaki en kapsamlı çalışmalarını yapan FATF'ın da önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de kara para sorunu ve karşı önlemlerin incelendiği bu çalışmamın birinci bölümünde kayıtdışı ekonominin ne olduğu, nedenleri, ölçme yöntemleri, kara paranın kayıtdışı ekonomi içerisindeki yeri ve aralarındaki farkların neler olduğu; buradan hareketle kara paranın tanımı, unsurları, kara para ekonomisinin ne olduğu, nedenleri, kara para kaynağını oluşturan kanundışı faaliyetlerin tanımı ve türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm de, öncelikle dünyada, daha sonra Türkiye'deki yolsuzluk olayları, organize suç örgütlerinin durumu, kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara paranın miktarı konularına

değinilmiş; buradan hareketle kara para aklama yöntemlerine, aklamının ekonomiden topluma kadar uzanan etkilerine yer verilmiştir. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise, kara para aklama sorununa karşı önlem olarak oluşturulan kurum ve kuruluşlara, düzenlenen belgelere, yapılan anlaşmalara yer verilerek, çeşitli ülkelerin kendi ulusal hukuk sistemlerinde yaptıkları düzenlemeler; Türkiye'deki kara para mevzuatı ve yıllar itibariyle dünyadaki uygulamalara uyum için yapılan çalışmalar, kurum ve kuruluşların yetkileri doğrultusunda yapmaya çalıştıkları düzenlemeler, yolsuzluk, organize suç örgütleri ve kayıtdışı ekonomiyle mücadele için ulusal düzeyde yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Bölüm sonunda dünyada ve Türkiye'de kara para aklama mücadelesinin kronolojisi üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUNDIŞI FAALİYETLER, KAYITDIŞI EKONOMİ, KARA PARA: TANIM ve KAVRAMLAR

Literatürde, kayıtdışı ekonomi, kara para, kara paraya kaynaklık eden kanundışı faaliyetlerin neler olduğu çok incelenmiş ve genişçe tartışılmıştır. Kayıtdışı ekonominin ne olduğu, nedenleri, ölçme yöntemleri, kara paranın kayıtdışı ekonomi içerisindeki yeri ve aralarındaki farkların neler olduğu; buradan hareketle kara paranın tanımı, unsurları, kara para ekonomisinin ne olduğu, nedenleri, kara paraya kaynağını oluşturan kanundışı faaliyetlerin tanımı ve türleri farklı şekillerde analiz edilmiştir. Aşağıda bu konular kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. Kayıtdışı Ekonomi

Kayıtdışı ekonomi ile kara para çoğu zaman aynı anlama kullanılmaktadır. Ancak kayıt dışı ekonomi kara parayı da kapsarken, kara para kapsamına giren her şey kayıtdışı olarak değerlendirilemez. Ekonomik yapı içerisindeki faaliyetler kamu otoritesinin öngördüğü mali, ekonomik ve sosyal politikaların uygulanmasına, gerek kamu gerekse özel sektörde sağlıklı kararların alınmasına, piyasa sisteminin düzenli işlemesine imkan verecek biçimde kayıtdışı olabilir. Farklı alanlara göre kayıtdışı ekonomi tanımları yapılmış olup, bunlardan bazıları şunlardır:

1.1.1. GSMH ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi

Kayıtdışı ekonomi genel olarak, GSMH hesaplarını elde etmede kullanılan ve bilinen istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümü olarak tanımlanabilir. Yani ekonomiyi düzenleyen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen, belgelere bağlanmamış, kanuni defterlere işlenmemiş, ekonomik işlemlerdir.¹ 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi'ne (System of National Accounts)² göre, bir ekonomideki toplam gelir, piyasa

¹ Güngör K. (2003, Ocak). Ağır Vergi Yükünün Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Etkisi ve Türkiye, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 26, Sayı: 172, s.111.

² Birleşmiş Milletler tarafından ilk kez 1953'de yayımlanmış, 1959, 64, 68 ve 93 yıllarında revize edilmiştir. Türkiye'de de 1993 yılında sisteme geçiş çalışmaları başlatılmıştır.

(kayıtlı) ve piyasa dışı (kayıtdışı) sektörlerde yaratılan gelirlerin toplamıdır. Diğer bir tanıma göre toplam gelir;

- Piyasada oluşan yasal kayıtlı gelir,
- Piyasada oluşan yasal kayıtdışı gelir,
- Piyasada oluşan yasa dışı kayıtlı gelir,
- Piyasada oluşan yasa dışı kayıtdışı gelir,
- Piyasa dışı yasal kayıtlı gelir,
- Piyasa dışı yasal kayıtdışı gelir,
- Piyasa dışı yasal olmayan kayıtlı gelir,
- Piyasa dışı yasal olmayan kayıtdışı gelir, toplamından oluşur.³

Dolayısıyla kayıtlı/kayıtsız, piyasa içi/piyasa dışı gelirlerin toplamı kayıtdışı ekonomidir. Kayıtdışı ekonomi, gizli faaliyetleri kapsadığı gibi yasal bazı faaliyetleri de kapsar. Gizli faaliyetler içine gümrük kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti, fuhuş, yasadışı kumar, rüşvet, muhasebe hileleri, vergi kaçakçılığı gibi faaliyetler girer. Yasal faaliyetleri içeren kısım ise, gizli ekonomiden çok farklıdır, GSYİH hesaplamalarında yer almaz. Örneğin, gönüllü kuruluşlarda, vakıf ve derneklerde, siyasi partilerde, spor kulüplerinde, hükümet dışı insani yardım kuruluşlarında gönüllü olarak çalışmak, bir işyeri açmaksızın kendi evinde çalışmak veya sadece kendi ihtiyaçları için çiftçilik yapmak. Bunlar GSYİH'nin dışında ve dolayısıyla vergi dışı kalır. Böylece kayıtdışı ekonomi, üretilmesine rağmen mili hesaplara girmeyen her türlü mal ve hizmeti içerir.⁴

1.1.2. Yasallık ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi

Kayıtdışı ekonomi, yer altı, karaborsa, nakit ekonomisi, kara, vergilendirilmeyen, illegal, resmi olmayan, gizli, düzensiz, marjinal, kayıp, gözlenemeyen, enformel, vergi dışı, paralel ekonomi gibi tek başlarına yeterli olmayan çeşitli kavramlarla ifade edilir.⁵ Çünkü yer altı ekonomisi, illegal veya kara ekonomi daha çok uyuşturucu, kıymetli maden ve silah kaçakçılığı, terörizm gibi yasadışı faaliyetleri; vergi dışı ekonomi ise sadece vergilendirilmemiş

³ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2001). *DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, Kayıtdışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, s.25.

⁴ Toptaş Ü. (1998). *Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri*, TES-AR Yayınları No:26, Ankara, s.4,5.

⁵ Aydemir Ş. (1995). *Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi (Vergisel Ağırlıklı Uzlaşma Önerisi)*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, Acar Matbaacılık, s.8.

faaliyetleri içerir.⁶ Kayıtdışı ekonomi, kara para ekonomisi ile vergi dışı bırakılmış ekonominin toplamından oluşur. Kara para ekonomisi, uyuşturucu ticareti, örgütlü suçlar ve terörizm gibi yasa dışı faaliyetlerden ve bunlardan sağlanan gelirlerinden; vergi dışı bırakılmış ekonomi ise, vergi kanunları veya mükellefin iradesiyle vergilendirilmemiş ancak yasal faaliyet ve bunlardan sağlanan kazançlardan meydana gelir.⁷

1.1.3. Belgelendirme ölçüsüne göre kayıtdışı ekonomi

Kayıtdışı ekonomi nedenleri, sonuçları ve işleyişi bakımından karmaşık bir kavram olup günümüz ekonomilerinin en önemli sorunlarından biridir. Genel anlamıyla resmi kayıtlara giremeyen ve belgelendirilemeyen; yani, milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, gayri safi milli hâsıla büyüklüklerine yansımaya değer olmayan faaliyetler olarak nitelendirilebilir.⁸ Kayıtdışı ekonomi ya hiç belgeye bağlanamayan yada içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamen yada kısmen gizlenerek,⁹ kayıtlı ekonominin dışına taşmasıdır.¹⁰ Buna göre kayıtdışı ekonomi kısaca, bilinen istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen, gelir yaratan mevcut tekniklerle ölçülemeyen, GSMH hesaplarını elde etmede kullanılamayan gelir yaratıcı, beyan edilmemiş, resmi istatistiklere hiç girmeyen veya eksik yansıtılan yasal veya yasadışı ekonomik faaliyetlerin tümüdür.¹¹

1.1.4. Meslek gruplarına göre kayıtdışı ekonomi

Kayıtdışı ekonomi de kendi içinde enformel ve suç ekonomisi olarak ikiye ayrılır.¹² Suç ekonomisini ayrı bir başlıkta irdedeceğimizden burada enformel

⁶ Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:130, s.124.

⁷ Şengül S. (1997). *Bir Hurafe Kayıt Dışı Ekonomi (Vergi Sistemi ve Vergi İdaresinin İç Yüzü)*, Ankara, İmaj Yayınevi, s.225.

⁸ Kırbaş S. (1995). *Kayıtdışı Ekonomi:Nedenleri, Boyutları ve Çözüm Yolları*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, Tesav Yayınları, Yayın No:9,s.4.

⁹ Altuğ O. (1994). *Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Cem Ofset Matbaacılık, 1. Baskı, s.5.

¹⁰ Altuğ O. (1999a). *Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2. Baskı, Yayın No:140, Eğitim Dizisi:33, s.2.

¹¹ Derdiyok T. (1993). Türkiye'nin Kayıtdışı Ekonomisinin Tahmini, *Türkiye İktisat Dergisi*, Sayı:14,s.54.

¹² Schneider F. (2000, Haziran). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Yıl:8, Sayı:6, s.90.

ekonomi üzerinde durulacaktır. Enformel ekonomiye resmi kaydı olmayan ekonomide denilir ve yarı kayıtlı ve beyan dışı ekonomi olarak ikiye ayrılır.¹³

a)Yarı Kayıtlı Ekonomi: Yasal faaliyetler sonucunda elde edilen, ancak gerek yasal boşluklardan yararlanarak gerekse denetim mekanizması ile idari kurumların yetersizliği ve diğer faktörlerin etkisiyle kayıt düzeni ve beyan dışı bırakılan vergilendirilmemiş kazançlar ve bu kazançların tekrar ekonomik faaliyetlerde kullanılması sonucunda sağlanan vergi dışı gelirlerden oluşan büyüklüklerdir.

Bazı sektörlerde yürütölen faaliyetler yapıları gereği tespit edilmesi, denetlenmesi çok güç olduğundan kolayca kayıt dışı kalabilirler. Bu meslek grupları,¹⁴

- Doktorlar, avukatlar ve muhasebeciler,
- Kereste ve mobilya ticareti yapanlar,
- Oto galerileri,
- Emlak komisyoncuları,
- Kum ocakları,
- Kaçak olarak yurda giren demir ticaretiyle uğraşanlar,
- Kuyumcular,
- Döviz büroları,
- Yüksek ücret alan ücretliler,
- Özel inşaat yapan müteahhitler,
- Proje büroları,
- Tekstil iplik piyasasında çalışanlar,
- Gayrimenkul kiraya verenler,
- Spot piyasasında dayanıklı tüketim malları ve elektronik cihaz ticareti yapanlar,
- Küçük sanayi bölgelerinde oto tamir bakımı yapanlar,
- Oto yedek parçası satanlar,
- Deri imalatı ve satışıyla uğraşanlar,
- Otel, lokanta ve eğlence yerleri işletenler,

¹³ Mavral Ü. (2001). *Kara Para Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları*, Ankara, Vergi Denetmenleri Derneği Yayınları, Şafak Matbaacılık, s.171.

¹⁴ Sarılı M. (2002, Haziran). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:41, s.33-34.

- Yüksek rant elde eden arsa ve bina sahipleri,
- Sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler,
- Tarımsal ürünleri alıp satanlar olarak sıralanabilir.

b)Beyan Dışı Ekonomi: Yasal olan işlemlerin kayıtlara geçirilmesi gerektiği halde vergiden ya da başka mükellefiyetten kaçmak amacıyla bunların kısmen veya tamamen kayıt dışı bırakıldığı kesimdir. Bu kişiler ise vergi idaresinde herhangi bir kayda sahip olmayan mükelleflerdir. Bunlar;¹⁵

- İşportacılar,
- Hamallar,
- İş takipçileri,
- Boş buldukları yerleri otopark olarak işletenler,
- Belediye hallerine girmeyen sebze-meyve satıcıları,
- Şehir içi nakliyat yapan bir kısım kişiler,
- Belli bir işyeri olmaksızın küçük çapta imalat ve ticaret yapanlar,
- Canlı hayvan ticareti yapanlar,
- Küçük çaplı tamir-bakım işleriyle uğraşanlar,
- İnşaat işçileri,
- Jeton ve bilet satanlardır.

Dolayısıyla, kayıtdışı ekonomik faaliyetlerin özellikleri, yasalara aykırılık, ahlaki normlara aykırılık, istatistiksel olarak ölçülmezlik, gelir veya fayda sağlamak, vergi ve düzenleme dışı olmak üzere sıralanabilir.¹⁶

1.1.5. Kayıtdışı ekonomi ve nedenleri

Kayıtdışı ekonominin bir kısmını yasadışı faaliyetler bir kısmını ise yasal faaliyetlerden kayıt dışında tutulanlar oluşturur. Yasadışı faaliyetler güvenlik güçlerinin ilgi alanına giren silah, uyuşturucu, tarihi eser kaçakçılığı gibi faaliyetler olup, vergisel boyutu nedeniyle mali idarenin de görev alanına girer. Diğerleri ise faaliyetin yasal, ancak faaliyet sonucu sağlanan gelirin kayıtdışı bırakılmasıdır. Böyle bir durum da yine vergi kaybı yaratır.¹⁷ Burada asıl önemli

¹⁵ Tunalı R (1995). *Türkiye’de Serbest Rekabetin Gelişmesini Engellleyen Faktörler*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:9, s.270-271.

¹⁶ Yetim S. (2000, Haziran). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Yıl:8, Sayı:6, s.90.

¹⁷ Çakıcı Ö. (2002, Ekim). Ekonomik Kalkınma ve Gelişmemizin Önündeki Büyük Engel: Kayıtdışı Ekonomi, *Maliye Postası Dergisi*, s.67.

olan, herhangi bir suç işlemeden ve cezai yaptırıma maruz kalmadan gelir elde etmeleri mümkün olan bireyleri, ağır cezai yaptırımlara rağmen kayıtdışıya iten nedenlerin neler olduğudur. Söz konusu nedenleri bireysel, yasal ve diğer nedenler başlıkları altında toplayabiliriz.

1.1.5.1. Kayıtdışı ekonominin bireysel ve ekonomik nedenleri

İnsanları gerek bireysel/kişisel gerekse ekonomik etkenler kayıtdışı davranmaya itmektedir.

Kayıtdışı ekonominin bireysel ve ekonomik nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Daha fazla kazanç sağlamak için vergi kaçırma isteğinin oluşması,
- Vergi bilinç ve kültürünün eksikliği,¹⁸
- İnsan unsurunu önemseyen, vergicilikte çağdaş ölçü ve kuralları benimseyen bir sistemin olmayışı,
- Mali mevzuatı ve idari kurumların yarattığı bürokrasi ve formalitelerden kaçınma isteği,
- Toplanan vergilerin ve parafiskal kesintilerin tutarlılık ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda harcandığına ilişkin halkta oluşan olumsuz fikir ve bu doğrultuda devlete olan bağlılık derecesinin azalması,¹⁹
- İş ortaklıklarında yönetici konumundakilerin, diğer ortaklardan, alacaklı firmalardan veya çalışanlardan mal kaçırma isteği,
- Yönetici konumundakilerin yolsuzluk yaparak, rüşvet vererek sağladığı ekonomik faaliyetlerin varlığı,
- Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hayat standartlarının çok düşük olması ve gelir dağılımının bozuk olması nedeniyle insanların ikinci bir işe ihtiyaç duymalarıdır. Bunlar dışında:
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik işsizliğe,²⁰ özellikle küçük yaştaki çocukların kayıtsız olarak çalışmalarına ve marjinal kesimin (ayakkabı boyacılığı,

¹⁸ Kırkulak B. (1999, Eylül). Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Vergilendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı: 132, s.154.

¹⁹ Özel S. (1998, Kasım). Kayıtdışı Ekonomi Kavramı, Sorunları ve Çözümleri, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:6, Sayı:71, s.20.

²⁰ Keyder Ç. (1994, Şubat). Globalleşme ve Kayıtdışı Ekonomi: Enformel Sektör Globalleşme İle Artar, *Ekonomik Forum Dergisi*, s.22.

işportacılık v.b.) genişlemesine, tüm bunlarda vergi kaçaklarının artmasına yol açar.

- Enflasyon varlığı, mükelleflerin fiktif kârlarının da vergilendirilmesine neden olduğundan, özellikle artan oranlı gelir vergisine sahip ülkelerde gelir dilimi kayması yaratarak mükelleflerin reel gelirlerinin artıp daha üst dilime geçip vergi yükünün artmasına, bu ise bazı gelirlerin vergi idaresinden gizlenmesine neden olur.

-Milli gelirin ülke içinde bireyler ve firmalar arasında adil dağılmaması, alt ve üst sınıfın yoğunluğuna karşılık özellikle orta sınıfın azlığı da nedenlerden biridir.²¹ Çünkü küçük işletmeler büyüklerle rekabet edebilmek için vergi kaçırma yoluna gidecekler, denetim ve belge düzeni de daha düşük düzeyde olduğundan kaçakçılık eğilimi artacaktır.

Bireysel ve ekonomik nedenler, görüldüğü üzere genellikle vergi sistemi, bürokrasi, gelir dağılımı, enflasyon dörtlüsü etrafında toplanmaktadır.

1.1.5.2. Kayıtdışı ekonominin yasal ve mali nedenleri

Kayıtdışı ekonominin yasal ve mali sistemi ilgilendiren yönleri de mevcuttur. Mükellefleri kayıtdışılığa iten yasal ve mali nedenler ise şunlardır:

-Vergi sisteminin karmaşık oluşu, adil olmaması, vergi oranlarının yüksek olması, vergi idarelerinin etkin çalışmaması,

-Yasal ve idari düzenlemelerin çokluğu,

-Maliyetlerin yüksekliği, yani mükelleflerin mevzuata uygun defter tutmalarının son derece zahmetli ve masraflı olması, vergi ve sosyal güvenlik kesinti oranlarının yüksekliği yanında zorunlu tasarruf ve işsizlik sigortası gibi ek mali yüklerin varlığı,²²

-Vergiye karşı direnç yaratan ağır vergi yükünün varlığı,

-Belge düzeninin, belge kullanma alışkanlığının yeterince yerleşmemiş olması,

-Vergi yasalarında yer alan muafiyet ve istisnaların fazlalığı,

²¹ Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). *a.g.m.*, s.124.

²² Türkoğlu G. (1997, Temmuz). Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri ve Önlemler, *Vergi Raporu Dergisi*, Sayı:29, s.13-14.

-Kamuda, üretimden pazarlamaya, personel yönetiminden çevre korumaya kadar çok ince ayrıntı ve düzenlemelerin varlığı, bunların yarattığı bürokratik engeller,²³

-Sendikaların yüksek ücret talep etmeleri,

-Merkezi demetimin bulunduğu alanlarda arz ve talebin dengede olmaması,²⁴

-Çocuk işçi veya kaçak işçi çalıştırılması,

-Vergi idaresi ve denetiminin yetersizliği yanında vergi cezalarının yeterince caydırıcı olmaması, etkin biçimde uygulanamaması,

-Vergi istihbarat arşivlerinin işlevsizliği, idarenin meslek mensuplarından yeterince yararlanamaması,

-Kaçakçılık suçunun yoruma açık olması nedeniyle hapis cezası uygulanamaması,

-Vergi kaçırmanın topluma karşı işlenmiş bir suç olarak görülmemesidir.²⁵

Tamamen vergi sistemi, bürokrasi ve cezalandırma yöntemleriyle ilgili olan yasal ve mali etkenler de bireyleri ve kuruluşları kayıtdışı faaliyetlere yönlentmektedir.

1.1.5.3. Kayıtdışı ekonominin diğer nedenleri

Kayıtdışı ekonominin ekonomik, mali ve kamu sistemi dışında kalan alanlardan kaynaklanan nedenleri de vardır. Söz konusu diğer nedenleri sosyal, politik, ahlaki ve siyasi unsurlar oluşturur ki, bunlar şöyle özetlenebilir:

-Ahlaki normların değişmesi ve bunun getirdiği yasalara aykırı faaliyetlerdeki artışlar,²⁶

-Devlete bağlılık ile vergi ahlakı arasındaki bağın zayıflaması neticesinde kamu gelirlerinin israf ve suiistimali, özellikle vergi kaçırma ve devleti dolandırma suçlarının artması,

-Doğası gereği kayıtdışı kalan faaliyetlerin varlığı, örneğin ev hanımlarının ev ortamında kendi ailesi için yaptığı işler, işportacılık vb.

²³ Kırkulak B. (1999, Eylül). *a.g.m.*, s.155

²⁴ Özsoylu A. F. (1993, Mart). Gizli Ekonomi:Tanım-Sebepleri-Türkiye'deki Boyutları, *İktisat Dergisi*, s.39.

²⁵ Akalın G. (1996, Haziran). Kayıtdışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:178, s.38.

²⁶ Türkoğlu G. (1997, Temmuz). *a.g.m.*, s.20.

-Hane içerisinde iktisadi faaliyet göstermenin yaygın olduğu ekonomilerde yoğun olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin çokluğu ve denetlenmelerinin güç oluşu,

-Serbest piyasa koşullarında, kayıtdışı çalışan birimlerin bu sebeple sağladığı rekabet gücünün varlığı,

-Uygulanan ekonomik politikalar, yaşanan kriz ve istikrarsızlıklar, enflasyonun kronikleşmesi,

-Bölgesel geri kalmışlık, kontrolsüz nüfus artışı ve yaşanan göçler sonucunda oluşan çarpık kentleşme içinde kamunun her alana yetişmesinin imkansızlaşması,

-Kara paradan oluşan suç kaynaklı ekonomik işlemlerin devlet ve toplumun bilgisi dışında kalması, herhangi bir resmi kayda tabi tutulmaması,²⁷

-Tüketici haklarının takibinin yapılmaması,

-İşsizlik ve sosyal güvenlik sisteminin yeterince gelişmemiş olması gibi olumsuzlukların varlığı,

-Yaşanan yüzyılın iki temel özelliği: Birincisi, sermayenin global düzeydeki hareketinin yarattığı rekabete girme ve maliyetleri düşürme sorunu, ikincisi, kapitalist dinamik sermayenin emeği ikna etmesi yani daha az ücretle çalışmaya razı insanların varlığı,²⁸

-Globalleşmenin en güçlü sosyal devlet özelliğine sahip devletlerde dahi olumsuz etkileyerek, işsizlik oranlarının rekor seviyeye ulaşması, devlet borçlarının artması, sosyal hizmetlerle ilgili maliyetlerin çok yükselmesi,

-Örgütlü suçların globalleşmeye bağlı olarak, mümkün olan en yüksek yasadışı kazançta ulaşmak ve olabildiğince güç elde edilmek için işlenen yüksek dereceli suçlar olarak her ülkenin ekonomik, siyasi ve bürokratik yapısını tehdit eder hale gelmesi,²⁹

-Off-shore bankaların ve vergi cennetlerinin yaygınlaşarak, yer altı doğrudan sermayeyi çekmek için çok düşük vergi oranları uygulamaları,³⁰

-Çokuluslu şirketlerin global vergilerinin minimize etmek için vergi cenneti ülkeleri kullanmaları,³¹

²⁷ Kırkulak B. (1999, Eylül). *a.g.m.*, s.158.

²⁸ Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). *a.g.m.*, s.125

²⁹ Özsoylu A. F. (1993, Mart). *a.g.m.*, s.40.

³⁰ Kızılot Ş. (1999, Mart). Off-Shore Bankalardaki Mevduat Hesaplarının Beyanı, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:75.

-Eve iş verme, taşeronlaştırma gibi uygulamaların artması, istihdamla ilgili yükümlülüklerin yüksekliği, ücretten yapılan kesintilerin adeta istihdam vergisine dönüştürülmesi gibi uygulamalar neticesinde kayıtdışı işçilik olgusunun giderek artmasıdır.³²

-Siyasi iktidarların tutumu da kayıtdışılığın artmasında önem arz eder. Baskı gruplarının istekleri doğrultusunda hareket edilerek, oy alma uğruna vergilendirmekten vazgeçenlere yükün belli kesimlere aktarılması söz konusudur. Ayrıca siyasi partilerin farklı görüşlerinden kaynaklanan zıt uygulamaların politik istikrarın olmadığı ülkelerde bazı beklentilerin oluşmasına neden olması, “vergi paketi” uygulamalarının sıklığından kaynaklanan vergi politikalarına olan güvensizlikte kayıtdışılığı arttıran diğer nedenlerdendir.³³

Ahlaki normlar, globalleşmenin yarattığı etkiler, siyasilerin tutumu, doğası gereği kayıtdışı olan faaliyetlerin varlığı, örgütlü suçlar ve neticesinde oluşan kara paranın varlığı kayıtdışı ekonomiyi daha da arttırmaktadır. Tüm bu etkenler sonucunda oluşan kayıtdışı ekonominin büyüklüğünü tespit etme çalışmaları da ayrı bir önem taşımaktadır.

1.1.6. Kayıtdışı ekonomiyi tahmin yöntemleri

Kayıtdışı ekonomi uluslararası ve ulusal bazda yapılan araştırmalara konu olmakta, tahminler yapılarak rakamlara dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Ancak kayıtdışı ekonominin sürekli kontrol edilen bir bölümü olmadığından, bunların hiçbiri kayıtdışı ekonomiyi tam olarak ölçüp ortaya koyma gücüne sahip değildir. Fakat bu durum araştırmalardan vazgeçilmesi gerektiği anlamına gelmez; en azından genel bir düşünce çerçevesi oluşturabilmek açısından önem arz eder. Bununla birlikte, çalışmaların daha çok kayıtdışı ekonomiyi azaltma yönüne yoğunlaştırılması daha doğru bir harekettir. Kayıtdışı ekonomiyi ölçmekte kullanılan yöntemleri doğrudan ve dolaylı yöntemler şeklinde iki başlık altında toplayabiliriz.

³¹ Günaydın İ. (1999, Mart). Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:125, s.81.

³² Mavral Ü. (2003, Mart). Kara Para Kayıtdışı ve Globalleşme İlişkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:26, Sayı:174, s.149.

³³ Kılıçdaroğlu K. (1999). *Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokraside Yeniden Yapılanma Gereği*, Ankara, TÜROMOB Yayınları, Sayı:33, s.42.

1.1.6.1. Doğrudan ölçme yöntemleri

Doğrudan ölçümler mikro bazda yapılmakta, rasgele seçimler sonunda yapılan tespitlerden bazı genellemelere gidilmeye çalışılmaktadır. Belli bir zaman diliminde kayıtdışı faaliyetlerin hacminin belirlendiği bu yöntemde, anketler önemli bir role sahip olmaktadır.³⁴

İstatistik kuruluşları, vergi idaresi, bankalar ve özel araştırma ve anket kuruluşlarının kullandığı yöntem olan, gelir elde edenler arasında araştırma yapılması da olasıdır. Gelir elde edenlere, ne kadar gelir elde ettikleri, bunun ne kadarını kayıtlara yansıtıktıkları sorularak, anket sonucunda elde edilen sonuçlar belli kategorilere ayrılarak kayıtdışı ekonominin tamamına ulaşılmaya çalışılır. Ancak bu yöntem sağlıklı sonuç vermez. Çünkü araştırma kamu otoritesince yapıldığı zaman gelir elde edenlerin doğru cevap vermemesi olasılığı yüksektir. Bankaların yapması halinde ise, banka nezdinde kredibilitesini arttırmak isteyenlerin gelirlerini olduğundan yüksek göstermeleri çabası nedeniyle tam tersi bir sonuç çıkabilir.³⁵

1.1.6.2. Dolaylı ölçme yöntemleri

Dolaylı ölçme yöntemlerini gayri safi milli hasıla, istihdam ve parasalcı olarak üç kategoride incelemek mümkündür.

1.1.6.2.1. Gayri safi milli hasıla yaklaşımı

GSMH yaklaşımında, GSMH hesaplamalarında kullanılabilecek ve kayıtdışı ekonomi için gösterge olabilecek her türlü veriden yararlanılarak üretime, gelire, harcamaya ve istihdama ilişkin veriler birlikte kullanılır. Ülkeler de, GSMH hesaplamalarında üretim, gelir ve harcama yöntemlerinden birisinden veya birden fazla yöntemden yararlanabilmektedirler. Normal şartlarda her bir yöntem neticesinde ulaşılan sonuç aynı olması gerekirken, kayıtdışı ekonominin varlığı buna engel olur. Gelir yöntemiyle bulunacak büyüklük, üretim yöntemiyle bulunan değerle karşılaştırılabilir. Harcama yöntemiyle, kayıtdışı ekonomiden sağlanan gelirin harcamaya dönüşme aşamasında tespiti yapılabilir.³⁶

³⁴ Özsoylu A. (1996). *Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, s.25.

³⁵ Aydemir Ş. (1995). *a.g.k.*, s.24.

³⁶ Kıldış Y. (2000, Ocak). Kayıt Dışı Ekonominin Ulusal-Uluslararası Boyutu ve Çözüm Önerileri, *Maliye Yazıları*, s.105.

1.1.6.2.2. İstihdam yaklaşımı

İstihdam yaklaşımında, nüfusun, sivil işgücü arzının ve istihdamın zaman içindeki gelişimine bakılarak kayıtdışı ekonominin büyüklüğü konusunda tahminde bulunulmaya çalışılır. Sivil işgücü arzının toplam nüfusa oranıyla istihdamın toplam nüfus içindeki payında zaman içinde benzer değişimin olması beklenmektedir. Bu değişme olmuyor ve zamanla istihdamın toplam nüfusa oranı, işgücü arzının toplam nüfusa oranının altında kalıyorsa; resmi istatistiklere göre çalışan kişi sayısı sosyal güvenlik kuruluşlarına bağlı olarak çalışan kişi sayısı arasında fark varsa kayıtdışı ekonomi vardır demektir.³⁷

1.1.6.2.3. Parasalcı yaklaşım

Parasalcı yaklaşıma göre, çek ve nakit para kullanımı kayıtdışı ekonomi hakkında bilgi verebileceğinden, kayıtdışı ekonomide yapılan ödemelerin çoğunluğu bu konudaki denetimlere imkan vermemek bakımından nakit parayla yapılmaktadır. Kayıtdışı ekonominin boyutlarını ölçmek için para piyasasındaki hareketler izlenir. Dolaşımdaki paranın mevduata oranının zaman içinde artması, paraya olan talebin arttığını ve dolayısıyla kayıtdışılığın genişlediğini gösterir.³⁸

Kayıtdışı ekonomi farklı yaklaşımlar kullanılsa da tam olarak ölçülememektedir. Kayıtdışılığın sürekli kontrol uygulanabilecek bir bölümü yoktur. Örneğin, kara para olgusu, kayıtdışı ekonominin en önemli unsurlarından birisidir. Hatta kara para, kayıtdışı ekonominin önemli bir büyüklüğünü oluşturmaktadır.

1.2. Kara Para

Türkçe’de, belirli suçların işlenmesi sonucunda elde edilen gelirler “kara para” olarak adlandırılırken; İngilizce’de kirli para anlamında “dirty money”, yasadışı para anlamında ise “illegal money” kavramı kullanılır.³⁹ Globalleşme sürecindeki dünyada uygulanan liberal ekonomi, her şeyi alım-satıma konu mal ve hizmete dönüştürmenin yanında istikrarsızlık yaratan faaliyetlere de bazı kısıtlama ve yasaklar getirmiştir. Ancak yine de yasaklanan ve kısıtlanan bu mal ve hizmetler birileri tarafından üretilir, pazarlanır ve önemli gelir kaynağı oluşturur. Bu gelir

³⁷ Kıldış Y. (2000, Ocak). *a.g.m.*, s.106.

³⁸ Kıldış Y. (2000, Ocak). *a.g.m.*, s.107.

³⁹ Ergül E. (2001). *Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Ankara, Yargı Yayınevi, s.1.

kısaca “kara para”dır. Yani kanunların suç saydığı fillerden elde edilen kazançların tümü kara parayı oluşturur.⁴⁰

İşlenmesi sonucunda elde edilen kazancın kara para olarak kabul edildiği suçlar bazı ülkelerde sayılarak belirtilmiştir. Bazılarında da belli bir sürenin üzerinde hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren tüm suçların işlenmesinden elde edilen paraların kara para olduğu belirtilmiştir.⁴¹ Bu tür ülkelerde kaynağı yasa dışı olmakla birlikte kara para kapsamında olmayan suçlardan sağlanan gelirler için “gri para”, tamamen yasal faaliyetlerden sağlanan gelirler için ise “temiz para” veya “ak para” kavramının kullanıldığı görülür.⁴² Olağan ve yasalara uygun işlemlerin ürünü olan para temiz; vergi kaçakçılığı gibi nispeten daha hafif suçlardan elde edilen para gri, uyuşturucu ticareti, silah, organ ve insan kaçakçılığı gibi topluma ekonomik ve sosyal yönden zarar veren ve cezai müeyyideye bağlanmış suçlardan elde edilen para ise kara veya kirlidir.⁴³

Başlangıçta kapsamı uyuşturucudan sağlanan kazançlar olarak sınırlanan kara para, zamanla diğer ağır suçların da dâhil edilmesiyle daha da geniş kapsama ulaşmıştır. Kaynak itibariyle iki tür kara para ile karşılaşılır. İlki, baştan beri yasal olmayan kara paradır ki; örnek uyuşturucu ticareti, silah, organ, insan kaçakçılığından sağlanan gelirleridir.⁴⁴ Diğeri ise, başlangıçta yasal olmasına rağmen zaman içinde bazı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi neticesinde kara paraya dönüşen kazançlardır. Bu kazançlara örnek vergi kaçakçılığında olduğu gibi başlangıçta faaliyet yasaldır, kazanç üzerinden vergi ödenmesi gerekir. Yükümlü bazı hilelere başvurarak ödemesi gereken vergiyi ödemez ise bu durumda elde edilen kazanç kara para kapsamına sonradan girer.⁴⁵

⁴⁰ Alsancak S. (1997, Nisan). Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Bir Yaklaşım, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:16, Sayı:103, s.29.

⁴¹ Koçağra I. S. vd, (2000). *Kara Para Aklama*, Ankara, MASAK Yayın No:1, s.11.

⁴² Ergül E. (2001). *a.g.k.*,s.1.

⁴³ Ziegler J. (1990). *İsviçre Daha Beyaz Yıkar*, Çev: Zafer Üskül, İstanbul, Alfa Yayınları, s.15.

⁴⁴ Çulcu M. (1998). *Mafta Üzerine Notlar*, İstanbul, s.1

⁴⁵ İpek H. (2000). *Önemli Bir Sorun: Karaparanın Aklanması*, İstanbul, Beta Yayınları, Yayın No: 1021, Hukuk Dizisi:405, 1.Baskı, s.4.

1.2.1. Bazı uluslararası anlaşmalar ve hukuk sistemleri itibariyle kara para

Kara parayı bazı uluslararası anlaşmalar ve hukuk sistemleri itibariyle incelediğimizde, kapsam olarak bazı farklılıkların olduğu göze çarpar. Söz konusu farklılıkları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

-Avrupa Topluluğu Direktifi: Başlangıçta uyuşturucu kaynaklı suçlar sayılmış, zaman içinde yapılan değişikliklerle kapsam genişletilerek bazı ağır suçlarda (organize suç ve terörizm gibi) dahil edilmiştir.⁴⁶

- Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Grubu (Financial Action Task Force-FATF): Başlangıçta uyuşturucu kaynaklı gelirler iken 1996 sonrası için diğer ekonomik suçlar da kapsama alınmıştır.

-Vienna Konvansiyonu: Uyuşturucu kaynaklı gelirler kara para olarak belirlenmiştir.

-Basle Komitesi: Tüm suçlar kapsam dâhilindedir.

-Strazburg Konvansiyonu: Uyuşturucu kaynaklı suçlar, adam kaçırma, soygun, silah kaçakçılığı suçları kapsam dâhilindedir.

-Amerika Devletler Örgütü: Uyuşturucu kaynaklı suçlar zorunlu, diğer suçlar ihtiyaridir.⁴⁷

-Bazı ülkeler itibariyle kara para kapsamına giren suçlar şunlardır: Portekiz, Singapur ve Şili'de uyuşturucu kaçakçılığı; İsviçre'de, bir yıl hürriyeti bağlayıcı suçlar; Almanya'da, uyuşturucudan ve en az bir yıl hürriyeti bağlayıcı suçlar; İtalya'da, uyuşturucu, soygun, gasp, fidye için adam kaçırma; Norveç'te, zimmet, hırsızlık, soygun, emniyeti suiistimal,⁴⁸ Belçika'da, silah kaçakçılığı, kadın ticareti, vergi kaçakçılığı, fuhuş ve örgütlü suçlar; İngiltere'de, uyuşturucu ve terör; Yunanistan'da, uyuşturucu, silah kaçakçılığı, kadın ticareti, soygun, şantaj, fidye, tarihi eser kaçakçılığı, gemi çalınması, yüksek meblağlı hırsızlık, zimmet ve dolandırıcılık kaynaklı suçlar; Hollanda, İsveç, Fransa, ABD ve Danimarka'da, tüm suçlar; Kanada'da, uyuşturucu kaynaklı ve örgütlü suçlar; Brezilya'da, uyuşturucu, örgütlü suç, terörizm, silah kaçakçılığı, devlete karşı işlenen suçlar;

⁴⁶ Avrupa Topluluğu Direktifi. (10.06.1991). 91/308/AET sayılı direktif.

⁴⁷ Akar Y. (1997). *Kara Paranın Aklanması*, Ankara, SPK Yayınları, Yayın No:90, 1.Baskı, s.44.

⁴⁸ Uyanık C. (1996, Aralık). 32 Kısım Tekmili Birden Kara Paranın Macerası, *Ekonom Dergisi*, Sayı:3, s.21.

İspanya'da, uyuşturucu, terörizm, örgütlü suçlardan sağlanan gelirler kara para kapsamında değerlendirilmektedir.⁴⁹

1.2.2. Türk hukuk sistemi itibariyle kara para

Türkiye açısından kara paranın tanımına bakıldığında, kamuoyunca Kara Para Kanunu olarak bilinen 4208 sayılı kanun 19 Kasım 1996 gün ve 22822 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda doğrudan bir tanım verilmemiş, hangi fiillerin kara para olduğu sayılmıştır. Buna göre kara para, çeşitli kanunlardaki fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dâhil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri ifade eder.

1.2.3. Kara paranın unsurları

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin kara para olarak isimlendirilebilmesi için bazı unsurları bünyesinde bulundurması gerekir. Bu unsurlar şunlardır:

- Gelire esas teşkil eden faaliyet yasadışı olmalıdır,
- Yasadışı faaliyet sonucunda para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden maddi menfaat ve değer elde edilmiş olmalıdır,
- Yasadışı olarak bir gelir elde edildiği kabul edilmelidir,
- Faaliyet sonucunda elde edilen gelir ile failin olağan ve beklenen geliri arasında önemli bir fark olmalıdır,
- Gelire yasal bir kaynak gösterilememesi gerekir. Yani, gelir yasadışı olarak elde edildiği halde meşru görüldüğü sürece “kara” olarak nitelendirilemez.

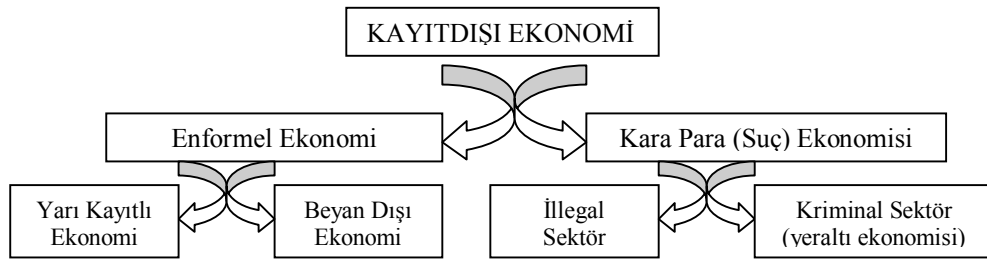
1.2.4. Kayıt dışı ekonomi ve kara para ilişkisi

Kayıtdışı ekonomik faaliyetler bazı yazarlar tarafından faaliyetin yasal olup olmadığı noktasından hareket edilerek kayıtdışı ekonomi, yasal faaliyetlerdeki

⁴⁹ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, 43-44.

işlemlerin kısmen yada tamamen kayıtlara alınmadığı ekonomik kesimden⁵⁰ oluşan enformel ekonomi ve suç ekonomisi gibi ayrımlara tabi tutmuşlardır. Şekil 1’de de görüldüğü gibi çok boyutlu ve farklı faaliyetleri kapsayan kayıtdışı ekonomi, yasal ve yasal olmayan faaliyetlerin bir bütünüdür. Yani kara para ekonomisi kayıtdışı ekonominin bir parçasıdır.

1993 Ulusal Hesaplar Sistemi’nin yayımlanmasıyla birlikte yasadışı mal ve hizmet üretimi sonucunda oluşan ekonomi yani suç ekonomisi, kayıtdışı ekonominin bir alt ayırımı olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Ancak suç sektörünün kayıtdışı ekonominin bir alt unsuru olması yanında, kayıtdışı ekonominin suç sektörü dışında kalan diğer alt sektörlerinin farklı kavramlar olduğu, dolayısıyla mücadelenin amaçlarının da farklı olduğu veya suç ekonomisinin kayıtdışı ekonomiden tamamen ayrı bir konu olduğundan kayıtdışı ekonominin suç ekonomisini içermemesi gerektiği konusunda görüşler de mevcuttur. Buna göre kayıtdışı ekonomi kapsamında, vergilendirilmemiş kazançlarla suç ekonomisinden doğan kazançların birlikte ele alınması ve kayıtdışı ekonominin her ikisini de içerecek şekilde tanımlanması doğru değildir.⁵¹

Şekil-1:Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Ekonomisi İlişkisi

Kaynak: Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.171.

Kayıtdışı ekonomi ve kara para ekonomisi arasındaki farkları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

⁵⁰ Erimez M. R. (1997, Nisan). Kayıtdışı Ekonomi ve Vergi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:188, s.3.

⁵¹ DPT (2001). *a.g.r.*, s.27.

1.2.4.1. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki kavrama ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında kavram içeriğine ilişkin farklar mevcuttur. Milli gelir içinde kayıtdışı ekonominin payı belirtildiği zaman, bunun içine kara para ekonomisi ve vergi dışı bırakılmış ekonomi girmektedir. Ancak bu bilgi anlamsız olduğu gibi nasıl ve kimler tarafından kullanılacağı da belli değildir. Örneğin, milli gelirin %30'u kayıtdışı ekonomiyi oluşturur denildiği zaman, bunun ne kadarının yasal ve yasadışı faaliyetlere ait olduğu belli olmadığı gibi yasal faaliyetlerin ne kadarının yasalardan ve vergi idaresinin yetersizliğinden doğduğu konusunda da bir bilgi mevcut değildir. Ayrıca kayıt dışında bırakılan büyüklükler milli gelir hesaplamalarında dikkate alınması gereken faaliyetler olup, herhangi bir resmi kayda tabi tutulmadığı için milli gelir hesaplamalarının dışında tutulduğu halde kara para elde etmek amacıyla gerçekleştirilen iş ve üretimler hesaplamalara konu faaliyetler değildir.⁵²

1.2.4.2. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki yasallığa ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında faaliyetlerin yasal veya yasal olmamasına ilişkin farklar vardır. Kayıtdışıya konu faaliyetler yasadışı olmadığı halde suç ekonomisine konu faaliyetler yasadışıdır. Muhasebe kaydına geçirilmeden işleme sokulan olağan ve yasak olmayan mallar piyasası kayıtdışı ekonomiyi; eroin, kokain gibi uyuşturucular ve/veya silah gibi maddelerin denetimsiz üretimi ve ticareti, çocuk emeğini kullanarak üretim, fikri ve sınaî hakları ihlal ederek üretim yapılması kara para ekonomisini oluşturur.⁵³ Vergilendirilmemiş kazanç, gerek vergi istisna ve muafiyetleri, gerek bazı işlemlerin kayıtdışı bırakılması veya hiç mükellefiyet tesis ettirilmemiş olmasından, gerekse vergi idaresinin beceriksizlik yada çeşitli nedenlerle bilinçli veya bilinçsiz ihmali ve göz yummasından kaynaklansın yasal bir faaliyetten doğar. Suç ekonomisi ise, uyuşturucu ticareti, örgütlü suçlar ve terörizmden kaynaklanan yasa dışı faaliyetleri içerir. Dolayısıyla suç ekonomisi ve

⁵² Gümüşkaya H. (1998, Nisan). Karapara ve Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:115, s.68-69.

⁵³ Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). *a.g.m.*, s.127.

vergilendirilmemiş yasal faaliyetlerin tümünü içermek üzere kullanılan “kayıtdışı ekonomi” ifadesi birbirinden farklı iki durumu içermekte, yasal ve yasal olmayan faaliyetlerin toplamının ifadesine dönüşmektedir.⁵⁴

1.2.4.3. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki cezalandırma tekniğine ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında cezalandırma tekniğine ilişkin farklardan söz edilebilir. Vergilendirilmemiş yasal faaliyetlerin yer aldığı ekonomide kamu otoritesi ya izlediği politikalar gereği kayıtdışılığı kendisi öngörmekte ve herhangi bir cezalandırma yoluna gitmemekte ya da sorumluları sadece vergi cezalarıyla cezalandırmaktadır. Ekonomik amaçlı yasadışı faaliyetlerin tespitinde ise para cezalarının yanı sıra hürriyeti kısıtlayıcı cezalar da söz konusudur.⁵⁵ Diğer bir ifadeyle, kayıtdışı faaliyet gerçekleştirenlerin tespiti halinde ilgililer sadece vergi cezalarıyla; kara parayı elde edenlerse vergi cezalarından ayrı olarak ihlal ettikleri kanunlarda sayılan hapis ve para cezalarıyla cezalandırılmakta, ayrıca bu yolla elde ettikleri tüm gelirler nemalarıyla birlikte müsadere edilmektedir.⁵⁶

1.2.4.4. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki görevli kamu birimlerine ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında görevli ve sorumlu kamu birimlerine ilişkin farklar da mevcuttur. Kara para ekonomisinin oluşumu ve bunun önlenmesinde görevli ve sorumlu kamu birimleri ile vergilendirilmemiş kazancın vergilendirilmesinden sorumlu ve görevli kamu birimleri farklıdır. Kara paranın önlenmesinden iç ve dış güvenlik birimleri sorumlu ve görevlidir. Kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasında sorumluluk ve görev, mali piyasaları düzenlemek ve denetlemekle görevli olan kamu birimlerine aittir. Gerek yasadışı faaliyetin saptanmasıyla sınırlı olan vergilemede, gerekse yasal fakat vergi dışı kalmış veya bırakılmış faaliyetin vergilendirilmesinde sorumlu ve görevli olan kamu birimi vergi idaresidir. Yasadışı faaliyetin vergilendirilmesi de iç ve dış güvenlik birimleri ile mali piyasaları denetleyen kurumların yasadışı

⁵⁴ Şengül S. (1997). *a.g.k.*, s.4.

⁵⁵ Gümüşkaya H. (1998, Nisan). *a.g.m.*, s.68.

⁵⁶ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.177.

faaliyeti saptamasına bağılı olarak ortaya çıkar.⁵⁷ Kayıtdışı ekonominin büyümesi vergi idarelerinin yetersizliğinden ve ehliyetsizliğinden kaynaklanır. Dolayısıyla engelleme görevi vergi idarelerinin görevidir. Kara paradan ise iç ve dış adalet ve güvenlik birimleri sorumludur.

1.2.4.5. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki mücadele amacına ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında mücadele amacına ilişkin farkların varlığı söz konusudur. Devletin kayıtdışı ekonominin önlenmesine yönelik mücadeledeki amacı, gerçekleşen tüm ekonomik işlemleri kayıt altına alıp, toplanması gereken vergi ve benzeri yükümlülüklerin tespiti olmasına rağmen; suç ekonomisine yönelik mücadeledeki amaç, bu faaliyetlerin tamamını ortadan kaldırmak ve tekrarını önlemektir.⁵⁸

1.2.4.6. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki amaca ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında içinde yer alanların amacına ilişkin farklar vardır. Buna göre, ekonomik işlemlerini kayıtdışı ekonomi kapsamında tutanların amacı, vergi ve diğer sosyal güvenlik ödemelerinden kaçınmak iken; kara para elde edenlerin amacı kara paranın aklanması için buradan elde edilen parayı ekonomik sisteme entegre etmektir. Bu nedenle entegre etme işlemlerinden doğan vergi vb. yükümlülükler memnuniyetle karşılanır.⁵⁹

1.2.4.7. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki vergilemeye ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında faaliyetler sonucunda sağlanan gelirden kesilecek vergiye ilişkin farklar da vardır. Yasadışı faaliyetleri ekonomik sistemin bir parçası sayarak kamunun vergi geliri sağlama mümkün değildir. Ayrıca devlet yasakladığı faaliyetler sonucunda ortaya çıkan gelirden kendisine vergi geliri sağlama çabası içinde olmayacağı gibi aksine yarattığı ekonomik, sosyal ve ahlaki sorunlar nedeniyle bunun kazanılmasını önlemeye çalışır.⁶⁰

⁵⁷ Şengül S. (1997). *a.g.k.*, s.5.

⁵⁸ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.177.

⁵⁹ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.178.

⁶⁰ Özsoylu A. F. (1996). *a.g.k.*, s.26.

Elbette yasadışı faaliyetlere ilişkin gelirin tespiti halinde bundan vergi kesintisi yapılacaktır; ancak bu faaliyetler engellendiğinde vergi geliri de ortadan kalkacaktır. Fakat kayıtdışı ekonomi için her an vergileme imkanı vardır.

1.2.4.8. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki kamu uygulamalarına ilişkin farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasında kamu otoritelerinin karar ve uygulamalarına ilişkin farklar mevcuttur. Buna göre, yasal ve yasadışı faaliyetlerin toplam ekonomi içindeki payının suç ekonomisi ağırlıklı olması halinde, yasama organının yaptığı yasalar, hükümetin icraatı ve yargı organının kapsam alanı, suç ekonomisi dışında yer alan faaliyetlerle sınırlıdır. Bu durumda örneğin tüm ekonominin %30'u olarak kabul edilen kayıtdışı ekonominin tamamına yakını kara para ekonomisinden oluşuyorsa, yasama, yürütme ve yargının ekonominin ancak %70'i için karar alabildiği ifade edilebilir. Geriye kalan kesim kendi kurallarını koyacak, örgütler oluşturacaktır. Neticede bu durum farklılıkların saptanması, alınacak önlemlerin tespiti bakımından da önem arz eder.⁶¹

1.2.4.9. Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki diğer farklar

Kayıtdışı ve kara para ekonomisi arasındaki diğer farklar ise, kayıtdışı ekonomi genellikle bireysel tercihler sonucu oluştuğu halde, kara para özellikle örgütlü faaliyetler sonucunda oluşur.⁶² Kayıtdışı faaliyetlerde bir veya daha fazla hukuki yükümlülük veya kısıtlamadan kaçınılırken, kara paraya ilişkin faaliyetlerde bizzat faaliyetin kendisi kanunlarla yasaklanmış olduğundan gizlenmeye çalışılır.⁶³ Ayrıca kayıtdışı ekonomide işlemlerin tamamı veya bir kısmı herhangi bir resmi kayda tabi tutulmamakta ve kanuni belgelere bağlanmamaktadır. Kara parada ise kaynağını gizlemek için farklı ekonomik işlemler uygulanmakta, değişik alanlara resmi kaydı yapılmakta ve kanuni belgelere bağlanmaktadır. Örneğin, kara parayla ev, araba, fabrika, banka satın

⁶¹ Şengül S. (1997). *a.g.k.*, s.12.

⁶² Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). *a.g.m.*, s.129.

⁶³ Kılıçdaroğlu K. (2000, Ağustos). Saklı Ekonominin Boyutları ve Daraltma Önlemleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:228, s.5.

alınmakta ve işlemler resmi belgelerle resmi kayıtlara dayandırılmaktadır. Sadece aklanmasına ihtiyaç duyulmayan kara para kayda tabi tutulmamaktadır.⁶⁴

Kayıtdışı ekonomi ve kara para ekonomisi yukarıda da açıklandığı gibi birbirinden tamamen farklı kavramlardır. Aynı kategoride değerlendirilmeleri yanlış olur. Kara para ekonomisi, kayıtdışı ekonominin önemli kısmını oluşturan bir bölümdür.

1.2.5. Kara para ekonomisi ve nedenleri

Kara para ekonomisi, suç ekonomisi olarak da adlandırılabilir. Buna göre geniş anlamda suç ekonomisi, piyasa kanalıyla arz ve talebi oluşan ancak sağlık, güvenlik, ahlaki vb. gerekçelerle üretim, dağıtım ve pazarlanması yasaklanan veya sıkı denetim altına alınan mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımını ve/veya pazarlanması ile ekonomik ahlaka ve geleneklere aykırı faaliyetlerden menfaat temin etmeye yönelik tüm işlemlerdir. Suç ekonomisi ekonomik literatürde, mafya, yer altı, kurşun, kara para ekonomisi olarak da anılır.⁶⁵

Uzlaşma sağlanamasa da suç ekonomisi, ekonomik suç olarak değerlendirilen faaliyetlerden elde edilen gelir ile mal ve parasal akımı kapsar. Buradaki “ekonomik suç” kavramı iktisadi, ticari ve mali suçların tümünü kapsayan geniş bir kavramdır.⁶⁶

Ekonomik suçlar, suçun içeriği yönünden şöyle sınıflandırılabilir:

1-Kamu maliyesine yönelik suçlar (kalpazanlık ve vergi kaçakçılığı gibi mağduru devlet hazinesi olan suçlar),

2-Genel ekonomi ve kurumlarına yönelik suçlar (borsada içerden bilgi alma (insider trading), sigorta sahtekârlığı gibi mağduru ekonomik düzen olan suçlar),

3-Kamu ve özel işletmelere yönelik suçlar (işletmelere ait sırları rakip firmalara aktarmak veya firma olanaklarından kişisel çıkar sağlamak gibi mağduru kamu ve özel işletmeler olan suçlar),

4-Topluma veya tüketicilere yönelik suçlar (uyuşturucu kaçakçılığı, arazi yağmalama, fuhuş gibi mağduru toplum ve tüketici olan suçlar).⁶⁷

⁶⁴ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.177.

⁶⁵ Aktan C. C. (1999, Şubat). Ağır Vergi Yüğü ve Yer Altı Ekonomisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 125, s.52.

⁶⁶ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). Suç Ekonomisi ve Mafya, *Ekonomik Forum Dergisi*, TOBB Yayınları, s.12.

⁶⁷ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.12.

Ekonomik suçlar, suçu işleyen açısından incelendiğinde iki yöntem kullanılır. Bunlar:

1-Bireysel suçlar (dolandırıcılık, mülki hakların ihlali, vergi kaçakçılığı gibi faaliyetler),

2-Organize suçlar (kaçakçılık, kumar vb. gibi faaliyetler)'dir.⁶⁸

Ekonomik suçlarda, sosyo-politik, iktisadi ve kamu otoritesinden kaynaklanan nedenlerle işlendiğinden, hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, toplumsal değişim, yasaklar, işsizlik, gelir dağılımı bozukluğu, siyasi sistem, adalet sistemi ile bürokrasi gibi unsurlar önem arz eder.⁶⁹

Suç ekonomisi de kendi içinde kriminal ve illegal sektör olarak ikiye ayrılır.

a)Kriminal Sektör (yer altı ekonomisi): Organize olmuş suç örgütleri aracılığıyla yürütülen yasadışı faaliyetleri kapsar. En önemli yeri tutan uyuşturucu ticareti dünya ticaret hacmini önemli oranlarda yakalamış, uluslararası ticaretin önemli kalemlerinden biri haline gelmiştir.

b)İllegal Sektör: Burada faaliyet gösterenler, üretim ve dağıtım yöntemlerini yasalara aykırı olarak biçimlendirirler. En yaygın yöntem, fikri ve sınaî hakların ihlali ile yapılan üretim ve çocuk işgücünden yararlanmaktır. Üretim yasalara aykırı olarak gerçekleştirilir, dolayısıyla gelir de kayıtdışı kalır.⁷⁰ Ulusal hesapların üretim sınırları içinde yer almasına rağmen istatistikî ölçüm sorunları olan alanları tanımlamak için 1993 Ulusal Hesaplar Sistemi, yasadışı üretim, saklı ekonomi ve enformel sektör terimleri kullanılmaktadır.⁷¹

Burada da asıl önemli olan, herhangi bir suç işlemeden ve cezai yaptırıma maruz kalmadan gelir elde etmeleri mümkün olan bireyleri, ağır cezai yaptırımlara rağmen yasadışı faaliyetlere iten nedenlerin neler olduğudur. Söz konusu nedenleri ekonomik, sosyal, adli, siyasi, bürokratik ve diğer nedenler başlıkları altında toplayabiliriz.

⁶⁸ Özsoylu A. F. (1998,Kasım). *a.g.m.*, s.13.

⁶⁹ DPT (2001). *a.g.r.*, s.65.

⁷⁰ Günay A., Şahbazov R. (1999, Temmuz). *a.g.m.*, s.126-127.

⁷¹ DPT (2001). *a.g.r.*, s.66.

1.2.5.1. Kara para ekonomisinin ekonomik nedenleri

Kara para ekonomisinin oluşumuna neden olan unsurlardan bazıları ekonomik kaynaklıdır. Ekonomik unsurlar arasında işsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlik ve kanunların getirdiği yasaklar sayılabilir.

Her mal ve hizmet piyasadaki arz ve talep koşullarına göre üretilip pazarlanırken; kamu sağlığını ve güvenliğini tehdit etmesi, stratejik önemi olması veya dini ya da ahlaki sınırlar nedeniyle yasaklanabilir. Bu yasaklar, özel nitelikli mal ve hizmetleri için geçerli olup üretimi, tüketimi, ticareti ve depolamayı kapsayabilir. Suç ekonomisini besleyen en önemli faktörlerden olan yasakların yaygın olduğu alanlar; uyuşturucu maddeler, silah ve mühimmat, stratejik madde ve malzemeler, alkollü içecekler, sigaralar, altın ve kıymetli madenler, tarihi eserler, nesli tükenmiş canlılar, çeşitli döviz ve sahte para, organ, bebek, çocuk, kadın ve göçmen ticaretidir. Ayrıca ticari ambargolar veya ticari amaçlı getirilen yasaklar birçok normal ve özelliksiz malı da yasaklamaya konu etmiştir. Yasaklanmış mallar içinde arz talep koşulları mevcuttur. Ancak yasaklar bu malları dışsal faktörlerin etkisine sokar ve yasakların yarattığı risk bedeli sonucunda arz azalırken beraberinde fiyatlar yükselir. Yasakların yarattığı aşırı kârlar birçok birey için cazip hale gelerek suç ekonomisine zemin yaratır.⁷²

Diğer ekonomik unsur işsizliktir. Artan nüfusa yetecek istihdam yaratacak yatırımların yapılmaması, işgücü arzında fazlalık yaratarak iş bulmayı zorlaştırmakta ve bireyler düşük ücretlerle çalışmaya razı olmaktadır. İşgücü piyasasındaki aksaklıklar, nüfus artış hızının yüksekliği, insan gücü planlamasının iyi yapılamamasından kaynaklanan eğitim düzeyindeki yetersizlikler, kaynak dağılımındaki aksaklıklardan kaynaklanan bütçe açıkları sonucu rant ekonomisinin üretim ekonomisi yerine geçmesi, yetersiz ekonomik büyüme gibi sorunlar, işsizliği temel ekonomik sorunların üst sıralarına taşırken, pek çok ekonomik ve sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir. Her ne kadar suç ekonomisiyle işsizlik arasında doğrudan ilişki bulunmasa da işsizlik maneviyat

⁷² Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.15.

bozucu etkileriyle kişinin kötülöklere karşı koyma gücünü azaltarak potansiyel suçlu haline getirmektedir.⁷³

Bir diğer unsur gelir dağılımdaki bozukluklardır. Bu, toplumsal normların sorgulanmasını ve ahlaki çöküntü yaratarak, suç ekonomisini kısıtlamak amacıyla alınan tedbirlerin etkisinin azaltmaktadır. Adaletsiz gelir dağılımı, toplumdaki küçük bir azınlığın çok yüksek standartlarda hayat sürdürmesini ve kolay para kazanmasını, zor şartlarda geçinmeye çalışan büyük çoğunluk arasında suç işleme ve suçtan para kazanma eğilimini arttırarak suç ekonomisine neden olur.⁷⁴

İşsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlik ve kanunların getirdiği yasakların yarattığı ekonomik olumsuzluklar bireyleri kara para ekonomisi içinde faaliyette bulunmaya itmektedir.

1.2.5.2. Kara para ekonomisinin sosyal nedenleri

Kara para ekonomisinin oluşumuna yol açan sosyal unsurlar da mevcuttur. Sosyal nedenleri arasında hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme ve toplumsal değişimler sayılabilir.

Hızlı nüfus artışı, insanların refah artışından daha fazla pay almalarını, ekonominin değişim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesini engellerken, sürdürülebilir kalkınma çabalarını zorlaştırmakta; konut, sağlık, eğitim ve altyapıya olan ihtiyacı arttırmaktadır. Artan nüfusa iş yaratılamaması, eksik istihdamın oluşmasına; bir yandan işsizlerin her işi yapabilecek konuma düşmesine, diğer yandan devletin kamu kesiminde yapay olarak aşırı istihdam oluşturmaya neden olur. Bu da ücretlerin düşük tutulmasına, görevlilerin bu ücretle geçinememesine, fertlerin gelirlerini arttırmak için farklı yollara başvurmasına neden olarak, kayıtdışı ekonomi başta olmak üzere suç ekonomisinin oluşmasına yol açmaktadır.⁷⁵ Yabancı ülkelere yapılan göçlerde insanlar farklı yaşam tarzlarıyla karşılaşmakta, ya bu durumu kabullenmek zorunda kalmakta ya da ülke halkının çalışmak istemediği işlere veya yasadışı yollara yönelmektedir. Diğer taraftan kırdan kente göçler ise; hiçbir çalışma statüsüne sahip olmadan, asgari ücretle, sosyal güvenceden yoksun koşullarda

⁷³ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.23.

⁷⁴ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.186.

⁷⁵ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.14.

çalışan kişilerin sayısını arttırmıştır. Bir yandan kendi hesabına sabit veya seyyar iş yapanlar, diğer taraftan çok küçük işletmelerde sigortasız, kaçak çalıştırılanlardan oluşan kayıtdışı sektör, kentlerde işgücü fazlasını emen ve açık işsizlik baskısını azaltan bir işlev kazanır.⁷⁶

Kara para ekonomisinin oluşmasına sebep olan diğer bir unsur çarpık kentleşmedir. Gerek yaşanan hızlı nüfus artışı gerekse değişen yaşam koşulları ve üretim tarzı, köy ve kasabalarda tarımla uğraşanları kentlere göçe zorlamış, neticesinde ekonomik büyüme hızı kentleşme hızının gerisinde kalarak tarımsal alanda gizli işsiz olanlar kentlerde açık işsive dönüşmüş ve asgari yaşam koşullarının altında bir hayat sürmeye başlamışlardır. Gecekondulaşma, altyapıdan yoksun çarpık kentleşmelere yol açmıştır. Anonim hale gelen kent yaşamı, suçlulara suçlarını saklama olanağı sağlamıştır. Çünkü anonim birey toplumdaki kopar, toplumun istemediği şekilde yaşar. Çarpık kentleşme sonucunda, ağırlıklı olarak görece düşük gelirli ailelerin yaşadığı gecekondu yöreleri, toplumsal değişim yaratarak çatışma ve suça yönelmektedir. Sabit değerlerin yokluğu ve çatışma halindeki değerlerin çokluğu, gençlerin yasalara ve toplumun hâkim değerlerine olan ilgisini azaltmaktadır.⁷⁷

Toplumsal değişim de kara para ekonomisinin oluşmasına sebep olan unsurlardan biridir. Son yıllarda geleneksel yapıdan sanayi toplumuna yönelik yaşanan hızlı değişimler, ahlak kuralları, değer yargıları, inanç düzeyi, örf ve adetlerde değişim yaratmış, bunların suç işleme üzerindeki engelleyici etkisini azaltmıştır. Kısa sürede zengin olma, köşe dönme bilinciyle iş yapma özentisi yayılarak ticari ilişkilerden doğan alacakların tahsili, çek senet mafyası denilen organize suç örgütlerine havale edilir olmuş ve tüm bunlar suç ekonomisinin yaygınlaşmasına neden olmuştur.⁷⁸ Hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme ve toplumsal değişimler sonucunda ortaya çıkan sosyal yozlaşmanın kara para ekonomisinin oluşumundaki payı da göz ardı edilemez.

⁷⁶ TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi. (1997). *TÜRK-İŞ Yıllığı'97: 96'dan 97'ye Değişimin Dinamikleri, "Türkiye'de Toplumsal Gelişmeler"*, Ankara, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayını, TÜRK-İŞ Dergisi Eki, Cilt:1, s.264.

⁷⁷ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.14-15.

⁷⁸ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.187.

1.2.5.3. Kara para ekonomisinin adli nedenleri

Kara para ekonomisinin oluşmasına yol açan adli nedenler, yargı organlarının içinde bulunduğu koşullar ve vatandaşların yargının adaleti sağlayacağına olan inanç düzeyindeki yetersizlikler, ceza adaletinin yerine getirilmesindeki gecikme ve davaların uzaması olarak sıralanabilir. Bu unsurlar, hem sosyal yönden zararlı hem de ülkede suçun yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Çünkü ceza adaleti hızlı ve etkili olmayınca, cezanın önleyici etkisi ortadan kalkarak insanlarda suç işlemekten kaçınma konusundaki hassasiyeti zedelemekte, suç ve dava sayısında artışa neden olmaktadır.⁷⁹ Ağır işleyen ve yetersiz kalan mevzuat, personel eksikliği, bilgisayar donanımının yetersizliği, idari yapılanmadaki sıkıntılar sorunu daha da derinleştirmektedir. Dolayısıyla vaktinde ve yerinde yetişemeyen adalet, bireyleri başka yollara itmekte, ticari işlemler mafya gruplarının eline geçmesine, haksızlığa uğrayanların cezayı kendi eliyle verme güdüsünü benimsemesine sebep olmaktadır. Kara para ekonomisinde güçlü konuma gelenler, bu güçle kamu kurumlarında çok önemli makamlara nüfuz etme imkânına sahip olmaktadır.⁸⁰

1.2.5.4. Kara para ekonomisinin siyasi nedenleri

Kara para ekonomisinin yaygınlaşmasında, siyasi partilerin faaliyetlerinde kayıtdışı varlıkları kullanmaları; kurulan hükümetlerin oy kaygısıyla bürokrasi üzerinde oluşturdukları baskı sonucunda kamu otoritesinin sarsılmasına neden olacak uygulamalara rastlanması, yaşanan yolsuzlukların ve bağımsız adil bir yargılamamanın sağlanamaması gibi siyasi etmenlerin payı vardır. Ayrıca devlet tarafından yapılan her işin olağan sayılması anlayışı, kamu otoritesini toplum nezdinde zaafa uğratarak, düzenleyici ve disipline edici gücünün azaldığı ortamlarda suç işleme eğilimini arttırmakta veya suç işlenmesini engellemeye yönelik tedbirlerin etkisinin zayıflatmaktadır.

Kara para ekonomisinin oluşmasına sebep olan diğer bir unsur da resmi ideolojidir. Böylece devlet sadece kendini idame ettirmek için gerekenleri yapmakla yetinmeyip, toplumu yönlendirmeye, nasıl düşünmesi ve yaşaması

⁷⁹ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.15.

⁸⁰ Kılıçdaroğlu K. (2000, Mayıs). Suç Ekonomisini Önleme ve Yargı Cephesi ve Sorunları, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:225, s.18-25.

gerektiğini buyurma yoluna gitmektedir. Aksi halde gerektiğinde resmi olarak dayatılan hayat tarzını seçmeyenlerin okuma, kamu görevlisi olma veya mesleğini icra etme hakları ellerinden alınmaktadır. Bu tarz bir yapılanma da kara paraya kaynaklık eden suç ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.⁸¹

1.2.5.5. Kara para ekonomisinin bürokratik nedenleri

Kara para ekonomisinin bürokratik nedenlerinden biri olarak, bürokrasinin gerek işleyiş gerekse çevreyle ilişkileri itibariyle değişen şartlara uyum sağlayamaması görülebilir. Bu durum sistemin sorunları çözmede başarısız olmasına, kamu otoritesinin sarsılarak suç ekonomisinin denetiminin etkin gerçekleştirilememesine yol açmaktadır. Bürokrasiyle suç ekonomisi arasındaki bir diğer etkileşim, suç ekonomisiyle mücadele eden bürokratların zaman zaman yer altı dünyasıyla sıcak ilişkilere girmeleridir. Bu sektörde faaliyette bulunanlar, bunları yürütürken bürokrasiden de destek almaktadırlar.⁸² Bununla birlikte günümüzde organize ve mali suçluluk kurumsallaşmış ve uluslar arası boyut kazanmıştır. Bu sebeple, kamu makamları yetkilerinin ulusal sınırlar içinde kaldığını düşünmekten vazgeçerek cezai alanda uluslararası adli yardımlaşma yoluna gitmelidirler. Çünkü milli mahkemeler önüne suçluların çıkartılmasını sağlayacak olan ülke dışındaki deliller bu yolla toplanabilir.⁸³

1.2.5.6. Kara para ekonomisinin diğer nedenleri

Kara para ekonomisinin doğmasına neden olan ekonomik, sosyal, adli, bürokratik ve siyasal kaynaklı olmayan daha farklı unsurlar da mevcuttur. Diğer nedenler arasında, globalleşme sonucunda birçok kapalı ekonominin açık hale gelmesi, serbest ekonomiye geçiş, iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler, para sistemlerinin konvertibl hale getirilmesi, gümrük engellerinin kaldırılması, bölgesel değişim araçlarının yapılması, doğrudan yabancı yatırımların teşvik edilmesi, yabancı banka kurulmasının serbestleştirilmesi, vergi cennetleri (off-shore bankalar) ve serbest bölgelerin geliştirilmesi sayılabilir.⁸⁴ Bunlardan serbest bölgeler, buldukları ülkenin uluslar arası pazar payını arttırmak yani daha çok

⁸¹ Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.k.*, s.16.

⁸² Özsoylu A. F. (1998, Kasım). *a.g.m.*, s.15.

⁸³ Ergül E. (1999). "Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları" *Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler*, Ankara, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları, s.34.

⁸⁴ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.194.

ve daha istikrarlı ihracat yapabilmek amacıyla kurulmuşlardır.⁸⁵ Kuruluş yeri iyi seçilmiş, iyi fizibilite çalışması yapılmış, altyapı donanımı uygun ve idari sorunları olmayan serbest bölgelerin yararları zararlarına oranla daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak bu oluşumların en önemli sakıncası, kumar, uyuşturucu ticareti ve kaçakçılık ve benzeri faaliyetlere zemin oluşturmasıdır.⁸⁶

Vergi cennetleri, genellikle düşük vergi oranlarının uygulandığı, ticari gizlilik taşıyan ve çoğunlukla off-shore finans merkezleri olarak bilinen yerlerdir.⁸⁷ Tıpkı serbest bölgelerde olduğu gibi, belli bir ülkenin sınırları içinde yer almasına rağmen, mali piyasalara yabancı sermayeyi çekmek amacıyla her türlü vergi ve bürokratik engelden uzak, denetim dışılık avantajı sunan ekonomik ve mali adacıklardan oluşan bölgelere vergi cenneti veya off-shore merkezleri denir.⁸⁸ Off-shore sistemi, kara paranın kontrol altına alınması düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Çünkü 1970'li yıllar boyunca uyuşturucu trafiği kıyı bankacılığının gelişimine paralel artmıştır.⁸⁹ Vergi cennetleri ve özellikle kıyı bankacılığı, paravan şirketler aracılığıyla kara para aklamanın kolay olduğu ve kullanıldığı yerler haline gelmiştir.⁹⁰ Vergi cennetlerinin pasif yatırımları tutmak veya korunduğu, kâğıt üzerinde kârlar oluşturulduğu yerler sağlamak ile vergi mükelleflerinin özellikle banka hesaplarının diğer ülkelerin vergi otoritelerinin incelemesinden gizlenmesi şeklinde üç temel amaca hizmet etmeleri⁹¹, gelir ve kurumlar vergisinden kaçınmayı ve kaçırmayı kolaylaştırdıklarından, diğer ülkelerin vergi sistemleri için potansiyel bir boşluk oluşturmaktadır. Dolayısıyla vergi cennetleri ve kıyı bankalarının yarattıkları en temel sorun, vergi

⁸⁵ Köroğlu Ö. (1999, Mart). Serbest Bölgelerin Ülke Ekonomilerine Etkileri, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:75, s.66.

⁸⁶ Köroğlu Ö. (1999, Nisan). Serbest Bölgelerin Ülke Ekonomilerine Olumsuz Etkileri, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:76, s.47-49.

⁸⁷ Mitchell D. J. (2000, September). *An OECD Proposal To Eliminate Tax Competition Would Mean Higher Taxes and Less Privacy The Heritage Foundation*, s.1.

<http://www.heritage.org/Research/Taxes/BG1460.cfm> (12.03.2004-12:12).

⁸⁸ Odabaşı H. (1999, Nisan). Para Sihirbazları, *Haftalık Haber Yorum Dergisi Aksiyon*, Yıl:5, Sayı:227, 10-16 Nisan, s. 33.

⁸⁹ Naylor R. T. (1988). *Hot Money and The Politics of Debt*, London, Unwin Hyman Limited, Unwin PaperBacks, s.300.

⁹⁰ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*, s.76.

⁹¹ OECD. (1998). *Harmful Tax Competition-An Emrging Global Issue*, <http://www.oecd.org>, s.22. (12.03.2005-12:12).

kaçakçılığını teşvik edip diğer ülkelerin vergi matrahlarını erozyona uğratmalarıdır.⁹²

Kara para ekonomisinin oluşmasına neden olan unsurlar çok çeşitli olup, asıl önemlisi bunların ortadan kaldırılmasıdır. Kara para ekonomisini oluşturan kanun dışı faaliyetlere, bireylerin başvurularının engellenmesi ise bu konuda önem arz eder.

1.3. Kanun Dışı Sayılan Faaliyetler

Bazı suçların işleniş biçimi, işleyen kişilerin toplum nazarında önemli bir yerlerinin olması dolayısıyla diğerlerine nazaran toplumun geleceğini daha yakından ilgilendirmektedir. Çünkü bunlar hukuken oluşturulan özel ve hatta kamu kurumları bünyesinde işlenmektedir. Bunun anlamı söz konusu kişilerin yetkilerini kolay ve biçimine uygun şekilde kötüye kullanarak veya menfaat sağlayarak topluma büyük zarar vermesi ve söz konusu kurumların “güvenilir” sıfatlarını kaybetmeleridir.

Kara paranın konusunu oluşturan kanun dışı faaliyetlerin kapsamına başta yolsuzluk olmak üzere pek çok konu girmektedir.

1.3.1. Yolsuzluk

Yolsuzluğun en çok kullanılan ve basit tanımı “kamu gücünün özel çıkar sağlamak için kötüye kullanılması”dır⁹³. Bu Dünya Bankası’nın yaptığı tanım olup, buradan yolsuzluğun özel sektör faaliyetlerinde bulunmadığı sonucuna varılmamalıdır. Özellikle büyük özel teşebbüslerde, örneğin mal ve işçi alımlarında söz konusudur.⁹⁴ Yolsuzluk için devlet tarafından kısıtlanan ekonomik faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkan rantların yasadışı yollardan sağlanması biçiminde de bir tanım yapılabilir.⁹⁵ Yolsuzluk olayında taraflar, özel kişiler yani “devletin dışındakiler” ile devlet memurları yani “devletin içindekiler”dir.⁹⁶

⁹² UN (1998)- United Nations Economic and Social Council (1998). Economic and Environmental Questions: International Cooperation in Tax Matters, Eighth Meeting of the Ad Hoc Group of Experts on International Cooperation in Tax Matters, E/100/57, New York, 6-31 July 1998, s.20. <http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/1996/e1996-78.htm> (12.03.2004-13:40).

⁹³ Bardhan N. P. (1997, September). Corruptin and Development: A Rewiew of Issues, *Journal Of Economic Literature*, Vol: XXXV, s. 1321.

⁹⁴ Tanzi V. (1998, May) . Corruption Around The World, *IMF Working Paper*, s.9.

⁹⁵ Kruger O. A. (1974, June). The Political Economy of the Rent-Seeking Society, *The American Economic Review*, Vol:64, No:3, s.291.

⁹⁶ Osterfeld D. (1997). Corruption and Development, *Journal of Ecnomic Growth*, Vol:2, No:4, s.13.

Yolsuzluk, devletin hizmet ve mal alımı, gümrük işlemleri sırasında, tarım ve hayvancılık, ihracat sektörlerinin desteklenmesi amacıyla yapılan prim ödemeleri ve bankacılık alanında yoğun biçimdedir.⁹⁷

Tanımlar daha da çeşitlendirilebilirse de, ortak noktaları kamu gücünün çıkarlar doğrultusunda kullanımı şeklinde özetlenebilir. Tanımlardan hareketle yolsuzluk olgusunu birkaç türe ayrılabilir.

1.3.1.1. Yolsuzluk Türleri

Bir çok hal ve hareket yolsuzluk kategorisine sokulabileceğinden, en azından genel bir çerçeve çizilebilir. Bu açıdan yolsuzluk türleri altı kategori halinde incelenebilir. Farklı tanımlara göre yolsuzluk türleri şöyle sıralanabilir:

1.3.1.1.1. Görevin kötüye kullanılması şeklindeki yolsuzluklar

Görevin kötüye kullanılması şeklindeki yolsuzluklar en çok karşılaşılan yolsuzluk türleri olup, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

-Kamuya yada özel kişilere ait arsa ve arazilerde gecekondulaşmaya izin verilerek, güdümlü kooperatifler veya kooperatif birlikleri kurup kamu arazilerinin düşük bedelle bunlara aktarımı yapılarak siyasi veya maddi çıkar sağlanması,

-Kamu kuruluşlarınca açılan ihalelere düşük tirajlı gazete ilanlarıyla katılımı azaltarak veya teklif alma usulü uygulanan ihalelerde teklif verenleri yeterince araştırmadan işlem yapılmasıyla çıkar sağlamak veya sağlamak,⁹⁸

-Bina, araç-gereç gibi kamusal mal, ısıtma-aydınlatma, haberleşme vb. gibi kamusal hizmetler ile sağlanan hasılatın vakıflara aktarılması, kamu yöneticilerinin özel giderlerinin bunlar tarafından ödenmesi, bunlardan alınan ücret vb. tahsilatlarına ilişkin gelir vergisi, bağış almışlarsa bunlara ilişkin veraset ve intikal vergilerinin ödenmemesi,⁹⁹

-Gerçekleşmeyen veya gerçekleşmesi imkansız yatırımlara sahte belgelere dayanarak kaynak kullanım fonu ödenmesi veya ucuz kredi verilmesi, ekonomik yarara aykırı şekilde siyasi amaçlı yatırım kararı alınması,

⁹⁷ İ.B.-E.G.M. (2001a). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000 Raporu*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3, s.91.

⁹⁸ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.175-180.

⁹⁹ Altuğ O. (1994). *a.g.k.*, s.157- 161.

-Yap-işlet-devret yönteminde, siyasi, ekonomik veya sosyal nüfuz sahibi gerçek kişilere ve/veya bunların iştiraki olan kuruluşlara ucuz kredi sağlanması¹⁰⁰
Bu tür yolsuzluklar genelde ekspres yollar, metrolar, köprüler, enerji istasyonları, haberleşme yatırımları ve hastane yapımlarında görülmektedir.

-Devlet memurları yasasına aykırı olarak özel kuruluş veya KİT'lerde yönetim ve denetim kurulu üyesi olarak görev vermeler, danışmanlık veya memuriyet için uygun nitelikleri taşımayanların siyasi çıkar sağlamak için tayini,¹⁰¹

-Kamu kuruluşu ve bağlı ortaklıklarında emsaline nazaran yüksek ücret, yönetim kurulu hakları, temettü ikramiyeleri, yolluklar verilmesi, araştırma, yayın, reklam ve tanıtım, danışmanlık ve organizasyon vb. için emsaline göre yüksek bedel ödenmesi,

-İmar durumu değişeceği önceden belli olan yerleri, otoyol geçecek alanları yakınlarına veya diğer kişilere çıkar karşılığı bildirip ucuza alımını sağlamak veya sağlamak,

-Zam yapılacak malları ve zam oranları önceden bildirerek kazanç sağlamak, spekülörlere kazanç sağlamak,

-Şirket veya kamu kuruluşuna ilişkin borsada işlem gören hisse senetleri hakkında dışarıya bilgi aktararak çıkar sağlamak ve sağlamak,

-Gümrük vergileri ve fonlarda meydana gelecek artış veya azalışları önceden dışarıya aktararak çıkar sağlamak ve sağlamaktır.

Bu konuda kamu arazilerinin düşük bedelle satımı, siyasi amaçlı yatırım kararları, ucuz krediler, bilgi sağlama şeklinde özetlenebilecek görev suiistimali şeklindeki yolsuzluklar daha da çeşitlendirilebilir.

1.3.1.1.2. Banka işlemlerinde yapılan yolsuzluklar

Banka işlemlerinde yapılan yolsuzluklar da oldukça çeşitlidir:

-Kamu bankaları yöneticilerine güç sağlayan siyasiler dahil göstermelik kişilere açılan kredilerin eski banka yöneticilerine, siyasilere veya yakınlarına aktarılması¹⁰²,

¹⁰⁰ Emek U. (2002). *Ek ve Değişiklerle Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve Kamu Hizmeti İmtiyazı Mevzuatı*, Ankara, İkinci Baskı, Yayın No DPT:2659, s.15.

¹⁰¹ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (1993). *Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, Yayın No:273, BÖM:20, s.51.

-Kamu bankalarınca emsaline nazaran düşük faizli veya faizsiz kredi kullandırılması ya da emsaline nazaran yüksek faizli Türk Lirası ve döviz mevduatı hesabı açılması, yatırım fonu katılım belgesi düzenlenmesi,

-Kamu bankaları veya iştiraki ortaklarınca üretilen veya satılan konut, işyeri ve toplu konutların çekiliş ve ihale yapılmadan öncelikli tahsisi, peşinatsız veya az peşinatla veyahut düşük faizli kredilerle satılarak haksız rant sağlanması,

-Bilançosunun biçimlendirilerek şirketin öz varlığının olduğundan fazla gösterilerek kredibilitesinin yükseltilmesi ve ilgili bankaların mali analiz ve istihbarat bölümlerinin atlatılarak ödemeyeceği oranda kredi almasının sağlanması, bunların göstermelik veya gerçek ortaklara aktarılması,¹⁰³

-Kredi teminat gösterilen gayrimenkulun ve diğer varlıkların değerlerinin olduğundan yüksek gösterilerek veya maddi teminatsız kredi açılması.

Banka işlemlerindeki yolsuzluklar, özellikle kredi ve banka hesapları itibariyle yapılmaktadır. Yolsuzluk türleri içinde belki de rakam olarak en büyük paya sahip olan bu tür işlemlerdir denilebilir. Kamuoyunda duyulan batık bankaların çoğu bu yollarla kredi sağlamışlar, hesaplarında da düzenlemeler yapılmışlardır.

1.3.1.1.3. Gayrimenkullere ilişkin yolsuzluklar

Gayrimenkullere ilişkin yolsuzluklar genellikle, kamu kurumlarına ait mülklerin belirli çıkarlar doğrultusunda üçüncü şahıslara kullandırılması şeklinde olup, aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

-Kanunen tahsis edilmeyenler ile tahsisi yapılan gayrimenkulların tahsis amacı dışında (otopark gibi) kullanılması veya kullandırılması,

-Tapuda gayrimenkullara ilişkin satışlar olduğundan fazla gösterilerek üretilen konutun maliyetini yükseltip böylece devletten vergi, şirket hissedarlarından kâr payı kaçırılması, bu fazla tutarın zimmete geçirilmesi,

-Gayrimenkul firelerinin çeşitli amaçlarla siyasi veya nüfuzlu kişilere bırakılmasıdır. Örneğin, yol yapımı için kamulaştırılan araziye otoyol yapıldıktan sonra kalan firenin söz konusu kişilerin tasarrufuna bırakılarak ruhsatsız ve vergisiz yapılaşmalarına izin verilmesi, çok hissedarlı yerlerde İmar Yasası'nın

¹⁰² Gürman M. Y. (1993, Haziran). Kamu Bankası ve Yolsuzluklar, *Maliye Yazıları Dergisi*, Maliye-İktisat-Hukuk Sayı:39, s.30.

¹⁰³ Gürman M. Y. (1993, Haziran). *a.g.m.*, s.30.

18.maddesi uygulanarak yeni ada ve parsellerin yaratılması, zorunlu yol, cami, okul yapımı ile küçük hissedarların paylarının küçülmesi veya yerlerinin değiştirilmesi gibi.¹⁰⁴

Örnekler daha da çeşitlendirilebilir. Gayrimenkullere ilişkin yolsuzlukların yolsuzluk türleri içinde banka işlemlerinde yapılan yolsuzluklardan sonra önemli yer tutan bir tür olduğu söylenebilir.

1.3.1.1.4. Dış ticaret yolsuzlukları

Dış ticaret yolsuzlukları genellikle vergisel nitelikte olup bunları da, şöyle sıralamak mümkündür:

-Teşvikler ile ithal edilen malları veya makine-teçhizatı olduğundan yüksek bedelle düzenlenmiş faturalarla ithal edilmiş gibi göstererek maliyetleri yükseltip böylece devletten vergi, şirket hissedarlarından kâr payı kaçırılması,

-İhraç mallarında da yüksek bedelle fatura edip gümrük çıkış beyannamesine bağlayarak ihracatta KDV iadesi, kurumlar vergisi istisnası, kotalarda artış sağlanması şeklinde haksız kazanç elde edilmesidir.¹⁰⁵

Ağırlığını devletten vergi ve şirket hissedarlarından kâr payı kaçırmanın oluşturduğu dış ticaret yolsuzlukları da sık rastlanan yolsuzluk türleri arasındadır.

1.3.1.1.5. Siyasal yolsuzluklar

Siyasal yolsuzluklar kendini uygulanan devlet politikaları şeklinde gösterir. Şöyle özetlenebilir:

-Fiyatlandırma politikalarında, taban fiyatların yüksek tutulması, ihalelerin olduğundan düşük veya yüksek gerçekleştirilmesi,

-Teşvik politikalarında, sanayici ve yatırımcılara ucuz kredi, yatırım indirimi, vergisel teşvikler, uzun vadeli kiralama, yap-işlet-devret yönteminde kredilendirmeler vb. adlarla devletten kaynak aktarılması,

-İhalelerde siyasal nüfuzun kullanılması, özelleştirme ihalelerinde, kamuya ait gayrimenkulların satış, kiralama veya yap-işlet-devret yönteminde kayırma,

¹⁰⁴ Güner S. (2003). *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*, Ankara, Bilgi Yayınları, Özel Dizi:40, Birinci Basım, s.95.

¹⁰⁵ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.95.

-Siyasi partilerin finansmanı da siyasal yolsuzluklara kapı aralamaktadır. Çünkü partilerin seçim kampanyalarının çeşitli şirketler veya kişilerce finansmanı seçim sonrası bazı beklentilere yol açar. Eğer siyasi partilerin faaliyetleri için yapılan hazine yardımı yeterli değilse, partiler gerekli kaynağı yaratma yollarına itilir.¹⁰⁶ Örneğin politikacılar, yakınlarının firmalarını ve siyasal yandaşlarını kollayarak seçim kampanyasında bağış ve oy şeklinde menfaat sağlamayı amaçlarlar.

-Rüşvetin tersi olarak irtikap, rüşvet alanla verenin karşılıklı anlaşması neticesinde değil de, tamamen kamu görevlisinin yada gücü elinde bulunduranın inisiyatifinde işlemlerin gerçekleştirilmesidir.

-İltimas, haksız yere ve yasadışı kayırma, arka çıkma anlamına gelmekte olup; akraba (nepotizm), eş-dost (kronizm), siyasal kayırmacılık olarak çeşitlendirilebilir.

-Patronaj, siyasal partilerin iktidara geldikten sonra, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan üst düzey bürokratları görevden almaları ve bu görevlere yine siyasal yandaşlık, ideoloji, nepotizm-kronizm gibi faktörler esas alınarak yeni kişiler atamalarıdır.¹⁰⁷

Devlet politikalarının üçüncü şahısların çıkarları doğrultusunda oluşturulması, ihalelerde yolsuzluklar yapılması, kamu kurumlarına yapılan atamalarda şahsi politikaların uygulanması, parti finansmanı için kamu kaynaklarının kullanılması hemen hemen her iktidar değişiminde karşılaşılan yolsuzluklardır. Bu tür yolsuzluklar, görevin kötüye kullanılması şeklide yapılan yolsuzlukların ardından ikinci sıradadır denilebilir.

1.3.2. Rüşvet

Kanun dışı faaliyetlerden bir tanesi de rüşvettir. Yasal bir hakkın yasada olmayan bir bedelle yapılmaya zorlanması olarak tarif edilebilecek rüşvet olgusunun tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Son yıllarda bu konuya ilgi daha da artmıştır. Bunun ardında 1990'lardaki ekonomik ve politik gelişmelerle rüşvetin yaygınlaşması yatar. 1960'lı yıllardan bu yana devletin ekonomideki artan rolü

¹⁰⁶ Ferrero M., Brosio G. (1997, October). Nomenclatura Rule under Democracy: Solving the Italian Political Puzzle, *Journal of Theoretical Politics*, Vol:9, No:4, s.516.

¹⁰⁷ Güran C. vd, (2002). *Yolsuzluk ve Etkin Devlet*, Ankara, Ümit Yayıncılık, 1.Basım, s.30-31.

ve birçok ülkede meydana gelen ekonomik gelişmeler rüşvetin son on yılda artmasına, yaygınlaşarak küresel nitelik kazanmasına yol açmıştır.¹⁰⁸ Rüşvet, çoğunlukla yolsuzluk ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak yolsuzluk, her zaman rüşvetle sonuçlanmadığından ayrı bir başlık altında incelenmesinde yarar vardır.

Görev ve yetkinin kötüye kullanılması iki şekilde olabilir. Birincisi, kanuna uygun olan işlemlerin daha hızlı şekilde yerine getirilmesi, böylece muhatap olmayanlar aleyhine ayrıcalıklı işlem yapılmış olur. Örneğin, ehliyet almaya hak kazanandan para veya diğer suretle menfaat sağlanarak daha kısa sürede ehliyetini almasına imkân verilmesi ki buna “çabuklaştırıcı-hafif rüşvet” denir. İkincisi, kanuna uygun olmayan işlemlerin menfaat karşılığı yapılması şeklindedir. Örneğin ehliyet almaya hak kazanamamış kişiden menfaat sağlanarak ehliyet verilmesi ki buna “çarpıtıcı-ağır rüşvet” denir.¹⁰⁹

Rüşvet siyasal yozlaşmanın en önemli göstergelerinden ve türlerinden sadece biridir. Kısaca şahsi menfaat için görev ve yetkinin kötüye kullanımı olarak tanımlanabilir.

1.3.3. Kaçakçılık

Kaçakçılık, bir ülkeye girmesi yasaklanmış veya gümrükten geçirilmemiş malların gizlice ülkeye sokulması işi¹¹⁰, bir şeyin yasadışı yollardan ticaretinin yapılması şeklinde tanımlanabilir.¹¹¹ Mali suçların en önde gelenlerinden olup kaçakçılık faaliyetlerini vergi, gümrük ve diğer kaçakçılıklar şeklinde üç ana başlıkta toplayabiliriz:

1.3.3.1. Vergi kaçakçılığı

Verginin yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmak için vergi yasalarına aykırı hareketler “vergi kaçakçılığı” kapsamına girmektedir. Dar anlamıyla,¹¹² vergi kanunlarına aykırı davranmak ve kanunları uygulamakla

¹⁰⁸ Tanzi V. (1998, June). Role of Government Comprehensive Strategy Is Needed To Fight Global Corruption, *IMF Survey*, Vol:27, No:11, s.182.

¹⁰⁹ Güran C. vd, (2002). a.g.k., s.30.

¹¹⁰ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (1992). İstanbul, Milliyet Yayınları.

¹¹¹ Büyük Larousse (1992). İstanbul, Milliyet Yayınları, Cilt 12.

¹¹² Güner S. (2003). a.g.k., s.106.

görevli idarenin aldığı önlemlere karşı gelerek vergi ödememek veya az vergi ödemektir.

Bir vergi sisteminin, mali, ekonomik ve sosyal olarak kendinden beklenen işlevleri yerine getirebilmesi, sistemin unsurları arasında organik bağın bulunması ve uyumlu işlemesi için bir takım güvenlik önlemlerini bünyesinde barındırması gerekir. Bu kural sistemi oluşturan vergilerin etkileri bakımından birbirlerini tamamlamasını ve vergilemedeki amacı tam olarak yerine getirmesini gerekli kılar. Her vergi, verimlilik ve uygulama bakımından diğerlerini denetlemeli ve oto kontrol araçlarına sahip olmalı, usul hükümlerini etkin biçimde uygulamaya imkân tanınmalıdır.¹¹³ Çünkü vergi kayıp ve kaçığı kayıt dışı ekonominin en önemli unsurlarından olup, milli ekonomi içindeki payı çok büyüktür. Ekonominin vergilendirilemeyen yönü olarak yeraltı ekonomisi, çocuk bakıcılığından falcılığa, fahişelikten uyuşturucu satıcılığına, sigortasız işçi çalıştırmaktan evlerinde imalat yapanlara ve inşaat, altın ve döviz sektöründen, sebze, meyve ve oto emlak komisyonculuklarına kadar pek çok sektörü kapsar.¹¹⁴

1.3.3.2. Gümrük kaçakçılığı

Bir ülkeye ithali veya ülkeden ihracı yasak olan veyahut ithal veya ihracı gümrük muamelesine tabi olan bir maddeyi gümrük işlemleri yaptırılmadan ithal ve ihraç etmek; bu maddeleri yurt içinde satmak, satın almak ve bilerek nakletmek şeklinde tanımlanabilir. İthalat ve ihracat sırasında malın değerini veya miktarını düşük veya fazla göstermek şeklinde uygulamalara da gidilmektedir. Bu tür uygulamaların sakıncaları olduğu açıktır. İthal değerinin fazla gösterilmesi, ülkeden sermaye çıkışına, vergi ve fon gibi yasal yükümlülüklerde kaçakçılığa ve dolar, euro gibi güçlü paraların belli ülke ve ellerde toplanmasına yol açarken; ihracat değerinin fazla gösterilmesiyse, yurt içine kara para girişine, vergi iadesi gibi teşviklerden yararlanılmasına neden olmaktadır.

Gümrük kaçakçılığının en önemli nedeni, yurt içi fiyatla yurt dışı fiyat arasındaki farktır. Ayrıca teknoloji, iletişim ve ulaşımda yaşanan hızlı gelişmelerin suç organizasyonlarına yeni imkânlar sunması, sahte evrak

¹¹³ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.107.

¹¹⁴ Gökbunar A. R. (1995). Kayıtdışı Ekonominin Vergilendirilmesine Yönelik Önlemler, *Maliye Yazıları Dergisi*, Maliye-İktisat-Hukuk Sayı:47, s.77.

düzenlenmesi şeklinde yapılan yolsuzluklar bu suçun işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Suç işleyenler hakkında yalnızca yasalara uymama suçundan işlem yapılması, çok az miktarda para cezası verilmesi diğer bir etkidir. Gümrük kaçakçılığını, oto, tek el maddeleri, emtia ve akaryakıt kaçakçılığı ile gümrük rejimleri kullanılarak yapılan kanunsuzluklar şeklinde birkaç başlık altında inceleyebiliriz.

1.3.3.2.1. Oto kaçakçılığı

Ülkemiz açısından önemli bir hal alan kaçakçılık türü olarak oto kaçakçılığı, yurt dışında bedeli ödenerek, kiralanarak, çalınarak vb. yöntemlerle elde edilen araçların söz konusu ülke (kaçak oto getirilen) gümrük hattından ait olduğu yabancı ülke plakası, trafik tescil belgeleri veya sahte belgelerle ülkeye sokulmasıdır. Bu olay, kaçak otomobilin ithal işlemleri yapılmadan ülke içinde yabancı ülkeye ait plak ve tescil belgelerinin şahsi beceri sonucunda yok edilerek, çeşitli yollarla ülke trafiğine kayıt ve tescil ettirilmesi veya vergisi ödenmiş, millileştirilmiş araç gibi gösterilerek ikinci, üçüncü şahıslara satışı ile gerçekleştirilebilir.¹¹⁵ Oto kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı içinde önemli bir paya sahiptir.

1.3.3.2.2. Tekel maddeleri kaçakçılığı

Kaçakçılık türleri içerisinde en çok karşılaşılan tür olan tek el maddeleri kaçakçılığı, gümrük gişelerinde beyana göre denetim uygulamasını amaca aykırı şekilde kullanan kişilerin, sırtçılık suretiyle getirmeleri gereken yasal miktardan fazla içki ve sigarayı söz konusu ülkeye sokmaları şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca yurt dışından deniz yoluyla tek el maddelerinin ülkeye sokulması, ihraç amacıyla getirilmiş olan bazı tek el ürünlerinin tüketilmek üzere iç pazara sunulması da söz konusudur.¹¹⁶

1.3.3.2.3. Emtia kaçakçılığı

Emtia kaçakçılığı, otomobil ve tek el maddeleri dışındaki ev eşyası, elektronik cihazlar, giyim ve süs eşyası, sağlık malzemeleri vb. gibi diğer maddelerin kanun

¹¹⁵ İ.B.-E.G.M. (2002). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2001 Raporu*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3, s.62.

¹¹⁶ İ.B.-E.G.M. (2000). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele '99*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:2, s.45.

çerçevesinde sağlanan kişisel eşya muafiyetinden yararlanılarak veya beyan dışı şekilde ülkeye sokulmasıdır. Ayrıca ithal izni olan firmaların ticari amaçla getirdikleri elektronik eşyaları yasal belgelerinden yararlanarak, yasa dışı yollardan ülkeye getirdikleri malları piyasaya sürdükleri görülür.¹¹⁷ Son yıllarda emtia kaçakçılığında artışlar olduğu gözlenmiştir.

1.3.3.2.4. Akaryakıt kaçakçılığı

Son yıllarda artış gösteren bir suç çeşidi olan akaryakıt kaçakçılığı özellikle ülkemiz açısından önem arz eder. Akaryakıt kaçakçılığında şu yöntemler kullanılmaktadır:¹¹⁸

-Bir ülkeden transit geçen gemilerden karaya nakil yoluyla, denize kıyısı bulunan yerlerde, özel depolama bölmeleri yapılan gemi ve teknelerde hızlı doluma imkan veren mekanizmalar aracılığıyla gemiden gemiye akaryakıt nakli yapılıp, daha sonra denizden karaya ulaştırdıkları hortumlar ile tankerlere nakledilmesi,

-Ülkelerde sınıra yakın illerde sınır ticaretinin suiistimali,

-İhraç amaçlı petrolün iç piyasaya sürülmesi, yani petrol şirketlerinin ihraç kaydıyla ucuza aldıkları akaryakıtı, sahte belge düzenlemek suretiyle yabancı bandıralı gemilere satmış gibi göstermesi,

-Rafinerilere sevk için getirilen ham petrolün veya araç sürücülerine tahsis edilen motorinin yol güzergahlarında bazı kişilere veya kaçak olarak çalışan basit petrol arıtma tesislerine veya motorinin bazı akaryakıt bayilerine satılması,

-6 numaralı fuel-oil içine motorin karıştırılarak kalorifer yakıtına dönüştürülmesi.

Görüldüğü üzere akaryakıt kaçakçılığında çeşitli yollar kullanılmaktadır. Hemen her gün bu yöntemlere yenileri de eklenmektedir.

¹¹⁷ İ.B.-E.G.M. (2001a). *a.g.k.*, s.79.

¹¹⁸ İ.B.-E.G.M. (2003). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2002 Raporu*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3, s.79-80.

1.3.3.2.5. Gümrük işlemleri sırasında yapılan kanunsuzluklar

Birçok ülkede, ithal ve ihraç edilen maddelerin gümrük işlemleri sırasında yapılan bazı kanunsuzluklar mevcuttur. Bunlar, ithalatta mal bedelinin düşük veya yüksek beyanı, ithalatta mal miktarının eksik beyanı, ithalatta mal cinsinin farklı beyanı, ithalatta beyan dışı olarak ülkeye mal sokulması, hayali ihracat, özel fatura yoluyla yapılan ihracat, dâhilde işleme rejimi çerçevesinde yapılan işlemler, transit rejimi dâhilinde yapılan işlemler ve serbest bölgelere ilişkin işlemlerdir.¹¹⁹ Özellikle hayali ihracat ve hayali ithalat gümrük işlemleri sırasında kanunsuzluklar arasında önemli bir paya sahip olup, ülkemiz açısından da sorun oluşturmaktadır.

1.3.3.3. Diğer Kaçaklıklar

Yukarıda sayılan kanun dışı faaliyet ve kaçaklıklar dışında başka kaçaklık türleri de bulunmaktadır. Bunları, uyuşturucu madde, silah-mühimmat, radyoaktif ve nükleer madde, kültür ve tabiat varlıkları, kıymetli taş ve döviz, organ ve doku, insan kaçaklığı şeklinde gruplandırabiliriz.

1.3.3.3.1. Uyuşturucu madde kaçaklığı

Uyuşturucu kaçaklığı, afyon ve türevleri (morfin, kodein, eroin), kokain ve türevleri (crack), kenevir ve türevleri (esrar), sentetik uyuşturucular (captagon, extacy, methamfetamin, lysergic asid diethylamid, gamma hydroxybutyrate, ketamine hydrochloride, phencyclidine) vb. kimyasalların yasa dışı olarak üretimi, tüketimi ve ticaretine ilişkin bir kavramdır. Belki de kaçaklık türleri içerisinde rakamsal olarak en büyük paya sahip olan uyuşturucu kaçaklığı, gerek dünya gerekse Türkiye açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

1.3.3.3.2. Silah-mühimmat kaçaklığı

Silah-mühimmat kaçaklığı konusunda bir kaçakçı türü değil yalnızca kaçakçı vardır. Büyük kaçakçı olarak tanınanlar, kabadayılar, bazı polis esnafı, birçok tüccar, armatör, polis ve gümrük şefleri silah kaçaklığının ortaklarıdır. Sermaye finansmanı ve işin organizasyonu birçok kişiye yapılmakta, kâr da daha çok kişiye paylaşılmaktadır.¹²⁰ Ruhsatlı ile kaçak silahlar arasındaki fiyat farkı,

¹¹⁹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.131.

¹²⁰ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.118.

silah başına alınabilecek fişek sayısının azlığı nedeniyle talebin karşılanamaması ve sabıkalı kişilerle suç gruplarının silah elde etme isteği bu kaçakçılığın en önemli nedenlerindedir.¹²¹

1.3.3.3. Radyoaktif ve nükleer madde kaçakçılığı

Radyoaktif ve nükleer madde kaçakçılığı uranyum, plütonyum, toryum gibi nükleer madde türleri ile kırmızı civa, izotopsuz radyoaktif olmayan osmiyum–187 gibi bazı radyoaktif madde türlerinin yasadışı ticaretine ilişkin bir kavramdır. Bu maddelerin fiyatlarının milyon dolarları bulması; atom, hidrojen, nötron, füzyon, fisyon ve misket bombaları gibi nükleer silah yapımında kullanılması, suç şebekelerinin, bu gücü elinde bulundurma amacı taşıyan devletlerin, terör organizasyonlarının bu yeni suça yönelmelerine neden olmuştur.¹²²

1.3.3.3.4. Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı

Kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı kapsamına, bir toplumun, doğal ve kültürel mirası niteliğindeki kültür ve tabiat varlıklarının, bilimsel amaç ve yöntemlerden uzak biçimde, kaçak kazılar ve soygunlarla maddi amaç güdülerek ele geçirilmesi, ticari bir meta gibi görülerek yurt içinde ve dışında pazarlanması ve üzerinden maddi çıkar sağlanması girer.¹²³ Kültür varlıkları, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili ve yer üstünde, altında veya su altında bulunan tüm taşınır (sikke, halı, kilim, el yazmaları, çanak, çömlek, anfora, heykelcikler vb.) ve taşınmazlar (kaya mezarları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, kale, hisar, burç, türbe, kümbet, medrese vb.) dir. Tabiat varlıkları, jeolojik devirlerle tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, ender bulunmaları, özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli olan, yer üstünde, altında veya su altında bulunan değerler (tarihi mağaralar, kaya sığınaklar, özellik gösteren ağaç ve toplulukları vb.) dir.¹²⁴ Özellikle Türkiye gibi kültür ve tarihi eserler zenginliğine sahip ülkelerin en önemli dertlerinden biri olan kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı her geçen gün artarak devam etmektedir.

¹²¹ İ.B. -E.G.M. (2003). *a.g.k.*, s.97.

¹²² Şafak A. (2003, Temmuz). *Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü*, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı, s.38.

¹²³ İ.B. -E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.66.

¹²⁴ İ.B. -E.G.M. (2001). *a.g.k.*, s.81-82.

1.3.3.3.5. Kıymetli taş ve döviz kaçakçılığı

Dövizin ticareti, taşınması, mevduat hesabı açtırılması ve ülkeye getirilmesi serbesttir. Yolcular beraberlerindeki kendilerine ait değeri söz konusu ülkeye belirlenen (Türkiye için 15 bin ABD dolarını) tutarı aşmayan ve ticari amaç taşımayan ziyneti yurt dışına çıkarabilirler. Daha fazla değerdekilerin yurt dışında çıkarılması, girişte beyanına veya ülkede satın alındığının belgelenmesine bağlıdır.¹²⁵ İşte belirlenen sınırların dışına taşan ve gizlice yapılmaya çalışılan kıymetli taş ve döviz çıkarma faaliyetleri de yasadışı kapsama girmektedir. Bunda da amaç, kayıt dışılığı gizlemektir.

1.3.3.3.6. Organ ve doku kaçakçılığı

Organ ve doku kaçakçılığı, yasalarda belirtilen kurallara uygun olmak şartı ve para karşılığı olmaksızın organ ve doku bağışlanması ve nakli yapılmasıdır. Ancak para karşılığı organ ve dokuların satılması, kaçakçılığının yapılması suç teşkil eder. Kanuna aykırı şekilde organ ve doku alanı saklayan, aşıl原因 ve nakledenlerle bunların alım ve satımını yapanlar, alım-satım arcılık edenler ve bunun komisyonculuğunu yapanlar hakkında hapis ve para cezaları uygulanır.¹²⁶ Yasadışı faaliyetler içerisinde korkutucu boyutlara ulaşan organ ve doku kaçakçılığı, pek çok insan için tehdit oluşturmaya devam etmektedir.

1.3.3.3.7. İnsan kaçakçılığı

İnsan kaçakçılığı, ekonomik, sosyal veya siyasi nedenlerden dolayı, iş bulma veya iltica gibi istekleri olan kişilerin, yasa dışı geçişlerini organize eden insan kaçakçılığı şebekelerince menfaat karşılığında farklı ülkelere götürülmeleridir. İnsanlar, hava (vize uygulamayan ülkelere yasal yoldan çıkış yapıp, sonra sağlanan sahte pasaportla veya belgelerle başka ülkelere gidilmesi), deniz (otobüsle deniz kıyısı olan bölgelere oradan da teknelerle açıkta bekleyen gemilere gidilmesi) ve kara (tır, kamyon gibi ulaşım araçlarına gizlenerek, sınır kapılarından sahte veya değiştirilmiş giriş-çıkış belgeleri kullanarak, sınırdan

¹²⁵ Şafak A. (2003, Temmuz). *a.g.m.*, s.44.

¹²⁶ İ.B. -E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.65.

yürüyerek veya binek hayvanları kullanılarak giriş yapılması)¹²⁷ yoluyla kaçmakta veya kaçırılmaktadır.

Beyaz kadın ticareti, kadın ve genç kızların insan tacirlerince alınıp satılması, fahişe, dansöz ve bar kızı olarak zorla çalıştırılmasıdır. Bebek ve çocuk ticareti, çocukların, pornografi alanında kullanılması, fahişelik yapmaya zorlanması, organ kaçakçılığı için alınıp satılması, işçi olarak çalıştırılmasıdır.¹²⁸ İnsan ticaretinde sıralama, kadınlar ve kız çocukları, erkek çocukları ve erkekler şeklindedir. Çünkü insan ticareti özellikle fuhuş sektörünü besleyen kaynaklardandır.

1.3.4. Sahtecilik

Sahtecilik, diğer suçların işlenmesine zemin hazırlayan öncü bir suç olmasından dolayı özel bir önem taşır. Sahtecilik, çeşitli suçların işlenmesine zemin hazırlamak, menfaat sağlamak, yurt dışına çıkmak ve kimlik gizlemek amacıyla yapılır.¹²⁹ Sahtecilikte silme (asıl evrak üzerinde bulunması istenmeyen bilgilerin silinerek yerine amaca uygun bilgilerin yazılması), karalama (istenmeyen yazı ve rakamların, okunmayacak derecede mürekkepli kalemle veya daha değişik yollarla karalanması), şurşarj (harf ve rakamların amaca uygun olarak başka harf ve rakamlara dönüştürülmesi), ilave (bilgilerin durumuna göre daktilo veya el yazısı ile amaca uygun bilgilerin ilave edilmesi) gibi¹³⁰ dört yöntem kullanılmaktadır. Sahtecilik suçları belge sahteciliği, fikir ve sanat eserleri, telif hakları, marka ve patent taklitçiliği ve kalpazanlık şeklinde üç ana başlıkta incelenebilir.

1.3.4.1. Belge sahteciliği

Pasaport, nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, diploma, fatura, vize vb. belgelerde yapılan sahtecilik fiilleri belge sahteciliğidir. Bu fiil, asıl belgenin aynısının kanuna aykırı yollardan sahtesinin imaliyle aslına uygun üzerine sahte kaşe ve mühür basılarak imzalanması şeklinde külli veya asıl belge üzerinde fotoğraf değişikliği ve çeşitli sahtecilik yöntemleri kullanılarak içerik olarak değiştirilmesi

¹²⁷ Korkmaz R. M. (2002). İnsan Ticareti ve Kaçakçılığı, *Gümrük Dergisi*, Sayı:42, s.60-61.

¹²⁸ Yankı D. (2004) *İnsanlığın Yeniden İnsanlaşması Dönemi*, www.mucadele.org/mb/Sayilar/ 19_08.html (11.05.2004-13:33)

¹²⁹ İ.B. -E.G.M. (2000). *a.g.k.*, s.55.

¹³⁰ İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı (2001). *2000 Yılında Jandarma Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Kaçakçılık, Organize Suç ve Sınır Olaylarını Değerlendirme Bülteni*, Ankara, s.4-15.

şeklinde kısmi şekilde yapılabilir.¹³¹ Diğer bir örnek kredi kartı sahtekarlığıdır. Bunun için kart imal edilir, gerçek kartların üzerinde değişiklikler yapılır, boş plastik kartlar veya çalıntı, kayıp kartlar kullanılır, işyerinde satış belgesi çoğaltılarak para tahsil edilir, gerçek satış belgeleri üzerinde tahrifat yapılır, sahte isim veya diğer bir şahsın ismiyle müracaat edilerek kart alınır, mektup veya telefonla siparişlerde yapılabilir.¹³² Belge sahteciliğinde kullanılan yöntemler her geçen gün artmakta, ülkeler için önemli bir hal almaktadır. Bu nedenle, güvenlik güçleri bu konuyla mücadelede sürekli bir değişim süreci içinde olmaya çalışmaktadırlar.

1.3.4.2. Fikir ve sanat eserleri, telif hakları, marka ve patent taklitçiliği

İnsanların uzun süren uğraşlar sonucunda ortaya koydukları çalışmalar ve buluşlar, emeğin boşa gitmemesi, eser sahiplerinin haklarının korunması, insanların daha fazla araştırmaya yönlendirilmesi ve ülke geliri açısından kanunlarla korumaya alınmışlardır. Fikir ve sanat eserlerinin her ne şekilde olursa olsun kullanılması, işletilmesi, çoğaltılması, yayılması, temsil edilmesi, radyo ve televizyonlarda yayımlanması, markaların aynılarının veya benzerlerinin her ne şekilde olursa olsun kullanılması, marka sahibince sözleşme ile verilen bir markanın, izinsiz genişletilmesi veya bu hakkın üçüncü kişilere devredilmesi, patent haklarının gerçek hak sahibinden başkasına verilmesi, buluş sahibinin izni olmadan taklit, ithal etmek, elde bulundurmamak, uygulamaya koymak suretiyle kullanılması, patent sahibince sözleşme ile verilen bir hakkın, izinsiz genişletilmesi veya bu hakkın üçüncü kişilere devri, kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen eşyanın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmekten kaçınılması suçtur.¹³³ Özellikle firmalar açısından önem arz eden marka ve patent kaçakçılığı, çok büyük zararlara neden olmaktadır.

1.3.4.3. Kalpazanlık

Kalpazanlık suçunu, kanunen tedavülde olan milli veya yabancı paraları, itibari amme kâğıtlarını kıymetli damgaları ve kamu nakliyat işletmelerinin biletlerini taklit veya tağyir etmek, taklit ve tağyir edilmiş olduklarını bilerek satın

¹³¹ Şafak A. (2003, Temmuz). *a.g.m.*, s.57.

¹³² Akseli K. A. (1995). Kredi Kartları Sahtekarlığı, *Polis Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, s.60.

¹³³ İ.B. -E.G.M. (2000). *a.g.k.*, s.59-61.

almak, bulundurmak, piyasaya sürmek veya ülkeye sokmak oluşturur.¹³⁴ Para sahteciliği şeklinde tanımlanabilecek kalpazanlık da yasa dışı faaliyetlerden olup, kara para aklama faaliyetlerinde sıkça kullanılmaktadır.

1.3.5. Dolandırıcılık

Çok kullanılan yöntemlerden biri olarak dolandırıcılık, bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve aldatmacalar yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız menfaat sağlayan kişinin işlediği suçtur.¹³⁵ Ehliyetsizlerin dolandırılması, hileli – taksiratlı iflaslar ve nitelikli dolandırıcılık şeklinde gruplandırılabilir.

1.3.6. Kanun Dışı Sayılan Diğer Faaliyetler

Yukarıda belirtilenlerin dışında kanun dışı sayılan diğer faaliyetler arasında tefecilik, zimmet, hizmet kayırmacılığı, emniyeti suiistimal, çek-senet tahsilâtı, haraç alma, koruma hizmeti, kumar ve kumar işlerinden pay alma, terörizm, yasadışı iş takibi, hırsızlık, fidye amaçlı kaçırma, okullarda çete faaliyetleri, eğlence sektöründe yasadışı faaliyetler, yasadışı artık imhası, göçmen ticareti, para karşılığı cinayet, yasadışı telefon dinleme ve izleme çetesi, kamu arazilerinin yasa dışı yollarla işgali sayılabilir. Kara paranın oluşumuna kaynaklık eden kanun dışı faaliyetler görüldüğü üzere oldukça çeşitlidir. Ancak hepsinde de amaç gelir elde etmektir. Söz konusu kanun dışı faaliyetler bireysel olarak gerçekleştirilebileceği gibi grup olarak da gerçekleştirilebilir.

1.3.7. Organize suç ve organize suç örgütleri

Günümüzde yukarıda maddeler halinde sayılan kanun dışı faaliyetler bireysel olarak değil, düzenli, ulusal veya uluslar arası organize suç örgütlerince yürütülmektedir. Öncelikle organize suç, organize suçluluk ve organize suç örgütleri kavramları ile organize suçluluğun kıstasları, organize suç örgütlerinin yapısal unsurlarına değinilecektir.

1.3.7.1. Organize suç ve organize suçluluk

Organize suçun ne olduğu konusunda yazarlar ve ülkeler arasında görüş farklılıkları vardır. Sebebi her bir yazar veya ülkenin organize suçun farklı

¹³⁴ Şafak A. (2003, Temmuz). *a.g.m.*, s.54.

¹³⁵ Özgenç İ. (2002). *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, s.15.

görünümüne odaklanmış olmalarıdır. Ancak organize suç gruplarının son yıllarda artan oranlarda uluslararası alanda faaliyet göstermesi ve farklı ülkelerdeki grupların birbirleriyle kolaylıkla işbirliğine girmeleri organize suçun ortak noktalarını tespit eden bir tanımı gerekli kılmaktadır.

Bu çerçevede bir tanıma göre organize suç durumunda küçük bir suçlu grubu belli bazı suçları işlemek için teşekkül oluşturur ve yakalanmamak için plan geliştirir. Yakalandığı zaman ise kendilerini kurtarmak veya cezalarını hafifletebilmek için siyasilerle ilişki içerisine girerler ve para biriktirirler.¹³⁶ Bir diğer tanıma göre siyasi nitelik göstermemeleri, hiyerarşi niteliğinde bir yapısı bulunması, sınırlı ve istisnai bir üyelik yapısına sahip olması, devamlılık göstermesi, yasadışı şiddet ve rüşvet kullanması, uzmanlaşma ve işbölümü görülmesi, kurallarla yönetilmesi ve tekeli olmaları yani rekabeti sevmemeleri gibi özelliklere sahip örgütlenmelerdir.¹³⁷

Bir başka yazar tarafından yapılan ve Amerikan Merkezi Polis Teşkilatı'nca (FBI) da benimsenen tanıma göre, bir organizasyonda en azından kirli işlere bulaştıran, kirli işlere bulaşan ve infazcı şeklindeki bir işbölümü ve uzmanlaşmanın olduğu durumlarda, sayılan pozisyonlarla sınırlı olmamak üzere bir pozisyonda bulunan bir kişinin işlediği her türlü suçtur. Yasadışı faaliyetlerin tehdit ve zararlı alışkanlıklara bulaştırma yöntemiyle bağlantılı olarak yürütüldüğü ve koordine edildiği durumlardır.¹³⁸

Suçun işlenmesinin meslek haline getirilmesi ve her tür suçta sosyal organizasyon ve suç işleme tarzını gösteren rol ve kuralların belirlendiği bir yapı görülmesi esassından hareketle ve diğer suçlardan ayırmak için organize suçun, kendine özgü kriterleri şöyle sayılabilir:

-Karşılıklı hak ve borçları somut olarak düzenlemeyi de kapsayan karşılıklı ilişkilerin hiyerarşik yapı içerisinde açık şekilde belirlenmesi,

-Belli coğrafi bölgelerin değişik suç organizasyonları arasında paylaşılarak her bir organizasyonun kendine düşen bölgeyi göreceli olarak istikrarlı ve tekeli hüviyetle kontrol etmesi,

¹³⁶ Dursun H. (2001). *Organize Suça Genel Bir Bakış*, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Gen. Müd., Hukuki Tedbirler ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi Başkanlığı, DPT Yayınları, Ankara, s.12.

¹³⁷ Dursun H. (2001). *a.g.k.*, s.16.

¹³⁸ Dursun H. (2001). *a.g.k.*, s.16.-17.

-Tekelci kontrol için baskı, tehdit, şiddet, disiplin ve işbirliği yöntemlerine başvurulması,

-Güvenlik ve diğer kamu görevlilerinin müdahale ve engellemelerinden yüksek derecede kazanılmış olan bağışıklık,

-Kârlı olan bir veya daha fazla alanlarda uzmanlaşmayla elde edilen yüksek miktarlarda kazanç.¹³⁹

Öğretide “organize suç” ifadesi “organize suçluluk” terimi yerine kullanılmaktadır.¹⁴⁰ Suç, bireysel bir davranış biçimini; suçluluk ise belli suçlar bütününe ifade eder. Bu suçlar bütünü sosyal ve siyasal yanlarını, sosyal tepkiyle suçlu arasındaki karmaşık ilişkileri içerir. Bu nedenle “organize suçluluk” terimi “organize suç” terimine göre daha doğru bir kullanımdır.¹⁴¹ Ancak birçok ülkede belli bir tanım yapılmaya bazı kıstas ve unsurlar belirlenmeye çalışılmaktadır.

1.3.7.2. Organize suç örgütleri

Öncelikle kavram kargaşası yaratmamak için organize suç örgütü kavramını, daha da kısa kullanımı için suç örgütü ifadesini kullanacağız.

Suç örgütü denildiği zaman ilk akla gelen mafya kavramıdır. Mafyanın bilimsel tanımı, merkezi otoriteye karşı yerel gücün direnişidir.¹⁴² Mafya terimi, bütün dünyada örgütlü suçla aynı anlamda kullanılır. Organize suç örgütleri ya da çetelerle mücadele eden polis güçleri da mafya kavramını benimsemiş ve kullanmaktadırlar.¹⁴³

12–15 Aralık 2000 tarihleri arasında İtalya’nın Palermo şehrinde yapılan toplantıda kabul edilen Uluslararası Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne göre, organize suç örgütü, *belli bir zaman içinde oluşturulmuş, üç yada daha fazla kişiden oluşan ve amacı dolaylı yollardan veya doğrudan fayda sağlamak için, şiddet ve diğer yasadışı yollara başvurarak, ciddi uluslararası suç işlemeyi birlikte sarf edilen çabayla hedefleyen bir gruptur.* Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 2’inci maddesine göre, organize

¹³⁹ Dursun H. (2001). *a.g.k.*, s.17.

¹⁴⁰ Ceylan Ü. (2003). *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu (4422 Sayılı Kanun m.1)*, Ankara, Turhan Kitabevi, s.7,25.

¹⁴¹ Ergül E. (1998). *Hukuki, Mali, Ekonomik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Karaparanın Aklanması ve Suçları*, Ankara, Adalet Yayınevi, s.29.

¹⁴² Çulcu M. (1998). *a.g.k.*, s.13.

¹⁴³ Özdiker C. (2000, Mart). Televizyonda Mafya (!) Tipleneleri, *Polis Dergisi*, Yıl:6, Sayı:22, s.15.

suç örgütü; *doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve bu sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir gruptur.*¹⁴⁴

Avrupa Organize Suçlarla Mücadele Çalışma Grubu, 28–31 Mart 1996’da “Leipzig Kriterleri”ni yayımlamıştır. Bunlar, aralarında kazanç temin etmek için fonksiyonel işbölümü yapılmış olan elemanlar bakımından hiyerarşik bir yapının bulunması,¹⁴⁵ suç organizasyonu içinde bir yaptırım sisteminin bulunması, kamuya ve özel sektöre nüfuz edilmesi, şiddete başvurulması, suç işlemenin süreklilik arz etmesi, suç işleyerek kazanç yemini, paravan firmalar kurulması, kara paranın aklanmasıdır.¹⁴⁶ Bu kriterlerden beşini içinde barındırmayan suç türleri örgüt gibi adlandırılrsa da organize suçlulukla mücadele kapsamına girmemektedir. Diğer suç türlerini asayişe müessir adi suç türleri içerisine tasnif etmek mümkündür. Bunun nedeni, mücadelede belli ilkeler çizmek ve mevcut mücadele yöntemleri dışında organize suçun oluşumuna paralel mücadele geliştirmektir.¹⁴⁷

Suç örgütleri, faaliyetlerini yürütürken şiddet, yıldırma ve yolsuzluğa bulaştırma yöntemlerine başvurumaktadırlar. Uyuşturucu kaçakçılığı endüstrisinin ortaya çıkmasıyla çok sık rastlanan kara para aklama olayları da gündeme gelmiştir. Silah kaçakçılığı başta olmak üzere diğer kaçakçılık türleri ile artan bir ilişkinin varlığı söz konusudur. İnsan kaçakçılığı suçunun değişik boyutları olan işçi simsarlığı ve organ kaçakçılığı da kullandıkları yöntemlerdendir. Kara para aklama, suç örgütlerinin değişik illegal faaliyetlerden elde ettikleri yasa dışı kazançlarını saklamak için başvurdukları yöntemlerin başında yer almaktadır.

Uluslararası suç örgütlerinin tüm yasa dışı faaliyetleri yukarıda belirtilen suçlarla sınırlı değildir. Bunların dışında, dolandırıcılık, sahtekarlık, tehditle para alma (koruma parası dahil), oto hırsızlığı (alınması da dahil), kapkaççılık, yasa dışı hayvan ve tarihi eser ticareti, kaçakçılığı, hırsızlık, adam kaçırma, soygun,

¹⁴⁴ Resmi Gazete, (18 Mart 2003). 25052 sayılı gazete.

¹⁴⁵ Topaç Ö. (1997). Organize Olmuş Suç Örgütleriyle Yapılabilecek Hukuksal Mücadele Yöntemleri, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt:54, Sayı:2, s.14.

¹⁴⁶ Aşık M. (2000, Nisan). Organize Suç ve Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü Organize Suçlar, Silah ve Kaçakçılık Şube Müdürlüğü, *Polis Dergisi*, Sayı:23, s.148-149.

¹⁴⁷ İ.B. -E.G.M. (2000). *a.g.k.*, s.74.

gasp, bilgisayar suçları, yasadışı silah ticareti, alkol, tütün gibi maddelerin yasadışı imali ve/veya yurda sokulması, kadın ticareti, fuhuş, çocuk pornografisi, çevre suçları, yasadışı kumar vb. suçlar da mevcuttur. Organize suç örgütlerinin kaynakları, hiçbir ticari faaliyeti olmayan paravan şirketler, leasing şirketlerde çalışanların organize suç gruplarıyla işbirliği yapması, organize ve suç gruplarının mevcut şirketlerin yasal ve yasadışı faaliyetleridir.

Yolsuzluk, rüşvet, her nevi kaçakçılık, sahtecilik, dolandırıcılık ve terörizm gibi bireysel veya örgütlü olarak işlenen ve kanunların suç saydığı fillerden elde edilen kazançların tümü kara parayı oluşturur. Ekonomik, sosyal, adli, siyasi ve bürokratik kaynaklı olumsuzluklar, bireyleri yasadışı faaliyetlere itmektedir. Kara paranın ülkeler üzerinde yarattığı etkiler “kara para sorunu”nu gündeme getirmekte, ülkeler ekonomilerinde gezinen kara paranın boyutlarını tahmine çalışmaktadırlar. Aklamanın belli aşamaları ve kullanılan bazı yöntemlerin olduğu da açıktır. Biz bundan sonraki bölümde, önce dünyada sonra Türkiye’deki yolsuzluk, organize suç örgütleri, kayıtdışı ekonomi ve kara paranın durumuna değinecek; yaşanan kara para sorununu ortaya koymaya çalışacağız. Sonrasında ise kara paranın aklanması için gerekli aşamalara ve kullanılan yöntemlere yer vereceğiz.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE

KARA PARA ve AKLANMASI SORUNU

Yolsuzluk, organize suç örgütleri, kayıtdışı ekonomi ve kara para, gerek ulusal gerekse uluslararası bazda önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara paranın miktarı oldukça tartışmalıdır. Aşağıda öncelikle dünya da, daha sonra Türkiye'deki yolsuzluk olayları, organize suç örgütlerinin durumu, kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara paranın miktarı konularına değinilecektir.

2.1. Dünyada Yolsuzluk, Organize Suç Örgütleri, Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Olgusu

Dünya literatüründe, yolsuzluk ve organize suç örgütlerinin durumu, kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara para miktarı tespit çalışmaları ve bunlara karşı alınabilecek önlemler günden güne önemini arttırmaktadır. Ancak boyut ve miktar tespiti, konunun özelliği itibariyle tam olarak yapılamamaktadır.

2.1.1. Dünyada yolsuzluğun boyutu

Soğuk savaşın bitmesiyle, daha önceleri her sistemin anti propagandaya yol açmaması için başvurduğu kendi içindeki üst düzey siyasi yolsuzlukları önemsememe eğilimi sona ermiştir. Çeşitli ülkelerde, demokratik hükümetlerin sayısındaki artış, özgür ve aktif medyanın yaygınlaşması yolsuzluğu kamuoyunda daha kolay tartışılır hale getirmiştir. Ayrıca yolsuzluk ve rüşvetle ilgilenen uluslararası kuruluşlar yaygınlaşmaya başlamıştır. Küreselleşme sürecinin artması, yolsuzluğun yoğun olduğu ülkelere, az olduğu ülkelere doğru yayılmasına neden olmaktadır. Piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, rekabetin artması, rüşvetin rekabette öne çıkmanın bir parçası olmasına yol açmıştır. Son yıllarda uygulamaya giren özelleştirme politikaları, yolsuzlukla bağlantılı hale gelmiştir. Birçok ülkede, özellikle OECD ülkelerinde, uluslararası pazarlarda rüşvet vermek suç teşkil etmezken, OECD bu durumu değiştirme çalışmalarına

başlamıştır.¹⁴⁸ OECD'nin araştırmalara göre, ülkeler arası ilişkilerde nüfuz ticareti ve rüşvetten oluşan yolsuzluk olaylarına ilgisiz kalınmaktadır. Bunun nedeni ülkelerdeki yolsuzluğun boyutudur. Yani, olayın “kolaylığı” veya “zorluğu” dandır.¹⁴⁹ Ancak dünya da rüşvet ve yolsuzluk öyle büyük boyutlara ulaşmıştır ki, uluslararası örgütlerce mücadele önlemleri alınmak zorunda kalınmıştır.

Dünya da çeşitli kuruluşların yaptığı araştırmalar, yolsuzluk -ki özellikle kast edilen-rüşvetin boyutunun büyük olduğunu göstermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Kalkınma Raporu'na göre, uluslararası şirketlerin büyük bir kısmı yatırım yaptıkları ülkelerde rüşvet vermek zorunda kalmaktadırlar. Örneğin Fransa hükümetine sunulan gizli bir raporda, 1994 yılında Fransız firmaları yabancılara on milyar Fransız frangı rüşvet vermiştir. Almanya'da 1995 yılında Alman firmalarının yabancılara üç milyar dolar rüşvet ödediği açıklanmıştır.¹⁵⁰ Dünya da çeşitli ülkelerin yolsuzluk ve rüşvet açısından durumunu ortaya koymak için, Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından, 1996'dan beri¹⁵¹ *Yolsuzluk Algılama Endeksi* yayımlanmaktadır.* Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından indeksler Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterilmiştir. Bütün olarak sıralamaya bakıldığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

1-Asya'da yolsuzluğun en yaygın olduğu ülkeler Endonezya, Vietnam, Filipinler, Hindistan, Çin, Tayland ve Güney Kore'dir. Göreceli olarak en az olduğu ülkeler ise Tayvan, Malezya, Singapur, Hong Kong ve Japonya'dır.

¹⁴⁸ Tanzi V. (1998, May). *a.g.m.*, s.1-5.

¹⁴⁹ Cartier-Bresson J. (2000). *The Causes and Consequences of Corruption: Economic Analyses and Lessons Learnt*, No Longer Business as Usual, Fighting Bribery and Corruption, OECD, s.10.

¹⁵⁰ İyibozkurt E. (2000). *Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele*, Küreselleşme ve Türkiye, Bursa, s.380-382.

¹⁵¹ Şener N. (8 Ekim 2003). *Banka Hortumcuları Yolsuzluk Puanını Arttırdı: Yolsuzluk Algılama Endeksi Nasıl Hazırlanıyor?* <http://www.milliyet.com/2003/10/08/ekonomi/>.(15.09.2004-22:10)

* Yolsuzluğun en az algılandığı ülkeye en yüksek, en çok algılandığı ülkeye ise en düşük puan verilir. Endeks hazırlanmaya 1996'da 39 ülke baz alınarak başlanmıştır. Takip eden yıllarda endeks kapsamındaki ülke sayısı artmıştır. 2000 yılında endekse 90 ülke daha dahil edilmiştir. 2001 yılında 91, 2002'de 102, 2003'te 133 ülkeye ilişkin bir endeks hazırlanmıştır. Endeks hazırlanırken çeşitli uluslararası kurumlardan sağlanan bilgiler ve çeşitli anket sonuçlarından da yararlanılarak uluslararası ve yerel saygın işadamları, akademisyen ve araştırmacılara sorular sorulur. Columbia Üniversitesi, Dünya Bankası, Siyasi ve Ekonomik Risk Danışmanlığı, Dünya Ekonomik Forumu, Gallup International gibi onüç bağımsız uluslararası araştırmacı grup tarafından yapılan onyediy araştırmanın sonuçları endekste şekillenir. Her bir ülke için en az üç araştırma sonucu kullanılır. On üzerinden yapılan değerlendirme de en az yolsuzluk olan ülkelere en çok olana doğru derece azaltılmaktadır.

Tablo-1: En Çok Yolsuzluk Yapılan Ülkeler (2000-2003)

YILLAR	2000	2001	2002	2003
ÜLKELER ve PUANLARI	Nijerya 1.2	Bangladeş 0.4	Bangladeş 1.2	Bangladeş 1.3
	Yugoslavya 1.3	Nijerya 1.0	Nijerya 1.6	Nijerya 1.4
	Azerbaycan Ukrayna 1.5	Endonezya,Uganda 1.9	Angola,Madagaskar Paraguay 1.7	Haiti 1.5
	Angola Endonezya 1.7	Azerbaycan,Bolivya Kamerun,Kenya 2.0	Endonezya Kenya 1.9	Myanmar,Paraguay 1.6
	Kamerun 2.0	Ukrayna 2.1	Azerbaycan 2.0	Angola,Azerbaycan Kamerun,Gürcistan Tacikistan 1.8
	Kenya Rusya 2.1	Tanzanya 2.2	Moldavya Uganda 2.1	Endonezya,Kenya 1.9
	Mozambik 2.2	Ekvador,Pakistan Rusya 2.3	Bolivya,Kamerun Ekvador,Haiti 2.2	Kırgızistan,Libya Fildişi Sahili PapaoYeni Gine 2.1
	Uganda 2.3	Fildişi Sahili Nikaragua 2.4	Kazakistan 2.3	Kongo,Siri Lanka, Ekvador,Uganda, Irak 2.2
	Özbekistan 2.4	Vietnam Zambiya 2.6	Gürcistan Ukrayna Vietnam 2.4	Bolivya,Honduras Makedonya,Sırbistan Sudan ,Ukrayna Zimbabve 2.3
	Ermenistan Tanzanya Vietnam 2.5	Honduras Hindistan Kazakistan Özbekistan 2.7	Arnavutluk Guatemala Nikaragua Venezüella 2.5	Guatemala, Kazakistan, Özbekistan,Vietnam, Venezüella Moldavya 2.4

Kaynak: Transparency International Bribe Payers Index 2000<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2000/cpi2000.html>.(20.09.2004-21-24)

Transparency International Bribe Payers Index 2001

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2001/cpi2001.html>.(20.09.2004-21-28)

Transparency International Bribe Payers Index 2002

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2002/cpi2002.en.html>.(20.09.2004-21:33)

Transparency International Bribe Payers Index 2003

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2003/cpi2003.en.html>.(20.09.2004-21:37)

Tablo-2: En Az Yolsuzluk Yapılan Ülkeler (2000-2003)

YILLAR	2000	2001	2002	2003
ÜLKELER ve PUANLARI	Finlandiya 10.0	Finlandiya 9.9	Finlandiya 9.7	Finlandiya 9.7
	Danimarka 9.8	Danimarka 9.5	Danimarka Yeni Zelanda 9.5	İzlanda 9.6
	Yeni Zelanda İsveç 9.4	Yeni Zelanda 9.4	İzlanda 9.4	Danimarka Yeni Zelanda 9.5
	Kanada 9.2	İzlanda Singapur 9.2	Singapur İsveç 9.3	Singapur 9.4
	İzlanda Norveç Singapur 9.1	İsveç 9.0	Kanada Lüksemburg Hollanda 9.0	İsveç 9.3
	Hollanda 8.9	Kanada 8.9	İngiltere 8.7	Hollanda 8.9
	İngiltere 8.7	Hollanda 8.8	Avustralya 8.6	Avustralya Norveç İsviçre 8.8
	Lüksemburg İsviçre 8.6	Lüksemburg 8.7	İsviçre Norveç 8.5	Lüksemburg İngiltere 8.7
	Avustralya 8.3	Norveç 8.6	Hong Kong 8.2	Avusturya Hong Kong 8.0
	ABD 7.8	Avustralya 8.5	Avusturya 7.8	Almanya 7.7

Kaynak: Transparency International Bribe Payers Index 2000

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2000/cpi2000.html>.(20.09.2004-21-24)

Transparency International Bribe Payers Index 2001

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2001/cpi2001.html>.(20.09.2004-21-28)

Transparency International Bribe Payers Index 2002

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2002/cpi2002.en.html>.(20.09.2004-21:33)

Transparency International Bribe Payers Index 2003

<http://www.transparencyinternational.org/cpi/2003/cpi2003.en.html>.(20.09.2004-21:37)

2-Merkez ve Doğu Avrupa'da ise; en yaygın olanlar Yugoslavya, Ukrayna, Rusya, Moldavya, Romanya, Litvanya, Makedonya, Sırbistan iken en az olanlar Estonya, Slovenya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Beyaz Rusya'dır.

3-Latin Amerika'da, Ekvador, en yaygın olanlar Venezüella, Bolivya, Kolombiya, Meksika, Arjantin ve Brezilya, Şili ve Kosta Rika'da ise göreceli olarak daha iyi konumdadırlar.

4-Afrika ise; yolsuzlukta en önde gelen bölgedir. Nijerya, Angola, Kamerun, Kenya, Mozambik, Uganda, Zimbabve, Kongo, Zambiya, Etiyopya en başta gelen ülkelerdir.

5-Batı Avrupa'da ise İtalya ve Yunanistan'ın dışında yolsuzluk yaygın değildir.¹⁵³

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) Yolsuzluk Algılama Endeksi (Corruption Perception Index) dışında, Evrensel Yolsuzluk Barometresi (Global Corruption Barometer), Brezilya'daki Şeffaflık İncelemesi, Güney Asya'daki Yolsuzluk İncelemesi, Kenya Rüşvet Endeksi, Meksika Yolsuzluk ve Yönetim Ulusal İncelemesi, Yolsuzluk Üzerine Morako Hanehalkı ve Özel Sektör İncelemesi, Kolombiya Şeffaflık Endeksi, Peru İkinci Ulusal Yolsuzluk İncelemesi, Rüşvet Verme Endeksi olmak üzere gerek ulusal gerekse uluslararası bazda yapılmış çalışmalar ve hazırlanmış endeksler vardır.

Bunlardan Rüşvet Verme Endeksi, dünya ihracatında belirli bir yere sahip olan ülkelere oluşturulmuştur. Bu endeksin amacı, bu ülkeler arasında rüşvet verme eğilimini tespit etmektir. 1999 ve 2002 yıllarına ait araştırmalara göre en fazla rüşvet verme eğilimine sahip ülkeler Tablo 3'te gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi Çin, Güney Kore, Tayvan, İtalya, Hong Kong ve Malezya en çok rüşvet verme eğilime sahip olan ülkeler olarak, İsveç, Avustralya, Kanada, Avusturya, İsviçre, Hollanda, İngiltere, Belçika, Almanya, ABD, Singapur, İspanya, Fransa ve Japonya en az rüşvet verme eğilime sahip olan ülkeler olarak sıralanmaktadır.¹⁵⁴

¹⁵³Aktan C. C. (2001). *Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*, Ankara, Hak-İş Yayınları, www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/yolsuzlukla-mucadele-stratejileri/tum-yazilar/yolsuzluklarin-olculmesi.pdf (17.09.2004-23:15)

¹⁵⁴Transparency International Bribe Payers Index 1999 ve Index 2002
<http://www.transparencyinternational.org/cpi/1999/bpi.html>.(20.09.2004-21:45)

Tablo-3: Ülkelerin Rüşvet Verme Eğilimleri

Sıra No	Ülke Adı	1999 Endeks Puanı	Sıra No	Ülke Adı	2002 Endeks Puanı
1	İsveç	8.3	1	Avustralya	8.5
2	Avustralya	8.1	2	İsveç	8.4
2	Kanada	8.1	2	İsviçre	8.4
4	Avusturya	7.8	4	Avusturya	8.2
5	İsviçre	7.7	5	Kanada	8.1
6	Hollanda	7.4	6	Hollanda	7.8
7	İngiltere	7.2	6	Belçika	7.8
8	Belçika	6.8	8	İngiltere	6.9
9	Almanya	6.2	9	Singapur	6.3
9	ABD	6.2	9	Almanya	6.3
11	Singapur	5.7	11	İspanya	5.8
12	İspanya	5.3	12	Fransa	5.5
13	Fransa	5.2	13	ABD	5.3
14	Japonya	5.1	13	Japonya	5.3
15	Malezya	3.9	15	Malezya	4.3
16	İtalya	3.7	15	Hong Kong	4.3
17	Tayvan	3.5	17	İtalya	4.1
18	G. Kore	3.4	18	G.Kore	3.9
19	Çin (Hong Kong Dahil)	3.1	19	Tayvan	3.8
			20	Çin	3.5
			21	Rusya	3.2
				Yerel Firmalar	1.9

Kaynak: The Transparency International Global Corruption Barometer. (2003). *A 2002 Pilot Survey Of International Attitudes Expectations and Priorities on Corruption, A New Survey Instrument Developed With Gallup International's "Voice Of The People" Survey*, London, U.K., 3 July 2003, s.4. <http://www.transparencyinternational.org/barometer/dnld/barometer2003.e.pdf>(21.09.2004-22:01)

Bahsi geçen endeksler ile ülkelerdeki yolsuzluğun boyutları ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Böylece aynı zamanda ülkelerin dünya piyasasındaki konumu, diğer ülkelerin bakış açıları etkilenmeye çalışılarak, ülkeleri yolsuzluk faaliyetlerini önlemeye itmek için bir nevi yaptırım oluşturulmaya çalışılmaktadır denilebilir.

2.1.2. Organize suç örgütleri

1990'lı yıllardan itibaren mali piyasalarda, iş hayatında, emek ve serbest dolaşımında görülen hızlı küreselleşme ve liberalleşme eğilimi, kara para aklama olgusunun küresel bir nitelik kazanmasına neden olmuş, organize suçlar da artan

oranda sınır ötesi bir boyut kazanmıştır. Bu boyut organize suç örgütlerini büyük mali kaynaklara ve varlıklara ulaştırarak bir çok ülkenin ekonomilerinin istikrarını tehdit eder seviyeye getirmiştir. Bu tehlikenin farkına varan ülkeler kara para aklamanın önüne geçmek için sıkı tedbirler alma yoluna gitmişlerdir. Buna karşılık organize örgütler de faaliyetlerini tedbir almayan ülkelere yoğunlaştırmışlar, kirli paralarını aklayarak yasal görünüm kazandırmak için çeşitli teknikler geliştirmişlerdir.¹⁵⁵ Dünyadaki organize suç örgütlerinin bazıları şunlardır: Euromafia, Kolombiyalı Karteller, Çinli Triadlar, Mafionizki (Rus Mafyası), Cosa Nostra, Napoli Camorra, Calabrion Ndrangheta, Sacra Corona Unita¹⁵⁶ dan oluşan İtalyan Mafyası, Japon Yakuzası. Organize suç örgütlerinin faaliyetlerine yön veren dürtü kâr elde etmektir. Bir örgütün çeşitli faaliyetlerden elde ettiği kara parayı aklaması ve kullanması söz konusu örgütün sürekli suç işleme yetisini sağlayan temel faktördür.

2.1.3. Kayıtdışı ekonomi

Yapılan birçok bilimsel çalışmaya rağmen kayıt dışı ekonominin boyutlarının ne olduğu konusunda net bir sonuç elde edilememiştir. Doğrudan ölçme, GSMH, istihdam, belli parasal büyüklüklerin değerlendirilmesi gibi yöntemlere dayanılarak yapılan araştırma sonuçları sadece birer tahmindir. Çünkü ekonomi üzerinde var olan resmi ve resmi olmayan etkilerin ölçülmesine ilişkin engellerin aşılması gerekmektedir. Ancak yine de imkansız değildir.

Kayıtdışı ekonomi az gelişmiş ülkeler ekonomisinde nispi olarak daha fazla önem taşır. Yani kayıtdışı ekonominin gelişmişlikle bir paralelliği vardır. Bunda ülkelerin ekonomik faaliyetlerinin ilkel ve tarıma dayalı olmasının payı büyüktür. Ayrıca bu ülkelerde, şehirlerde ekonomik aktiviteler küçük sanayiye dayalıdır ve işportacılık yaygındır. Örneğin kayıtdışı ekonomi ABD, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde GSMH'nın %10'lar civarında tahmin edilirken, bu oran Hindistan ve Bangladeş gibi ülkelerde GSMH'nın 5-6 katıdır. Bunun anlamı kayıtdışı ekonominin kalkınmayla birlikte daralacağıdır.¹⁵⁷ OECD ülkelerindeki kayıt dışı

¹⁵⁵ Dursun H. (2001). *a.g.k.*, s.38.

¹⁵⁶ İtalya'daki Organize Suç Örgütleri. (2004). <http://www.terror.gen.tr/turkce/organize/italya.html>. (26.09.2004-18:43)

¹⁵⁷ Akalın G. (1996, Haziran). *a.g.m.*, s.33.

ekonominin boyutları hakkında gerçeklere ulaşılabilmektedir. 1998 yılı itibariyle dünyadaki kayıtdışı sektörün büyüklüğü üç trilyon dolar olarak tahmin edilmiş, gelişmiş ülkelerdeki kayıt dışı ekonominin GSMH'nın %10-15'i civarında olduğu belirlenmiştir.¹⁵⁸ Araştırılan 17 OECD ülkesinin 11'inde kayıt dışı ekonominin boyutlarının GSMH içindeki payının %10'dan fazla olduğu kanıtlanmıştır. Değişik metotlarla oldukça geniş aralıklı tahminler yapılsa da, ulaşılan sonuç OECD ülkelerinde kayıt dışı ekonominin büyüğüdür. Örneğin Avusturya'da kayıtdışı ekonomi, 1975'te 12.02 milyar Avusturya schillinginden (resmi GSMH'nın %1.73'ü) 1995 yılında 89.56 milyar schillinge (resmi GSMH'nın %7.20'sine) çıkmıştır. Çünkü uluslararası 1988-1990 döneminde yapılan önemli vergi indirimleri, kayıtdışı ekonominin içinde çalışanların sayısının artması, düşük dolaysız vergi yükünün etkisini bastırıcı bir etki göstermiştir.

Tablo 4'te bazı ülkeler itibariyle kayıtdışı ekonominin boyutları (GSYİH'ye yüzdesi) gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, gelişmiş ülkelerdeki kayıtdışı ekonomi GSYİH'nın %8 ile %30'u arasında değişmektedir. Kayıtdışı ekonominin en az olduğu ülke %8.1 ile İsviçre'dir. Gelişmekte olan ülkelere Nijerya, Tayland ve Filipinlere de ise kayıtdışı ekonomi GSYİH'nın üçte birine kadar çıkarak %50 ile %76'ı arasında değişmektedir. Bunun nedeni ise vergi kaçırma olayları, vergi oranlarının gelişmiş ülkelere nazaran daha yüksek olması, yolsuzluk ve bürokrasidir. Yine tabloya göre, Türk ekonomisinde yıllık 28 milyar dolarlık kaynağı belirsiz bir para dolaşmaktadır.

1978 yılında onyeddi OECD ülkesinde kayıt dışı ekonominin resmi GSYİH'ya oranını Japonya için %4.1, ABD için %8.3, İsveç için %13.2, Kanada için %8.8 bulurken, ABD için oranların GSMH'nın %4'ü ile %33'ü arasında değiştiği tespit edilmiştir. Kanada için yapılan çalışmalarda ise farklı sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin 1976 yılı için yapılan araştırmalarda oran %5 ile %7 arasında değiştiği belirlenmiştir. 1990 için oran %15 bulunurken; 1997'de yapılan çalışma neticesinde oran %15 olarak belirlenmiştir.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Altuğ O. (1998, Aralık). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi - Paradaki Sıfırların Artması-Rant Arama ve Enflasyon Vergisi Yönünden Yeniden Yapılanma, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı:23-24, s.3421.

¹⁵⁹ Kıldış Y. (1999, Nisan). Batı Avrupa Ülkelerinde Gölge Ekonomilerinin Boyutları, *Maliye Yazıları Dergisi*, Sayı:63, s.69.

Tablo-4: Ülkeler İtibariyle Kayıtdışı Ekonomi/Resmi GSMH'ya oranı

Afrika Ülkeleri	%	Asya Ülkeleri	%	Merkez ve G. Amerika Ülkeleri	%	Gelişmiş Ülkeler	%
Nijerya	76.0	Tayland	71.0	Bolivya	65.6	Almanya	15.0
Mısır	68.0	Filipinler	50.0	Guatemala	61.0	ABD	8.8
Tunus	45.0	Sri-Lanka	40.0	Meksika	49.0	Avustralya	13.9
Fas	39.0	Malezya	39.0	Honduras	46.7	Avusturya	8.9
Tanzanya	31.0	G. Kore	38.0	Peru	44.0	Belçika	22.4
Botswana	27.0	İsrail	29.0	Panama	40.0	Danimarka	18.1
G.Afrika	9.0	Hindistan	22.4	Şili	37.0	Fransa	14.7
		Kıbrıs	21.0	Uruguay	35.2	Hollanda	13.5
		Tayvan	14.9	Kosta-Rıka	31.0	İngiltere	13.0
		Hong Kong	13.0	Venezüella	30.0	İrlanda	16.1
		Singapur	13.0	Brezilya	29.0	İspanya	23.1
				Paraguay	27.0	İsveç	19.8
				Kolombiya	25.0	İsviçre	8.1
				Ekvator	23.2	İtalya	27.3
				Arjantin	21.8	Kanada	14.8
						Norveç	19.4
						Türkiye	28.0
						Yunanistan	30.0

Kaynak: Schneider F. (2000, Haziran). *a.g.m*, s.86.

Tanzi ABD için kayıt dışı ekonomi/GSYİH oranını 1970 yılı için %2.6, Schneider ve Pommerehne %11 bulmuşlardır. Buna karşılık Bhattacharyya 1960 yılı için Birleşik Krallık'taki oranı %3.8, 1976 için %11.1 ve 1984 için ortalama %8 olarak bulmuştur. Chote ise oranı %6 ile %8 arasında değişebileceğini belirtmiştir.¹⁶⁰ Görüldüğü üzere kayıt dışı ekonomi zaman içinde ve ülkeden ülkeye değişmektedir. Vergi yükü, düzenleyici sistemin karmaşıklığı, vergi ahlakı vb. unsurlar bunun nedenleri arasındadır.

Giles 1998'de Kanada ve Yeni Zelanda için yaptığı çalışmada, kayıtdışı ekonominin göreceli olarak son 20-30 yıldır arttığını, vergi yükünün kayıtdışı ekonomiyi etkileyen temel itici güçlerden birisi olduğunu, vergi bileşiminin de kayıtdışı ekonomiyi etkileyen faktörlerden biri olduğunu özellikle dolaysız vergilerin payının artışının kayıtdışılığı arttırabileceğini ortaya çıkarmıştır.¹⁶¹

¹⁶⁰ Kıldış Y. (1999, Nisan). *a.g.m*, s.69.

¹⁶¹ Kıldış Y. (2000, Ocak). *a.g.m*, s.70.

Friedrich Schneider'in 76 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke üzerinde yaptığı çalışmada; gelişmiş ülkelerde kayıtdışı faaliyetler o ülkelerin GSYİH'nin %15'ine, gelişmekte olan ülkelerde ise GSYİH'nin 1/3 kadar çıkarmaktadır. Bu çalışmada zengin ülkeler için talebe dayalı döviz fiyatı yöntemini kullanarak, döviz talebindeki beklenmeyen artışı değerlendirerek yer altı ekonomisi tahmine çalışmıştır. Kayıtdışı ekonominin genel olarak vergi mükellefiyetinden veya polisten nakit kullanılarak kaçış sonucu oluştuğu belirlenmiştir.¹⁶²

Tablo 5'de bazı ülkeler itibariyle kayıtdışı GSYİH / kayıtlı GSYİH oranı tahmini verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, İtalya, İspanya ve Belçika GSYİH'lerinin %23 ile %28'i arasında olmak üzere büyük bir kayıtdışı ekonomiye sahiptirler. Bunlar, gelişmiş ülkeler içindeki en büyük oranlardır. Çünkü yüksek vergi yükü, fazla sayıdaki kanuni düzenleme ve yönergeler kayıtdışı ekonomiyi teşvik etmektedir. Fakir ülkeler için ise, daha çok fiziki girdi metodu kullanılması gerektiğini belirterek Nijerya ve Tayland üzerinde hesaplamalar yapmış, kayıtdışı ekonomilerinin GSYİH'lerinin %70'inden fazlasına ulaştığını görmüştür. Ancak yıllar itibariyle yapılan pek çok çalışmaya rağmen kayıtdışı ekonominin boyutu tam anlamıyla tespit edilebilmiş değildir. Yakın tahminlerle yetinilmek zorunda kalınacağı açıktır.

2.1.4. Dünya da aklanan kara para

Kayıtdışı ekonominin net tespiti söz konusu olamadığı gibi, dünya da dolaşan kara paranın miktarının da tespiti mümkün değildir. Çünkü tespiti yapacak sağlam verilere ulaşmak aynı zamanda bu suçun işlenmesinin önlenmesi anlamına gelir. Ayrıca suç sayılan fiillerden elde edildiğinden, söz konusu geliri sağlayanlar hapis ve para cezalarına çarptırılma sonucuyla karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle gelirler gizlenmekte veya yasal bir görünüm kazandırılmaktadır. Dünya da dolaşan kara para miktarı oldukça yüksek boyutlardadır.

¹⁶² Atik A. (2000, Ocak). Dünyada ve Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:85, s.64-66.

Tablo-5: Kayıtdışı GSYİH/Kayıtlı GSYİH Oranı Tahmini

Yıllar	1960	1965	1970	1975	1978	1980	1990	1994	2000!!•
Ülkeler									
Avusturya	0.4	1.2	1.8	1.7	2.6	3.1	5.1	6.8	-
Belçika	-	7.8	10.4	15.2	-	16.4	19.6	21.4	-
Kanada	-	-	-	5.8-7.2	-	10.1-11.2	13.6	-	16.0
Danimarka	3.8-4.8	5.0-6.3	5.3-7.4	6.4-7.8	6.7-8.0	6.9-10.2	9.0-13.4	-	19.0
Almanya	2.0-2.1	3.6-4.3	2.7-3.0	5.5-6.0	8.1-9.2	10.3-11.2	11.4-13.1	13.1	14.0
Filipinler	-	-	-	-	-	-	-	-	50.0
Fransa	-	-	3.9	-	6.7	6.9	9.4	14.3	15.0
İrlanda	-	-	4.3	6.9	-	8.0	11.7	-	-
İtalya	-	8.4	10.7	-	-	16.7	23.4	25.8	26.0
Japonya	-	-	-	-	-	-	-	-	8.0
Hollanda	-	-	4.8	-	-	9.1	13.9	13.6	12.0
Norveç	1.3-1.7	3.2-4.1	6.2-6.9	7.8-8.2	9.6-10.0	10.2-10.9	14.5-16.0	-	-
İspanya	-	-	-	-	18.0	-	21.0	22.3	24.0
İsveç	1.5-1.8	3.7-4.6	6.9-7.8	10.2-11.2	12.5-13.6	11.9-12.4	15.8-16.7	-	-
İsviçre	1.2	1.6	4.1	6.1	6.2	6.5	6.9	6.6	-
İngiltere	-	-	2.0	6.5	7.8	8.4	10.2	12.4	11.0
ABD	2.6-4.1	2.5-3.8	2.6-4.6	3.5-5.2	3.7-5.3	3.9-6.1	5.1-8.0	9.4	9.0
Özbekistan	-	-	-	-	-	-	-	-	9.0
Slovakya	-	-	-	-	-	-	-	-	11.0*
G.Afrika	-	-	-	-	-	-	-	-	11.0*
HongKong	-	-	-	-	-	-	-	-	14.0*
Şili	-	-	-	-	-	-	-	-	19.0*
Yunanistan	-	-	-	-	-	-	-	-	29.0
Bulgaristan	-	-	-	-	-	-	-	-	34.0*
Malezya	-	-	-	-	-	-	-	-	39.0
Rusya	-	-	-	-	-	-	-	-	40.0
Meksika	-	-	-	-	-	-	-	-	49.0
Gürcistan	-	-	-	-	-	-	-	-	64.0*
Bolivya	-	-	-	-	-	-	-	-	67.0*
Mısır	-	-	-	-	-	-	-	-	68.0
Tayland	-	-	-	-	-	-	-	-	70.0
Nijerya	-	-	-	-	-	-	-	-	76.0

Kaynak: Schneider F. (1997, September). The Shadow Economies of Western Europe, *Economic Affairs*, s.46. !!•
Acar F. , Türkış İb. (2001). Kayıt Dışı Ekonomi Konusunda Vergi Boyutlu Tespit ve Öneriler, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:108, s.180.

* Güneş H. (12 Temmuz 2002). Kayıtsız Ekonominin Boyutları, *Milliyet*.
<http://www.milliyet.com.tr/2002/07/12/yazar/gunes.html> (22.02.2005-00:00)

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Grubu (FATF)'nin 28-29 Kasım 1995 tarihinde Paris'te yaptığı toplantı sonunda yayınladığı "Kara Para Aklama Tipolojisi Raporu"nda kara para aklamanın tüm çabalara rağmen önlenemediği, aklama olanaklarının yaygınlaştığı ve yeni yöntemlerin uygulandığı bildirilmiştir.

Ancak çeşitli veriler ışığında tahminler yapılmaya çalışılmaktadır. 2000 yılı itibariyle dünya çapında kayıtdışı ekonominin 5.8 trilyon doları ulaştığı, bu paranın 1.5 trilyon dolarının aklandığı tahmin edilmekteydi. ABD, İngiltere ve Japonya'da da kara para aklanmaktadır. ABD'de 500 milyar dolar para aklanmakta, Rus mafyasından 350 civarında grup eyaletlerde faaliyet göstermekte; bu gruplar özellikle yasadışı benzin ticareti, uydu ve denizaltı satışı gibi alanlarda görülmektedir. Kolombiya ve Rusya'da mafya sistemin neredeyse tamamına hakim durumdadır. Rusya'da 42 binin üzerindeki sanayi şirketi, binlerce banka iştirak haklarının %82'si mafyanın kontrolündedir.¹⁶³ Tüm dünya da bir yıl içinde aklanan kara para miktarı 700-800 milyar dolar, sadece uyuşturucu ile ilgili olarak 400 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. ABD'de bir yılda aklanan miktar 150-300 milyar dolar –ki tüm dünya da aklananın %60 kadarı- olarak gerçekleşmektedir. Önlem alınmaması halinde 2020 yılında ABD başkanı mafya tarafından seçilecektir denilebilir.¹⁶⁴

Amerikan Senatosu'nda kara para konusunda çalışmalar yapan bir senatöre göre dünya da her yıl 500 milyar dolar ile bir trilyon dolar arasında kara para aklanmaktadır. Amerikan Merkez Bankası'na göre ABD bankalarının net aktifleri 4.2 trilyon civarındadır. Bu ise her yıl resmi ve kayıtlı sektöre giren paranın %10'u kadardır ve ABD'nin savunma bütçesiyle eşit iken batılı ülkelerin bir yıllık petrol alımlarını da karşılayacak bir boyuttadır.¹⁶⁵ Korkunç boyutlardaki kara paranın yarısı uyuşturucu ve psikotrop maddelerin alım satımından; kalanı kadın ticareti, kumar, organ ve silah kaçakçılığı ve diğer yollardan elde edilmektedir.

BM'in tespitlerine göre yılda dünya üzerinde yasadışı faaliyetlerden elde edilen para miktarının 1 Trilyon dolardan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu

¹⁶³ Yetim S. (2000, Haziran). *a.g.m.*, s.92.

¹⁶⁴ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.18.

¹⁶⁵ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.18.

rakamlar dünya ticaret hacminin yaklaşık %18'ine tekabül eder. Her yıl Kanada'da 5-17 milyar ABD doları tutarından kara para aklanmaktadır. Bu yapısı nedeniyle kara para Kanada için makro ekonomik etkilere sahiptir denilebilir. 2000 yılında yapılan tahminlere göre dünya da elde edilen kara para 4.420 milyar doları bulmuş, bu paranın 2.475 milyar doları aklanabilmiştir.¹⁶⁶ Amerikan Merkez Bankasının tahminlerine göre yılda 300-500 milyon dolar kara para sadece Amerika'da aklanmaktadır. Bu paraların kaynağını ise ağırlıklı olarak uyuşturucu bağımlıların kullandığı uyuşturucular yoluyla kazanılan paralar oluşturmaktadır.¹⁶⁷ FATF'a göre dünya bankacılık sistemi içinde her yıl 300 milyar dolar kara para aklanmaktadır. Uluslararası Para Fonu'nun Uluslararası Mali İstatistikler Departmanı ise dünyadaki toplam kara para miktarının 700 milyar-1 trilyon dolar arasında olduğunu belirtmiştir. Bu miktar anılan alanda yılda 80-100 milyar dolarlık bir artış anlamına gelir. Kara para dünya ekonomisinde döviz ve petrol işinden sonra üçüncü büyük alternatif iş sahası haline gelmiştir.¹⁶⁸ IMF tarafından BM'e sunulan raporda her gün dünya da iki milyar dolar kara paranın aklandığını belirtilmiştir.¹⁶⁹

Ancak bahsi geçen tüm rakamlar sadece tahminlerden ibarettir. Öncelikle kara paranın tamamı aklanmamakta veya aklanmamaktadır. Diğer taraftan bir ülkedeki miktar diğerinden farklı olabilmektedir. Çünkü kara para ya ülkede suç sayılan fillerden sağlanmakta veya aklanmak üzere diğer ülkelere gelmekte veyahut aklanmak üzere başka ülkelere gitmektedir. Sonuç olarak kara paranın miktarı değişmektedir ve tam tespit mümkün değildir.

2.2. Türkiye'de Yolsuzluk, Organize Suç Örgütleri, Kayıtdışı Ekonomi ve Kara Para Olgusu

Dünya da olduğu kadar Türkiye'de de yolsuzluk ve organize suç örgütlerinin durumu, kayıtdışı ekonominin boyutları ve kara para miktarı tespit çalışmaları ve bunlara karşı alınabilecek önlemler günden güne önemini arttıran konulardandır. Aşağıda sırasıyla bu konular ele alınmaya çalışılmıştır.

¹⁶⁶ Kara Para (28 Haziran 2000). Sabah.

¹⁶⁷ Yetim S. (2000, Temmuz). Türkiye'de ve Dünya da Kara Paranın Aklanması ve Boyutları ve Tahmini, *Dünya*, s.13.

¹⁶⁸ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.32.

¹⁶⁹ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.119.

2.2.1. Türkiye’de yolsuzluğun nedenleri

Yolsuzluk kavramı Türkiye için ne yazık ki yeni değildir. Türkiye’de yolsuzluğa neden olan unsurları şöyle özetlemek mümkündür:

1-Son dönemlere kadar yolsuzluğa karşı toplumsal hassasiyetin ve sosyal sorumluluk bilincinin zayıf olması,

2-Gelişim sürecinin yarattığı sosyal değişim nedeniyle ahlaki norm ve değerlerde meydana gelen farklılıklar ve bu süreç içerisinde sosyal fayda ve toplumun menfaati yerine, fert, zümre, parti, grup ve cemaat çıkarlarının ön plana çıkması,

3-Olağan hale gelen siyasal istikrarsızlıklar nedeniyle özellikle 1980’den sonra oluşan pasiflik, ilgisizlik, siyasi partiler kanununda yaşanan aksaklıklar ve parti içi demokrasinin yokluğu; partilerin gelir kaynaklarının kontrol edilememesi, siyasetin aşırı pahalı bir işe dönüşmesi ve tüm bu sebeplerle halkın siyasi katılıma ilgisizliği,¹⁷⁰

4-Siyasi çıkar hesaplarıyla partilerin veya iktidar ortaklarının karşılıklı menfaate dayanan biçimde birbirlerini aklamalarının yolsuzluğu teşvik etmesi,

5-Tek parti iktidarı yerine çok partili koalisyon dönemlerinde denge kurmada karşılıklı çıkar hesaplarının etkinliği,

6-Milletvekili dokunulmazlıklarının yolsuzlukları da kapsayacak biçimde çok geniş kapsamlı olması,

7-Kuvvetler ayrılığı ilkesinin yasama, yürütme ve yargı arasındaki alan tecavüzleri, yargının siyasi iradeyi elinde tutan icradan bağımsız kılınamaması, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun seçimlerinin siyasi etki altında yapılması gibi sebeplerle zedelenmesi,

8-Demokrasinin ve demokratikleşmenin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmemiş olması,

9-Siyasi amaçlı destekleme politikalarının hala devam ettirilmesi,

10-Her alanda şeffaflığın yetersizliği veya olmaması,

11-Kamu kurumlarında ara-gereç ve personel yetersizliğinin varlığı,

¹⁷⁰ Şenatalar B. vd, (2001). *Hanehalkı Gözünden Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, İstanbul, TESEV Yayın No:24, s.65.

12-Medyanın üzerine düşen görevleri yapmaması,

13-İlgi alanına yolsuzluğun girdiği sivil toplum kuruluşlarının yetersizliği ve etkin olmaması,

14-Hukuk devleti anlayışının yerleşmemiş olması neticesinde yasaların caydırıcılığının kalmaması,

15-Adalet mekanizması ve yargının yavaş çalışması,

16-Yüksek enflasyonun ahlaki değerleri aşındırması, geleceğe olan güveni sarsması, kötümserliğin yaygınlaşması, faydacı, bireysel ve maddeci değer yargılarının ön plana çıkması, maddi cezaların enflasyon karşısında erimesi, meşru ve gayri meşru kavramları arasındaki mesafenin kısılması,

17-Ekonomik ve sosyal alanlardaki hızlı değişmelerin ve geçiş dönemlerinin yaşanması, kurumsal yapının buna ayak uyduramamasının yarattığı boşluk ve istikrarsızlıklar.¹⁷¹

Yolsuzluğa nedenlerinin temelinde ekonomik, sosyal ve siyasal unsurlar yatmaktadır. Söz konusu alanlarda meydana gelen aksaklıklar bireyleri, işleri daha kolay kılan yöntemlere itmektedir.

2.2.1.1. Türkiye’de yolsuzluğun boyutu

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yolsuzluk faaliyetlerinin çerçevesi konusunda fikir sahibi olabilmek için çalışmalar yapılmaktadır. Dünya Bankası (World Bank-WB) bünyesindeki Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Society-IFS)’nun yan kuruluşu olan Yabancı Yatırım Danışmalık Kurumu (Foreign Investment Adviser Society-FIAS) uzmanı Frank Sader tarafından sunulan rapora göre, Türkiye’de yolsuzluk yatırımlar önünde ciddi bir engel oluşturmakta, yatırımcıların resmi görevlilerle aralarını iyi tutma ve süreci hızlandırma amacıyla yapılan gayri resmi ödemeleri, hediye ve bağış şeklinde nitelendirmeyi tercih ettikleri açık olarak tespit edilmiştir. Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum-WEF)’nun hazırladığı Dünya Rekabet Raporu (World Competition Report-WCR)’na göre ise, Türkiye, işlemlerin yapılması için bürokrasi içinde en fazla zaman harcanması gereken on ülke arasında yer

¹⁷¹ Minibaş T. vd, (2001). *Türkiye’de Yolsuzluğun Sosyo-Ekonomik Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Önerileri*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2001/35, s.119-120.

almaktadır. Diğer ülkeler ise Vietnam, Rusya, Endonezya, Çin, Slovakya, Bolivya, Arjantin, Ukrayna, Bulgaristan ve El Salvador'dur.¹⁷²

Ankara Ticaret Odası tarafından yapılan ve 500 işletmeyi kapsayan bir ankete göre işletmelerin %7'si ruhsat almak için büyükşehir belediyesine, %10'nu ilçe belediyelerine, işyeri sahiplerinin %11'i ise il sağlık müdürlüğü yetkililerine rüşvet verdiğini belirtmiştir. Rüşvet istendiği halde vermeyenlerin oranı %6'dır. Sanayicilerin %20'si, tüccarların %22'si ve esnafın %33'ünün işyerlerinde ruhsatsız çalıştıkları da anketin ortaya koyduğu diğer bir çarpıcı sonuçtur.¹⁷³ Konuyla ilgili bir diğer araştırmaya göre, yatırımcıların %55'i kamu görevlilerine doğrudan verilen rüşvetin tipik olarak toplam gelirlerin %1'inin altında kaldığını iddia ederken; %25'i ise yapılan gayri resmi ödemelerin toplam gelirlerin %1'i ile %25'i arasında bir oranda olduğunu belirtmişlerdir. 59 ülkedeki 3000'den fazla firmanın cevaplarının yer aldığı WEF'nun "Küresel Rekabetçilik Araştırması 1997 (Global Competitiveness Research-GCR)" için yapılan araştırmasında, 59 ülke arasında rüşvetin Türkiye'den daha yaygın olduğu ülke sayısı sadece on olup, bunlar Vietnam, Rusya, Çin, Hindistan, Meksika, Venezüella, Arjantin, Kolombiya, Filipinler ve Tayvan'dır.¹⁷⁴

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (BDDK), 6'ncı Gelişme Raporuna göre, mali yapıları bozulduğu için Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) alınan bankaların kasalarından, "grup şirketlerine kredi" veya diğer batık bankaların sahipleriyle anlaşmalı "karşılıklı kredi" yoluyla toplam 11 milyar dolar boşaltılmıştır. Bu bankalar, 21.7 milyar dolar (yurt içi milli hasılanın %16.7'si) kadar kaynak harcanarak yeniden yapılandırılmıştır. TMSF, Türkiye'de Cumhuriyet döneminin en büyük krizine neden bu boşaltmalar sonucunda Hazineye 22.4 milyon dolar düzeyinde borçlanmıştı. Böylece batık bankaların, kamu bankaları hariç tutulduğunda bile kamuya toplam maliyeti 22.4 milyar dolar olmuştur.¹⁷⁵

¹⁷² Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.105.

¹⁷³ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.105.

¹⁷⁴ Aykın H. (2000). Rüşvetin Nedenleri, Ekonomik Etkileri ve Rüşvetle Mücadele, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:2000/92, s.126.

¹⁷⁵ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.92.

Kamu bankalarına aktarılan kaynak dahil, bugünkü kur ile bankacılıktaki yeniden yapılanmanın maliyeti 39 milyar, değişimin yapıldığı tarih itibariyle de yaklaşık 47 milyar dolardır. Sektörün yeniden yapılandırılmasının Türkiye kamu maliyesi üzerine büyük bir yük getirdiğine dikkat çekilen BBKD 6'ncı Gelişme Raporu'nda, görev zararları hariç olmak üzere kamu bankaları için 2.9 milyar dolar, TMSF'na devredilen bankalar için de 21.7 milyar dolar olarak toplam 24.6 milyar dolarlık (GSMH'nin %16.7'si) yeniden yapılanma maliyeti getirdiği belirtilmiştir. Bankalara aktarılan söz konusu 21.7 milyar doların 17 milyar dolarının Hazine, 4.7 milyar dolarının da özel sektör tarafından üstlenildiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Hazine 2001'de kamu bankalarına 23 katrilyon lira tutarında özel tertip tahvil vererek görev zararlarını kapatmıştır.¹⁷⁶

Kamu bankaları dahil edildiğinde, Türk Bankacılık sisteminin yeniden yapılanma maliyeti 47 milyar dolardır. Tablo 6'da bankalar itibariyle bazı rakamlara bakıldığında, yolsuzluğun yoğun biçimde banka işlemleri üzerinde gerçekleştirildiği anlaşılabacaktır. Özellikle düşük faizli veya faizsiz kredi verilmek veya banka hesaplarında küçük oynamalar yapılmak suretiyle yolsuzluklar gerçekleştirilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü gibi devir zararlarının ancak 220.4 milyon \$, 6,097 milyar TL kısmı tahsil edilmiş iken, bu da oldukça düşük bir miktardır.

2.2.2. Organize suç örgütleri

Dünya da çapındaki sanayi ve ticaret nasıl çok uluslu şirketlerin elindeyse, yasadışı ticaret de yer altı dünyasının denetimindedir. İşte yer altı ve üstündeki bu iki çok uluslu örgüt zaman zaman yeryüzünün belli noktalarında bir araya gelerek aynı yolları kullanırlar. "Türk Mafyası" tüm yasadışı ticaret işlerinde aracılık görevi yapar, bu sebeple de çok uluslu örgütlerin bir parçası olan Türk yer altı örgütleri olarak tanımlanabilir. Adeta çeşitli ülkelerdeki organizasyonların Türkiye temsilcileri gibi çalışırlar.¹⁷⁷ Türkiye'deki organize suçluluk hem kriminolojik hem de sosyolojik bir çerçeveye sahiptir. Bunun dışındaki klasik yöntemleri kullanmak sonuç verici olmayacaktır.

¹⁷⁶ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.92.

¹⁷⁷ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.65.

Tablo-6: Batık Bankalar

Batan Bankalar	Banka Sahipleri	Devir Zararı	Yapılan Tahsilat
Toprakbank	Halis Toprak	880 milyon \$	2.6 milyon \$
İktisat	Erol Aksoy	1milyar 954 milyon \$	69.2 milyon \$
Sümerbank	Hayam Garipoğlu	470 milyon \$	13.8 milyon \$
Bank Kapital	Mahmut Ceylan	393 milyon \$	8.1 milyon \$
Yurtbank	Ali Balkaner	656 milyon \$	6 milyon \$
Kentbank	Mustafa Süzer	681 milyon \$	3.2milyon\$6trilyonTL
EGS	EGS Holding	546 milyon \$	97 milyar TL
Etibank	Diñ Bilgin	698 milyon \$	40.5 milyon \$
İnterbank	Cavit Çağlar	1.3 milyar \$	12.4 milyon \$
Egebank	Murat Demirel	1.2 milyar \$	9.9 milyon \$
Esbank	Yavuz Zeytinoğlu	1.1 milyar \$	34.5 milyon \$
Bank Ekspres	Korkmaz Yiğit	435 milyon \$	6.7 milyon \$
Bayındırbank	Kamuran Çörtük	116 milyon \$	13.5 milyon \$
Ulusalbank	Halit Çingilhoğlu	524 milyon \$	-
Demirbank	Halit Çingilhoğlu	647 milyon \$	-
Yaşarbank	Selçuk Yaşar	1milyar149milyon \$	-
Sitebank	Yalçın Sürmeli	53 milyon \$	-
Tarişbank	TARİŞ	74 milyon \$	-
Pamukbank	Emin Karamehmet	3.6 milyar \$	-
		Toplam: 16 trilyon 76 milyon \$	Toplam:220.4 milyon \$, 6,097 milyar TL

Kaynak: Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.92.

Asıl konu yoğun istihbarat ve organik yapının ortaya çıkarılmasıdır. Ülkemizde mücadele edilen ve “mafya” olarak nitelendirilen organizasyonlar yurt dışındaki benzerleriyle örtüşse de, ekonomik, sosyal ve ideolojik yapılanmalara göre farklılıklar da arz eder.¹⁷⁸

2.2.2.1. Türkiye’deki organize suç örgütleri

Sistemde yer alan ekonomik, idari, adli, hukuki, siyasi ve güvenlik boşlukları bu tür yasadışı faaliyetlerin oluşumuna neden olmaktadır.¹⁷⁹ Türkiye’deki nüfus artışı ve kentleşme hızının yüksekliği, büyümenin yarattığı refahın günlük yaşama

¹⁷⁸ İ.B. -E.G.M. (2000). *a.g.k.*, s.74-75.

¹⁷⁹ Canpolat H. (1995). Uluslararası Organize Suçlar, Yerel Suçluluk Mafya ve Yolsuzluk Kavramları Üzerine Bir İnceleme, *Polis Dergisi*, Yıl:1, Sayı:3, s.73.

olan yansımalarını geciktirmekte; gelir dağılımı bozuklukları, iş güvencesinin olmayışı gibi unsurlar organize örgütlerin oluşumuna ortam hazırlamaktadır.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlar Daire Başkanlığınca yapılan çalışmaya göre, Türkiye’de mafya yoğun olarak Adana, Ankara, Aydın, Antalya, Balıkesir, Bursa, Gaziantep, Mersin, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli ve Samsun’da faaliyet göstermektedir.¹⁸⁰ Türk yer altı dünyasına “Karadeniz Grubu” ile “Güneydoğu Grubu” egemendir. Organize suçlar, 1998 yılında belirginlik kazanmış, bölgesel gruplaşmalar suçla iştigal ederek kurumsal yapılar oluşturmaya başlamışlardır. Geleneksel sosyo-kültürel yapıdan ve geri kalmışlıktan kaynaklanan bu durum sebebiyle, suç örgütleri eleman ihtiyaçlarını yasadıkları bölgelerden veya şehirlerden temin ederken, silah, uyuşturucu madde, sigara ve kahve kaçakçılığı şeklinde birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış alanlar olmayıp, tek merkezden yönetilen parçalar şeklindedir.¹⁸¹

Türkiye, Asya’yı Avrupa’ya bağlayan köprü niteliği taşıdığından Uzakdoğu’dan Avrupa’ya, Avrupa’dan Amerika’ya olan uyuşturucu ticaretini transit noktası gibi görev yapar. Ayrıca Türkiye, uyuşturucu özellikle de afyon üreticisi bir ülkedir. İtalyan polisine göre uyuşturucu kaçakçılığında kullanılan üç yol vardır: Birincisi Türkiye’den çıkan otobüs ya da TIR kamyonları aracılığıyla Belgrat, Zürih ve Milano kaçakçılık yolu; ikincisi Pire limanından açılan küçük gemilerle Sicilya’ya şeklindeki deniz yolu; üçüncüsü Kıbrıs üzerinden Pire limanına buradan deniz veya karayoluyla Yunanistan üzerinden İtalya’ya olan yoldur.¹⁸² Diğer bir yol Altın Hilal (Ortadoğu, İran ve Afganistan-Pakistan) ve Altın Üçgen (Tayland, Laos ve Kamboçya) adlandırılan yollardır. Bu noktada da üç hat oluşmaktadır. İlk hat Suriye’den başlayıp Hatay, Adana, İstanbul üzerinden Avrupa’ya geçmektedir. İkinci hat İran, Doğu Anadolu, Adana üzerinden Mersin veya İstanbul’a uzanarak deniz yoluyla Avrupa’ya geçmektedir. Üçüncü hat ise Altın Hilal ülkelerinde üretilip çok değişik yollardan TIR’lar aracılığıyla sokulan malların Türkiye’de ve Avrupa’da pazarlanmasıdır. Türkiye’den geçen “Balkan

¹⁸⁰ Türk Tipi Mafya İşte Böyle Oluyor (18 Eylül 2002), *Vatan*.

¹⁸¹ İ.B. -E.G.M. (2000). a.g.k, s.76.

¹⁸² Güner S. (2003). a.g.k., s.67.

Rotası” dışında Kafkaslardan deniz yoluyla Romanya’ya geçirilip pazarlanan ve İran, Kuzey Irak, Suriye, Güney Kıbrıs hattını izleyen iki hat daha vardır.¹⁸³ 1996’den itibaren ise uyuşturucu güzergahı Türkiye üzerinden biraz daha güneye doğru kaymaya başlamıştır. 1996’nın ortalarında ise Kıbrıs uyuşturucu kaçakçısı PKK’cılarının ve diğer kilit isimlerin üssü konumuna gelmiştir.¹⁸⁴ Görüldüğü üzere Türkiye doğu ve batı ülkeleri arasında ticaretin her alanında bir köprü işlevi görmektedir. Pek çok uyuşturucu ticareti yolunun kilit hattı konumundadır.

2.2.3. Kayıtdışı ekonomi

Kayıt dışı ekonomi tüm sektörler içinde kendini gösteren karmaşık, ölçümü zor bir olgudur. Türkiye’de de bu alanda farklı sonuçlarla noktalanmış çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Çünkü kayıt dışı ekonomik göstergelerde sapmalara neden olmaktadır. GSMH rakamları hatalı olduğundan büyüme rakamları da gerçeği yansıtamayan durum kazanmaktadır.

Kayıtdışı ekonomiye ait veriler birbirinden farklıdır. Bunun nedeni kayıtdışı ekonominin tahmine dayanması ve kullanılan yöntemlerin birbirinden farklı olmasıdır. Ayrıca tahminlerin yapıldığı tarihlerin farklı olması da farklı sonuçlar çıkmasına etki eder. Batı ülkelerinde kayıtdışı ekonomi denince daha çok yasadışı faaliyetler akla gelirken, gelişmekte olan ülkelerde ise daha çok mal ve hizmetlerin belgelendirilmemesi düşünülmektedir.¹⁸⁵ Türkiye, bu konuda bazı dezavantajlara sahiptir. Öncelikle Türkiye henüz para ekonomisine tam olarak geçebilmiş değildir. Bu sebeple parasal değerler, gerçeği tam olarak yansıtamamaktadır. Ayrıca vergi mevzuatında yer alan istisna ve muafiyetlerin fazlalığı da bu noktada önem arz etmektedir.¹⁸⁶ Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak kayıt dışı ekonomide de oransal değişimler olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde oran %8-20 aralığında iken, gelişmekte olan ülkelerde %22-76 aralığındadır. DİE verilerine göre Türkiye’de bu oran %45 dolaylarındadır. Kayıt dışı istihdamın 1 milyonu yabancı kaçak işçi olmak üzere 4 milyon civarında

¹⁸³ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s..23.

¹⁸⁴ Çulcu M. (1998). *a.g.k.*, s.143,155.

¹⁸⁵ Kıldış Y. (2000, Ocak).*a.g.m.*, s.107.

¹⁸⁶ Süzer S. (1997, Aralık). *Kayıtdışı Ekonomi-1, Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:11, Sayı 261, s.90-91.

olduğu sanılmaktadır.¹⁸⁷ Bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda, Türkiye’de kayıt dışı ekonominin GSMH’nın %40’ı ile %60’ı düzeyinde olduğu konusunda yaygın bir görüş birliği vardır.¹⁸⁸ DPT’ce yayınlanan Planlama Dergisi özel sayısında, Türkiye’deki kayıtdışı ekonominin, 1968-2001 dönemini kapsayan araştırmasına göre kayıtdışı ekonominin GSMH’ye oranı, ortalama %45 olarak gerçekleşmiştir. Basit parasal oran yöntemiyle yapılan araştırmaya göre, 1968-1980 ortalamasında %36, 1981-1990 ortalamasında %35.6 olan oran, 1991-2001 ortalamasında %59’a yükselmiştir. 1990’lı yıllarda hızlı bir artış gösteren kayıt dışı ekonomi, özellikle kriz yılı 1994’te %69.1 olmuş, izleyen yılda %84’e kadar yükselmiştir. 1996’da %55.8’ gerilerken, 1997’de %76.1, 1998’de %82.5’e ulaşmıştır. Kayıtdışı ekonominin kayıtlı ekonomiye oranı 1999’da %58.6’ya, 2000 yılında %54.7’ye düştükten sonra, kriz yılı 2001’de %66.2’ye çıkmıştır. Kayıtlı GSMH 2001’de 179 katrilyon 480.1 trilyon olurken, kayıt dışı GSMH ise 118 katrilyon 851.3 trilyon olarak gerçekleşmiştir.¹⁸⁹ Türkiye’de kayıtdışı faaliyetlerin en yoğun olduğu sektörler inşaat, altın ve döviz sektörü, otelcilik ve turizm, eğlence sektörü, mankenlik, özel ulaşımacılık, esnaf ve küçük işletmecilik, konfeksiyon ve kimya sanayileridir.¹⁹⁰ Özellikle tekstil, hizmet, inşaat ve bakım-onarım sektörlerinin payı yüksek olup, 1999-2000 yıllarındaki kayıtdışı ekonominin üçte ikisi bu sektörlerden kaynaklanmaktadır.¹⁹¹

Kayıtdışı ekonomi son yıllarda hızla büyümesi sebebiyle daha çok gündeme gelmektedir. Bunun nedenlerinden birisi, büyüyen ekonominin yanında girişimcilerin yeterince sosyo-kültürel alt yapıya sahip olmamasıdır. İkincisi, siyasi iktidarların temelini oluşturan kadroların kısmen bu girişimci kitle mensubu olması, kısmen de girişimcilerden kişisel çıkar sağlamaları ve bu yüzden de ciddi bir vergilendirme ve vergi tahsili mekanizmalarının oluşturulamamasıdır. Üçüncü olarak, vergi kanunlarının yeterince etkin biçimde işletilememesidir. Bir

¹⁸⁷ Kenar N. (2002, Nisan). *Kayıt Dışı Ekonomi ve İstihdam, Büyüyen Kayıt Dışı Sektör Konulu Seminer*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Nevşehir, s.5.

¹⁸⁸ Benlikol S., Akgür M. (2002). *Avrupa Birliği’nde Kayıt Dışı Faaliyetlerin Kontrolü ve Denetimi*, İTO Yayını, No:2002/14, s.21.

¹⁸⁹ Alsancak S. (1997). Özel Sektör Açığının Kapatılmasına Yönelik Bir Değerlendirme, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:1997/107, s.64.

¹⁹⁰ Dura C. (1997). Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı, Sebep ve Etkileri, Ölçülmesi, Mücadele Yolları ve Türk Ekonomisindeki Yeri, *Maliye Dergisi*, Sayı:1997/124, s.5.

¹⁹¹ Seçkin F. S. (2000). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Sayı:2000/6, s.90.

diğer neden ise, vergi elemanlarının nicelik ve nitelik olarak yeterli seviyede olmaması sayılabilir.¹⁹² Ayrıca, istihdama yönelik vergi ve diğer kesintilerin çok yüksek olması da, zaten işsizliğin yüksek olduğu ülkemizde vergilerin ve diğer kesintilerin de yükselmesine, kişilerin kayıtdışı çalışmasına neden olmaktadır.¹⁹³ Kayıtdışı üretimin de yoğun biçimde yaşanması, kara paraya ortam hazırlamaktadır. 1980 öncesi Türkiye’de kara paranın kullanımı ciddi bir sorun iken, servet beyanının kaldırılması, bankalarda isimsiz hesaplara para yatırabilme imkanının yaratılması bu soruna son vermiştir. Kara para artık, devlet tahvili, hazine bonusu, döviz veya gayri menkule yatırılabilir. ¹⁹⁴ İşte tüm bu birbiriyle bağlantılı mekanizma kayıtdışı ekonominin büyümesine neden olmaktadır.

2.2.4. Türkiye’de aklanan kara para

Türkiye’de elde edilen kara paranın önemli bir kısmı hayali ihracattan kaynaklanmaktadır. Çünkü bir dönem adeta devlet politikası gibi, bu işlemlerin yapılmasına zemin hazırlanmıştır. Özellikle İsviçre bankalarındaki kara paraların yurt içi ekonomiye dahil edilmesi istenmiş ve getirilen düzenlemelerle bu paralar ülkeye sokulmuştur, bu paralarla ilgili hiçbir denetim yapılmamıştır.¹⁹⁵ Kara para konusundaki bir diğer kaynak ise uyuşturucudur. Avrupa’da yakalan uyuşturucunun üçte ikisi Türkiye’den gitmektedir. Orta Doğu’dan gelen uyuşturucu İstanbul üzerinden Balkanlara, oradan da Avrupa içlerine kadar ulaştırılmaktadır.¹⁹⁶

Ayrıca Türkiye coğrafi konumu gereği uyuşturucu üreticisi ülkelerle, uyuşturucu tüketicisi ülkeler arasında bir köprü durumundadır. Bu da Türkiye’yi kara para sirkülasyonu bakımından zengin bir ülke konumuna getirmektedir. Kara paranın bulunduğu yerlerde de, mutlaka sistem zorlanarak kara para aklanacaktır. Bu açıdan bakıldığında da her ne kadar rakamlar çeşitli de olsa büyük miktarlarda kara paranın aklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu miktar TBMM

¹⁹² Süzer S. (1998, Mayıs). Kayıtlı Ekonominin Ayak Sesleri, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:11, Sayı:271, s.40-41.

¹⁹³ Çiloğlu İ. (1998, Ekim). Kayıt Dışı Ekonominin İşleyişi ve Kamu Bütçesine Etkisi, *Hazine Dergisi*, s.48-50.

¹⁹⁴ Kılıçdaroğlu K. (1997). Kayıt Dışı Ekonomi ve Bürokrasi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:1997/190,s.4.

¹⁹⁵ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s., s.137.

¹⁹⁶ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.52.

Susurluk Araştırma Komisyonu raporlarına göre 50 milyar dolar civarındadır.¹⁹⁷ Diğer taraftan Türkiye uyuşturucu imalatında kullanılan kimyasal maddelerin de geçtiği bir yol durumundadır. Güvenlik görevlilerinin yakaladıkları uyuşturucu miktarına bakıldığında ve yakalanamayan kısmı göz önüne alındığında hala büyük bir kara para potansiyelinin olduğu söylenebilir.¹⁹⁸

Down Jones News Servic'e göre 1980'li yıllardan sonra Türkiye'de döviz rezervlerindeki artışın %31'lik kısmı kara paranın aklanmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye ekonomisinde 50 milyar dolarlık kaynağı belli olmayan bir paranın dolaştığı belirtilmektedir. Bankalar mevduatlarının %45'inin kaynağını açıklayamamaktadırlar. Türkiye'deki kayıtdışı ekonomi kayıt altındaki ekonominin üç katı tutarındadır.¹⁹⁹ Adalet Bakanlığı verilerine göre ise, Türkiye'de suç örgütleri yaklaşık 23 bin tetikçi çalıştırmaktadır. Bunlar aylık 100 milyon lira maaş alsalar yıllık ödenen para yaklaşık 30 trilyon lira yapmaktadır. 30 trilyon personel gideri olan bir sektörün yıllık cirosunun 300 trilyon civarında olması gerekir.²⁰⁰ Örgüt elemanlarının aylık 300 milyon lira maaş aldıkları varsayılırsa yıllık 82 trilyon liralık personel ödemesi ortaya çıkmaktadır. Bu ise elde edilenin %20'si olduğu kabul edilebilirse suç örgütlerinin yıllık cirosu 414 trilyon lirayı bulmaktadır. Suç örgütlerine iş veren kişilerin suç sektöründe çalıştığı ve buradan elde ettiğinin %20'sini suç örgütlerine vererek yasadışı işlerini yaptırdığı varsayılırsa Türkiye'deki suç sektörünün toplam geliri 2.7 katrilyon lirayı bulmaktadır.²⁰¹ Rakamların ortaya koyduğu sonuç, Türkiye'de suç sektörünün gözardı edilemeyecek boyutlarda olduğudur.

2.3. Kara Para ve Aklanması Sorunu

Kara para, yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu konudaki en önemli nokta ise elde edilen bu kara paraların, temiz paraya dönüştürülmesi yani aklanmasıdır. Çünkü kara paraların buldukları halleriyle elde tutulmaları mümkün değildir. Miktar itibariyle çok büyük olmaları

¹⁹⁷ TBMM Susurluk Komisyonu Raporu. (2005) <http://siyaset.bilkent.edu.tr/susurluk/tbmm/> (20:03:2005-10:30)

¹⁹⁸ Saatçi B. (1999a). Kara Paranın Aklanması ile Mücadele Semineri, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:28, s.144.

¹⁹⁹ Ergül E. (2001). *a.g.k.*, s.84.

²⁰⁰ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.28.

²⁰¹ Altuğ O. (1999a), *a.g.k.*, s.203.

saklanmaların da güçleştirirken, kullanım zorluğu da getirmektedir. Bu sebeplerle, yasal sisteme sokulmaları, aklanmaları gerekir. Aklamanın ise, çeşitli aşamaları ve yöntemleri vardır. Aşağıda öncelikle aklamanın ulusal ve uluslararası literatürdeki tanımlarına yer verilerek, kullanılan aşama ve yöntemleri anlatılacaktır.

2.3.1. Bazı uluslararası anlaşmalar ve hukuk sistemleri itibariyle kara paranın aklanmasının tanımı

Çok eski zamanlardan beri suçlular, yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirleri, sanki yasal yollardan elde edilmiş gibi ekonomik sisteme katmakta yani aklamaktadırlar. Ancak ‐aklama‐ terimi çok yeni bir kavramdır.

Terimin İngilizce karşılığı olan ‐money laundering‐ ilk defa 1973-74 Watergate davası soruşturması sırasında kullanılmıştır.²⁰² Ancak terimin uluslararası ün kazanması yasadışı uyuşturucu ticaretinin patlamasıyla, özellikle de 1980’li yıllarda ve Güney Amerika kokainin ortaya çıkmasıyla olmuştur.²⁰³ Kanun uygulamasının teknik diline, ‐narko-dolar‐ olarak girmiştir.²⁰⁴ Aklama, yasadışı her türlü veya bazı faaliyetlerden elde edilen para veya para ile ölçülebilen değerin gayri meşru olan kaynağını gizlemek veya kamufle etmek amacıyla diğer varlıklara dönüştürülmesi veya herhangi bir şekilde yasallık kazandırılması olarak tanımlanabilir.²⁰⁵ Ayrıca aklama, yasadışı yollardan veya faaliyetlerden elde edilen paranın ekonomiye sokulması ve meşru amaçlar için kullanılması süreci olarak da tanımlanabilir.²⁰⁶ FATF tarafından yapılan tanımına göre kara paranın aklanması, *yasadışı faaliyetlerden elde edildiği bilinen değerin gayri meşru kaynağını gizlemek için yapılan her türlü eylem ya da yasadışı faaliyetten elde edildiği bilinen gelirin kaynağını, sahibini, yerini, hareketini ve kontrol edenini gizlemek ya da yasadışı faaliyetten elde edildiği bilinen varlığın*

²⁰² Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.2.

²⁰³ Fooner M. (1989). *Interpol*, New York and London, plenum Pres, s.9.

²⁰⁴ Bresler F. (1992). *Interpol*, Great Britain: Sinclair-Stevenson, s.239.

²⁰⁵ Carrol L. C. (1995). *Alternative Remittance Systems Distinguishing sub-Systems of Ethic Money Laundering in Interpol Memeber on The Asian Continent*, s.4 (<http://www.interpol.nt/public/financialCrime/MoneyLaundering/EthicMoney/default.asp>.(18:02.2005-10:25).

²⁰⁶ Quirk P. (1996, June). Macroeconomic Implications of Money Laundering, *IMF Working Paper*, s.1.

*iktisabı ve kullanımı faaliyetidir.*²⁰⁷ Avrupa Topluluğu (AT) Konseyi'nin kara paranın aklanması amacıyla mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin yönergesine göre aklama şöyle tarif edilmiştir:²⁰⁸

“Kasıtlı olarak;

-Bir iktisadi değer in suç sayılan bir faaliyetten ya da böyle bir faaliyete katılma eyleminden elde edildiğinin bilinmesine rağmen yasadışı kökenini gizleme ya da görünümünü değiştirme veya böyle bir faaliyetin gerçekleştirilmesine katılmış olan kişilere doğacak hukuksal sonuçlardan kurtulmaları için yardım etme amacıyla başka bir şekle dönüştürülmesi ya da transferi,

-Bir iktisadi değer in suç sayılan bir faaliyetten ya da böyle bir faaliyete katılma eyleminden elde edildiğinin bilinmesine rağmen iktisap edilmesi, zilyetliğinin kazanılması ya da kullanılması,

-Yukarıda belirtilen eylemlerden herhangi birinin yapılması, yapılmasına yardımcı olunması ya da yardımcı fail olarak katılması, yapılmasına teşebbüs edilmesi, azmettirilmesi, kolaylık sağlanması, yol gösterilmesi,

kara paranın aklanması eylemi sayılmaktadır.

Kara paranın aklanması, *yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelire meşru görünüm kazandırarak kullanılabilir hale getirmek amacıyla, kasıtlı olarak kara paranın kaynağının gizlenmesi fiilinin malik veya ikinci şahıslar tarafından yapılmasıdır.*²⁰⁹ Bir başka tanıma göre ise, kara paranın aklanması, *uyuşturucu madde ticareti gibi yasadışı faaliyetlerden sağlanan fonların gerçek kaynağının ve sahibinin gizlenmesi ve bu fonların kontrol altında tutularak çeşitli yöntemlerle yasal mali sistem içine sokulmasına yönelik süreç olarak tanımlanabilir.*²¹⁰ Kısaca, kara paranın kimliğinin değiştirilerek meşruiyet kazandırılmasına yönelik işlemlerdir denilebilir.

²⁰⁷ What is Money Laundering? (2005). http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,2340,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html#Whatismoneylaundering (18.02.2005-11:24).

²⁰⁸ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on Prevention of The Use of The Financial System For The Purpose of Money Laundering, (2005) http://www.uic.it/en/antiriciclaggio-en/altro_en/UE_1991_06_10.htm. (22.02.2005-22.22).

²⁰⁹ Ün S. (1998). *60 Soruda Kara Para*, Ankara, MASAK Başkanlığı, Çalışma Raporu, s.1.

²¹⁰ Demirçelik A. (1993). Mali Piyasaların Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar ve Türkiye'ye İlişkin Değerlendirmeler, Ankara, *SPK Araştırma Raporu*, Sayı: AD/9304, s.2.

2.3.2. Türk hukuk sistemi itibariyle kara paranın aklanması kavramı

Türkiye açısından aklama kavramının duruma bakıldığında; Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a göre;

“Kara para Aklama Suçu;

Türk Ceza Kanununun 296 ıncı maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın elde edenlerce meşrutiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik filleri ifade eder.”

Görüldüğü gibi tanımlar birbirinden çok ta farklı değildir. Kapsam bazılarında dar bazılarında ise geniş tutulmuştur. Ancak aklama, söz konusu sürecin başlangıcıdır. Asıl önemlisi, suçun kaynağının kurutulmasıdır. Yani suçlu elde ettiği geliri harcarken yakalanmalıdır. Çünkü gelirin kullanılabilir hale gelmesi failin gücünü, suçun miktarını ve yarattığı ekonomik ve sosyal dengesizlikleri arttıracaktır.

2.3.3. Kara paranın aklanmasının unsurları

Kara paranın aklanmasıyla ilgili çeşitli tanımlardan da anlaşılacağı üzere, kara paranın aklanması kavramından söz edebilmek için bazı unsurların varlığı gereklidir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

-Yasadışı faaliyet neticesinde para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden maddi menfaat ve değer elde edilmiş olmalısı,

-Faaliyet sonucunda elde edilen gelir ile failin olağan ve beklenen geliri arasında önemli bir fark olması,

- Aklamaya konu olan kara paranın kaynağını oluşturan fiilin suç olması,
- Gelirin kullanılabilirliğini arttırmak ve değerini korumak için yasal bir görüntü kazandırılması veya gizlenmesi,
- Aklayıcı veya aklayıcıların mevcudiyeti gerekir.

2.3.4. Kara paranın aklamasının nedenleri

Suçluları, ekonomik ve kriminal amaçlar doğrultusunda elde edilen kara paranın aklanmasına iten bazı nedenler mevcuttur. Bunlar:

- Adli soruşturmalardan korunmak,
- Daha fazla gelir elde etmek,
- Yasadışı servetin müsadere edilmesini önlemek,
- Vergi kaçakçılığını kolaylaştırmak,
- Yasadışı fonlara yasal bir görünüm verebilmek,²¹¹
- Yasadışı servetin uzun vadede kullanılabilirliğini arttırmak ve değerini korumak,
- İleride kaynağı sorulduğunda yasal olarak kazanıldığını iddia edebilmek,
- Yetkililerin dikkatini çekmemek yani kaynağın sorulmamasını sağlamak,
- Elde edildiği yer dışında harcayabilmek,²¹²
- Siyasi ve ekonomik güç sahibi olmaktır.

Bu amaçlara ulaşabilmek için kazanıldığı zaman genellikle nakit şeklinde olan yasadışı gelirlerin aktifleştirilmesi yani varlığa dönüştürülmesi gerekir. Bu da bir dizi işlem anlamına gelir. Belli aşamalardan geçerek çok çeşitli yöntemlerle kara para aklanmaktadır. Yasadışı faaliyetlerden sağlanan gelir ile olağan ve beklenen gelir arasında önemli derecede büyük bir fark söz konusu olduğundan, harcanabilmesi için yasal bir görünüm kazanması şarttır. Bunun için gerekli işlemler aklama süreci içerisinde gerçekleştirilir. Aklama süreci içerisinde, aşamalara, kullanılan yöntem ve kurumlara, aklamanın taraflarına yer verilecektir.

2.3.5. Kara paranın aklamasının aşamaları

Kara paranın aklanması birbirinden ayrı veya eş zamanlı olarak cereyan edebilen üç aşamadan oluşur. Bu aşamaların seçimi, mümkün olan aklama

²¹¹ Ergül E. (1999). "Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları" *Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler*, Ankara, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları, s.24-25.

²¹² Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.5.

mekanizmalarına ve olaya ilişkin suç örgütünün ihtiyaçlarına bağlıdır. Aklama teriminin kökeni hakkındaki düşüncelerden biri, aklama işleminin çamaşır yıkamaya benzetilmesidir. Bu benzetmeye göre aklamanın aşamaları, makineye atma (yerleştirme), makinede yıkanma (ayırıştırma) ve makineden çıkartılma (bütünleştirme) şeklinde özetlenebilir.²¹³ Aklama aşamalarında, paranın önce suçla doğrudan ilişkisi kesme, ikinci olarak paranın takibinin yapılacağı yolu gizleme ve üçüncü olarak da parayı suçluya yasadışı kaynağını gizlenmiş olarak tekrar döndürme amacı güdülür. Başarılı bir aklamanın temel kuralı, işlemi mümkün olduğunca yasal işleme benzetmektir.²¹⁴

2.3.5.1. Yerleştirme (placement) aşaması

Kara para aklayıcılar, küçük kupürlü yüksek miktardaki nakit parayı, yöneltmesi kolay olan parasal araçlara veya malvarlığına dönüştürme işlemiyle karşı karşıya kaldıklarından “yerleştirme” aklamanın en zor aşamasıdır.²¹⁵ Bu aşama aklayıcılar için zor, yetkililer için ise en kolay aşamadır. Ancak düşük bir ihtimal olsa da, gelir nakit değilse bu aşamaya gerek yoktur.²¹⁶ Plasman aşaması denilen yerleştirme aşaması, suç sayılan fiillerden sağlanan paranın fiziki olarak dağıtımını içerir. Yani yasadışı gelirin fiziki olarak bankalara aktarılması söz konusudur.²¹⁷ Yerleştirme, yasadışı fonların mali sisteme sokulmasıdır. Nakit anonimdir, fakat kullanımı ve korunması zordur, hareketi zaman alıcı ve dikkat çekicidir. Eğer suç, nakit olmayan bir gelire kaynaklık ediyorsa yerleştirme, suç gelirlerinin suçlunun kontrolü altına ilk girdiği anda meydana gelir.²¹⁸ Bu aşamada amaç, suçtan elde edilen geliri nakit şeklinden kurtarmaktır. Bu nedenle, kara para ya mali sistem içine sokulmaya ya da yurt dışına çıkartılmaya çalışılacaktır. Nakit para yerel bankalara veya diğer mali kurumlara yatırılır.

²¹³ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.3.

²¹⁴ Myers J. M. (1998, October). *International Strategies to Combat Money Laundering*, Financial Crimes Enforcement Network, U.S. Department of the Treasury for the International Symposium on the Prevention and Control of Financial Fraud Beijing, 19 - 22 October, 1998, s.3 (http://www.iclr.law.ubc.ca/Puplications/Reports/myer_pap.pdf) (18.01.2005-12:12).

²¹⁵ Kehoe M. (1996). *The Threat of Money Laundering* (<http://econserv2.bess.tcd.ie/SER/1996/mkehoe.htm>) (17.03.2005-13:12).

²¹⁶ Sayın M. (1999). *Kara Para Aklanması ve Alınan Önlemler*, Ankara, TÜRMOB Yayınları:101, Sirküler Rapor Serisi, Seri No:31, s.24.

²¹⁷ Somay B. (1995, Mart). Kara Paranın Finans Sektörü Aracılığı ile Aklanması, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Yıl:3, Sayı:9, s.72.

²¹⁸ The National Money Laundering Strategy For 2000. (2000, March) (<http://www.usdoj.gov/criminal/afmls/ml2000.pdf>), s.13. (18.02.2005-12:13).

Yabancı ülke mali kurumlarına yatırılmak üzere de sınır ötesine nakledilir veya banka çeki veya havalesiyle ödeme yapılarak sanat eserleri, uçak, hassas aletler ve kıymetli taşlar gibi yeniden satışı yapılabilen değeri yüksek malların alımında kullanılır.²¹⁹

Kısaca bu aşamada gelirler, ya mali kuruma yatırılır veya lüks ve kıymetli mallar alınır veyahut yurtdışına transfer edilir. Finans kurumları kullanıldığında, nakit para banka mevduat hesapları, ödeme emirleri veya elektronik transferlerle mali sisteme girer. Örneğin; yurt içinde ve dışında bir bankaya yatırılır veya yurt içindeki bankadan yurt dışındakine gönderilir veyahut bankaya yatırılıp kredi kartı kullanımı şeklinde kullanılır. Kaçakçının kendisi ve güvendiği aile üyelerine tek tek hayat sigortası yapabilir. Sanat eserleri, mücevherler, antika, pahalı arabalar alınabilir. Mevduat tahvil, hisse senedi gibi mali araçlara dönüştürülebilir. Pahalı lüks mallar alıp bunları tekrar elden çıkarabilir. Gayrimenkule yatırım yapılabilir. Eğlence ve turizm sektöründen, özellikle kumardan büyük ölçüde para kazanmış gibi gösterecek işlemler (kumarhane fişleri alınması gibi) yapılabilir.²²⁰ Nakit bildirim yükümlüğünün dolanılması veya çalışanların işbirliği ve hatta suç örgütlerinin finansal kuruluşu sahip olmaları kullanılan diğer tekniklerdir.²²¹ Bu aşamadan sonra gelir artık nakit değildir. Hesaplara, değerli kağıtlara dönüştürülmüş duruma gelen büyük miktardaki paranın artık daha küçük miktarlara dönüştürülmesi gerekir. Artık paraların ayrıştırılması aşamasına geçilir.

2.3.5.2. Ayrıştırma (layering) aşaması

Aklayıcının işi paranın yerleştirilmesiyle son bulmaz. Kaynağı açıklanamayan ve çok büyük miktardaki değer, dikkat çeker. Fonlar hareket ettirilmeli ve gerçek kaynağı gizlenmesi ve yasal bir kaynak izlenimi vermek için elden çıkarılmalıdır. Böylece aklayıcı, fonlarını bir ülke, mali kurum veya içinde bulunulan duruma göre, erişebileceği hızla bunları birbiri içinde hareket ettirebilir.²²² Sıklık, hacim ve karmaşıklık açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem kaynağı gizlemek ve denetim mekanizmasını aşmak için yapılır. Yerleştirme aşaması

²¹⁹ Aydemir Ş. (1995). *a.g.k.*, s.12.

²²⁰ Bresler F. (1992). *a.g.k.*, s.242.

²²¹ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.69.

²²² Evans J. L. (1999). *Money Investigations, Practice of Interest to the Asia/Pasific Region 1999*, s.8 (<http://www.icclr.ubc.ca/Publicate/Reports/Paper3.PDF>). (14:05.2005-15:22).

öncesinde genellikle nakit durumdaki paranın, yerleştirmeye birlikte mali sisteme girmesi ve izinin kaybettirilmesi için karışık finansal işlemlerin yapılması gerekir.²²³ Bu aşamanın bazen yerleştirme aşamasıyla birlikte gerçekleştirilmesi de olasıdır. Örneğin, denetimden kaçmak için farklı kişiler kullanılarak banka hesabı açılması, paraların farklı hesaplara havalesi ve daha sonra tek bir hesapta toplanması veya çekle ödemeler yapılması gibi. Altın alım-satımı işlemleri de bu amaçla kullanılabilir. Aklayıcılar tarafından altının değerinin değişmemesi nedeniyle farklı türdeki kullanım eşyalarına farklı değer uygulanarak altının orijinal şekli gizlenebilmektedir.²²⁴

Bu aşamada yerleştirmeden farklı olarak bir dizi ikincil işlemler de yapılması mümkündür. İşlemler hızlı yapıldığından ancak uzmanları tarafından izlenebilir.²²⁵ Off-shore finans merkezleri eşit finansal ve iş alt yapısı sunduğundan bu aşamada tercih edilen araçlardır.²²⁶ Teknolojideki hızlı gelişmelerin beraberinde getirdiği küreselleşmeyle birlikte para hareketi olağanüstü bir hız kazanmıştır. Geçiş ekonomilerinde hala nakit ekonomisi yaşanırken gelişmiş sanayi ülkelerinde elektronik ekonomi denilebilecek elektronik işlemlerin kullanımı fazladır. Bundan sonra bütünleştirme aşamasına geçilir.

2.3.5.3. Bütünleştirme (integration) aşaması

Bütünleştirme, kısaca kara paraya yasal bir görünüm vermektir. Çünkü ayırıştırma aşaması bitince aklayıcı zenginliğine yasal bir kılıf bulmak zorundadır. Paralar ekonomiye yeniden girdiğinden, sistemle bütünleşerek yasal fonlarla farklı taraflarından arındırılmış olacaktır.²²⁷ Bütünleştirme aşamasında, yasadışı kaynağıyla bağlantısı koparılan kara para şüphe uyandırmadan yasal işlemlerle yeniden mali sisteme girer. Fonlar iyice ayırıştırıldıktan sonra, üzerinde kontrol

²²³ Carrol L. C. (1995). *a.g.m.*, s.4

²²⁴ Fisse B. ve Leonard P. (1997, March) *International Elektronik Money Systems and Money Laundering, Net-Smurfing and Other Emerging Regulatory Challenges From Elektronik Payment Technologies*, <http://www.gtlaw.com.au/gt/site/articleIDs/71222D7259D5908ECA256D3400168B86?open&ui=dom&template=domGT>, s.7. (14:05.2005-14:03).

²²⁵ Scott D. (14:05.2005). *Money Laundering and International Efforts to Fight It*, s.2 (<http://www.worldbank.org/html/-fpd/notes/48/48/scott.html>). (14:05.2005-14:03).

²²⁶ U.S. Drug Enforcement Administration : DEA (2005). *Money Laundering*, s.1 (<http://usdoj.gov/dea/programs/money.htm>). (14:05.2005-15:22).

²²⁷ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.5.

sağlayacak suçlularca kullanılabilmeleri için ortaya çıkarılmalıdırlar. Artık yasadışı kaynaklarını ve sahiplerini gizlemek için hareket ettirilmezler; ancak suç faaliyetlerinin finansmanında kullanılabilirler.²²⁸

Para, kullanılmaya hazır durumda olup, germişinin yasadışı olduğu bilinemeyecek durumdadır. Bu aşamada kara para ile taşınır ve taşınmaz mal alımı, hisse senedi, hazine bonusu veya tahvil alımı, borç ödemesi yapılması veya teminat gösterilmesi işlemleri yapılır. Ayrıca paravan olarak kurulmuş bir şirketin yasal geliri olarak gösterilmesi, elde edilen yasal kazançlara karıştırılması, off-shore bankalardan kredi alınmış gibi gösterilmesi işlemleri de olasıdır.²²⁹ Veya önceden alınan bir sanat eseri satılır, yapılan hayat sigortası poliçesi bedeli verilip geri alınır, dış bankadaki para yasal bir finans bürosundan büyük kredi almak için teminat gösterilir, satılan veya satıldığı iddia edilen mallar için naylon fatura düzenlenir.²³⁰ Bütünleştirme aşamasıyla birlikte kara para, ekonomiyle “bütünleşmiş” olur.

Kara paranın aklanması aşamaları, aklama yöntemleriyle paraleldir. Her aşamada bir yöntem kullanılır.

2.3.6. Kara para aklamının yöntemleri

Kara paranın aklanmasında çok farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar ülkeden ülkeye, finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak sistemden sisteme değişebilmektedir. Bu işle uğraşan ve karşılığında prim, komisyon adı altında gelir sağlayan mesleki geçmişleri sağlam olan avukatlar, muhasebeciler, bankerler, mali danışmanlar gibi profesyoneller de mevcuttur. Muhasebeciler, antika eşya, sanat eseri ve pul ticareti yapanlar, denetleyiciler, bankacılar, finansman kuruluşları, konut kooperatifleri, araba satıcıları, doktorlar, avukatlar bu noktada risk altında olan gruplardır.²³¹ Çok sayıda olan yöntemlerin yaygın olanları altı başlık altında özetlenmeye çalışılmıştır:

²²⁸The National Money Laundering Strategy For 2000. (2000, March). *a.g.r.*, s.13.

²²⁹Carrol L. C. (1995). *a.g.m.*, s.5.

²³⁰Aydemir Ş. (1995). *a.g.k.*, s.13.

²³¹Sarıbrahimoğlu Hukuk Bürosu (2001). *Offshore Bankacılığı: Yurtdışındaki Alacakların Tahsil Yöntemleri*, İstanbul, Odak Ofset., s.52.

2.3.6.1. Fonların ülke dışına çıkarılması yoluyla kara paranın aklanması

Geleneksel olan ve en sık kullanılan, nakit şeklindeki kara paranın kuryeler aracılığıyla, kara, hava, deniz ve demir gibi farklı ulaşım araçları kullanılarak, banka gizliliği olan ve kara parayı aklayan kuruluşların bulunduğu veya finans sistemlerinde yeterince denetim olmayan ülkelere taşınması şeklinde gerçekleştirilen bir yöntemdir. Nakit olarak gönderimde, posta kolisi ve kargo şirketleri de kullanılabilir.²³² Bu yöntemde, görülen işlem sonucunda kara para nakit formunu korumakla birlikte, kara para ülke dışına çıkarıldığından yasadışı kaynağı ile olan bağı da önemli ölçüde zayıflamaktadır. Daha sonra gönderilen ülkedeki imkanlardan ve ortamdan yararlanılarak kara para mali sisteme sokulmaktadır.

Kara paranın kazanıldığı ülkeden, fonların denetim eksikliği veya işbirliğine müsait kuruluşların olduğu kısaca kolaylıkla plase edilebileceği bir başka ülkeye fiziki olarak çıkarılması işlemi olarak özetlenebilecek bütünleştirme aşamasında, off-shore merkezler en uygun yerlerdir. Fiziken ülke dışına çıkarılan para halen nakit halinde, ancak kaynağından bir ölçüde de olsa uzaklaşmış durumdadır. Daha sonra gittiği ülkede yapılan bir dizi işlemle birkaç ülkeyi de dolaşarak ve aklanmış olarak ilk çıktığı ülkeye getirilebilir.

2.3.6.2. Finans kurumları ve banka temsilcilikleri yoluyla kara paranın aklanması

Finans kurumları ve banka temsilcilikleri, aklama açısından büyük imkanlara sahip olmaları nedeniyle, para aklayıcıları tarafından en çok kullanılan ve gün geçtikçe organize suç örgütlerinin de dikkatini daha fazla çeken kuruluşlardır. Bankalar aracılığıyla banka dışındaki kişilere karşı işlenen suçlara, spekülasyon bankacılık faaliyetleri ya da kişilere ait gizli bilgilerin açıklanması, bu yolla şantaja başvurulması, tefecilik, masraflara ilişkin manüplasyonlar, hileli iflaslar örnek verilebilir. Diğer taraftan, sahte havale ya da teminat mektubu, tahvil gibi evraklarla kişiler dolandırıcılık, emniyeti suiistimal suçunun mağduru olabilirler

²³² Nakit Kaçakçılığı (1 Aralık 2001). *Milliyet*.

ya da bankadaki bir takım bilgilerin elde edilmesiyle, tehdit, şantaj, korkutma yoluyla faydalandırma suçları işleyebilirler.²³³

2.3.6.2.1. Banka temsilciliklerinin kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Yurt dışında kurulan banka temsilcilikleri, para havalesi gibi bazı işlemler hariç, bankacılık işlemi yapamaması, mevduat kabul edememesine rağmen aklamada kullanılan kuruluşlardandır. Örneğin, Hollanda ve Almanya'da faaliyet gösteren bazı Türk bankalarının temsilcilikleri mevduat kabul ettikleri ve bunları havale ederek, kara para akladıkları gerekçesiyle bu ülke hükümetlerine kapatılmışlardır. Çünkü PKK'ya ve yurt dışından yüksek kar payı vaadiyle para toplayan ve Türkiye'de faaliyet gösteren bazı holdinglere gönderilen önemli miktarlardaki paraların varlığı tespit edilmiştir. Mevduat toplama izni olmayan banka temsilciliği, suçtan elde edilen geliri almış, bir ticari işletmenin hesabı varmış gibi göstermiş ve buradan transferler yapmıştır. Temsilcilikler, bu yolla kara paranın finansal sisteme sokulmasına yardımcı olmaktadır.²³⁴

2.3.6.2.2. Finans kurumlarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Yasadışı yollardan sağlanan fonların finansal kurumlar eliyle veya üzerinden aklanması söz konusu olabileceği gibi, finansal kuruluşların satın alınması veya kurulması yoluyla da aklanması mümkündür. Finansal kurumların, iki tip bildirim yükümlülüğü vardır. Birincisi, belli limitin üzerindeki tüm nakit işlemlerinin bildirimini, ikincisi ise, miktarına bakılmaksızın tüm şüpheli işlemlerin bildirimidir. Söz konusu yükümlülüklerden kurtulmanın bir yolu, bildirim tutarının üzerindeki paranın yatırıldığı kuruluşun yönetimi veya çalışanı ile anlaşarak bildirim yapılmamasını, yanlış doldurulmasını veya tanınan muafiyetlere sokulmasını sağlamaktır. Diğer bir yolu ise, finansal kuruluşların yöneticilerinin aklayıcılar tarafından ele geçirilmesidir. Bu durumda anlaşma yapmaya dahi gerek kalmaz. Finans kurumu çalışanlarının harcamalarındaki israfın artması veya kişinin tatile çıkma isteğinin bulunmaması gibi karakterde meydana gelen değişimler, nakit karşılığı sattığı ürünlerin beklenmeyen oranda artması gibi performansında

²³³ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.209.

²³⁴ Kara Para Aklama Yöntemleri. (2005). <http://www.masak.gov.tr/kpYontem.htm> (22.03.2005-22:25).

meydana gelen değişmeler, normal prosedür dışına çıkılarak kimlik tespitinin yapılmaması gibi durumlar buna örnektir.²³⁵

Bazı ölkelerde finans kurumları, sermayelerine ilaveten yurt içinden ve dışından özel cari hesapları ile kar ve zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla, fon toplayıp ekonomiye fon tahsis etmek amacıyla faaliyet gösterirler. Bu kurumlar topladıkları fonları, her türlü zirai, ticari faaliyetlerin ve hizmetlerin finansmanında ve ortak yatırımlarda, yurt dışı teminat mektubu verilmesinde, ihracatın ve ithalatın finansmanında, yatırımlara ilişkin ekipmanları temin edip firmalara taksitle satılması veya kiraya verilmesinde kullanırlar.

2.3.6.3. Bankaların kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Uluslararası kara para aklama faaliyetlerinde bankaların öneminin anlaşılmasıyla birlikte, gerek ulusal devletler gerekse uluslararası kuruluşlar bankacılık faaliyetlerinin daha yakından izlenmesi gerektiği fikrinde birleşmişlerdir. Bankaları, bu alandaki rolleri konusunda iki gruba ayrılabilir: Birinci grupta yer alanlar, doğrudan veya dolaylı olarak organize suç örgütlerinin kontrolünde veya etkisi altına bulunan bankalar olup, kara para aklamayla ilgili ulusal ve uluslararası bankacılık işlemlerini bilinçli olarak yapmaktadırlar. İkinci grupta yer alanlar ise, kara para aklamada kullanılan bankalar olup, organize suç örgütleriyle herhangi bir organik veya menfaat birliği olmamakla birlikte, kara para aklamanın önlenmesine dair organizasyon, eğitim ve denetim eksikliğinin varlığı nedeniyle bilinçsiz olarak kullanılırlar.²³⁶

Bankalar tarafından geliştirilen bazı türevsel işlemler, başlangıçta bankaların kur ve faiz yükselme risklerinin karşılanması için araç olarak kullanılmışlardır. Daha sonra bu araçlara kara paranın aklanması da eklenmiştir. Bu işlemleri dört temel grupta toplayabiliriz.²³⁷

1- Opsiyon belgeleri

2-Swaplar (iki ticaret partneri arasında faiz oranları ya da döviz kurlarına endeksli para tutarları değişimi)

²³⁵ Somay B. (1995, Mart). *a.g.m.*,s. 74.

²³⁶ Ağbal N. (2000, Mayıs). Kara Para Aklamanın Önlenmesinde Bankaları Rolü-I, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:8 Sayı: 89,s.66.

²³⁷ Yüksel A. S. (26 Mart 1996). Finansal Türev Enstrümanları ve Kara Para Aklanması, *Finansal Forum*.

3-Kıymetli evrak ödücü

4-Par senedi, faiz ve dövizler üzerine vadeli işlemler (edim ve yerine getirilmesi geleceğe ertelenmiş, fakat bugünden bağlanmış olan sabit işlemler)

Avrupa Konseyi bünyesinde yapılan bir araştırmaya göre, suç ekonomisinden sağlanan kara paranın aklanması ve gizlenmesi için genellikle bankalar kullanılmaktadır. Bankaların ulusal ve uluslararası alandaki para akımında önemli bir yere sahip olması, aklama için bankacılık hizmetlerinden yararlanılması yolunu açmakta ve bankacılık sırrı kapsamında kara paranın gizlenmesi ve aklanması, sonucu etkili ve kolay bir yöntem olarak görülmektedir. Kara paranın bir yandan maliki tarafından kontrol altında tutulması, diğer yandan malikin kimliğinin gizli kalabilmesi suretiyle, başka bir kıymete dönüştürülmesinin en kolay yolu bankacılık işlemlerinden yararlanılmasıdır.²³⁸ Ayrıca, bankalar işlevleri gereği müşterilerinin mali durumları hakkında pek çok bilgiye sahiptirler, hiçbir bankanın mali durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmaksızın hiçbir gerçek veya tüzel kişiye kredi verme, akreditif açma veya ödeme işlemlerini yürütme gibi bankacılık hizmetleri sunamayacağı, hatta mevduat hesabı dahi açamayacakları açıktır.²³⁹

2.3.6.3.1. Banka mevduat hesaplarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Bankalar, fark etmeden kara parayı, mevduat kabulünde veya transferlerinde araç olarak kullanılabilirler. Bu şekilde olan kullanım aslında, güvenlik, adli ve idari makamları ilgilendirmekle birlikte, kara paranın plase edildiği bankacılık sistemine karşı kamu güvenliğini zedeleyeceği için banka sahipleri, yöneticileri ve denetçileri de bu konunun üzerinde durmak zorundadırlar.²⁴⁰

2.3.6.3.1.1. Parçalama (structuring) yöntemiyle kara paranın aklanması

Kara paranın tespiti ve aklanmasının önlenmesine yönelik düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde, bankaların belli bir tutarın üzerindeki nakit işlemlerde ve miktarına bakılmaksızın tüm şüpheli işlemlerde bildirim yükümlülükleri vardır.

²³⁸ Saatçi B. (1999b). *Mevzuat Çerçevesinde Bankaların Yükümlülükleri ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemleri, Ankara, Merkez Bankası Yayını, s.9.

²³⁹ Başaran F. (2000, Ağustos). Bankaların Bilgi Verme Yükümlülüğünün Sınırları ve Bilgi Vermekten Çekinmeye Bağlı Özel Usulsüzlük Suçu, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı:143, s.179.

²⁴⁰ Somay B. (1995, Mart). *a.g.m.*, s.73.

Aklayıcılar, bu yükümlüklere tabi olmamak için büyük miktarda para ve işlemleri, devletin koyduğu limitlerin altında kalacak şekilde küçük parçalara bölerek işlem yaparlar. Örneğin, gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerde çalışmak üzere gelen ve buradan elde ettikleri gelirleri ülkelerindeki yakınlarına transfer eden işçiler ile aklayıcılar anlaşarak, işçinin havalesinin dikkat çekmemesi özelliğinden faydalanırlar. Böylece işçiler kanalıyla farklı bankalardan transfer yapılmış olur.²⁴¹ Kısaca, insan sayısı yerine işlem sayısını artırmak suretiyle bildirimden kaçınılmaktadır. Yüksek tutara dayalı bir işlem küçük tutarlara dayanan çok sayıdaki işlemlere bölünmektedir. Amaç nakit işlem bildirimlerinden kurtulmak ve dikkat çekmemektir.²⁴² Fon transfer kurumları, sahte isimli havale yollama veya bildirim yükümlülüğünün altında çok sayıda havale çıkarılması yöntemlerine başvurmaktadır.

2.3.6.3.1.2. Çok sayıda hesap yöntemi (smurfing) yöntemiyle kara paranın aklanması

Çok sayıda hesap yönteminde, bildirim yükümlülüğünün altında çok sayıda hesap açılmaktadır. Bu nedenle de kasa çekleri ya da bankacılık işlemleri ve havaleleri ya da ilgili mali kurumların fon transferlerini bildirmek durumunda kalmayacakları diğer ciro edilebilir değerler satın alınabilmektedir. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte konuyla ilgili düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde belirli tutarların üzerindeki nakit işlemlerin bildirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Amerikan yetkilileri tarafından Florida'da yürütülen bir araştırmaya göre, fonlar çok sayıda bankaya ya da aynı bankanın şubelerine çok sayıda kişi tarafından yatırılmaktadır.²⁴³ Bildirim yükümlülüğünden kurtulmak için eldeki fon bu limite yakın tutarlara bölünür ve çok sayıda kişi (smurf) tarafından çok sayıda bankaya veya aynı bankanın farklı şubelerine yatırılır. Para bu şekilde sisteme girmiş olur ve daha sonra kasa çekleri, havale veya fiziki olarak ülke dışına çıkarılabilir.²⁴⁴

²⁴¹ Türkiye Bankalar Birliği. (2003). *Kara Para Aklama Suçuyla Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri*, İstanbul, TBB Yayın No:235, s.19.

²⁴² Kara Para Aklama Yöntemleri (2005). a.g.i.s.

²⁴³ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.12.

²⁴⁴ Türkiye Bankalar Birliği (2003). *a.g.k.*, s.19.

2.3.6.3.1.3. Bankalarda hayali veya başka isme hesap açılması yoluyla kara paranın aklanması

Bankalarda hayali veya başka isme hesap açılması yönteminde ya isim tamamen hayali olarak kullanılmakta ya da başka birisinin ismi kullanılmak suretiyle hesaplar açılmaktadır. Birden fazla kişinin isminin kullanılması da söz konusu olabilir. Hesap açılması sırasında, finansal kurulun işbirliği gerekebileceği gibi işlem sırasında kimlik bilgilerini sağlamada gerekli asgari özenin gösterilmemesi veya ilgili kurumun yanıtılması olasılığı da söz konusudur. Amaç hem dikkat çekmemek hem de sağlıklı bir inceleme yapılmasını engelleyerek iz sürümünü zorlaştırmaktır. Finansal kuruluşların kara paranın aklandığına ilişkin ipuçlarını ve göstergeleri tespit edebilmeleri için, sadece görünen müşteriye ait bilgileri değil bu müşteriye kullanan asıl faili de bilmeleri gerekebilir.²⁴⁵

2.3.6.3.1.4. Başka şahıslara ait hesap açılması ve sırdaş hesap yoluyla kara paranın aklanması

Para aklayıcılarının denetimden kurtulmak için bankalarda daha önce başkaları adına açılmış olan hesapları kullanmaları, bilinen bir yöntemdir. Müşteri kimliğini belirtmeyen, kamu oyunda “sırdaş hesap” olarak adlandırılan mevduat sertifikaları da bu amaçla kullanılabilir.²⁴⁶

2.3.6.3.1.5. Geçici hesapların kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Yasadışı faaliyetlerden sağlanan kazançların, bir dizi geçici hesaplar yoluyla kara paranın aklanması mümkündür. Örneğin aklayıcı, yasadışı yollardan sağladığı kazancı, özel bir finansal kuruluşa transfer eder; hangi hesaba aktaracağına karar veremediğinden geçici bir hesaba konulmasını ister ve birkaç gün sonra da bankaya paranın nakit olarak ya da çekle ödenmesi talimatını verir. Sonra, kişi ilgili bankadan fonların kendisi tarafından yönetilen şirketler adına açılmış aynı ya da başka bankadaki hesaplara aktarılmasını ister. Bu geçici banka hesabını birçok işlem de kullanabilir. Bu işlemler şirketlere yapılmış gibi

²⁴⁵ Somay B. (1995, Mart). *a.g.m.*, s.73.

²⁴⁶ Esen A. (1997, Mart). Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi İçin Sırdaş Hesap Uygulaması Kaldırılıyor, *Maliye Postası Dergisi*, s.5.

gösterilen teslimatlara ilişkin düzenlenen sahte faturalarda, transferi açıklamak için kullanılır.²⁴⁷

2.3.6.3.2. Banka kredi işlemlerinin kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Banka kredilerinden, kara paranın aklanması konusunda üç şekilde yararlanılabilir:

2.3.6.3.2.1. Paralel kredi (back to back) yoluyla kara paranın aklanması

Paralel kredi yöntemi, kredi açılması suretiyle kara paranın aklanmasıdır. Türkiye'deki uygulamada, özellikle kendi grup firmalarına yasal limitlerin üzerinde kaynak aktarımını amaçlayan banka sahibi grupların başvurduğu bir kredi türüdür. Bazen gelir artırımını, gider artırımını ve kaydi mevduat artırımını gibi nedenlerle de uygulanır. İki ayrı banka karşılıklı olarak cins, tutar, vade, faiz oranı, kullanım tarihleri ve teminat koşulları tamamen eşit olmak üzere, hakim sermaye gruplarına ait firmaları kredilendirmektedir. Böylece Bankalar Kanunu'nda öngörülen kredi sınırlamalarına ilişkin hükümler dolanılmaktadır. Kredi kullandıran firmaların mali yapısı işlemlerin karşılıklı ve eşit koşullarla olması nedeniyle dikkate alınmamakta, karşı taraf ödemezse biz de ödemeyiz fikri tatbik edilmektedir. İki bankanın ve hakim sermaye gruplarının işlerinin düzenli gitmesi durumunda bir sorun yaşanmaz. Ancak, yasa gereği bankaya ve dolaylı olarak hakim sermaye grubunun malvarlığına el konulması bu tür karşılıklı kredileri hem açığa çıkarmakta hem de diğer bankayı mali ve hukuki açıdan zor durumda bırakmaktadır.²⁴⁸

2.3.6.3.2.2. Oto-finans borç metodu (loan back) yoluyla kara paranın aklanması

Oto-finans borç metodu (loan back) yönteminde, off-shore merkezlerdeki finans kurumları vasıtasıyla, kurumlara ulaştırılan kara para, sahibine kredi olarak geri dönmektedir. Yöntemdeki işlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

²⁴⁷ Somay B. (1995, Mart). *a.g.m.*, s.73.

²⁴⁸ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.220.

1-Kara para aklayacak kişi off-shore merkezine gider ve kara parayı burada faaliyet gösteren (A) bankasına yatırır (daha sonra bu parayı bir başka ülkedeki (B) bankasına da aktarabilir),

2-Daha sonra kendi ülkesindeki (C) bankasına başvurarak (A) (veya (B) bankasındaki) hesabını teminat göstermek suretiyle kredi talebinde bulunur. (C) bankası bu krediyi kendisine verir,

3-Aklayıcı aldığı kredi ile istediği yatırımı yapar (Otel alabilir vs),

4-Kredisini (C) bankasına geri ödemez. (C) bankası da bu kişinin teminat gösterdiği (A) (veya B) bankasındaki parasını haciz eder ve yurda getirir,

5-Böylece bu kişinin kara parası otel veya bir başka yatırım şeklinde aklanmış olarak ortaya çıkmaktadır.²⁴⁹

Bu işlemde aklayıcı için önemli olan nokta, teminat olarak gösterdiği kara para tutarında veya yakın bir miktarda temiz para elde etmiş olmasıdır. Para giriş yaptıktan sonra anlaşmalı kişiler sayesinde, evrakta sahtecilik yapılarak alınan komisyonlar ilgili kişilere verilir. Böylece, kara para yurt içinde finansal ya da reel sektörde yasal bir yatırım şekline dönüştürülmektedir.²⁵⁰

2.3.6.3.2.3. İtibara dayanan (fiduciary) işlemler yapılması yoluyla kara paranın aklanması

İtibara dayanan işlemler yapılması yöntemi, ödünç alanın değerliliği nedeniyle teminat alınmaksızın verilen bir kredi türünü içerir. Bir bankanın yabancı para üzerinden olan fonlarını, bir başka ülkedeki bankada mevduat yapması ve bu mevduatı o bankada depo-rehin ederek karşılığında göstereceği firmalara kredi açılmasını sağlama işlemidir. Açılması sağlanan kredinin tutarı, vadesi, uygulanacak faiz oranı ile depo-rehin edilen mevduatın tutarı, vadesi ve uygulanacak faiz oranı koşullar yönünden eşdeğerdir. Ancak mevduatın, depo-rehin edilmesi ile karşılığında kullanılan kredinin banka kayıtlarında gösterilmemesi, bankanın bilançosunun ve mali tablolarının yanıltıcı olmasına neden olur. İtibara dayanan işlemlerde çoğunlukla kanunlarda öngörülen bir gerçek ve tüzel kişiye kullanılacak kredi limitlerinin yanı sıra banka ortak ve

²⁴⁹ Türkiye Bankalar Birliği (2003). *a.g.k.*, s.23.

²⁵⁰ Lone Back'le Para Akladılar (27 Mayıs 2000). *Finansal Forum*.

iştiraklerine verilecek kredilerin de sınırlandırılmasına yönelik normlar ihlal edilmiş olur.²⁵¹

2.3.6.3.3. Bankaların kiralık kasalarının kullanımı yoluyla kara paranın aklanması

Para aklayıcılarının, bankaların kiralık kasalarına eski banknotları veya diğer kıymetli değerleri saklayarak, eski ve tedavülden kalkmış banknotları yeni seri banknotlarla değiştiriyormuş gibi görünerek kara para akladıkları tespit edilmiştir. Örneğin uyuşturucu satışından elde ettiği nakit paraları ve aynı kazançlarla aldığı mücevherleri korumak için kiralık kasalar kullanabilmektedir.²⁵²

2.3.6.3.4. İnternet bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması

Artık insanlar paralarını internet aracılığıyla gönderip aklayabilmektedirler. Bankadan bankaya transferedilen paraları bankalar bir başka şubeye, merkeze veya merkez bankasına göndeririler. Bankanın işbirliğinin gerekli olduğu bu yöntemde kara para merkez bankasına ulaştırılarak sisteme sokulabilir.²⁵³ Bir çok ülkede, nakit para basmanın maliyetini kısmak, işgücü ve zamandan tasarruf etmek ve en önemlisi kayıt altına almak için elektronik ödeme sistemlerine verilen önem günden güne artmaktadır. Ancak, internet üzerinden yapılan parasal işlemlerle ilgili herhangi bir kayıt tutulmamakta, belge saklanmamaktadır.

Dünya bankacılık siteminde geliştirilen yeni sistemlerden bazıları, bankamatikler, debit kartlar, kredi kartları, travel-money, elektronik fon transferi (EFT), değer yüklenen kartlar (stored value cards), elektronik cüzdan, ev ve ofis bankacılığı, telefon bankacılığı, otomatik ödeme talimatı, SWIFT sistemi, elektronik para (DigiCash, e-cash, e-money), elektronik çek, otomatik vezne makineleridir. Bunlardan bazılarının kullanılması suretiyle kara para aklanması mümkündür. Bunlar şöyledir:

²⁵¹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.223.

²⁵² Somay B. (1995, Mart). *a.g.m.*, s.74.

²⁵³ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.74.

2.3.6.3.4.1. Elektronik fon transferi yoluyla yapılan ödemelerle kara paranın aklanması

Ülkede faaliyet gösteren çok sayıda bankanın tek bankaya bağlı şubeler gibi birbirleriyle havale, senet tahsilatı, çeşitli ödemeler, mesaj gönderme gibi bankacılık işlemlerinin yapılmasına imkan tanıyan ve bankalar arası hesaplaşmayla mahsup işlemlerinin merkez bankasınca yerine getirildiği sistemdir. EFT yoluyla, kara para aklanması mümkündür.²⁵⁴

2.3.6.3.4.2. Elektronik cüzdan yoluyla kara paranın aklanması

Onbeş milimetrelik bir bilgisayar chipi, elektronik cüzdanın kalbini oluşturmakta olup, chip sayesinde kart sahibi, tercih ettiği para birimi üzerinden, harcamayı düşündüğü miktarı CLIP karta kaydeder. ATM ya da alışveriş merkezlerine yerleştirilen özel terminallerde yapılabilen doldurma işleminin ardından, CLIP adeta nakit para gibi kullanılır. Smart Kart da denilen bu kartla, otobüs bileti alınabilir, telefon görüşmesi yapılabilir, benzin alınabilir, park ücreti ödenebilir, paralı çalışan makinelerden meşrubat veya diğer ürünler alınabilir.²⁵⁵ Böylelikle bu kartlar yoluyla da kara para aklanabilmektedir.

2.3.6.3.4.3. Ev ve ofis bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması

Müşterinin, hesabının bulunduğu banka şubesine başvurarak gerekli formları doldurduktan sonra kendisine verilen şifreli disket veya kartuşla, ev veya işyerindeki bilgisayardan bankanın bilgi işlem merkezine bağlanır. Böylece müşteri, sadece yurt içinde nakit transferlerini gerçekleştirme imkanı bulur.²⁵⁶ Ev ve ofis bankacılığı yoluyla kara para aklanabilmektedir.

2.3.6.3.4.4. Telefon bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması

Müşteri bankada vadesiz hesap açtırdıktan sonra banka tarafından kendisine verilen şifre ve alo banka erişim numarasını kullanarak telefon aracılığıyla çeşitli

²⁵⁴ Kaçar H. (1999, Mayıs). Euro ve Kara Para, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:7, Sayı:77, s.64.

²⁵⁵ Karataş A. (1998). *Plastik Para:Kredi Kartları*, 75 Yılda Para'nın Serüveni, İş Bankası, İMKB, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Ortak Çalışması, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Bilanço 98 Yayın Dizisi, s.47.

²⁵⁶ İçişleri Bakanlığı, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. (1999, Eylül). Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler, *Bankacılar Dergisi*, Yıl:10, Sayı:30, s.120.

fatura ödemelerini yapabilir.²⁵⁷ Telefon bankacılığı yoluyla, kara para aklanabilmektedir.

2.3.6.3.4.5. SWIFT sistemi yoluyla kara paranın aklanması

SWIFT, yurt dışına havale, kuşet mektubu, akreditif mektubu gibi işlemlerin gönderildiği ve telekse benzer işlem gören bir cihazdır. Bu cihazla, müşterinin adı ve soyadı, telefon bilgileri kullanılarak sayılan işlemler yapılabilir. Hesap açma zorunluluğu yoktur. Dünya Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi (Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication-SWIFT), 1974 yılında kurulmuştur. Yurt içinde iki farklı banka birbirine para aktarırken EFT sistemi kullanılır. SWIFT de, dünyanın kullandığı bir EFT sistemi olarak tanımlanabilir. Bu ağ ile, herhangi miktardaki bir para birkaç saat içinde dünyayı dolaşabilmektedir.²⁵⁸

2.3.6.3.4.6. Elektronik para yoluyla kara paranın aklanması

İnternet üzerinden mal ve hizmet almak isteyen, ancak kredi kart ve kişisel bilgilerini satıcıya vermek istemeyen alıcıların, şimdilik sadece küçük miktarlardaki alışverişler için kullandığı bir yöntemdir. Elektronik para, bankalar, satıcılar veya üçüncü şahıslarca çıkartılabilir. Sistemin işlemesi için, alıcının elektronik para çıkaracak olan bankada bir hesabının bulunması, satıcının elektronik para çıkaracak olan bankada bir hesabının bulunması, satıcının elektronik para yazılımına sahip olması gerekir.²⁵⁹ Elektronik para yoluyla kara paranın aklanması mümkündür.

2.3.6.3.4.7. Elektronik çek yoluyla kara paranın aklanması

ABD’de Finansal Hizmet Teknoloji Şirketi (Financial Service Technology Company-FSTC)²⁶⁰ ve CyberCash Inc. tarafından internet üzerinden yapılan alışverişlerde alternatif bir ödeme yöntemi olarak geliştirdikleri bir yöntemdir. Sistemde, alıcı-satıcı, satıcı-banka ve alıcı-banka işlemlerinin tamamı elektronik ortamda yapılır. Bankalar elektronik çek işlemlerini Elektronik Ödeme İşlemleri

²⁵⁷ İ.B.-K.O.M.D.B. (1999, Eylül). *a.g.m.*, s.120.

²⁵⁸ Erçel G. (1996, Eylül). Kara Paranın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanması, *Finans Dünyası Dergisi*, Sayı:81, s.32.

²⁵⁹ Yetkiner E. (2001, Ocak). ABD’de İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişlerde Kullanılan Temel Ödeme Yöntemleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl:20, Sayı:233, s.57-58.

²⁶⁰ FSTC, elektronik çek geliştirmek için bankaların kendi aralarında kurdukları bir şirkettir.

(Elektronic Payment Handler-EPH) adı verilen yazılımı kullanmak suretiyle gerçekleştirirler.²⁶¹ Elektronik çek yoluyla kara paranın aklanması mümkündür.

2.3.6.3.4.8. Otomatik vezne makineleri yoluyla kara paranın aklanması

Otomatik vezne makineleri (Automatic Tresuary Macnines-ATM) ile para transferi yapılabilmektedir.²⁶² Bu yöntemle de kara para aklanmaktadır.

2.3.6.3.4.9. Diğer ödeme araçları yoluyla kara paranın aklanması

Çek ihraç veya keşide edilerek, devredilerek ya da seyahat çeki düzenletilerek, euro çek, uluslararası para havalesi, banka çekleri, şahıs çekleri, draft, çek kart ve smart çek kart kullanılarak kara para aklanabilmektedir. Kredi kartlarını ihraç eden kurumlarda aklama yapabilir. Elektronik para transferleri sayesinde de aklama yapılabilir. Bu işlemler sırasında yazılı belge ve makbuz olmadığından güvenlik güçleri, fiziki kanıttan yoksun kalırlar. Bir diğer yol ise banka dışı kişi ve kurumlara başvurmaktır. Örneğin döviz büroları, Amerikan Express ya da Western Union gibi para transfer kuruluşları, kredi kartı şirketleri ve çek kısırılan kişi ve yerler de kara paranın aklanması ve transferinde kullanılabilmektedirler.²⁶³

2.3.6.3.5. Alternatif bankacılık işlemleri (yer altı bankacılığı) yoluyla kara paranın aklanması

Bankacılık sisteminin üzerindeki denetim mekanizmalarının artması, bunların suçlular açısından yarattığı risk alternatif sistemlere olan talebi arttırmıştır. Diğer taraftan maliyetlerinin düşüklüğü, daha hızlı olması, bürokrasinin azlığı, gizlilik güvencesinin varlığı gibi etkenler de alternatif bankacılığın kullanımını tercih ettirmektedir.

2.3.6.3.5.1. Hawala sistemi yoluyla kara paranın aklanması

Güney Asya ile Körfez ülkelerine ilişkin bir uygulama olan Hawala sistemi, esas itibariyle Hindistan kaynaklıdır. Hawala, hawallah, hawalah diye de yazılan terim, Hindu, Arap ve Urdu dillerinde “güven” veya “referans” anlamına gelmekte, bu terim yerine çek veya makbuz anlamına gelen “Hundi” kelimesi de

²⁶¹ Yetkiner E. (2001, Ocak). *a.g.m.*, s.58.

²⁶² Ankara Ticaret Odası (2000). Kara Para Aklamanın 18 Yolu, *Ekonomik Denge Dergisi*, Sayı:27, s.27.

²⁶³ Mafya Bilgisayarlarla Ortak Çalışmaya Başladı (1999, Ocak). *Ekonomist Dergisi*, Yıl:9, Sayı:1, s61.

kullanılmakta, her ikisi de güven veya referans esasına dayalı olarak, para transferini ifade etmektedir. Sistem, elde bulunan paranın Hawala bankerine verilmesi ile başlar. Banker, paranın gönderileceği ülkedeki bir diğer Hawala bankeriyle iletişime geçerek paranın teslim edileceği kişiye ödemenin yapılmasını şifreli olarak bildirir. Böylece herhangi bir bankacılık işlemine ve bürokratik formaliteye gerek kalmadan havale işlemi gerçekleştirilir. Sistem içinde gelişmiş ülkelerin kambiyo kontrolüne tabi olmayan konvertibl paraları, gelişmekte olan ülkelerin sıkı kambiyo kontrolüne tabi paraları ve gelişmemiş ülkelerin paraları aynı derecede işlemektedir.²⁶⁴

Bu yöntem hızlı işlemesi, iz bırakmaması gibi özelliklerine rağmen, işlemin gün ışığına çıktığı nokta yani geleneksel bankacılık sistemine girdiği nokta zayıf yönünü oluşturmaktadır. Bunun iki sebebi vardır, diğer bankerlerle arasındaki hesapları kapatmak ve farklı para birimlerinin farklı ülkelerdeki kur farklılıklarından yararlanarak arbitraj geliri elde etmektir (bankerlerin asıl gelir kaynağı arbitrajdır). Hawala sistemi ve bu sistemin kara para aklama da kullanılması ile mücadele etmek için yasa uygulayıcı birimleri, bu zayıf anı yakalamak zorundadırlar.²⁶⁵ Resmi kaynaklara göre, Hong Kong'da alternatif yoluyla aklanan para tutarı yıllık olarak üç ila dört milyar dolardır. Hindistan'da yer altı bankacılığının hacmi, on milyar dolar olarak resmi makamlarca tespit edilmiştir. Çin mafyası, Kuzey ve Güney Amerika'da aş evleri ya da rehinci dükkanları ardında gizlenmiş benzer bir bankacılık yöntemi geliştirmişlerdir.²⁶⁶

2.3.6.3.5.2. Fei ch'ien: Uçan para yoluyla kara paranın aklanması

Para ve mal taşınmadan ticari işlemlerin yapıldığı sistemde, işlemler para yerine malı teslim eden çeşitli belgeler kullanılmaktadır.²⁶⁷

Konuyla ilgili olarak şöyle bir örnek verilebilir: Uyuşturucu kaçakçılığından elde edilen nakit, (P) ülkesinin denizaşırı bir bölgesinde yer alan bir şehirde bulunan ve aynı örgütün kontrolünde olan iş yerine getirilir. Karşılığında yasal geçerliliği olan onaylı özel kuponlar verilir. Bu kuponlar fonların el altında

²⁶⁴ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.230.

²⁶⁵ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*, s.83-88.

²⁶⁶ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.231.

²⁶⁷ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.231.

tutulması, yeniden uyuşturucu satın alınması veya yatırım yapılması amacıyla parasal bir araç olarak kullanılmaktadır. Diğer ülkelerden gelen dövizler, bunların mali kurumlara yatırılması sırasında belli bir komisyon karşılığında kimlikleri kullanılan araçlar vasıtasıyla bozdurulur. Yerel kara borsada, bazı tüketim maddelerinin komşu bir ülkeye kaçak şekilde ihraç edilmesinden kaynaklanan kazançlar da bu sistem kullanılır.²⁶⁸

2.3.6.3.5.3. Hui: Ödünç yoluyla kara paranın aklanması

Sistem sadece kayıt dışı ekonominin üyelerine açıktır. Bir tür tezgah üzeri pazarı (over the counter) var olup, ödünç arz ve talebi, fiyat ve zaman önceliği esasına göre karşılaşmaktadır. Ricardo analizinde yer alan uyumlaştırma süresi veya borsadaki “open outcry-sesli pazarlık” uygulaması söz konusudur.²⁶⁹ Bu yöntem kullanılarak kara para aklanması mümkündür.

2.3.6.3.5.4. Chit-chop shop: İşaret yoluyla kara paranın aklanması

Alınan anapara karşılığında verilen makbuz para yerine geçmektedir. Makbuz sisteme dahil olan yurtiçi veya yurtdışı bankaya ibraz edildiğinde, karşılığında para ödenmektedir.²⁷⁰ Bu yöntem kullanılarak da kara para aklanması mümkündür.

2.3.6.4. Vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı yoluyla kara paranın aklanması

Kara paranın aklanmasında, en çok kullanılan yöntemlerdendirler. Vergi cenneti ülkeler ve daha çok vergi cenneti ülkelerde bulunan kıyı bankaları diğer bir deyişle off-shore bankaları tarafından sağlanan bazı avantajlar kara para aklanmasını sağlamaktadırlar. Öncelikle vergi cennetlerinin ve kıyı bankalarının neler olduğu, özellikleri, daha sonra da bunların kara para aklamadaki yerlerini aşağıda açıklanmaya çalışılacaktır.

²⁶⁸ Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK). (2000). *Kara Para Aklama Tipolojileri*, Ankara, MASAK Yayın No:7, s.36.

²⁶⁹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.233.

²⁷⁰ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.233.

2.3.6.4.1. Vergi cenneti kavramı

Vergi cennetleri, genellikle düşük vergi oranlarının uygulandığı, ticari gizlilik taşıyan ve çoğunlukla off-shore finans merkezleri olarak bilinen yerlerdir.²⁷¹ Tıpkı serbest bölgelerde olduğu gibi, belli bir ülkenin sınırları içinde yer almasına rağmen, mali piyasalara yabancı sermayeyi çekmek amacıyla her türlü vergi ve bürokratik engelden uzak, denetim dışılık avantajı sunan ekonomik ve mali adacıklardan oluşan bölgelere vergi cenneti veya off-shore merkezleri denir.²⁷² Vergi cenneti listeleri beyaz, gri ve siyah olarak düzenlenir. İngiltere tarafından yayımlanan beyaz listeler, vergi cenneti olmayan ülkeleri gösterir. Fransa tarafından yayımlanan gri liste, hukuki anlamda bağlayıcı olmayan, Japonya'nın yayımladığı siyah liste ise hukuki anlamda bağlayıcı olan vergi cennetlerini gösterir.²⁷³ Tablo 7'de görüleceği gibi OECD'nin Vergi Cennetleri Listesi'nde 35 ülke yer alır. Tablodan da anlaşılacağı üzere listede yer alan ülkeler denizaşırı, ada veya yarım ada şeklinde, yüzölçümü olara da son derece küçük ülkelerdir.

2.3.6.4.2. Vergi cennetlerinin özellikleri

Yukarıda geçen tanımlardan da anlaşılacağı üzere vergi cennetlerinin bazı özellikleri onları aklayıcılar açısından cazip kılmaktadır. Bu özellikler şöyle belirtilebilir:

1) Hiç Vergi Olmaması veya Sadece Nominal Vergileme Yapılması: Vergi cenneti ülkelerinde yapılan ekonomik faaliyetlerin düşük oranda vergilendirilmesi veya hiç vergilendirilmemesi, diğer ülkelerin sistemlerinde yer alan gelir, harcama ve servetler üzerinden alınan vergilerin söz konusu ülke mevzuatında bulunmaması, bulunsa da uygulanmaması ya da önemsiz düzeyde kalmasıdır. Ancak ülkenin kendisini bu şekilde tanıtmaması ya da mükelleflerince böyle algılanması da gerekir.²⁷⁴ Yani bütün vergi cennetleri, ya tüm ya da belirli gelir

²⁷¹ Mitchel D. J. (2000, September). *An OECD Proposal To Eliminate Tax Competition Would Mean Higher Taxes And Less Privacy*, The Heritage Foundation, 18 September 2000. <http://www.heritage.org/Research/Taxes/BG1460.cfm> (12.03.2004-12:12).

²⁷² Odabaşı H. (1999, Nisan). Para Sihirbazları, *Haftalık Haber Yorum Dergisi Aksiyon*, Yıl:5, Sayı:227, s.33

²⁷³ Çamlıca M. (1996, Haziran) Uluslararası Vergiden Kaçınma, Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Anlaşmalarının İstisnaları, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:15, Sayı:93, s.95.

²⁷⁴ Cangir N. (2000, Temmuz). Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi-1, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:8, Sayı:91,s.111.

kategorileri üzerine vergi koymaz veyahut vergi cennetini kullanan ülkelere konulan vergiyle kıyaslandığında düşük efektif vergi oranı söz konusudur.²⁷⁵

2) Vergi İstihbaratından Diğer Ülkelerin Yararlandırılmaması: Vergi cenneti ülkeler genellikle çok sıkı gizlilik esasıyla donatılmış yasal ve idari düzenlemelere sahiptirler. Bu nedenle diğer ülkelerin vergi otoriteleriyle bilgi değişimi yapmazlar, cennetin avantajlarından yararlanan ve başka ülkede ikamet eden kişiler hakkında diğer ülkelerle bilgi değişiminde bulunmazlar.²⁷⁶ Bu gizlilik kuralları ya hukuki durumlara, örf ve adete dayanan hukuka ya da yönetim uygulaması üzerine dayandırılır. Bazılarında gizlilik ve güvenlik kanunu çıkarılmıştır. Sıkı bir sır saklama yükümlülüğü olduğundan mahkeme kararı veya hükümet izni olmadan, bilgi verenlere ağır cezalar verilebilmektedir.²⁷⁷

3) Vergi Yasalarının Şeffaflıktan Yoksun Olması: Vergi rejiminin şeffaflığı için, vergi mükelleflerine uygulanacak hükümlerin kolay anlaşılabilir şekilde açık ve net olması ve gerektiğinde vergilemeden doğacak mağduriyetleri önlenmesi amacıyla yasada yer alan hükümlerin vergi idaresine karşı ileri sürülebilecek düzeyde net biçimde ortaya konulması ile rejimin ayrıntılarının gerektiğinde diğer ülkelerin vergi idarelerine açık olması şeklinde iki koşulun varlığı gerekir.²⁷⁸ Dolayısıyla vergi cennetlerinde; mükelleflerle vergi idaresi arasında vergi oran ya da matrah konusunda özel anlaşmalar yapılmasına imkan veren yasal düzenlemelerin varlığı bu iki koşulun ihlalini gösterir. Sistemin şeffaf olmaması altyapı eksikliğinden kaynaklanabileceği gibi bazılarında sırdaş hesap benzeri uygulamalarla kasten buna izin verilmektedir.²⁷⁹ Bu da söz konusu alanların önemli gelir kaynağı olan vergi kaçakçılığı ve kara para aklama faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Diğer ülkelerle vergi anlaşmaları yapmazlarken, bazıları belirli işlemler için kendilerini çekici kılan anlaşmalar yaparlar.²⁸⁰

²⁷⁵ Günaydın İ. (1999, Nisan). Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:126, s.77

²⁷⁶ Cangir N. (2000, Temmuz). *a.g.m.*,s.112.

²⁷⁷ UN-United Nations Economic and Social Council (1998). *a.g.r.*,s12.

²⁷⁸ Smith S. (2002, June). *Tax Havens*, The George Washington University, Washington DC, Minerva Program, 25 June 2002, s.6-7. http://www.gwu.edu/~nsarchiv/japan/smith_wp.htm - ((12.03.2004-12:12).

²⁷⁹ Karaca Y. (2001, Haziran). Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri:OECD Bünyesindeki Çalışmalar Ne Aşamada?, *Vergi Dünyası*, Yıl:20 , Sayı:238, s.94.

²⁸⁰ Göktaş A. (2001, Eylül). Vergi Cennetleri ve Geleceği, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:15, Sayı:351,s.37.

Tablo-7: OECD Vergi Cennetleri Listesi

Andora	Maldivler Cumhuriyeti
Anguilla (BK denişaşırı b6lgesi)	Marshall Adaları Cumhuriyeti
Antigua ve Barbuda	Monaca Prensiği
Aruba (HK krallığı)	Montserrat (BK denişaşırı b6lgesi)
Bahama Adaları	Nauru Cumhuriyeti
Bahreyn	Hollanda Antileri (HK krallığı)
Barbados	Niue (Yeni Zelanda 6zerk b6lgesi)
Belize	Panama
İngiliz Virgin Adaları (BK denişaşırı b6lgesi)	Samao
Cook Adaları (Yeni Zelanda 6zerk b6lgesi)	Seyşel Cumhuriyeti
Dominica Cumhuriyeti	St. Lucia
Cebelitarık (BK denişaşırı b6lgesi)	St. Christopher ve Nevis Federasyonu
Grenada	St. Vincent ve Grenadines
Guernsey/Sark ve Alderney (İngiliz Krallığı'na bağlı	Tonga
Isle of Man (Man Adası, İngiliz Krallığı'na bağlı 6lke)	T6rk ve Caicos Adaları (İngiliz Krallığı'na bağlı 6lke)
Jersey (İngiliz Krallığı'na bağlı 6lke)	ABD Virgin Adaları (ABD harici b6lgesi)
Liberya	Vanuatu Cumhuriyeti
Liechtenstein Prensiği	
BK: Birleşik Krallık y6netimindeki denizaşırı 6lkeler (United Kindom)	
HK: Hollanda Krallık'ı Bağlı 6lkeler (Kingdom of Netherlands)	

Kaynak: Sabik M. vd, (2003, January). Directorate-General for Research; Taxation in Europe Recent Developments, Economic Affairs Series, *Working Paper*, European Parliament, L - 2929 Luxembourg, ECON 131 EN, s.95.

4) Fiilen Faaliyette Bulunulmaması: Firmalar, asli faaliyetlerini vergi cenneti 6lkelerde yapmaz, sadece kişi ya da kurumların buralardaki varlığı bir bina, bir daire, bir masa, bir telefon, bir faks, bir bilgisayar ve bir sekreterden başka bir şey

değildir. İşlemler kağıt üzerinde buralarda yapılıyor gibi gösterilir.²⁸¹ Vergiden kaçınma imkanı tanıdığından, gelir ve servet üzerinden vergi ödemek istemeyen herkesi cezp ederler. Büyük ve çok uluslu şirketler buraların en önemli müşterileri konumundadır.²⁸² Sıralanan bu özellikler vergi cennetlerini gerek bireyler gerekse kara para aklayıcılar açısından cazip hale getirmektedir.

2.3.6.4.3. Kıyı bankacılığı (off-shore banking)

Kıyı bankacılığı için, yaptıkları işlemler ve kurulu oldukları yerler baz alınarak çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bunlar özetle, ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan ve ülkede bankacılık sektörü için düzenlenmiş her türlü yasa ve yönetmeliklerin dışında kalan bir tür bankacılık; dıştan dışa bankacılık, bir tür serbest bölge bankacılığı olarak ifade edilebilir.

İki tür bankacılık vardır: İlki, onshore bankacılık, diğeri offshore bankacılıktır. Normal onshore bankacılıkta, bankacılık işlemleri vergilendirme ve yabancı değişim kurallarına tabidirler ve offshore bankacılığın sağladığı gizlilik ve varlık koruma yasasının getirdiği garantiden yoksundurlar. Offshore bankacılıkta ise, işlemler vergisiz gerçekleşir, tüm hesap bilgileri gizlidir. Offshore kavramının tam ve açık bir tanımı yoktur.²⁸³ Kapsamlı bir tanım yapmak gerekirse, “ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında veya koşullara göre ülke içinde kullanılmasında, yer altı devletsiz paraların fon fazlası bulunan merkezlerden fon açığı bulunan merkezlere transfer edilmesi gibi finansal hizmetler yürüten genellikle serbest bölgelerde kurulan merkezlerde faaliyet gösteren ve ülke içindeki bankacılık sisteminin tabi olduğu yasal düzenlemelerin kapsamı dışında tutularak, getirilen mali ve hukuksal avantajlar sayesinde cazip çalışma koşullarının sağlandığı bankacılık türüdür” denilebilir.

2.3.6.4.4. Kıyı bankacılığı (off-shore banking) özellikleri

Kıyı bankaları özel bir banka olmayıp, temel olarak diğer bankalar gibi mevduat toplamakta, kredi vermekte ve güvene dayalı işlemler (fiduciary)

²⁸¹ Heper F., Hoşyumruk Ş. (2002, Ağustos). Vergi Cennetleri İle İlgili Çalışmalarda Son Durum-1, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:10, Sayı:116, s.42.

²⁸² Göktaş A. (2001, Eylül). *a.g.m.*, s.38.

²⁸³ Sariibrahimoğlu Hukuk Bürosu (2001). *a.g.k.* s.9.

yapmaktadır. Kıyı bankalarını diğer bankalardan ayıran özellikler şöyle sıralanabilir:

1-Kıyı bankaları buldukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimi ile işlem yapar.

2-Şart olmamakla birlikte esasen yerleşik olmayan kişiler ve kurumlarla işlem yapar.

3-Genellikle yurtiçi finans piyasasının tabi olduğu yasaların sınırlamaların ve kontrollerin çoğundan muafır.

4-Çok sıkı biçimde sır saklama ilkesi uygulanmaktadır.

5-Faiz oranlarının belirlenmesinde serbestlik söz konusudur.²⁸⁴

6-Belli bir likidite, dispoñibilite oranı uygulanmaması, munzam karşılık yatırılmaması söz konusudur.

7-Dolaysız vergi olarak alınan gelir ve kurumlar vergisi kaldırılmakta veya çok düşük seviyelere çekilmektedir.

8-Bankaların müşterilerine ödeyecekleri faizden veya interbank işlemlerinden doğacak faizlerden stopaj kesilmemekte, yurtiçi bankaların tabi olduğu kambiyo sınırlamalarına tabi tutulmamaktadır.²⁸⁵

Kıyı bankacılığı, euromarketlerin gelişmesiyle bağlantılıdır. Euromarket, birbirini tamamlayan iki piyasada oluşur ki; bunlar eurodolar ve eurotahvil piyasalarıdır. Kıyı bankaları da genellikle vergi cenneti ülkelerde oluşmaya başlamıştır.²⁸⁶ Hükümetlerce mevcut bankacılık alt yapısına ek olarak kıyı bankalarına yönelme nedenleri, büyük yer altı bankaların merkez ülkede faaliyetlerini sağlayarak, ülkenin imajını daha olumlu hale getirmek, düşük oranlarda olsa da, lisans ücret ve vergilerinden gelir sağlamak, yeni iş imkanları yaratmak, yabancı yatırım fonlarıyla yerel ekonomiyi teşvik etmek ve dolaylı olarak yabancı yatırımı özendirmek şeklinde sıralanabilir.²⁸⁷

²⁸⁴ Alberto M., Luca E. (1999, May). Off-Shore Banking-An Analysis of Micro and Macro Prudential Issues, *IMF Working Paper*, 1999/5, s.17.

²⁸⁵ Alptürk E., Kayacan A. (2002, Kasım). Off-Shore Hesaplarının Finansal ve Vergisel Boyutu ile Ortaya Çıkan Sorunların Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:25, Sayı: 170,s.68.

²⁸⁶ Kızılot O. (1999, Mart). Vergi Cenneti Ülkeler ve Avantajları, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:7,Sayı:75, s.173.

²⁸⁷ Çember E. (1999, Eylül). Türkiye’de Kıyı (off-shore) Bankacılığı ve Vergisel Boyutu, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:132, s.49.

Kıyı bankalarının daha çok ülkeyle vergi anlaşmasına gitmesi, kurulu bankacılık sektörü ve iyi bir iletişim ağının bulunması, düşük kurumlar vergisi veya hiç vergi olmaması, faiz ve kâr payı ödemelerinde gelir vergisi uygulanmaması²⁸⁸ gibi asgari koşulları taşıması gerekirken, faaliyet gösterdikleri ortamlarda, vergilendirme, beyanat ve denetim konularında kolaylıklar, kambiyo denetiminin ağır olmaması veya hiç olmaması, liberal bir bankacılık yasasının bulunması, politik ve ekonomik istikrar, tutarlı, dengeli ve güvenilir bir mali yapı, büyük finansal ve tamamlayıcı pazarlara giriş olanağı, iyi bir haberleşme ağı ve ileri düzeyde altyapı, uygun coğrafi konum, yer altı bankacılık alanına tecrübeli, merkezin yoğun çalışmalarını yürütebilecek çok sayıda kuruluş ve iyi personel çalışması da beklenmektedir.²⁸⁹ Bunun yanında buldukları ülkelere, bankada çalışan personel ücretleri, kira geliri, hizmet geliri şeklinde yan gelir sağlamak, maliyet düşüklüğü sebebiyle iş adamlarına düşük faizle kredi açmak ve modern bankacılığın gelişmesi gibi olanaklar sağlarlar.

2.3.6.4.5. Vergi cennetleri ve kıyı bankaları yoluyla kara paranın aklaması

Vergi cenneti olarak bilinen bir ülke, bölge ya da merkezlerde denetim ile gözetim zayıftır. Bankacılık işlemlerinde kimlik tespiti yapılmadığından, belli tutarın üzerindeki tüm nakit işlemleri ve şüpheli işlemlerin bildirim yükümlülüğü de olmadığından kıyı bankalarında kara para nakli, yatırılması, transfer ve dolayısıyla yasallaştırılması daha kolay olmaktadır. Bu durum kıyı bankalarının aklayıcılar tarafından tercih edilmesinin en önemli nedenlerindedir. Kıyı bankacılığının kara para olayını anımsatabilecek işlemleri ise şunlardır:²⁹⁰

1-Uyuşturucu trafiğinin yoğun olduğu bölgelerdeki şubelerce veya bankalarca tavsiye edilen müşteri sayısındaki artış eğilimi,

2-Müşterinin, her zaman iş yaptığı ülkeler dışındaki ülkelere para akışını sağlamak için akreditif ve/veya ticari finansman yöntemlerinin kullanılması,

²⁸⁸ Erol A., Fındıkçı M. (2001, Ekim). Off-Shore (kıyı) Bankacılığı ve Türkiye Uygulaması 1, *Mükellefin Dergisi*, Sayı:106, s.214.

²⁸⁹ Gökçimen M. (1992, Nisan). Kıyı Bankacılığı, *Maliye Yazıları*, Sayı:35, s.50.

²⁹⁰ Ergül E. (1998), *a.g.k.*, s.23.

3-Müşterinin sıklıkla seyahat çeki, yabancı para cinsinden poliçeleri veya diğer devredilebilir nitelikteki menkulleri satın alma isteğinin bulunması,

4-Özellikle yurt dışından getirilen seyahat çeklerinin veya poliçelerinin ödenmesi için finans kurumlarına başvurulması,

5-Giriş-çıkış esasına göre veya bir hesap kullanmaksızın müşteri tarafından sebebi açıklanmayan elektronik fon transferleri yapılmasıdır.

Para aklama, kıyı bankası ülkelerinde mevcut finansal kuruluşlar veya paravan şirketler aracılığı ile loan-back veya fonların fiziki transferi gibi yöntemlerle kara para aklanabilmektedir. Çünkü bankalar ve paravan şirketlerin ortaklık yapıları hakkında bilgi edinilememektedir, dolayısıyla bunlar gerçek sahiplerinin bilinmediği şirketlerdir. Bir sınır ötesi banka, içinde bulunduğu ülkeden bankacılık işlemlerinin tümünü sürdürebilir ve bütün dünyaya kara para transfer edebilir.

2.3.6.5. Döviz büroları (yetkili müesseseler) yoluyla kara paranın aklanması

Bankacılık faaliyetlerinden birisi olan döviz alım-satım işlemleri son yıllarda ağırlıklı olarak döviz büfelerine intikal etmiştir. Döviz alım-satım teşebbüsleri yani döviz büfeleri, kambiyo mevzuatı hükümleri dahilinde çalışan işletmelerdir. Kambiyo mevzuatına göre, döviz alım-satım faaliyetinde bulunanlar “yetkili müessese” olarak adlandırılır.²⁹¹ Faaliyet konuları arasında, Merkez Bankası’na (MB) alım-satım konusu yapılan efektifleri almak, satmak, daha küçük veya daha büyük kupürlere veya ayrı cinslere değiştirmek, dövizli nakit çekleri satın almak ve kredi kartları karşılığında ödeme yapmak, MB bünyesinde kurulan döviz ve efektif piyasalarında döviz ve efektif alım satımı yapmak yer alır.²⁹² Dolayısıyla, birçok ülkede bulunan ve nakit ağırlıklı çalışan döviz büfelerinin yaptığı bu para değişimi işlemlerinin suiistimale açık yönleri bulunmaktadır ki, bunlar şöyle sıralanabilir:

²⁹¹ Canoğlu M. A. (1999). Döviz Alım Satım Teşebbüsleri (Döviz Büfeleri) ve Muhasebesi, *Mükellefin Dergisi*, Lebip Yalkın Yayınları, Sayı: 1999/79, s.80.

²⁹² Sarı Y. G. (1998, Ocak). Yetkili Müesseselerin (Döviz Büroları-Büfeleri) Mahiyeti, Kambiyo ve Vergi Mevzuatı Kaşındaki Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerilerimiz, *Veri Sorunları Dergisi*, Yıl: 17, Sayı: 112, s.125.

1-Suç geliri ile eldeki paranın değiştirilmesi nedeniyle gelirin kaynağından bir ölçüde uzaklaştırılması sağlanabilir.

2-Küçük banknotlar büyüklere veya eldeki para birimleri diğer para birimlerine çevrilebilir. Böylece finansal sisteme entegre edilmesi kolaylaşabilir.

3-Nakit karşılığında bazı parasal araçlar (seyahat çekleri, Euro çek, kişisel çek gibi) verebilmektedirler.

4-Ülkemizde söz konusu olmamakla birlikte kimi ülkelerde döviz büroları fon transfer edebilmektedirler.

5-Ciddi denetim ve muhasebe kayıt şartlarına tabi olmadıklarından para aklanması konusunda önemli avantajlar sağlayabilir.

6-Döviz bürolarına sahip olmak bankaya sahip olmaktan çok daha kolaydır. Örneğin İngiltere’de bunun hemen hemen hiçbir prosedürü yoktur.²⁹³

Söz konusu bu özellikler, döviz müesseselerini kara para aklayıcıları açısından cazip kılmaktadır. Aklayıcıların döviz büfelerinde kullandıkları yöntemler şöyle özetlenebilir:

2.3.6.5.1. Nakit değişimi yoluyla kara paranın aklanması

Büfelere daha çok yatırım, son zamanlarda da bütünleştirme aşamasında başvurulmaktadır. Nakit halindeki yasadışı gelir, döviz büfesi tarafından alınıp finansal sisteme plase edilebilmekte ve böylece bu kurumlar aracılığıyla aklama yapılabilmektedir. Ayrıca döviz büfeleri, suçlularla işbirliği yaparak, kara parayı kendi adına açtığı banka hesabına yatırmak ve buradan transfer etmek suretiyle aklama sürecine katkıda bulunabilir.²⁹⁴ Bankalar gibi sıkı denetime tabi olmaması ve büfelere sahip olmanın bankalara sahip olmaktan çok daha kolay ve ucuz olması, organize suç örgütlerinin, çeşitli ülkelerde büfe kurmalarına veya satın almalarına neden olmaktadır.²⁹⁵ Özellikle paranın büfelerde değiştirilmesi, bildirim yükümlülüğünün altında küçük tutarlarda havale edilmesi veya para ve sermaye piyasası araçlarına yatırılması en yaygın parçalama yollarından birisidir. Bu yöntem daha çok havale ve elektronik fon transfer işlemleriyle

²⁹³ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.75.

²⁹⁴ Akar Y. (1997). *a.g.k.*,s.67.

²⁹⁵ İ.B.-K.O.M.D.B. (1999, Eylül). *a.g.m.*, s.120.

gerçekleştirilmektedir.²⁹⁶ Döviz büroları bu sebeplerle büyük aklama makineleri görevi yapmaktadır.

2.3.6.5.2. Döviz arbitrajı yoluyla kara paranın aklanması

Yabancı paraların kur farklarından kazanç sağlama işlemi olarak da tanımlanabilecek arbitraj, bir döviz ya da efektifin nispi olarak ucuz olduğu piyasadan satın alınıp pahalı olduğu piyasada satılması ve aradaki farktan yararlanılması işlemidir.²⁹⁷ Farklı paraların spot veya vadeli olarak değişimi yapılması, veyahut anında satılması suretiyle kara para aklanabilmektedir. Örneğin döviz büfesi bir ay boyunca 50 milyon doları, yabancı bir ülkedeki muhabir bankada, döviz arbitrajı yaparak farklı bir para cinsine dönüştürmek suretiyle aklamaya çalışmıştır.²⁹⁸ Döviz arbitrajı yoluyla kara paranın aklanması da olasıdır.

2.3.6.5.3. Konvertibl olmayan dövizler yoluyla kara paranın aklanması

Aklayıcıların kullandığı bir yöntem de, kara paranın konvertibl olmayan dövizlere çevrilmesidir. Bu yöntemi Kolombiya kartelleri ve Rus mafyası kullanmaktadır. Bu yöntemde kara para, konvertibl olmayan örneğin rublelerle değiştirilerek, iç pazara yönelik yatırımlarda kullanılırlar. Alımlar ise, eski mallar, şirketler, gayrimenkul mallar ve temiz paraya dönüştürülebilen ve ihraç edilebilen hammaddeler şeklinde gerçekleştirilir.²⁹⁹ Konvertibl olmayan dövizler, kara paranın aklayıcıları için cazip değerlerdir.

2.3.6.6. Döviz karaborsası yoluyla kara paranın aklanması

Herhangi bir para cinsinden elde edilen kara paranın diğer dövizlere çevrilmesi sadece büfeler yoluyla değil, kara borsada yine döviz değişimi suretiyle gerçekleştirilebilir. Özellikle döviz çıkışı konusunda önemli sınırlamaların olduğu ülkelerde oluşan döviz kara borsa piyasasında, sokaklarda açıkça efektif alınıp satılması söz konusudur. Satış işlemi ise, suçlulardan aldıkları paraları, meşru iş adamlarına, kârlarını veya tasarruflarını dövize çevirip

²⁹⁶ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.67.

²⁹⁷ Sarı Y. G. (1998, Ocak). *a.g.m.*, s.128.

²⁹⁸ FATF. (2005). *1998-1999 FATF Annual Report*, http://www.fatf-gafi.org/pdf/AR1999_en.pdf (30:01:2005-02:00)

²⁹⁹ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.20-21.

başka ülkelerdeki mevduat hesaplarına yatırmak isteyenlere satmak suretiyle gerçekleştirirler.³⁰⁰ Döviz karaborsası yoluyla kara paranın aklanması mümkündür

2.3.6.7. Yasal ticari faaliyetler yoluyla kara paranın aklanması

Aklama işlemlerinde, belki de en çok kullanılan yöntemlerdendir. Farklı uygulamaları bulunan yasal ticari faaliyetlerde, kara para tamamen yasal olarak faaliyet gösteren şirketler yoluyla aklanır. Bu alanda en çok karşılaşılan uygulamalar şöyle özetlenebilir:

2.3.6.7.1. Göstermelik şirketler yoluyla kara paranın aklanması

Kara paranın, gerçek veya hayali şirketler kurulması suretiyle mali sisteme sokulması için, restoran, lokanta, pizzacı, hamburgerci, simitçi dükkanları; benzin istasyonu, büyük alışveriş merkezi, araba yıkama merkezleri, çamaşır yıkama merkezleri gibi nakit para akışının yoğun olduğu işyerleri kullanılır. Bu işyerleri gerçekten çalışan yerler olabileceği gibi bürosu olan ama iş yapmayan yerlerde olabilir. Aklama olaylarında bu tür yerlerin kullanılmasının nedeni, muhasebe denetimlerinin yapılmasının zor olmasıdır. Böylece yasa dışı faaliyetlerden sağlanan gelirler, bu işyerlerinden elde edilen yasal gelirler ile karıştırılır. Örneğin, ABD’de bu yöntem kullanılarak uyuşturucu kaçakçısına ait pizza dükkanları ile uyuşturucudan elde edilen gelirlerin aklandığı belirlenmiştir.³⁰¹

2.3.6.7.2. Paravan şirketler yoluyla kara paranın aklanması

Paravan şirketler, herhangi bir ticaret veya imalat faaliyetinde bulunmayan ve genellikle sınır-ötesi merkezlerde kurulan şirketlerdir. Aklama amacı olmakla birlikte yasal bir faaliyet ve bir işyerinin söz konusu olduğu göstermelik şirketlerden farklıdır. Paravan şirketlerin kurulmalarındaki temel amaç, ayrıştırma aşamasında fon transferlerinin bu şirketler üzerinden geçirilmesi suretiyle inceleme ve denetim anında iz sürmeyi zorlaştırmaktır. Sır saklama yükümlülükleri dolayısıyla ortaklarının dahi öğrenilmesinin mümkün olmadığı bu şirketleri diğerlerinden ayırmak güçtür.³⁰² Bir paravan şirket gizliliği artırmak için

³⁰⁰ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*, s.81.

³⁰¹ Türkiye Bankalar Birliği. (2003). *a.g.k.*, s.22.

³⁰² FATF. (2005). *1999-2000 FATF Annual Report*, a.g.i.s.

gerçekten yasal işlemlere de girişebilir. Şirketler arasında yapılan transferler sonucunda:³⁰³

1-Paravan şirket çok kârlı bir işletme gibi gösterilebilir. Böyle bir durumda kağıt üzerinde görülen kârın yerine kasaya kara para konur. Bu paranın vergisi ödenir ve yasallaştırılmış olur.

2-Paravan şirket kâr oranı yüksek ya da düşük bir çok şirketi, gayrimenkulu veya değerli kağıdı satın alabilir. Bilinçli spekülasyonlarla, kağıt üzerinde yapılan alım satımlarla bu yatırımlar değerlendirilmiş gözükür ve yine vergisi de ödenmek suretiyle kara para aklanır.

2.3.6.7.3. Casino ve kumarhaneler yoluyla kara paranın aklanması

Kara para elde etme ve aklama işlevlerinin ikisi birden bünyesinde bulunduran casinolar ve kumarhaneler, kredi açılması, vadesinin uzatılması, kiralık kasa hizmeti, çeklerin ciro edilmesi hatta fonların havale edilmesi gibi birçok finansal işlemin yapılmasına imkan sağlayan yerlerdir. Aklayıcılar, çok büyük miktarda nakit parayı casinoya yerleştirerek herhangi bir bildirim yapılmamasını isteyebilirler. Sonrasında para casino çekleri ile istenildiği zaman çekilebilir veya transfer edilebilir. Casinolar için bildirim yükümlülüğü bulunduğu için, kara para bildirim tutarının altında, dikkat çekmeden fişlere çevrilebilir. Ayrıca casino sahipleri ile işbirliği yapılmak suretiyle kara paranın kumar kazancı olarak gösterilmesi veya bildirim limitinin üstündeki nakdin bir kerede yatırılması mümkün olabilir.³⁰⁴ Casino ve kumarhaneler önemli kara para aklanma merkezleridir.

2.3.6.7.4. Piyango ve talih oyunları yoluyla kara paranın aklanması

Loto, at yarışları, sayısal loto gibi talih oyunlarında ikramiyeye kazananların biletleri her zaman aklayıcıların faaliyet alanlarına giren konulardandır. Para aklayıcılarının belli bir bedel karşılığında söz konusu biletleri satın alarak yasadışı gelirleri için yasal zemin oluşturmaları olasıdır. Ancak, talihlinin aklayıcılardan aldığı paranın kaynağını nasıl açıklayacağı, aklayıcıların onunla ikramiyeyi

³⁰³ FATF. (2005). *1998-1999 FATF Annual Report, a.g.i.s.*

³⁰⁴ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.90.

almadan kısa süre içinde nasıl temasa geçeceği ise belirsizdir. Spor Toto gibi nama yazılı şans oyunları için ise, bu işlem mümkün değildir.³⁰⁵

2.3.6.7.5. Sahte borç-alacak ilişkisi yoluyla kara paranın aklanması

Hayali bir borç alacak ilişkisi çerçevesinde borç, örneğin senede bağlanmakta ve daha sonra tahsilat yapılmaktadır. Poliçe, bono ve çek de yaygın olarak kullanılan araçlardır. Uyuşturucu kaçakçısı bir kişi örneğin 60 bin dolarlık çeki, herhangi bir kurumda çek tahsildarı olarak çalışan tanıdığına verir. Çek tahsildarının elinde yüksek meblağlı çek bulunması normal bir durum olduğundan, günlük işlemler için sık sık bankaya gitmesi gerektiğinden kara para bu yolla sisteme sokulmuş olur. Ödeme, tahsildarın sıklıkla kullandığı posta çeki suretiyle yapılır, bu çekler daha sonra aklayıcının bir kıyı bankasında açtığı hesaba aktarılır. Aklayıcı çekin 50 bin dolarını alırken 10 bin doları da çek tahsildarında kalır.³⁰⁶ Ancak görüldüğü üzere bu yöntem de, biri aklanacak fonların bulunduğu yerde diğeri fonların varacağı yerde bulunan iki tarafın varlığı gerekir.

2.3.6.7.6. Perakende ticaret yoluyla kara paranın aklanması

Kara paranın, klima, bilgisayar, beyaz eşya gibi taşınması kolay, talebi ve fiyatı yüksek mallara yatırılması ya da ticareti suretiyle aklanması da söz konusudur. Taksitli ve kapıdan satışlar, sıkı denetime tabi olmadıklarından, kara parayla alınan malların satışıyla hem kâr elde edilmekte hem de aklama yapılmaktadır. Bu yöntemde satışa sunulan miktardan fazla mal satıldığı gösterilir ve suni kâr beyan edilerek gelir üzerinden vergisi ödenerek para aklanır. Örneğin, kaçakçı aklanacak parayı ve örneğin Paris için biletleri kuryelere verir. Kuryelerde, Paris'e vardıklarında mücevher, parfüm, çanta vb. lüks ürünler alarak, teslim için Japonya'ya dönerler ve karşılığında komisyon alırlar. Sonra, sözkonusu eşyalar, kaçakçıya ait lüks Japon butiklerinde Paris malları olarak satışa sunulur.³⁰⁷ Böylece kara para aklanmış olur.

³⁰⁵ Kara Para Aklama Yöntemleri. (2005). *a.g.i.s.*

³⁰⁶ Ergül E. (2001). *a.g.k.*, s.45-46.

³⁰⁷ Ergül E. (2001). *a.g.k.*, s.45-46.

2.3.6.7.7. İletişim sektöründe faaliyetlerde bulunulması suretiyle kara paranın aklanması

Organize suç örgütleri, 900'lü telefon hatları, radyo istasyonu ve medya şirketi kullanmak suretiyle para aklamaktadırlar. Kullanılan yöntemler şunlardır:

1-900'lü telefon hatlarının işletilmesi suretiyle para aklanması mümkündür. Aklayıcılar, örneğin uyuşturucu satışı sonucunda doğan alacağını nakit almak yerine, erotik hatların numaralarını verirler. Borcu olan taraf, borcu kadar telefonla konuşmak suretiyle borcunu ödemiş olur. Bu tür hizmetlerde, telefon işletme sisteminin maliyeti düşük olduğundan, hattın kâr marjı yüksektir. Aklama komisyonunu, belirtilen telefon hattını işletmek için yapılan kiralama giderleri ile varsa diğer maliyetler oluşturur.³⁰⁸ Telefon hattı, bizzat suçu işleyenler tarafından işletilebileceği gibi biraz daha riskli ve maliyetli olarak işletenlerden de kiralanabilir. Sık rastlanan bir yöntemdir.

2-Radyo istasyonu işletilmesi suretiyle de kara para aklanabilir. Aklama işlemi için, radyo istasyonuna ait ticari mevduat hesapları kullanılır. Kara para, söz konusu hesaplara nakit veya çeklerle yatırılır.³⁰⁹

3-Medya şirketi kullanmak suretiyle aklama işlemi gerçekleştirilebilir. Gazete ve televizyon şirketleri kurmak veya satın almak suretiyle şirketler, amaçlar doğrultusunda kullanılır.³¹⁰ İletişim sektöründe faaliyetlerde bulunulması, özellikle son yıllarda oldukça popüler olan bir aklama yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.6.7.8. Her türlü nakil aracı, gayrimenkul, lüks ve kıymetli mal alım-satımı yoluyla kara paranın aklanması

Yasadışı yollardan sağlanan gelirleri, nakit halden çıkarmak için yat, otomobil, uçak, helikopter, lüks daireler, villa ve çiftlik gibi mallar satın alınması yoluna gidilerek de para aklanabilir. Bu yola başvurulmasının nedeni, lüks malların nakde göre daha az dikkat çekmesi, yüksek standartlı bir yaşam sağlaması, yasadışı geliri kaynağından uzaklaştırmasıdır. Bu şekilde lüks mallara dönüştürülen kara para, sonradan nakde çevrilmek istenildiğinde artık yasadışı

³⁰⁸ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.80.

³⁰⁹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.256.

³¹⁰ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.256.

olan kaynağı ile olan illiyetlik (nedensellik) bağı zayıflamış olur. Tek riski, herhangi bir nedenle lüks mal halindeyken kaynağının tespit edilmesi halinde malın müsadere edilmesidir.³¹¹

Oto alım-satımı ile uğraşan oto galerileri, aklamada en çok kullanılan noktalardandır. Kara parayla satın alınan taşınır ya da taşınmazın karşılıklı değiştirilmesi de olasıdır. Diğer taraftan lüks otomobiller, sahte isimler kullanılarak da satın alınabilir.³¹² Gayrimenkulun piyasa fiyatının oldukça altında alınıp, farkın yasadışı olarak ödenmesi, daha sonra da taşınmazın piyasa fiyatından satılmasıyla, fiyat farkı kadar kara para aklanması mümkündür. Diğer taraftan sahte isimlerle gayrimenkul alıp satmak veya parayı değişik ülkelerdeki gayri menkullere yatırma yoluna da gidilebilir.³¹³ Ulusal ve uluslararası ödeme aracı olarak kullanılması, değer deposu, değişim aracı ve hesap birimi olması ve günlük fiyat tespitine tabi olma özellikleri dolayısıyla anonim ve tüm dünya piyasalarında işlem görebilir mahiyetini taşıması, biçimlendirilebilme özelliği, iz bırakmaması, çifte faturaya, sahte yüklemeye ve değerini yüksek veya düşük gösterebilme gibi diğer sahtekarlıklara müsait olması gibi nedenlerle kıymetli maden ve mücevherler, aklama işlemlerinde yoğun olarak kullanılmaktadırlar.³¹⁴

2.3.6.7.9. Sigorta şirketleri yoluyla kara paranın aklanması

Sigorta şirketi satın alarak veya kullanarak sigorta sektöründe faaliyet gösteren aklayıcı, bir nevi sigorta dolandırıcılığı yapmış olur. Bazı ülkelerde hayat sigortası poliçesi, adına hayat sigortası düzenlenen kişinin sağlığında satılabilmektedir. Özellikle AİDS hastalığının yaygın olduğu ülkelerde bu satışlar gerçekleştirilebilmektedir. Buna göre hastalar öleceklerini öğrendiklerinde, ömrünün son günlerini rahat geçirmek için, poliçelerini satarlar. Alanlar ise iskontolu olarak aldıklarından, aradaki fark kadar kâr elde ederler. Aklayıcılar da bu poliçelerden nakit karşılığı ve ikinci el piyasalarda oluşan fiyatından fazlasını vererek yani çok düşük iskontolarla almaktadırlar. Burada aklayıcıların hiç iskonto yapmamaları, hatta nominal değerinin üzerinde bir fiyatı dahi vermeleri

³¹¹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.256.

³¹² Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.256.

³¹³ Petrie T. (2000). *Kara Para Hallerinin Çözümünde Kullanılan Metod ve Teknikler*, ABD’nde Kara Para Aklama Sistemine İlişkin Seminer, Ankara, MASAK Yayın No:4, s.152-154.

³¹⁴ Kara Para Aklama Yöntemleri. (2005). *a.g.i.s.*

mümkündür. Hastanın ölmesine kadar geçen süredeki paranın zaman değeri (ve nominal değerinin üzerinde alındıysa aradaki fark) aklayıcının, aklama komisyonunu oluşturmaktadır. Hastaya ödeme nakit olarak yapılmakta, hasta zaten satıştan sağladığı gelire günlük harcamalarını sürdüreceğinden, elde ettiği nakdi aklama ihtiyacı olmadan harcayacaktır.³¹⁵ Bu işlemler suretiyle elde edilen kara para kolaylıkla aklanacaktır.

2.3.6.7.10. Seyahat şirketleri-turistik tesisler yoluyla kara paranın aklanması

Turistlerden yararlanarak, kara paraların yurt dışına gönderilmesi, yurda para sokulması veya bu turistler lehine ödeme araçları düzenlenmesi suretiyle, aklama yapılması mümkündür. Ayrıca, seyahat şirketleri ve turistik tesisler satın alınabilir. Meksika gibi bazı ülkelerde, kara paranın aklanması için ülkedeki turizm sektöründen yararlanır.³¹⁶ Örneğin kara para, seyahat şirketi aracılığıyla başka döviz cinslerine dönüştürülüp, kaçak olarak yurt dışına çıkarılabilir. Böylece yerleştirme aşaması tamamlanan para, ayırıştırmak üzere bankalar arasında transferlere konu olur. Yapılandırma aşamasında da bu fonlar bono, tahvil ve hisse senedi gibi menkul kıymetlerin ve bazı gayri menkullerin alımında kullanılır.³¹⁷ Görüldüğü üzere, seyahat şirketleri ve turistik tesisler yoluyla da kara paranın aklanması gerçekleştirilebilmektedir.

2.3.6.7.11. Kamu kurumlarının özelleştirme ihalelerine doğrudan / dolaylı katılım yoluyla kara paranın aklanması

Kara para aklayıcıların en sık başvurdukları yöntemlerden birisidir. Örneğin, Rusya'da, Bulgaristan'da ve Romanya'da, özelleştirilen kamu kurumlarının önemli bir kısmı mafya tarafından alınmıştır. Bu yola başvurulmasının sebebi, hem hesaplı bir yatırım olması hem de kaynağının araştırılmamasıdır. Türkiye'de de, birçok kamu kuruluşu özelleştirilmektedir. Dolayısıyla ihalelere katılanların kara para aklayıcısının gizli ortaklarının olması mümkündür.³¹⁸

³¹⁵ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.78-80.

³¹⁶ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.13.

³¹⁷ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.6.

³¹⁸ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.264.

2.3.6.7.12. Spor kulüpleri yoluyla kara paranın aklanması

Spor kulüplerinin satın alınması, işletilmesi, kurulması, yönetiminin ele geçirilmesi suretiyle işleyen bu yöntemde, mafyanın sporu ve spor adamlarını kullanmasının nedenleri şöyle sıralanabilir:³¹⁹

1-Mafya, spordan internet üzerinden bahis oynatarak para toplar.

2-Spor kulüpleri ve adamlarını kullanarak kendisini ve elemanlarını meşrulaştırır. Kumar ve bahis mekanizmasını kullanarak elindeki parayı aklayarak para kazanır.

3-Spor kulüplerinin altyapı teşkilatını ve organizasyonlarını gerçekleştiren gençleri ele geçirerek militan kadrolarını oluşturur. Stadyumlarda izleyicileri sürüklemek, yönlendirmek görevini bu kadrolar üstlenir. Yönetim kadrolarına da mutlaka mafyanın adamları yerleştirilir. İstenmeyen yöneticiler, futbolcular bu kadrolar yoluyla elimine edilir.

Bu şekilde, spor kulüplerinin kurulması, işletilmesi veya yönetiminin ele geçirilmesi suretiyle kara para aklanması uygulamasına, Japonya da dahil pek çok ülkede rastlanmaktadır. Organize suç örgütleri, golf, basketbol, futbol ve uzak doğu sporları gibi alanlarda faaliyet gösteren kulüp kurmakta ve bunlara üyelik için yüksek aidatlar toplamakta ve üye sayısı ile orantılı olarak kara paralarına yasallık kazandırmaktadırlar.³²⁰

2.3.6.7.13. Sosyal amaçlı dernekler, vakıflar vb. kuruluşlar yoluyla kara paranın aklanması

Belli bir mal varlığının adanmasıyla bir amacın gerçekleşmesi için bir kurum meydana getiriliyorsa, bu kurum evrensel ve genel özellikleriyle bir vakıf sayılır. Mal varlığının belli bir amaca tahsis edilmiş olması vakfın oluşumu için yeterlidir.³²¹ Dernek de buna benzer bir yapıya sahiptir. Bu yöntemde suç kaynaklı paralar, bağış adı altında söz konusu sosyal amaçlı kuruluşların hesaplarına aktararak aklanır. Bankacılık sektöründeki yasal yükümlülüklerinden kurtulmak veya vergi avantajı sağlamak amacıyla yapılan işlemlerde, çok sayıda

³¹⁹ Özkan T. (16 Şubat 2002). Mafya Hem Kazanıyor Hem Kara Para Akıyor, *Milliyet* . <http://www.milliyet.com.tr/2002/02/16/yazar/ozkan.html> (13.12.2005-23:15)

³²⁰ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.265.

³²¹ Kaya M. Ş. (2000, Nisan). Vakıflar: Oluşumu, Geçirdiği Evreler ve Türkiye'deki Gelişimi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı: 139, s.25.

kurum kullanılmak suretiyle iz sürme imkanı ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca işlemler uluslar arası düzeyde yapıldığından, ülke içi kurumlara yasal düzenlemeler uygulanamaz.³²²

2.3.6.7.14. Şirketlerle ilgili işlemler yoluyla kara paranın aklanması

Şirket birleşmeleri, konsolidasyonlar, devralmalar, şirketlerin hisse senetlerinin ele geçirilmeleri veya satın alınmaları kara para aklanmasında kullanılan yöntemlerdendir. Bu tip faaliyetler taraflar arasında ve onların istediği biçimde, yüksek miktarlar üzerinden gerçekleştirilmesi gibi nedenlerden dolayı bu yolla aklayıcıları hukuki açıdan meşru göstermek daha kolaydır.

2.3.6.7.15. Uydu satın alınması yoluyla kara paranın aklanması

Organize suç örgütleri, polis tarafından dinlenme ihtimallerini ortadan kaldırmak ve serbest biçimde ticaretlerini yapmak, kamu önünde meşru görünmeyi kolaylaştırmak için, uydu alma yoluna gidebilmektedirler. ABD’de FBI ajanları, DEA ve CIA uzmanlarının, bir telefon konuşmasıyla bir haberleşme uydusunun, Medellin kokain şebekesi tarafından satın alınmak istendiğini, bunun için de İtalyan kökenli, ancak Venezüella’da faaliyet gösteren Cuntrera grubuyla işbirliği yapıldığını, tespit etmişlerdir.³²³ Uydu satın alınması yoluyla kara paranın aklanması, yeni ortaya çıkan yöntemlerden olup, ileriki yıllarda da kullanımının artacağı açıktır.

2.3.6.7.16. Danışman ve aracı olarak faaliyet gösteren görevliler eliyle kara paranın aklanması

Avukat, noter ve muhasebeci gibi görevlilerden yararlanılması suretiyle aklama yapılabilir. Kara para aklama işiyle uğraşanlar, son derece üretken ve işini iyi bilen muhasebeciler, bankerler, hukukçular ya da işadamlarıdır. Bunların genellikle sağlam bir mesleki geçmişi ya da hatırı sayılır iş deneyimi vardır ve çoğu sabıkasızdır. Kara paranın belli oranında alacağı komisyon karşılığı, danışman, avukat, noter ve muhasebeciler görevlerini kötüye kullanarak, aklamaya yardım edebilir veya bizzat işlemi yapabilirler.³²⁴ Kara paranın aklanıp,

³²²Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.266.

³²³Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.274.

³²⁴Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.9.

yasal bir görünüm kazanması için gerekli mali işlemleri, örgütler tam olarak yapamadıklarından, bu işi uluslararası maliye uzmanları üstlenirler. Bu kişiler, yasadışı yollardan elde edilmiş sermayeyi daha elverişli olan, vergi cenneti olarak bilinen ülkelere kaydırarak örgütlü suça hizmet ederler. Son derece dolambaçlı olan bu yol, çoğu kez birbirleriyle çelişen ulusal mevzuatlarının uyumlu olmasını ve uluslararası işbirliğine yönelik işbirliği imkanlarının geliştirilmesini gerektirir.

2.3.6.7.17. Naylon fatura kullanımı suretiyle kara paranın aklanması

Naylon (sahte veya şişirilmiş) fatura, kara para elde edilmesine yönelik uygulamada daha çok vergi kaçakçılığında kullanılmaktadır.

Naylon fatura ile yapılan hayali ihracat veya hayali ithalattır. Haksız vergi iadesinde kullanıldığı için eleştiri konusu yapılan hayali ihracat kara para aklama işleminde de kullanılabilir. Buna göre değeri çok düşük veya hiç olmayan bir mal ihraç edilmiş gibi gösterilir ve buna uygun olarak fatura düzenlenir. Hayali ihracat yöntemlerinden bazıları, ekonomik değeri olmayan malların piyasadan toplanarak, kaliteli malmış gibi gümrüklerden geçirilmesi, böylelikle ihracattan vergi iadesi alınarak rant elde edilmesi, miktarların olduğundan fazla gösterilmesi, gerçekte hiç ihraç edilmemiş malların ihraç edilmesi, paravan şirketler kurarak beyan edilen vergi iadesi kapsamında olan mal yerine, hiç ilgisi olmayan malların ihracı, dış ülkelerde paravan şirketler kurulmasıdır.³²⁵

Hayali ithalat için kullanılan yöntemler ise, yabancı bir ülkede paravan şirket kurularak, satıcı firma faturayı söz konusu şirket adına düzenleyerek alıcının düşük fatura etmesine olanak tanınır veyahut malın belli bir yüzdesi alıcıya fatura dışı ödenir ve geriye kalan için ikinci bir fatura sağlanır. Böylece düşük fon ve gümrük vergileri ödenerek daha ucuza ithal edilen mal ile normal yollardan vergileri ödenmiş ve daha pahalıya gelen malın fiyatı arasındaki fark, ithalatçının cebine rant olarak girer.³²⁶ Yurt dışından ucuza alınan mallar yurt içinde, aklama için kullanılan şirketlere yüksek fiyat üzerinden satılır. Aradaki fark aklama için kullanılır.³²⁷

³²⁵ Tunalı R (1995). *a.g.k.*, s.274-275.

³²⁶ Tunalı R (1995). *a.g.k.*, s.276.

³²⁷ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.75.

2.3.6.7.18. Sahte dava yöntemi yoluyla kara paranın aklanması

Yeni bir yöntem olan sahte dava yönteminde suç örgütü bir şekilde kara paralarını bir vergi cenneti ülkede faaliyet gösteren bir şirketin hesabına yatırır. Daha sonra bu şirket aleyhine hayali bir hukuki uyuşmazlık nedeniyle tazminat davası açar. Aleyhine dava açılan şirkette haklarında açılan davadan vazgeçilmesi için yüklü miktarda vazgeçme bedeli öder. Kara parayı elde eden şirket hesaplarına mahkeme kararı ile bu kara parayı aklamış olarak kaydeder.³²⁸

2.3.6.8. Para piyasası araçlarına yatırım yapılması suretiyle kara paranın aklanması

Nakdi ve gayri nakdi kredi, back to back kredi, repo ve ters repo, swap, forward, futures, opsiyon ve melez ürünler, mevduat sertifikası ve mevduat, akreditif, kredili mevduat hesabı, kredi kartı nakit kullanımı, tüketici kredileri, teminat mektubu, kefalet, ciro, banka kabulü, aval, faktoring, forfaiting, prefinansman, post finansman, kontrgaranti, teyit, vadeli aktif alış veya satışları gibi para piyasası araçlarına yatırılmak veya bu araçların kullanılması, sunulması ve ihracı suretiyle kara para aklanabilmektedir.³²⁹

2.3.6.8.1. Factoring şirketler yoluyla kara paranın aklanması

Şirketlerin satışlarından doğan alacak haklarını, factor adı verilen finansal bir kuruluşa satmasıyla ortaya çıkan factoring de; faktor, satıcı ve alıcıdan oluşan üçlü bir ilişki söz konusudur. Genellikle 60-180 gün arasındaki mal ve hizmet satışlarından doğan kısa vadeli alacakların factore devredilmesiyle ortaya çıkan factoring; satışla ilgili olarak ticari riskin üstlenilmesi, alacağın tahsili, ilgili muhasebe kayıtlarının tutulması, borçlunun kredi değerliliği hakkında gerekli bilgilerin toplanması gibi hizmetleri de içeren bir kredileme yöntemi olarak tanımlanabilir.³³⁰ Yani, kredili bir satışla ilgili olarak ticari riskin üstlenilmesi, alacağın tahsili, ilgili muhasebe kayıtlarının tutulması, borçlunun kapasitesi hakkında gerekli bilgilerin toplanması gibi hizmetleri içeren bir kredileme

³²⁸ Ergül E. (2001). *ag.k.*, s.46.

³²⁹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.246.

³³⁰ Azdural A. F. (1995, Ağustos). Factoring İşlemleri ve Türkiye'deki Durumu, *Vergi Raporu Dergisi*, Yıl: 3, Sayı:18, s. 52.

teknikiğidir.³³¹ Faturaya dayalı mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak alacakların tahsilini üstlenen ve bu alacaklara karşılık ödemelerde bulunarak, finansman sağlayan faktoring şirketleri aklayıcıların hedefleri arasında yer alırlar.

2.3.6.8.2. Yasadışı ikrazatçılar kullanmak suretiyle kara paranın aklanması

Faiz veya her ne adla olursa olsun bir ivaz karşılığında veya ipotek almak suretiyle sürekli olarak ödünç para verme işleriyle uğraşan veya bu işlere aracılık eden gerçek kişiler, ikrazatçı olarak adlandırılmaktadır.³³² Ödünç para verme işlemleri, yasal çerçevede yapılması halinde ikrazatçılık, yasal olmayan yollardan yapılması halinde ise tefecilik olarak adlandırılır.³³³ Pek çok ülkede yasal ikrazatçılar yanında, yasadışı olarak tefecilik yapan yüzlerce şahıs bulunmaktadır. Bu kimseler kullanılarak kara para aklanabilmektedir. Tefecilik de gerek şiddet uygulayarak gerekse zorla belgeler imzalatmak suretiyle kişi veya kuruluşlardan para temin edilir. Tefecilikte çek, senet, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış, satış vaadi sözleşmesi, ipotek, hacizli satış vb. belgeler kullanılır. Bu belgeler yasalara uygun olarak düzenlenerek işlemlere yasal güvenlik kazandırılır. Belgelerin işleme konulması suretiyle tahsil edilen para, böylece para yasal bir görünüm almış olur.

2.3.6.8.3. Leasing şirketleri kullanmak suretiyle kara paranın aklanması

Finansal kiralama sözleşmesi, kiralayanın (finansal kiralama şirketinin) kiracının (finansal kiralamayı kabul edenin) talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartıyla kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngörür.³³⁴ Sundukları hizmetler yoluyla veya bu şirketler üzerinden veyahut aklayıcılar tarafından bu şirketlerin kuruması veya satın alınması suretiyle kara para aklamak mümkün olabilmektedir.

³³¹ Karagöz F. (2003, Eylül). Faktoring, Faktoring İşlemleri ve Faktoring Şirketlerinde Şüpheli Alacak Karşılığı Uygulaması-I, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:11, Sayı:129, s.126.

³³² Şafak A. (2003, Temmuz). *a.g.m.*, s.65.

³³³ Yıldız B. (1997, Ağustos). İkrazatçılık ve Tefecilik Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi, *Vergi Raporu Dergisi*, Yıl:5, sayı:30, s.49.

³³⁴ Tolu A. (1995, Ocak). Finansal Kiralama (Leasing) İşlemlerinde KDV, *Vergi Raporu Dergisi*, Yıl:3, Sayı:14, s.53-54.

2.3.6.8.4. Tüketici finansman şirketleri kullanmak suretiyle kara paranın aklanması

Her türlü mal ve hizmet alımının kredilendirilmesi amacına yönelik ödünç para veren finansman şirketlerinin satın alınması, kurulması veya işlemleri üzerinden kara paranın aklanması mümkündür.³³⁵

2.3.6.9. Sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması suretiyle kara paranın aklanması

Sermaye piyasası, suç kaynaklı fonların transferi veya saklanması için kullanılabilir. Bu kullanımın, sermaye piyasalarının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını engelleyerek halkın piyasaya olan güvenini sarsacağı açıktır.³³⁶ Sermaye piyasalarında kara paranın aklanması için kullanılan yöntemler aşağıda özetlenmiştir:

2.3.6.9.1. Aracı kurumlar satın alınması, kurulması ve kullanımı suretiyle kara paranın aklanması

Aracı kuruluşlar, aklama faaliyetleri için son derece cazip yerlerdir. Bunun için aklayıcı önce, bir menkul kıymet alım satım şirketi kullanmakta, kurmakta veya satın almaktadır. Sonra, elindeki kara para ile birden çok sayıda insan adına menkul kıymet şirketinde portföy oluşturmaktadır. Daha sonra başka bir menkul kıymet şirketine, portföydeki hisse senetleri devir ettirmek suretiyle, kaynakla olan bağı zayıflatarak, kara parayı mali sisteme sokmaktadır. Büyük miktarlarda menkul kıymetin nakit olarak satın alınması, herhangi bir amaç veya olağanüstü bir durum olmaksızın menkul kıymet alımı ve satımının gerçekleştirilmesi, uyuşturucu trafiğinin yoğun olduğu bölgelerdeki finans kurumlarının şubeleri aracılığıyla mevduat/ödünç alma işlemlerinin yapılması gibi işlemler, kara para aklama olayını çağrıştırabilir.³³⁷

2.3.6.9.2. İştirak yoluyla kara paranın aklanması

Sermayeyi temsil eden hisse senetlerinin birincil ve ikincil piyasalardan satın alınması yoluyla şirketlerin yönetim ve denetiminin ele geçirilmesi neticesinde;

³³⁵ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.246.

³³⁶ Şiramun S. (1992). *Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Yayın No:1992/9202, s.11-12.

³³⁷ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.22-23.

hem kara para aklanmakta hem de bu şirketler daha sonra aklama amacıyla kullanılabilir. ³³⁸

2.3.6.9.3. Futures piyasası işlemleri yoluyla kara paranın aklanması

Belli bir spot ürünün fiyatının bugünden sabitlenmesi suretiyle ileri bir tarihte teslim edilmesi ya da teslim alınması taahhütlerini içeren sözleşmelerin satıldığı piyasalarda yapılan işlemlerdir. ³³⁹ Futures sözleşmesi, taraflarını, belirlenen ileri bir tarihte, üzerinde anlaşılan bir fiyattan, standartlaştırılmış miktar ve kalitedeki bir malı veya kıymeti alma veya satma yükümlülüğüne sokan bir sözleşmedir. Bu sözleşmeler, organize borsalarda alınıp satılırlar, konu kıymetin özellikleri standartlaştırılmıştır. Borsaların tespit ettiği kıymet ve standartların dışında sözleşme yapılmaz. Sözleşmenin fiyatı anlaşmanın yapıldığı tarihte bellidir. Alan ve satan tarafları yükümlülük altına sokar. ³⁴⁰ Dünyanın organize borsalarında futures sözleşmeleri yaygın bir kullanıma sahiptir. Örneğin, ham petrol üzerine yazılan bir kontratı satın alan taraf, eğer fiyat yükselirse kazanacak, açık pozisyon tutan satan taraf kaybedecektir. Kaybeden taraf, kazananın kara parasını aktarabilir. Bu işlemde aklayıcı, aracı kurum ya da bankayla anlaşarak sürekli olarak farklı fiyatlar üzerinden hem kısa hem de uzun pozisyon alarak hem kazanan hem de kaybeden taraf olmaktadır. Böylece eşleme yapılarak kara para aklanabilmektedir. Aracı kurumun karı, işlem komisyonudur. Benzer şekilde hem düz hem de ters repo yapılarak da aklama yapılabilir. ³⁴¹

2.3.6.9.4. Manipülasyon ve insider-trading yoluyla kara paranın aklanması

Manipülasyon, *yapılan bazı operasyonlarla hisse senedi fiyatlarını olduğundan daha fazla yükselterek veya olduğundan daha fazla düşürerek piyasayı yapay olarak yönlendirmektir.* Finansal piyasalarda, arz-talep dengesinin dışında yapay olarak fiyatları değiştirmek amacıyla yapılan aktivitelerin genel

³³⁸ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.248.

³³⁹ Erişti M. (2001, Ocak). Döviz Piyasalarında Yapılan Swap, Options ve Futures İşlemlerinin Vergi Hukuku Açısından İrdelenmesi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl:20, Sayı:233, s.92.

³⁴⁰ Berksoy H. (2000, Ağustos). Opsiyon Sözleşmeleri (Option) ve Vadeli İşlem Sözleşmelerinin (Futures) Özellikleri, İşleyişi ve Vergilendirilmesi-I, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı:143, s.119.

³⁴¹ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.248.

adıdır.³⁴² Bilinçli olarak, yanlış yönlendirici bir izlenim uyandırma veya yanıltıcı bir piyasa yaratmak amacıyla yapılan işlemler neticesinde, yatırımcılar haksız kayıplara uğrar, filleri gerçekleştirenler ise yüksek kazanç elde ederler. Bu işlemler, dürüst fiyat oluşumunu engelleyecek biçimde menkul kıymetin mülkiyetinde değişme olmadan sürekli alım satım işlemleriyle yapılabileceği gibi, belirli kişi veya kuruluşlar arasında belli miktar, tutar ve fiyat seviyelerinde devamlı olarak menkul kıymet alım satımı işlemi yapılmasıyla da gerçekleştirilebilir.³⁴³

İnsider-trading ise, *sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere çıkar sağlamak amacıyla kullanarak, sermaye piyasasında işlem yapanlar arasında fırsat eşitliğini bozacak şekilde kendi mal varlığına yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmektir.* Şirketlerde yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile yöneticiler ve çalışanların yanı sıra, yatırım şirketi danışmanları, proje yönetmenleri, avukatlar, aracılar, komisyoncular, brokerlar gibi alım-satım yetkisine sahip kişiler arasındaki bilgi aktarımı ve tavsiyenin etkisiyle yapılan işlemler en çok kullanılan yöntemlerdendir.³⁴⁴

Yurt içinde yasak getirilen kişi, bir süre sonra yabancı yatırımcı kimliğiyle piyasaya girer. Piyasaya girmek içinde vergi cenneti ülkede yatırım fonu kurma veya kurulmuş bir yatırım fonuna katılma yolunu kullanır. Elindeki kara parayla vergi cenneti ülkede yatırım fonu kurar veya kurulmuş olan bir fona katılır. Söz konusu işlemler için önce bir başka ülkedeki aracı kuruma emir verir, kurum bunu kişinin işlem yapmak istediği ülkedeki aracı kuruma iletir, işlemi gerçekleştirir. İşlemler için ödenen komisyon yüksek olsa da, soruşturma ve yaptırımlardan uzak olmayı sağladığından son derece kolay ve güvenlidir.³⁴⁵ Her iki faaliyet türü de, menkul kıymet piyasalarında yasaklanmış, cezai yaptırımlar getirilmiştir. Ancak bu işlemleri, yer altı düzeyde izlemek ve ortaya çıkarmak, daha sonra da cezalandırmak o kadar da kolay değildir.

³⁴² Bayar G. (1999, Ağustos). Manipülasyon, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:131, s.96.

³⁴³ Bayar G. (1999, Ağustos). *a.g.m.*, s.97.

³⁴⁴ İpek H. (2000). *a.g.k.*, s.25.

³⁴⁵ İpek H. (1998, Eylül). Kara Para, Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Boyutu ve Önlenmesine İlişkin Olarak Ülkemizde Alınan Tedbirler, *Maliye Dergisi*, Sayı:129, s.30.

2.3.7. Kara Paranın Aklanmasının Ekonomiye ve Diğer Alanlara Olan Etkileri

Kara para aklanma, tüm dünya ülkelerini etkileyen uluslararası ve süreklilik arz eden bir sorundur. Kara paranın ekonomiye faydalı olabileceği, aklamayı engellemeye yönelik yasaların özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin kalkınmalarına olumsuz etkileri olduğuna dair kara para lehine görüşler ileri sürülmesine rağmen, suç oluşturulan fiillerden sağlanan kara paranın yalnızca kısa vadede ekonomik gelişme sağlayabileceği, ancak uzun vadede gerek mali sistem gerekse toplumsal yapıda bozulmalara yol açtığı da bilinen bir gerçektir.³⁴⁶ Burada da kara para aklamının hukuki, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve uluslararası ilişkiler gibi değişik alanlara olan etkilerine değinilmeye çalışılmıştır. Aşağıda da, bu etkilerle mücadele edilmesine ilişkin gereklilik vurgulanmaya çalışılacaktır.

2.3.7.1. Kara paranın hukuki düzen üzerindeki etkileri

Kara para elde edenler, bu faaliyetleri ile toplumdaki diğer insanların hak ve hürriyetlerine müdahalede bulunmuş olurken; bunu, suç, ceza ve yargı sistemine büyük zararlar vererek, hukuk devleti ilkesini zedeleyerek yaparlar. Aşağıda kara paranın bahsi geçen alanlar üzerindeki etkilerine yer verilmiştir.

2.3.7.1.1. Kara paranın insan hak ve hürriyetlerine olan etkisi

Büyük miktarlarda kazançlar (kara para) elde etmek için yapılan faaliyetlerle, bir çok uluslararası sözleşmede her bir bireyin doğuştan sahip olduğu varsayılan ve devletin korumakla yükümlü olduğu temel hak ve hürriyetler ihlal edilmektedir. İnsan haklarında, başlarda devlete karşı koruma amaçlanmış, ancak yaşanan gelişmeler kara para aklama faaliyetlerini yürütenlere -ki bunlar organize suç örgütleri- karşı da korumanın gerekliliğini ortaya koymuştur.³⁴⁷ Suç örgütleri bir yandan kendi çıkarları için insan hak ve hürriyetlerini hiçe sayarken, diğer yandan devlet bu örgütlerle mücadele edebilmek için insan hak ve hürriyetlerine mecburi sınırlamalar getirmek zorunda kalmaktadır. Bilindiği gibi herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere

³⁴⁶ Özbek Ş. (1999). *Kara Para Aklama Faaliyetleri ile Mücadelede TCMB'nin Rolü*, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, TCMB İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, Ankara, s.61.

³⁴⁷ Yenisey F. (1999). *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu*, Seminer, Ankara, s.36.

sahiptir. Dolayısıyla bunların ortadan kaldırılması mümkün olmayıp, sınırlandırılması bile bazı şartların varlığını gerektirir. Ancak hak ve hürriyetlerin tam olarak sağlandığını söylemek ne yazık ki mümkün değildir.

Klasik cezalar kullanılarak bu alanda başarı sağlamak mümkün olmadığından yeni tedbirler getirilmektedir. Kara para ile mücadele için gerekli olan alt yapı ve eğitim çalışmaları, ekonomik imkanların iyileştirilmesi için yapılacak kamu harcamaları gibi hiç önceliği olmayan ya da daha az olan alanlara gelirlerin yönlendirilmesine; beslenme, barınma, eğitim gibi temel hakların ihlal edilmesine neden olmaktadır.³⁴⁸ Sonuçta, örgütlerin ellerindeki büyük miktarda ve suç kaynaklı kara paralarla faaliyetlerine devam etmesi, insanlık için büyük bir tehdit, insan haklarının korunmasında büyük bir kara delik oluşturmaktadır.³⁴⁹

2.3.7.1.2. Kara paranın suç, ceza ve yargı sistemine olan etkisi

Suç örgütleri, devletlerin suç siyasetlerinde de değişiklik meydana getirmeye başlamıştır. Çünkü ceza verilmesinde güdülen amaç, failerin yeniden topluma kazandırılması, ıslahı iken; kara para mücadelesinde yaşanan sorunlar nedeniyle bu süreç yeni suçların işlenmesinin önlenmesi şekline dönüşmüştür.³⁵⁰ Suç işleyenlerinin cezalandırılacağı yer olan yargının, bağımsız olması gerektiği de tartışılmayacak bir gerçektir. Ancak suç örgütlerinin ellerindeki kara paralarla ya da daha başka tehdit araçlarıyla yargıya müdahaleleri olabilir. Ayrıca örgütlerin varlığı bile, yargının baskı altına alınabileceği düşüncesini akıllara getirebilir. İnsanların haksız oldukları için cezalandırıldıklarına inanmayarak, değişik güçlerin etkisiyle bu sonuca maruz kaldıklarını düşünmeleri, adalete olan güvenin sarsılması anlamına gelir.³⁵¹ Bazı yargı mensuplarının sabıkalı, hatta aranan kişilerle ilişki içinde olmaları, beraber seyahat ettikleri, parasal bağlantılarının olması gibi olayların, toplum üzerinde yaratacağı etkiler göz ardı edilemez. Kara para sektörü devletin yargı sistemine tabi olmayıp, kendine özgü

³⁴⁸ Sorabje J. S. (1997). *Yolsuzluk*, Çev: Murat AN, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:54, Sayı:2, s.104.

³⁴⁹ Yenisey F. (1998). *Mukayeseli Hukuka Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye*, EGM, Asayiş Daire Başkanlığı, Ankara, s.73.

³⁵⁰ Yenisey F. (1998). *a.g.k.*, s.73.

³⁵¹ Öztürk B. (1998). *Organize Suçlulukla Mücadele*, EGM, Asayiş Daire Başkanlığı, Ankara, s.44-45.

kuralları olan bir yargılama sistemi işletmektedir. Çek, senet mafyasının, tahsilatı icra dairesinden daha çabuk ve kesin yapması buna bir örnektir.³⁵²

2.3.7.1.3. Kara paranın hukuk devleti ilkesine olan etkisi

Hukuk devleti olunmasının anlamı, hukukun egemen ve etkin olduğu, vatandaşların tümünün hukuki güvenliğe sahip bulunduğu, hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altında olduğu devlet demektir.³⁵³ Örgütler, hem varlıkları hem de faaliyetleriyle hukuk devleti ilkesini ihlal etmektedirler. Yasalar önünde her kesin eşitliği ilkesi ihlal edilmektedir. Çünkü suç örgütleri aralarındaki dayanışma ile, polis tarafından yakalanamamakta ya da gereken deliller ve özellikle tanıklar bulunamadığından etkin cezalandırılma yapılamamaktadır. Küçük suçlar cezalandırılırken büyük suçlar cezalandırılmamaktadır. Bu durum ise toplumda devlete ve hukuka olan güveni sarsmaktadır. Suç örgütlerinin bazı kamu makamlarıyla pazarlık yaptıkları da görülebilmektedir. Dolayısıyla parasal güç kullanılarak hukuk devleti, eşitlik, genellik, hak ve özgürlükler gibi ilkeler zedelenmektedir.³⁵⁴

Oysa ki, hukuk devleti ilkesinin benimsendiği ve yaşandığı bir ülke de birey, hakkım gasp edildiğinde, mahkemeye gider ve hakkımı en kısa sürede, en sağlıklı biçimde, tereddütsüz çözebilir, polisten çekinmeden yardım isteyebilirim düşüncesinde olmalıdır.³⁵⁵

2.3.7.2. Kara paranın ekonomi üzerindeki etkileri

Kara paranın enflasyon, vergi gelirleri, kamu harcamaları, vb. gibi makro ve mikro ekonomiye, bankacılık sistemine ve uluslar arası piyasalara olan etkileri vardır. Bunlar aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır:

2.3.7.2.1. Kara paranın mikro ekonomiye olan etkisi

Kara paranın kişi ve kurumlar bazında yaratmış olduğu etkiler vardır. Yasal ve yasal olmayan şirketlerin birlikte faaliyet gösterdiği bir sektörde, kendisini kara parayla finanse eden bir şirket fiyat kırar ve sınırsız kaynağı nedeniyle yasal

³⁵² Kırbaş S. (1999). Kara Paranın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.14.

³⁵³ Kumrulu A. vd, (2004). *Vergi Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, Gözden Geçirilmiş ve 2004 Ocak Değişiklikleri İşlenmiş 11.Baskı, s.39.

³⁵⁴ Ergül E. (2001). *a.g.k.*, s.61.

³⁵⁵ Aydemir Ş. (1999). *a.g.m.*, s.18.

rakibinden daha güçlü bir mali yapıya sahip görünebilir. Müşteriler ve yatırımcılar açısından ters kurum seçimi (adverse selection) ve ahlaki tehlike (moral hazard) ortaya çıkabilir. Bu çarpıklıklar tam rekabet koşullarını bozar. Piyasalarda yasalara uygun olarak faaliyet gösteren kişi ve kurumlar ile kara para aklayıcıları arasında büyük dengesizlikler oluşabilmektedir. Çünkü aklayıcılar için mal ya da hizmetin normal değerinden alınıp satılması değil, aklama olayı önemlidir. Dolayısıyla aklayıcılar, yasal sermayenin rekabet gücünü kırarlar.³⁵⁶ Şiddet kullanarak, yolsuzluk ki özellikle rüşvet vererek piyasalarda tekel oluşturmaya çalışırlar ve çoğunlukla başarılı olurlar. Bu daha çok kamu ihalelerinde görülen bir durumdur. Günümüzde bu durum, basın kuruluşları ve bankalara kadar uzanmıştır.

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen paralar, bir yandan yasal yatırımlara dönüştürülürken diğer yandan yeni suçların işlenmesinde kullanılmaktadır. Örneğin, güvenlik, kamu veya yargı görevlilerini kendi yanlarına çekmek, ihale ve kredileri almak, farklı sektörlerde tekeller oluşturmak bunlardan bazılarıdır. Özellikle kapalı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci yaşayan ülkelerde, suç örgütü şeklindeki oluşumlar daha fazla ve ekonomiye hakim durumdadır. Rusya bunun en güzel örneklerindedir. Örgütler, yasadışı faaliyetler neticesinde elde ettikleri kara paralarla yasadışı güç sağlarlar ve bunu, siyaset, basın, yargı ve bürokrasinin de içinde bulunduğu değişik alanlarda kullanırlar.

2.3.7.2.2. Kara paranın makro ekonomiye olan etkisi

Kara paranın önüne geçilmesi mutlak bir zorunluluktur. Kara para kişi ve kurumlarla sınırlı kalmamakta, makro ekonomi üzerinde de etkiler yaratmaktadır. Bunlar şöyle özetlenebilir:

1-Temel göstergelerde bir değişim ya da büyüme olmaksızın para talebinde ciddi bir artış olur. Kısaca, buna para talebinde istikrarsızlık ve öngörülmezlik denilebilir. Bu ekonomiye yansır. Örneğin, gelen fonlar nedeniyle yerel para değerlenmekte, bu durum para tabanını arttırarak ülkenin rekabet gücünü düşürmektedir.

³⁵⁶Altuğ O. (1999b). Kara Paranın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.11.

Aklama sürecinde kara paranın ülke içine hangi nedenlerle girebileceği genel olarak söylenebilirse de bu paranın hangi dönemlerde yoğunlaşacağını söylemek zordur. Dolayısıyla bu durum para talebinde istikrarsızlık yaratacaktır. Oysa hem fiyatlar hem de reel ekonomi üzerinde etkin ve başarılı bir para politikasının şartı para talebinin istikrarlı olmasıdır. Peter James Quirk tarafından 1996'da ondokuz sanayileşmiş ülke bazında Interpol verileri kullanılarak yapılan ampirik çalışmada, yasa dışı faaliyetlerdeki %10'luk bir artışla birlikte para talebinde %10'luk ve her türlü mevduatı içeren geniş anlamda toplam para talebinde de %6'lık bir düşüş kaydedilmiştir. Ancak Quirk, aynı ampirik incelemeyi 1998'de Asya Pasifik bölgesindeki ondört gelişmekte olan ülke bazında yaptığında sonuçlar farklı olmuş, suç oranındaki artışın tedavüldeki yerli para talebini artırdığı görülmüştür. Para talebindeki bu istikrarsızlık ise para politikasının etkinliğini azaltmaktadır.³⁵⁷

2-Döviz, menkul kıymet ve gayrimenkul piyasasında istikrarsızlıklar yaşanır. Kara para nedeniyle piyasada beklenmedik fon giriş-çıkışları olur. Bu da döviz kurlarında ve faiz oranlarında dalgalanmalara neden olur. Neticesinde büyük krizler doğabilir. Sadece çıktığı ülkeyi değil birçok ülkeyi etkileyen 1994 Meksika ve 1997 Tayland'da yaşanan ekonomik krizler bunlara örnektir.

Yasal fonlar temel ekonomik göstergelere göre hareket ederken, aklama sürecinde kara para, özellikle kara para aklamayla ilgili düzenlemelere sahip olmayan veya bu düzenlemelerin sıkı olmadığı ülkelere yönelmektedir. Yani, aklayıcılar rasyonel yatırımcılar gibi, getiri oranına göre değil, düzenleme ve denetim farklılıklarına göre ülke seçimi yapmaktadırlar. Beklenmedik fon giriş ve çıkışları bu paranın hem girdiği hem de çıktığı ülke piyasalarında dalgalanmalara, istikrarsızlıklara yol açmaktadır. Büyük miktarlara ulaşan kirli para, yöneldiği hisse senedi piyasasında, gayrimenkul fiyatlarında, yapay artışlara neden olurken, çıktığı piyasada ani fiyat düşüşlerine neden olmaktadır.³⁵⁸

3-Uzun dönemli büyüme oranında düşme yaşanır. Kara para aklama faaliyetinin yoğun olduğu ülkeye özellikle yabancı yatırımcılar, istikrarsızlık

³⁵⁷ Alp İ. A. (2000, Mayıs). Paranın Karası, Kara paranın Makro Ekonomik Etkileri, *Maliye Dergisi*, Sayı:134, s.13-14.

³⁵⁸ Mavral Ü. (2001, Ağustos) Kara Paranın Sebep Olduğu Ekonomik Sorunlar, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:155, s.148.

sebebiyle gelmemektedir. Rasyonel girişimciler yatırım yaparken ülke riskini de göz önünde bulundurdıklarından kara para aklama faaliyetinin yoğun olduğu ülkelere gelmeyi sakıncalı bulurlar. Quirk 1996'daki çalışmasında kara para aklamayla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş, 1983-1990 yılları arasında suçtan elde edilen gelirler arttıkça, yıllık GSMH büyümesinde önemli düşüşler olduğu yönünde bulgulara rastlamıştır. Suç sayısı yükseldikçe, büyüme oranında düşüş gözlenmekte, suç sayısındaki %10 artış, GSYİH'nin büyüme oranında %0,1 düşmeye yol açmaktadır.³⁵⁹

4-Aklama sürecinde bilerek veya bilmeyerek kullanılan kurumların aktif-pasif hesaplarında ani değişiklikler yaşanır. Bu kurum için bir risk olup, kurumun içinde bulunduğu piyasaya yansiyarak istikrar ve güvenin kaybolmasına neden olur. Bu durum, ulusal piyasalardan uluslararası piyasalara dahi sıçrayabilir. Gelir dağılımı bozular. Kara para aklama faaliyetleri, gelir ve servetin toplumun belli kesimlerinde yoğunlaşmasına yol açtığından gelir dağılımını bozucu etkiye sahiptir. Yasa dışı faaliyetler yoluyla kara para elde edenlerin refahı artarken, kanunlara saygılı dürüst bireylerinki azalmaktadır.³⁶⁰

5-Kara paranın ve aklanmasının, kişiye, yakın çevresine ve topluma maliyeti kamu harcamalarıdır. Aklayıcıların artan suç eğilimleri ve işlenen suçtan kaynaklanan zararlar ile yargı ve güvenlik harcamaları da diğer maliyetleridir. Daha da detaylandırırsak, örneğin, uyuşturucu kullanımından kaynaklanan toplam maliyet, uyuşturucu satın alınmasına yapılan harcamalar, sağlık harcamaları, işgücü kaybı ve toplum üzerinde ortaya çıkan diğer maliyetlerden oluşur. Bağımlılık tedavisi, uyuşturucu kullanımı önleme programları için ayrılan bütçeler, araştırma harcamaları, sigorta şirketlerince karşılanan harcamalar, işgücü kaybı, verimlilik azalmasından kaynaklanan maliyetler, bağımlıların işledikleri suçlar sonucunda ortaya çıkan zararlar, kariyer kaybı, polis, mahkeme ve cezaevi masrafları, barınma ve yiyecek yardımı şeklindeki sosyal güvenlik ödemeleri, trafik kazaları ve yangın gibi nedenlerle ortaya çıkan zararlar olarak da diğer maliyet kalemleri olarak sıralanabilir. Tüm bu maliyetleri bağımlılar, bunların

³⁵⁹ Alp İ. A. (2000, Mayıs). *a.g.m.*, s.15.

³⁶⁰ Alp İ. A. (2000, Mayıs). *a.g.m.*, s.16.

yakınları, hükümet, sigorta şirketleri üstlenilmektedir. Kara paranın diğer faaliyet kolları için de, aynı maliyetler geçerlidir.

6-Kara paranın ulusal ekonomi üzerindeki makro etkileri, ilk aşamada gelir etkisi ve ödemeler bilançosu üzerindeki etkiler şeklinde kendini gösterir. Gelir etkisi hem ülkede hem de ülkeden olan aklama durumlarında geçerliyen, ödemeler bilançosu etkisi sadece ülkeye aklama durumlarında geçerlidir.

7-Aklayıcılar, yer altı ekonomilerini kullanarak yasal işletmelerle haksız rekabet ettikleri, mali sistemlerin bozulmasına neden oldukları ve ekonomik gelişmeyi engelledikleri için vergi gelirlerinin de azalmasına yol açarlar³⁶¹ Kara paranın sisteme sokulmasından dolayı belli bir vergi artışı olabilir. Ancak, kara para yasal kayıtlara dahil edilmesi gereken fonların kayıtdışı bırakılmasından elde edildiğinden, toplanacak vergi miktarında bir azalma olur. Vergi kaçakçılığının etkileri tartışmasıdır. Bütçe açığı pek çok ülkede ekonomik zorlukların, bunu düzeltmeye yönelik istikrar politikalarının merkezini oluşturur. Bu nedenle IMF, üye ülkelerin vergi toplama kapasitelerini artırmak için çalışmalar yapmaktadır.³⁶²

8-Kara para kayıtdışı istihdamın oluşumuna da ortam hazırlamaktadır. Kayıtdışı istihdamın bulunduğu ekonomilerde sosyal sigorta primleri ödenmediğinden sosyal sigorta kurumları üzerinde olumsuz bir baskı oluşur.³⁶³ Ekonomik sistemin kayıt dışı olması nedeniyle “vergi alma borç al” politikası uygulanmak zorunda kaldığından, kontrol edilemeyen ekonomiden vergi alınamayacağı açıktır. Kara paranın matrahını oluşturan kaçırılan vergi dolayısıyla bütçe açığı ortaya çıkar. Bütçe açığı da, kamu kesimi borçlanma gereğini artırmakta, enflasyona neden olmakta ve sonucunda ekonomik ve sosyal yapı olumsuz etkilenmektedir.

9-Kara para enflasyon üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir. Suç örgütlerinin ellerinde dönen paralar, ülkelerin ekonomik kararlarını etkileyebilecek kadar büyük miktarlarda olduğundan; ani para giriş çıkışları ekonomik krizlere, finansal kararların başarısız olmasına neden olabilmektedir. Normal bir işleyiş içindeki

³⁶¹ International Narcotics Control Strategy Report, Money Laundering and Financial Crimes (1999, March). Released By The Bureau For International Narcotics And Law Enforcement Affairs U.S. Department of State, <http://www.usis.usemb.se/drugs/1998/money.htm> (25.03.2005-10:30)

³⁶² Quirk J. P. (1996, June). *a.g.m.*, s. 4.

³⁶³ Mavral Ü. (2001, Ağustos) *a.g.m.*, s.146.

ekonomide, ekonomik büyüme, işsizlik, yatırım konularında değişiklik olmaksızın, ülkeye kara para olarak gelen yabancı fonlar, yerli para biriminin aşırı değerlenmesine yol açarak; uluslararası piyasalarda yerli malların fiyatının yükselmesine neden olup yerli malların uluslar arası piyasalardaki rekabet gücünü azaltır. Kara para olarak gelen yerli fonlar, üretimde herhangi bir artış olmadan sadece ülke içindeki yerli para miktarının artmasına neden olurken; yerli paranın artışı ise enflasyonu doğurur.³⁶⁴

10-Kara paranın aklanması hem ülke ekonomilerinin etkinliğini hem de bazı ülke istatistiklerini çarpıtarak etkin olmayan daha zayıf ekonomik politikaların izlenmesine neden olur. Kara para aklamayı da kapsayan kayıtdışı ekonomik faaliyetler yoğun olduğundan, politika yapıcıların (hükümet ve diğer otoritelerin) bunların sonuçlarını dikkate almaları gerekir. Ancak kara paranın ve aklamamanın tutarı tam olarak ölçülemediğinden ekonomik politikaların sapmalı gerçekleşeceği de açıktır. Çünkü bu faaliyetler nedeniyle ülkeler itibariyle para talebi farklı düzeylerde çıkmakta, bu ise parasal göstergeleri sapmalı kılmakta, dolayısıyla fiyatlar, faiz oranları ve döviz kurları piyasa dinamikleriyle açıklanamayan nedenlerle dalgalanmaktadır.

11-Diğer taraftan yasal olarak faaliyet gösteren işletmeler, mafyaya ait işletmelerce dışlandığından; bir nevi “kötü para iyi parayı kovar” durumu yaşanacaktır. Kaçakçılık nedeniyle malların fiyatlarında farklılıklar ortaya çıkar. Arzı kıt ya da değerli malların yurtdışına yasal olmayan yollarla kaçırılması bu malları ülkede daha da kıtlaştırır ve fiyatlarını yükseltir. Ancak kaçırılan ülkede ise bu malların fiyatları düşer. Örneğin altın ve alüminyum gibi değerli madenlerin ülkeden yasadışı yollarla çıkarılarak yurtdışında pazarlanması bu maddelerin dünya fiyatlarını düşürücü etki yapar.

2.3.7.2.3. Kara paranın finansal kurumlara ve bankacılık sistemine olan etkisi

Kişi ve kurumların birikimlerini bir arada toplayarak değerlendiren kuruluşlar olarak tanımlanabilecek olan bankalar, müşterilerinin birikimlerini farklı yatırım alanlarında kullanarak onlara faiz adı altında gelir sağlarlar. Kara paranın finansal

³⁶⁴ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.124.

kuruluşlara girmesi, bunların güçlerini arttıracacağı düşünülse de, uzun vadede tehlike doğurabilir. Çünkü kuruluşların aktif ve pasif hesap dengeleri, kara paranın ani giriş ve çıkışıyla değişiklikler gösterebilir. Özellikle borsada işlem gören kuruluşların bu tür değişiklikler karşısında büyük zararları olabilmektedir. Hatta bazı fonlara güvenen ve elinde yeterince fon bırakmayan bir finansal kuruluş ani talep karşısında sıkıntıya düşebilir, iflas bile söz konusu olabilir.³⁶⁵ Bilindiği üzere güven unsuru bankacılık sektöründe çok önemli bir kavramdır. Güven oluşturabilmek için mevduatlara hazine garantisi veren ülkeler bile vardır. Dolayısıyla bu sektörde aklama yapılması, ya da bankaların bilerek veya bilmeyerek kara para aklanmasında kullanılması “güven” kavramını zedeleyecek, tasarruf toplanıp yatırımlara dönüştürülmesini zorlaştıracaktır. Bu ise yastık altı birikimi cazip kılarak kayıtdışı ekonomiyi daha da arttıracaktır.

Ayrıca aklayıcılara engel olmak için yapılabilecek bazı yenilikler güvensizlik nedeniyle gerçekleştirilememektedir. Çünkü mali kurumlar, teknolojik yeniliklerin aklayıcılar tarafından kullanılıp kullanılmayacağını düşünmek zorunda kalmaktadırlar. Bilindiği üzere internet ve elektronik bankacılık sistemlerinde değişik yolsuzluklar, hırsızlıklar, dolandırıcılıklar, sahtecilikler yapılmaktadır. Örneğin, eski Sovyetler Birliği'nin askeri endüstri departmanlarında çalışan bilgisayar mühendislerini kullanan suç örgütleri, farklı ülkelerde bilgisayar yoluyla dolandırıcılık ve hırsızlık yapmışlardır. 1995 yılının ilk iki ayında değişik kişi ve kurumların banka hesaplarından 300 milyon dolar tutarında para anlaşılmaz bir biçimde kaybolmuştur. Dolayısıyla kara paracıların korkusundan mali sistemde yeterince yeni teknolojiler kullanılmamakta veya kısmen kullanılmaktadır.³⁶⁶

2.3.7.2.4. Kara paranın uluslararası piyasalara olan etkisi

Uluslararası piyasalarda fonlar reel faiz oranı, yatırımın gerçek getirisi, ödenecek vergi oranları ve yatırımın yapılacağı ülke riski gibi temel göstergelere göre yatırımlar yapılır ve ülkeler arası transfer edilirler. Yani uluslararası piyasalara yatırım yapacak kişi ve kurumlar bu sayılan faktörleri dikkate alarak

³⁶⁵ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.124.

³⁶⁶ Siber Ödemeler, İnternet ve Elektronik Para Aklama (1999). *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.37-39.

yatırımlarına yön verirler.³⁶⁷ Ancak kara para aklama söz konusu olunca uluslar arası piyasalarda yapılacak işlemlerin seçiminde söz konusu faktörler dikkate alınmaz ya da en son dikkate alınır. Öncelikli dikkat edilen konular, ülkenin yasal düzenlemeleri ve denetim yoğunluğu ve etkinliği arasındaki farklardır. Hangi ülkede daha rahat kara para aklanabileceksen fonlar o ülkeye transfer edilir. Bu haliyle aklayıcılar rasyonel yatırımcılar gibi düşünüp hareket etmezler. Getirisi yüksek olacak bir yatırım yerine getirisi düşük başka bir tercih edilebilir. Bu ise, piyasalardaki kaynak dağılımını olumsuz etkileyerek spekülasyonlara neden olabilir. Kara para, kontrollerin az olduğu ülkelere doğru yönelirken rasyonel adımlar ters teperek uluslararası döviz ve faiz piyasalarının olumsuz etkilenmesine neden olur.³⁶⁸

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke yöneticilerinin alacakları politik kararların yerinde olmasının engellemesi de kara paranın yarattığı diğer bir olumsuz etkidir. Çünkü politik kararlar akılcı ekonomik kriterlere göre alınırken aklayıcılar, başka kriterleri dikkate alırlar. Bu durumda kara paranın verdiği yanlış sinyal nedeniyle alınan politik kararlar başarılı sonuçlar vermeyecektir. Ayrıca ani kara para giriş çıkışları sonucunda uzun zamanda kurulabilen istikrar ve kredibilite olumsuz etkilenir ve yeniden kazanılması çok daha uzun zaman alır.³⁶⁹ Kara para ile mücadele için finansal kuruluşların hesap açtıkları kişilerin kimliklerini tespit etmesi ve saklaması, şüpheli işlemlerin hemen ilgili birimlere bildirilmesi, personelin eğitilmesi, mali kuruluşların aklayıcıların eline geçmesinin önlenmesi, ekonomik sistemde nakit kullanımının asgariye indirilmesi, uluslararası işbirliğinin arttırılması gerekir. Çünkü kara para sadece işlemin yapıldığı ülkeyle sınırlı kalmayıp uluslararası piyasalara da sıçramaktadır.³⁷⁰

2.3.7.3. Kara paranın sosyal ve politik yapı üzerindeki etkileri

Kara para aklamının, kontrol altına alınmadığı ya da etkin bir şekilde mücadele edilemediğinde ciddi sonuçlar doğuran sosyal ve politik maliyetlerle

³⁶⁷ İpek H. (2000). *a.g.k.*, s.32.

³⁶⁸ İpek H. (2000). *a.g.k.*, s.32.

³⁶⁹ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.87.

³⁷⁰ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.125.

karşılaşılır.³⁷¹ Toplum, siyasal sistem (siyaset ve bürokrasi), yolsuzluk ve rüşvetin yaygınlaşması üzerinde yarattığı etkiler bunlardan bazılarıdır.

2.3.7.3.1. Kara paranın toplum üzerine olan etkisi

Aklayıcıların kontrol ettikleri kara para, ülkenin geleceğini ipotek altına alan, hukuk devleti ilkesinde demokrasinin tüm kurumlarıyla işlerlik kazanmasını engelleyen, bireysel özgürlükleri gasp eden, temel hak ve hürriyetlerin tesis edilememesi, ekonomik dengelerin bozulması gibi olumsuz etkiler yaratır.³⁷² Kara para aklama, kaçakçılara, teröristlere ve diğer suçlulara faaliyetlerini yürütmeleri ve genişletmeleri için yakıt işlevi gördüğünden ulusal güvenlik için bir tehdittir. Ayrıca suçlular kara para aklayabilmek için mali sistemleri manipüle ettiklerinden, mali kurumların güvenilirlikleri de azalmaktadır.³⁷³

Bir yandan örgütlerin sağladıkları kara paralar nedeniyle yakalanamamaları, yakalananların suçlarının ispat edilememesi, mahkum olanların bazılarının cezaevlerinden kaçabilmeleri, buralarda değişik eylemleri organize etmeleri, vatandaşların devlete olan güvenini sarsarken,³⁷⁴ diğer yandan vatandaşın, suçlunun yakalanması ve mahkumu ile rahatlayamaması da söz konusudur. Çünkü örgüt üyelerinin öç alması, kendilerine karşı konulamayacağını ilan etmeleri, devletin bunlarla baş edemediği düşüncesinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Burada basının rolü de çok fazladır. Basının küçük çeteleri bile suç örgütü gibi göstermesi, halkın gözünde tehlikeyi olduğundan daha fazla hissettirir.³⁷⁵ Tüm bunlar demokratik karar alma biçimini sürekli olarak etkiler. Bunun en görünen sonucu politikacılar ve toplum bilincinde yaşanan yozlaşma, kendilerini yönetmeleri için seçtikleri kişileri denetleyememeleri, vurdumduymazlık ve ilgisizliğin yaygınlaşması, aklayıcıların suç işleyerek topluma ve devlete zarar vermesi, toplumsal dokuyu çürütüp ahlakın bozulmasıdır.³⁷⁶

³⁷¹ What Is The Connection With Society At Large?, Basic Facts About Money Laundering, FATF-GAFI Financial Action Task Force On Money Laundering, http://www.oecd.org/fatf/Mlauding_en.htm (26.03.2005-12:34)

³⁷² Çulcu M. (1998). *a.g.k.*, s.6.

³⁷³ International Narcotics Control Strategy Report. *a.g.i.s.*

³⁷⁴ Yenisey F. (1998). *a.g.k.*, s.73.

³⁷⁵ Yenisey F. (1999). *a.g.k.*, s.401.

³⁷⁶ Ziegler J. (1999). *a.g.k.*, s.249.

2.3.7.3.2. Kara paranın siyasi sistem (siyaset, bürokrasi) üzerine olan etkisi

Aklayıcıların, yasadışı faaliyetleri neticesinde elde ettikleri kara paralar, onları daha da güçlendirmekte, bu ise yeni ve daha büyük suçların işlenmesine neden olmaktadır. Bir taraftan aklayıcılarla mücadele edilirken diğer taraftan vatandaşların güvenliğini sağlama konusunda sorunlar yaşamaktadır. Bu ise aklayıcıları daha da cesaretlendirerek sistemle ilgili farklı eleştiriler yapmalarına neden olmaktadır.³⁷⁷ Kara ekonominin, elindeki büyük parasal güç ile satın alamayacağı kişi ve kurum yok gibidir. Paranın işe yaramadığı yerde ise kaba kuvvet, suikast, yakınların kaçırılıp öldürülmesi gibi yollara başvurdukları görülmektedir. Bu güç milyonlarca dolara avukatlar tutabilmekte, ekonomi uzmanlarını emrinde çalıştırabilmekte, her seviyede devlet görevlisine rüşvet verebilmektedir. Rüşvet alanlar için rüşvet almayanlar zaman içinde tehdit oluşturmaya başladığından, herhangi bir karşı davranışı engellemek için değişik baskılarla görevleri değiştirilmekte ya da başka yerlere gönderilmektedir.³⁷⁸

Gelir dağılımındaki adaletsizlikleri artırması, hukukun uygulanmasını engellemesi, yatırımların ülke gerçeklerine göre değil de aklayıcıların çıkarlarına göre planlanması, suçlunun hak ettiği cezaya çarptırılmaması, ceza evlerinde mafya liderlerinin kontrol altına alınmaması gibi olumsuz görüntüler siyasi sistemi değiştirme çabası içinde olanlara yeni gerekçeler sağlamakta, tüm bunlar sistemin sorunuymuş gibi gösterilerek ekonomik sıkıntı içinde olan insanların sisteme olan güvenleri sarsılmaktadır.³⁷⁹ Aklayıcılar, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler de ellerindeki kara para gücüyle siyasi parti satın alarak şirket gibi yönetebilmektedir. Böylece politika ve aklayıcılar iç içe bir ülke ortaya çıkmaktadır.³⁸⁰

Kara parayı ellerinde bulunduranlar öyle bir güç kullanmaktadırlar ki; yurt dışından bile bir ülkede kimlerin ihale kazanacağına, kimlerin hangi merkezi kuruma atanacağına karar vermekte ve bunu uygulamaktadırlar. Siyasetçi ve bürokrati kontrol altına alarak ülkenin siyasi kaderine hükmetmek isteyenler

³⁷⁷ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.208.

³⁷⁸ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.33.

³⁷⁹ Altuğ O. (1999a). *a.g.k.*, s.482.

³⁸⁰ Alpdağ Ö. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.32.

olabilmektedir.³⁸¹ Aklayıcılar devlet memuru veya hizmetlilerini gerek rüşvet vererek gerekse kokutarak yolsuzluk yapar hale getirmeye ve kendi örgütleri için çalışmalarını temin etmeye çalışmaktadırlar. Aklayıcıların taraflarından birini hemen her yerde bürokratlar, sermaye sahipleri ve siyasiler oluşturmaktadır.³⁸² Aklayıcıların ilgi gösterdiği bölümlerden biri de polis teşkilatlarıdır. Buralara girmek ve kendilerini koruyacak bağlantılar kurmak isterler.³⁸³ Bu da tüm diğer sebeplerle birlikte halkın sisteme olan güvenini zedelemektedir.

2.3.7.3.3. Kara paranın yolsuzluk ve rüşvet olayları üzerine olan etkisi

Kara para elde etmek için suç işleyen suç örgütleri, gerek suçun işlenmesi gerekse faillerinin yakalanması konusunda kamu görevlileriyle karşı karşıya geldiklerinden, onların kendilerine kolaylık göstermesini, bazı olayları görmezden gelmelerini ya da bazı bilgi ve belgeleri yok etmelerini istemekte; bunun için de kamu görevlisini rüşvet almaya teşvik etmektedir.³⁸⁴ Bir toplumda artan yolsuzluk ve rüşvet olaylarının yarattığı etkiler ise şöyle sıralanabilir:

1-Yatırımları azaltır. Çünkü yüksek yatırım ve büyüme oranı ile yüksek yolsuzluk düzeyi yakından ilgilidir. İyi tanınmamış mülkiyet hakları, yüksek yolsuzluk düzeyleriyle birleşerek yatırımları dolayısıyla büyümeyi yavaşlatır. Öngörülebilir yolsuzluk rejimlerinde kişi nereye, nasıl ve ne kadar menfaat sağlayarak ihtiyacı olanı alacağını bildiğinden, öngörülemeyenlere nazaran yatırımları daha az caydırıcı rol oynar.³⁸⁵ Ayrıca çok uluslu firmaların vergi oranlarındaki artış veya yatırım yapılacak ülkedeki yolsuzluk düzeyindeki artış, yabancı doğrudan yatırımları azaltmaktadır.³⁸⁶ Ekonomik teoriye göre rüşvet, gerek yerli gerekse yabancı yatırımcıların yatırım yapma isteklerini azaltır. Yatırımın başlangıcında veya daha sonra yatırımcıdan rüşvet olarak pay istenmesi yatırımcı için vergi etkisi yapar. Ancak vergide dönem, oran ve miktar konusunda belirlilik varken rüşvette yoktur. Çünkü pazarlık güçlerini yüksek gören rüşvet

³⁸¹ Sağlar F. (1999). Kara Paranın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, Seminer, *Uzman Gözüyle Bankacılık*, Sayı:20, s.13.

³⁸² Özek Ç. (1991). Terör ve Terörle Mücadele Kanunu, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:65, Sayı:4-5-6, s.240.

³⁸³ Yenisey F. (1999). *a.g.k.*, s.400.

³⁸⁴ İ.B. -E.G.M. (2001b). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000*, Ankara. <http://www.kom.gov.tr/yayinlar> (25.05.2005-13:40)

³⁸⁵ Campos J. E. vd, (1999). The Impact of Corruption on Investment: Predictability Matters, *World Development*, 27 (6), s.1059-1067.

³⁸⁶ Tanzi V. (1998, May). *a.g.m.*, s.12.

alıcıları paylarını arttırabilirler. Bu da işlem maliyetlerini arttırırken, ekonomide belirsizliğe yol açar.³⁸⁷

2-Devlet dairelerinde harcanan zaman, para ve çabayı arttırır. Aksak çalışan devlet kurumları yatırım, yenilik ve girişim önünde büyük engel oluştururlar. Bürokratik düzenleme cinsinden müdahaleler masraflı olduğu için, yolsuzluk özel yatırımları düşürmek suretiyle ekonomik büyümeyi yavaşlatır. İşlemleri hızlandıran para yani rüşvetin, bürokratik engelleri ortadan kaldırarak yatırımları arttıracığını, rüşvet alan kamu görevlilerin daha çok çalışarak girişimler önündeki engelleri kaldıracağını savunanlarda vardır.³⁸⁸ Ancak, katı bürokrasiyi aşmak için rüşvet bile yetersiz kalabilmektedir.

3-Sermaye emek oranının bozar. Rüşvet vermeleri halinde cezalandırılacak olan firmalar, politikacılara rüşvet vermemek nedeniyle oluşan kayıplarını tazmin için rüşvet yerine ek işçi çalıştırmaya yönelirler. Bu da sermaye-emek oranını sermaye aleyhine bozacaktır. Çünkü yatırımcılar bu durumda siyasal rüşvet yani politikacıların yandaşlarını işe alma yoluna giderler. Bunun anlamı yolsuzluğun yüksek olduğu ülkelerde yatırımcılar, daha fazla emek yoğun yatırımlara yönelir.³⁸⁹

4-Kamu gelirlerini azaltır. Vergiden kaçınma ve vergi toplama maliyetinin yüksek olduğu ülkelerde yolsuzluk yüksektir, bu da vergiye tabi gelir ve aktifleri azaltıp sermaye kaçıışı yaratır. Sonucunda kamu gelirleri azalır, kamu harcamaları artar ve bütçe açıkları genişleyip enflasyonist baskı oluşur.³⁹⁰ Yolsuzluk düzeyini azaltmaya yönelik politikalar, vergi hâsılatının GSYİH'ya oranını önemli ölçüde arttırmasına rağmen, hükümet muhalefetin ve özel çıkar gruplarının potansiyel gayrimeşru gelirlerini azaltacağından, her iki kesiminde direnciyle karşılaşır. Bu da kayıt dışı ekonominin büyümesine yol açar.³⁹¹ Fakat yüksek vergi oranlarının kayıt dışı ekonomi üzerindeki etkisi, yolsuzluk düzeyi ve kuralların keyfi uygulanmasının yarattığı etki ve süre daha azdır. Çünkü devletin düzenleme

³⁸⁷ Mauro P. (1998, March). Corruption: Causes, Consequences and Agenda for Further Research, *Finance and Development*, s.12.

³⁸⁸ Mauro P. (1995, August). Corruption and Growth, *The Quarterly Journal of Economics*, s.682,705.

³⁸⁹ Tosun M. U. (2001). Yolsuzluk Olgusuna Yönelik Yapılan Ampirik Çalışmalar Üzerine Notlar, *H.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:19, Sayı:2, s.111.

³⁹⁰ Al-Mahrubi F. (2000). Corruption and Inflation, *Economic Letters* 66, s.199.

³⁹¹ Ghura D. (1998) Tax Revenue in Sub-Saharan Africa: Effects of Economic Policies and Corruption, *IMF Working Paper*, No:135, s.13-18.

cinsinden müdahaleler ile halka yüklediği yükün düşük, yolsuzluğun az, kanun hâkimiyetinin ve vergi hâsılatının yüksek olduğu ülkelerde, kayıt dışı ekonomi daha küçük boyuttadır.³⁹² Bunun nedeni, müdahalelerin aşırılığının ve yolsuzluğun, fiili vergi oranlarını yükselterek firmaları kayıt dışına itmesidir.

Vergisel açıdan gayri adil olan rüşvet, artan oranlı vergilemeyi gündeme getirir. Vergi yükünün çoğunu ticaret ve hizmet faaliyetini yürüten küçük girişimcilerle ücret geliri sağlayanlar yüklenir.³⁹³ Kara para vergi idaresi ve gümrükler üzerindeki etkisiyle vergi gelirlerini azaltarak, büyük vergi kayıplarına yol açmakta, kayıt dışı ekonominin boyutlarının büyümesine sebep olmaktadır.

5-Kamu harcamalarını arttırır. Yolsuzluk, bakım-onarım ile eğitim ve sağlık harcamalarını azaltırken, askeri harcamaları arttırmaktadır.³⁹⁴ Yüksek yolsuzluk düzeyi, bebek ve çocuk ölüm oranlarını ve toplam doğumlar içerisinde düşük kilolu doğum oranlarını yükseltmekte, ilkokulu terk oranını arttırmaktadır. Bunun nedeni, kamu harcamalarının rant yaratan alanlara kaymasıdır.³⁹⁵ Rant yaratan kamu harcamalarının içinde en çekicisi askeri harcamalardır. Daha fazla yolsuzluğun olduğu söylenen ülkelerde, düşüklere nazaran daha fazla askeri harcama yapma eğilimi vardır. Dolayısıyla yolsuzluğu azaltmaya yönelik politikalar, devletin harcama kompozisyonunu daha verimli ve askeri nitelikli olmayan harcamalara doğru kaydırma çabası yaratır.³⁹⁶ İleri teknoloji gerektiren malların sınırlı sayıda firmaca üretilmesi yolsuzluğun yayılacağı alanları arttırır. Dolayısıyla eğitim gibi basit teknoloji gerektiren ve tüm firmaların mal ve hizmet arzında bulunabileceği piyasalarda yolsuzluk olanağı daha az olur. En çok yolsuzluk, altyapı projelerinin gerçekleştirildiği ve ileri savunma donanımlarının tedarik edildiği piyasalarda görülür.³⁹⁷ Aynı şekilde sağlık, transfer ve refah harcamaları gibi alanlarda ancak alt kademelerinde görülür. Örneğin hastane araç-gereçleri gibi alt kademelerde daha fazla, doktor ve hemşire gelirlerinde ise daha

³⁹² Friedman E. vd, (2000). Dodging the Grabbing Hand: The Determinants of Unofficial Activity in 69 Countries, *Journal of Public Economics*, No:76, s.481.

³⁹³ Gray C.W., Kaufmann D. (1998, March). Corruption and Development, *Finance and Development*, s.8.

³⁹⁴ Gupta S. vd, (2000, June). Corruption and The Provision of Health Care and Education Services, *IMF Working Paper*, No:116, s.3.

³⁹⁵ Gupta S. vd, (2000, June). a.g.m., s.24,25.

³⁹⁶ De Mello L. Vd, (2000). Corruption and Military Spending, *IMF Working Paper*, No:23, s.1,16.

³⁹⁷ Kruger A. (1974, June). a.g.m.,s.291.

azdır.³⁹⁸ Emeklilik harcamalarından fiktif emeklilik³⁹⁹ kaleminde daha az, özürlü aylığı ve işsizlik yardımlarında ise daha fazladır.⁴⁰⁰

6-Gelir eşitsizliğini artırır. Artan yolsuzluk, ekonomik büyümeyi yavaşlatmak, vergi sisteminin artan oranlılığını arttırmak, sosyal harcamaların etkililiğini ve düzeyini düşürmek, beşeri sermayenin oluşumunu değiştirmek yoluyla gelir eşitsizliğini ve fakirliği artırır.⁴⁰¹ Aradaki nedensellik ilişkisi yolsuzluktan gelir eşitsizliğine doğrudur. Yolsuzluk, sosyal güvenlik gibi fakirliği ve gelir eşitsizliğini azaltacak sosyal harcamaları azaltmaktadır. Ayrıca yolsuzluk, GSYİH'nın büyüme hızını azaltarak da gelir eşitsizliğini artırıcı etki yapar.⁴⁰² Ekonomik, siyasi ve sosyal gelişmeyi tahrip ederken; dünya genelinde gelir dağılımı dengesizlikleri ve bölgeler arası kalkınmışlık farklarına yol açar.

7-Ekonomik gelişmeyi, vergi sisteminin derinliğini sosyal harcamaların etkinliği ve seviyesini azaltarak ve insan kaynaklarının yapısını bozarak, gelir eşitsizliğini ve yoksulluğu artırır.⁴⁰³ Piyasaları ve kaynak dağılımını, piyasaların düzensizliklerini gidermeye yönelik gerekli kontrolleri ve denetimi engelleyerek, rant sağlamaya yönelik faaliyetleri teşvik ederek, hükümetin ihale sözleşmelerinin uygulanması ve mülkiyet haklarının korunması alanlarındaki rollerini zedeleyerek, piyasa ekonomisinin ve demokrasinin meşruluğunu azaltarak, yoksulluğu arttırarak, ekonomik verimlilik ve büyümeyi azaltır.

Kaynakların verimli kullanımını engellediğinden uzun vadeli yerli ve yabancı yatırımları frenler, sektörel öncelikleri ve teknolojik tercihleri olumsuz etkiler. Özel yatırım ve ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olan rüşvet, özel sektör yatırımlarının yönü yanında, yatırım önceliklerini ve teknolojik tercihleri de çarpıtır.⁴⁰⁴ Böylece yatırımların verimliliğinin azalması sonucu ülke altyapısı zayıflar. Bu sonuçlar daha da detaylandırılabilir. Sonuç itibariyle

³⁹⁸ Mauro P. (1998, January). Corruption and The Composition of Government Expenditure, *Journal of Public Economics*, Vol:69, s.264.

³⁹⁹ Belli kişinin, prim ödemesinde bulunmamasına rağmen primini ödemiş gibi gösterilerek, emeklilik aylıklarından ve haklarından yararlandırılmasıdır.

⁴⁰⁰ Mauro P. (1998, January). *a.g.m.* s.265.

⁴⁰¹ Alonso-Terme R. vd, (1998, Semtember). Does Corruption Affect Income Equality and Poverty?, *IMF Working Paper*, No:76, s.14.

⁴⁰² Alonso-Terme R. vd., (1998, Semtember). *a.g.m.*, s.18,26-29.

⁴⁰³ Alonso-Terme R. vd, (1998, Semtember). *a.g.m.*, s.18,26-29.

⁴⁰⁴ Mauro P. (1996, September). The Effects of Corruption on Growth, Investment and Government Expenditure, *IMF Working Paper*, No:98, s.6.

yolsuzluk ve rüşvet, temel ekonomik, politik ve kurumsal aksaklıkların belirtisidir.

Yolsuzluk ve rüşvet ile mücadele için gerçekçi bir strateji yürütenlerin, kamu çalışanlarını rüşvete teşvik eden vatandaşların, buna karşı yaptıkları işlemler karşılığında rüşvet almaya istekli kamu görevlilerinin bulunduğunu açıkça kabul etmeleri gerekir. Devlet, politikası ve idari işlemleri ile rüşvete ortam hazırladığından, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele için devletin reforme edilmesi de şarttır.⁴⁰⁵ Kara para bütün dünyada önemli bir büyüklüğe ulaşmış bulunmaktadır. Yerleştirme, ayırıştırma ve bütünleştirme olarak üç aşamada ve çeşitli yöntemler kullanılarak aklanmış paraların boyutu konusunda tam rakamlar verebilmesi mümkün olamamaktadır. Kara paranın finansal kurumlar ve bankalar, uluslararası piyasalar, hukuki düzen, toplum, siyasal sistem, yolsuzluk ve rüşvet olayları gibi ekonominin ve toplumun belirli alanlarına önemli etkileri bulunmaktadır. Ancak açık olan şudur ki, kara para tüm dünya ülkelerini olumsuz yönde etkilemekte olup mücadele edilmesi gereken bir sorundur. Sonraki bölümde, kara para sorunuyla mücadele edebilmek için öncelikle dünyadaki ülkelerin ve Türkiye'nin ulusal ve uluslar arası bazda yaptığı çalışmalara, yaptığı anlaşma ve belgelere yer verilecektir.

⁴⁰⁵Klitgaard R. (1998, March). International Cooperation Against Corruption, *Finance and Development*, s.5.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA SORUNU ve KARŞI ÖNLEMLER

Geçmişe eskilere dayanan kara para sorunu karşısında, ülkeler gerek ulusal gerekse uluslararası bazı önlemler almaya çalışmaktadırlar. Aralarında anlaşmalar imzalamakta, bunların uygulanabilirliği için yaptırım sayılabilecek ek düzenlemeler yapmakta, kurum ve kuruluşlar oluşturmaktadırlar. Bu sorunun devletlerin ortak hareketi ile önlenebileceği ise genellikle kabul edilmektedir.

3.1. Dünyada Kara Para Sorunu ve Karşı Önlemler

Kara paranın yaratmış olduğu ekonomik, toplumsal, sosyal, siyasal sorunlar tüm dünya ülkelerini, karşı önlemler almaya itmiştir.

3.1.1. Kara para ve aklanmasının önlenmesine ilişkin kurulan uluslararası kuruluşlar

Kara para aklama suçu sınır aşan özelliği nedeniyle ülkeler arasındaki işbirliğini gerekli kılan bir mücadele gerekir. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimler, yöneldikleri alan açısından iki farklı özellik göstermektedir. Bunların bir kısmı, mali sistemi dikkate alarak, kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasına karşı önlemler getirmiş olmasına rağmen, diğer kısım uluslararası girişimler, daha çok cezai yaptırımlar öngörmek ve uluslararası cezai işbirliğini güçlendirmek suretiyle, kara paranın aklanmasının önlenmesi amacına yönelmiştir. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve 1990 tarihli Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kara paranın aklanmasının önlenmesi için cezai yaptırımları ve bu konuda uluslararası işbirliğini öngören uluslararası girişimlere örnek olarak gösterilebilir. 27 Haziran 1980 tarihli Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Aralık 1988 tarihinde kurulan "Basle Komitesi" ile Haziran 1989 tarihinde kurulan "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Çalışma Grubu" çalışmaları, kara paranın aklanmasında mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimlerin örnekleridir.

Kara para sorunuyla mücadele için yapılan çalışmalar her geçen gün hız kazanarak artmaktadır. Ülkeler bir araya gelerek, kendi içlerinde özel yapıları

olan, bağlayıcı hükümleri ve uygulamaları bulunan uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kuruluşlar oluşturmaktadırlar. Bazı kuruluşlar tamamıyla kara para sorununa yönelik olarak kurulmuş iken, bazıları ise bünyelerinde kara para sorunuyla mücadele amacıyla çalışan birimler oluşturmuşlardır. Bu kuruluşlar aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1.1.1. Avrupa konseyi ve pompidou grubu

Kara para sorunu ile mücadele etmek amacıyla kurulmuş olan gruptan en önemlilerinde biri Avrupa Konseyi (AK) ve buna bağlı bir grup olan “Pompidou Grubu”dur.

Avrupa Konseyi (the council of europe), çoğulcu demokrasi, insan hakları ve yasa düzenini savunmak ve güçlendirmek, Avrupa ülkeleri arasında büyük bir işbirliğinin teşvikini sağlamak, Avrupa kimliği bilincini teşvik etmek ve farklı kültürlerden gelen insanlar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek amacıyla 5 Mayıs 1949’da on ülke - *Belçika, Danimarka, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve İngiltere* - merkezi Strasburg olmak üzere kurulmuş olup, insan hakları (çocuk hakları, azınlıkların korunması, hoşgörüsüzlük, gençlerin daha geniş eğitimi, sosyal dışlanmışlık), yasal işbirliği, çevre, kamu sağlığı (biyoetik, uyuşturucu bağımlılığı, organize suçlara çözüm) ve kültürü gibi konulara ilişkin faaliyetleri organize etmektedir. AK’nin geniş kapsamlı girişimleri çoğu kez, ulusal yasal uygulamaları birbiri ile ve Konsey’in standartları ile uyumlu kılmak için hazırlanan Sözleşmelerle şekline alır. Bu anlaşmalar Bakanlar Komitesinin üye devletlere yönelik olan ve ortak sorunlara çözüm bulmakta kesin etki sağlayan kararları ve tavsiyeleri ile desteklenir. Bunlardan biri de, Pompidou Grubu’dur. Bu grup, uyuşturucu bağımlılığı ve kaçakçılığı ile mücadele ve bağımlıların tedavi ve rehabilitasyonu için üye devletlerin politikaları arasında eşgüdüm sağlar.⁴⁰⁶

1987’de Strasburg’da yapılan toplantıda ülkelerin ceza hukuklarının araştırılması gerekirse yeni düzenlemelerin yapılması amacıyla bir komite oluşturulmasına karar verilmiş ve bu bağlamda, Pompidou Grubu’nun girişimleriyle “*Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptı ve*

⁴⁰⁶ Avrupa Konseyi. (2005). *Biz Kimiz?*, <http://www.avrupakonseyi.org.tr> (29.01.2005–01:45)

Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi” 1990’da bakanlar komitesince kabul edilmiştir.⁴⁰⁷ Diğer taraftan organize suçlulukla mücadele konusunda da önemli çalışmalar yapılmış ve AK’nin görüşlerini yansıtan “298Y1229 (01) sayılı ve 21/12/1998 tarihli organize suçluluğun önlenmesi ile ilgili karar” çıkartılmıştır. Bu karardaki bazı önemli noktalar şunlardır.⁴⁰⁸

1) Uluslararası organize suçlulukla mücadele, etkili ve sonuç doğurucu ceza kovuşturması yanında, temel insan hakları gözetilerek geliştirilen çok boyutlu önleme tedbirlerini de gerektirir.

2) Etkili ve koordine ulusal kriminal polis mercileri ile avrupa suç istihbaratı bürosu (european criminal intelligence office-Europol)’ün organize suçluluğun önlenmesinde önemli rolü vardır.

3) Organize suçluluğun önlenmesi yalnızca kovuştur ve yargı mercilerinin görevi değil; bütün sivil toplumun ortak yaşam için ortak sorumluluk esasına dayanan çabalarını da gerektirir.

4) Organize suçluluğun önlenmesi alanında etkili bir politikanın, sosyal güvenlik, eğitim-öğretim, işsizlik ve yoksullukla mücadele, şehir çevresinin yapılandırılmasını da içeren bir şehir planlaması konularında etkili olmaya özen gösterilmesi gerekir.

5) Marjinal grupların üyelerinin suçluluğa itilmesi tehlikesini azaltmak için, bunların sosyal entegrasyonunu sağlayacak çabaların gösterilmesi zorunludur.

6) Faillerin yeniden sosyalleştirilmesi için ceza infazına özel önem verilmelidir.

7) Organize suçluluğa ortam hazırlayan yasa dışı pazarların oluşmasını ve yayılmasını önleyecek tüm seçenekler denenmelidir.

8) Organize suçluluğun önemli uğraş alanlarından olan yasa dışı uyuşturucu talebini azaltmak için üye devletler çalışmalarına devam etmelidirler.

9) Organize suçlulukla yüzleşen meslekler ve bunların teşekküllerinin etik kurallara uymaları açısından sorumluluk taşıdıklarının irdelenmesi gerekir.

⁴⁰⁷ Council of Europe. (2005). <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Themes/Organised-crime/default.asp> (29.01.2005-01:45)

⁴⁰⁸ Akıncı F. S. (2002). *Organize Suçların Kriminolojik Yapısı ve Türkiye’deki Boyutları*, Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli (05.10.2001), İÜ Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul, s.8-9.

10) Yolsuzluk ve bunun organize suçlulukla olan bağlantılarıyla mücadele için, kamusal alanda açıklık ve şeffaflığın, siyasal parti ve organizasyonların şeffaf finansmanı da dahil önemli önleyici rolü vardır.

1971 yılında zamanın Fransız cumhurbaşkanı Georges Pompidou'nun girişimleriyle uyuşturucu ticareti ve suiistimali konusunda faaliyet göstermek üzere oluşturulan grup, özellikle 1984'den itibaren sınır ötesi suçlulukla mücadelenin en önemli unsurları olarak gördüğü uyuşturucu tacirlerinin paralarının araştırılması ve suçluların gelirlerinin zapt ve müsaderesine yoğunlaşmıştır.

3.1.1.2. Basle bankacılık denetim komitesi (basle committee on banking supervision)

Kara paranın bankacılık ayağını denetlemek için oluşturulan komitelerden biri de Basle Komitesi'dir. Komite, bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla G-10 ülkeleri merkez bankaları guvernörleri tarafından 1974 yılının Aralık ayında "*Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi (committee on banking regulations and supervisory practices)*" adıyla oluşturulmuştur. Komite'de yer alan ülkeler Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD olup, her biri ulusal bankacılık gözetim ve denetim otoriteleri ve merkez bankaları üst düzey yetkilileri tarafından temsil edilmektedir. Bankacılığa yönelik iç denetim prensiplerinin oluşturulmasında komiteye üye ülkelerdeki problemlili bankaların durumlarını değerlendirerek yapılan tespitler dikkate alınır. Komitede yer alan gözetim ve denetim otoritelerince bankaların iç denetim sistemleri değerlendirilir. Ayrıca komite, uyguladıkları yöntem ve prosedürlerde bu prensiplerin kullanılmasını yaygınlaştırmak üzere kılavuz niteliğindeki bir dokümanı tüm ülkelerin gözetim ve denetim otoritelerine gönderir. Böylece bütün olarak finansal sistemde istikrarın sağlanmasında etkin bir rol oynar.

Basle Komitesinin Ağustos 2001'de yayımladığı "Bankalarda İç Denetim ve Murakıbin Denetçilerle İlişkisi (internal audit in banks and the supervisor's relationship with auditors)" adlı bildiride belirtildiği şekliyle iç denetimin kapsamı, iç kontroller sisteminin yeterliğinin ve etkinliğinin incelenmesi ve

değerlendirilmesi, risk yönetim yöntemleri ve değerlendirme metodolojilerinin uygulanması, elektronik bilgi sistemi ile elektronik bankacılık hizmetleri dahil olmak üzere yönetim ve mali bilgi sistemlerinin gözden geçirilmesi ve muhasebe kayıtları ile mali tabloların doğruluğunun ve güvenilirliğinin incelenmesinden oluşur. İç denetimin ilkeleri de aşağıdaki şekilde sıralanabilir⁴⁰⁹:

-Bir bankadaki iç denetimin, sürekli bir işlevi olmalıdır.

-Bankanın iç denetim birimi, denetlenen faaliyetlerden bağımsız olmalı, doğrudan bankanın yönetim kuruluna veya denetim komitesine bağlı olarak çalışmalıdır.

-İç denetim birimi yansız olmalı, her türlü çıkar çatışmasından kaçınmalıdır.

-Her iç denetçinin ve bir bütün olarak iç denetim bölümünün profesyonel yeterliği, bankanın iç denetim işlevinin uygun biçimde işleyişi açısından vazgeçilmez önem taşır.

-Bankanın her türlü faaliyeti ve her birimi iç denetimin kapsamına girmelidir.

-İç denetim bölümünün başkanı kendi bölümünün sağlam iç denetim ilkelerine riayet etmesini sağlamaktan sorumlu olmalıdır.

Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bankacılık sisteminin zayıf oluşu hem o ülkenin mali sisteminin hem de uluslararası mali piyasaların istikrarına karşı önemli bir tehdit oluşturur. Mali sistemlerin güçlendirilerek daha da sağlam bir yapıya kavuşturulması konusunda duyulan ihtiyaç, bu alandaki uluslararası girişimleri artırmıştır. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS -Bank for International Settlements) bünyesinde çalışan Basle Bankacılık Denetim Komitesi bunlardan bir tanesidir.

3.1.1.3. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mali eylem görev grubu (financial action task force-fatf)

Kara parayla mücadelede gereken önlemlerin alınması için, G-7 ülkeleri (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından Temmuz-1989 yılında OECD bünyesinde, şu an otuz bir ülke ve iki uluslararası örgütten oluşan FATF kurulmuştur.⁴¹⁰ FATF faaliyetlerini, her yıl düzenli olarak

⁴⁰⁹ Bankacılık Sektöründe İç Denetim Sistemi ve Basle Komitesi Kararları, (2005) <http://www.bankaciyiz.biz/modules.php?name=Makale&op=showcontent&id=11> (29.01.2005-05:03)

⁴¹⁰ FATF Members. (2005). http://www1.oecd.org/fatf/Members_en.htm (10.10.2004-21:35)

gerçekleştirilen toplantılar yoluyla yürütmektedir.⁴¹¹ FATF bünyesindeki Geçici Grup (Ad Hoc)'un, ilgilendiği iki önemli konu vardır:

- a) Aklanan kara paranın boyutunun tahmini,
- b) Kara para ile mücadele konusunda işbirliğinde bulunmayan ülkeler ve bölgeler (non-cooperative jurisdictions and territories-NCCT)'dir. FATF, kendisine üye olan ve olmayan ülkelerin kara para aklama ile mücadelesine ilişkin rejimlerini değerlendirmek üzere belirlediği 40 Tavsiye ile uyumlu 25 Kriter belirlemiştir. FATF, bu Kriterlere dayanarak her yıl Haziran ayında “İşbirliği Yapmayan Ülke ve Bölgeler” listesi yayınlamakta ve söz konusu listede yer alan ülkelere 40 Tavsiyenin 21'incisini uygulamaktadır. Söz konusu Tavsiye ile mali kuruluşların, FATF tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerle girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermeleri istenmiştir. 18-20 Haziran 2003 ve 25-27 Şubat 2004 tarihinde yapılan toplantılar sonucunda, nihai olarak NCCT listesinde yer alan ülkeler; Cook Islands, Guatemala, Endonezya, Nauru, Nijerya, Filipinler ve Myanmar olarak belirlenmiştir.⁴¹²

FATF, ülkeleri iki açıdan denetime tabi tutulmaktadır:

1- Yılda bir kez yapılan değerlendirme çalışması: Her üye, 40 Tavsiyenin hukuki ve finansal konulardaki uygulamaları hakkında standart bir anket formu doldurmak suretiyle bilgi vermektedir. Daha sonra bu bilgiler, FATF sekreteryası tarafından toplanıp, analiz edilmekte ve 40 Tavsiyenin her bir üye ülke tarafından genel olarak hangi düzeyde uygulandığı konusunda bir değerlendirme yapılmasına esas teşkil etmektedir.

2- Üye ülkeler yerinde denetime tabi olduğu, daha detaylı bir karşılıklı değerlendirme süreci: Her üye ülke sırasıyla FATF adına, diğer üye ülkelerden seçilen üç ya da dört denetçi tarafından yerinde denetime tabi tutulmaktadır. Bu denetimin amacı, değerlendirmeye tabi tutulan ülkenin kara paranın aklanmasıyla mücadele sisteminde nerede olduğu hakkında bir kanaate ulaşmak ve FATF tavsiyelerinin ne derece uygulandığını tespit etmektir. Yerinde denetimin

⁴¹¹ Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler Ve Örgütler. (2005). <http://www.masak.gov.tr/tr/kpua.htm#C> (25.04.2004-17:00)

⁴¹² History of the FATF (2005). http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#History (29.01.2005-22:52)

gerçekleştirilmesinden sonra denetçiler tarafından ülke değerlendirmesine yönelik bir taslak rapor hazırlanmaktadır.

FATF'ın amacı, kara para aklamaya mücadeleyle ilişkin politikaların geliştirilmesi ve özendirilmesidir. Söz konusu politikalar, bu tür gelirlerin gelecekteki suç faaliyetleri için kullanılmamasını ve meşru ekonomik faaliyetleri etkilememesini içermektedir.

3.1.1.4. Karayipler mali eylem görev grubu (caribbean financial action task force-cfatf)

Para aklamaya karşı karşılıklı önlemleri yerine getirme konusunda anlaşmış Karayip ülkeleri ve bölgelerinin oluşturduğu bir organizasyondur. Görev grubu, Aruba ve Jamaika'da yapılan toplantıların sonucu olarak 1990'ların başında kurulmuştur. Haziran-1990'da Aruba'da yapılan toplantıda, bölgesel çaptaki aklamaya hitap eden ve "FATF-40" Tavsiyesi'ni tamamlayıcı nitelikte 19 tavsiye –Aruba Tavsiyeleri- geliştirilmiştir. Kasım-1992'de Jamaika'da yapılan bakanlar toplantısında uluslararası para aklamaya karşı standartların yerine getirilmesinin hükümetin sorumluluğu olduğunu belirten ve bakanlarca onaylanan "Kingston Bildirisi" düzenlenmiştir. Bu belgeye göre, CFATF üyeleri 1988 Birleşmiş Milletler Psicotrop Ve Uyuşturucu Maddelerin Yasadışı Ticaretine Karşı Anlaşması'nı (Viyana Konvansiyonu), "FATF-40" Tavsiyesi'ni ve "CFATF-19" Tavsiyesi'ni benimseyerek "Kingston Bildirisi" olarak onaylamışlar ve ifade edilen yükümlülükleri yerine getirmeyi, ayrıca; her bir üyenin kanunlarında tanımlanan tüm önemli suçların kazancının aklanmasını önlemek ve kontrol etmek için diğer başka önlemler almayı ve benimsemeyi öngörmüşlerdir.⁴¹³

CFATF'nin amacı, kara paranın aklanması sorununa kapsamlı bölgesel bir yaklaşımın teşvikidir. Bunu başarmak için ise, sorunların tanımlanması ve ilerlemenin güvence altına alınması için üyelerin FATF ve CFATF tavsiyelerini yerine getirebilme derecelerini üye ülkelerin önce kendilerinin sonra üyelerin karşılıklı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra ise eğitim ve teknik yardım programlarının koordinasyonu ve bunlara katılımın sağlanması öngörülmüştür. Teknik yardım programları için yılda iki kez toplanılmasına karar

⁴¹³ About CFATF. (2005). http://www1.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/org-cfatf_en.htm (30:01:2005-02:00)

verilirken, yılda bir kez de bakanlar düzeyinde toplantı yapılması öngörülmüştür.⁴¹⁴

3.1.1.5. Egmont grubu

Mali kurum aracılığıyla gerçekleştirilen bir işlem de alışılmadık bir durum veya şüphle karşılaşılması halinde, bu işlemin ve işlemi gerçekleştirenlerin yetkili otoritelere bildirilmesi, bildirim nereye yapılacağı, ne gibi işlemlere tabi tutulacağı, nasıl analiz edileceği ve ulaşılan sonuçlardan nasıl değerlendirileceği sorularını da beraberinde getirmiştir.⁴¹⁵ Kara para aklamayla mücadelede ülkeler, mali kurumlarına bilgi verme zorunluluğu içinde olduklarından her bir ülke, bildirilen mali bilgileri toplamak, analiz etmek ve yetkili mercilere iletmekle yükümlü olan Mali İstihbarat Birimleri (financial intelligence units-FIUs) oluştururlar. İşte dünya çapında yapılan bu çalışmalara katkıda bulunmak için, 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel’de yirmi dört ülke ve sekiz uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle Egmont Grubu oluşturulmuştur.⁴¹⁶ Egmont Grubu’nun temel amacı, ülkelerin ulusal kara paranın aklanmasıyla mücadele sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olup, uluslararası bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırmaktır. Söz konusu yardımın kapsamı içerisinde mali istihbarat birimlerine teknolojik yardım, personelin eğitimi, tecrübe ve bilgi aktarılmasının yanı sıra uluslararası bilgi değişiminin geliştirilip, sistematik bir yapıya kavuşturulması da planlanmaktadır.⁴¹⁷

1996’da Roma’da yapılan toplantıda, grubun çalışmalarına yön verebilmek için en azından ortak kriterlerin belirlendiği bir FIU tanımı kabul edilmiştir. Buna göre, mali istihbarat birimi: *“Kara paranın aklanmasıyla mücadele amacıyla, suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlerle ilgili veya ulusal mevzuat gereğince bildirilen mali bilgileri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.”*⁴¹⁸ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, FIU’ların temel fonksiyonu kara paranın aklanmasıyla ilgili olarak mali bilgileri

⁴¹⁴ About CFATF. (2005). a.g.i.s.

⁴¹⁵ Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler Ve Örgütler. (2005). a.g.i.s.

⁴¹⁶ About Egmont. (2005). http://www.egmont.org/about_egmont.pdf (30.01.2005-04.01)

⁴¹⁷ Organization of Egmont. (2005). http://www.oecd.org/atf/Ctry-orgpages/org_egmont_en.htm (30.01.2005-04.01)

⁴¹⁸ Organization of Egmont. (2005). a.g.i.s.

toplamak, analiz etmek ve ilgili birimlere sevk etmektir. Ancak bu birimlerin ortak özelliği bu olmasına rağmen yetki ve görev alanlarının sadece bunlarla sınırlı kalması konusunda bir kural yoktur. Bazı mali istihbarat birimlerinin aynı zamanda kendilerinin de inceleme ve kara para soruşturması yapma yetkileri bulunmaktadır.⁴¹⁹

Fiu'lar arası bilgi değişimini daha kapsamlı ve sistematik hale getirmek için grubun çalışmaları kapsamında iki önemli gelişme sağlanmıştır. Bunlardan ilki, “Egmont Güvenlik Ağı (egmont secure web-ESW)” olarak adlandırılan, Fiu'lar arası bilgi değişimi dahil, doğrudan ve hızlı bir iletişimi sağlayan bir bilgisayar ağı sistemi, diğeri ise sistematik olarak bilgi değişimini amaçlayan “memorandum of understanding-MOU” dur. Esw'nin asıl amacı, Fiu'lara finans kuruluşları tarafından gönderilen mali bilgileri suiistimal edilme tehlikesine karşı korumak, bu bilgileri ortak bir havuzda toplayarak, kişisel verilerin gizliliği ilkesini ihlal etmeden paylaşmaktır. Ayrıca ESW, Fiu'lar arası güvenli bir e-mail haberleşmesi ve diğeri Fiu'lar tarafından siteye konan bilgi ve dokümanlara (mevzuat, tipoloji v.b.) ulaşılabilmesi imkânını vermektedir.⁴²⁰ Egmont'a şu anda 94 ülke üyedir.⁴²¹

3.1.1.6. Birleşmiş milletler (united nations)

“Birleşmiş Milletler-BM” adı Amerika başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından konuldu ve ilk kez II. Dünya Savaşı sırasında 1 Ocak 1942'deki “Birleşmiş Milletler Deklarasyonu”nda kullanıldı.

BM, kara para aklamayla mücadele konusunda kendi bünyesinde bazı konferanslar düzenlemiş, kendi programları dahilinde çalışmalarda bulunmuştur.⁴²²

1) Suçun önlenmesi ve suçluların ıslahı BM sekizinci kongresi, 1990'da Havana'da 127 ülkenin katılımıyla toplanmıştır. Genel tema, “suçtan korunma ve ceza adaleti alanında uluslararası işbirliği” olup, ceza işlerinde adli yardımlaşma tipi sözleşme, müsadere, suç faaliyetlerinin kazançlarının kullanımının

⁴¹⁹ Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler Ve Örgütler. (2005). a.g.i.s.

⁴²⁰ Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler Ve Örgütler. (2005). a.g.i.s.

⁴²¹ Bkz. Membership of Egmont. www.egmont.org/africa.html / www.egmont.org/americas.html / www.egmont.org/asia.html www.egmont.org/europe.html (30.01.2005-04.04)

⁴²² What Is The UN?. (2005). www.un.org/geninfo/ir/index.html (31.01.2005-03:55)

sınırlandırılması ve delillere ulaşmayı kolaylaştırıcı tedbirler alınması öngörülmüştür.

2) 20 Aralık 1988’de Viyana Sözleşmesi kararlarının sonucu olarak 21 Aralık 1990 tarihinde BM genel kurul kararıyla, uyuşturucu suiistimaliyle mücadelede uluslararası faaliyetlerde sorumlu tek kuruluş olarak BM uyuşturucu maddelerin uluslararası kontrol programı (United Nations International Drug Control Programme- UNDCP) kurulmuştur. UNDCP, önce uyuşturucu kullanımının kontrolünü üstlenmişken sonra kara paranın aklanmasıyla mücadeleye yönelerek, dünya çapında bilgi ve uzmanlık merkezi olarak 1991’de operasyonlarına başlamıştır. Uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin suiistimaline karşı tedbirler ve kontrole tabi maddelerin yasadışı kaçakçılık ve üretiminin cezalandırılmasına ilişkin Haziran 1992’de bir kanun modeli hazırlamıştır.⁴²³

Örgüt, para aklamayla mücadelede uluslararası çalışmalara ilişkin elektronik erişim hakkında çalışmalar da yapmaktadır. Bu çerçevede uluslararası para aklama enformasyon ağının bir parçası olarak uluslararası alandaki mevzuat ile karşı tedbirler hakkında bilgi verme amaçlı “para aklamayla mücadele uluslararası veri sistemi” oluşturmuştur.⁴²⁴

3.1.1.7. Suçun önlenmesi ve ceza adaleti komisyonu (commission on crime prevention and criminal justice-ccpcj)

Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu, BM üyelerine suçun önlenmesi ve ceza adaleti alanındaki politika belirlemesi konusunda kılavuzluk etmek, suçun önlenmesi programının uygulanmasını geliştirmek, gözlemlemek ve tekrar gözden geçirmek, suçun önlenmesi ve suçluların muamelesi konusunda bölgesel ve bölgeler arası kuruluşların faaliyetlerini koordine etmelerine yardımcı olmak ve bu faaliyetleri kolaylaştırmak, üye devletlerin desteğini sağlamak, suçun önlenmesi ve suçluların muamelesiyle ilgili BM Kongresini hazırlamak gibi fonksiyonları üstlenmiştir.⁴²⁵

⁴²³ UN Crime and Drug Conventions. (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/drug_and_crime_conventions.html (31.01.2005-03:55)

⁴²⁴ What Does The United Nations Do For Development? (2005). <http://www.un.org/geninfo/if/ch3/ch3.htm> (31.01.2005-03:55)

⁴²⁵ The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice. (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_ommision.htm (01.02.2005-02:02)

1992’de Suçların Önlenmesi ve Kontrolü Komitesi’nin dağıtılmasıyla oluşturulan komisyonun Ekonomik ve Sosyal Konsey’ce öngörülen öncelikli çalışma alanları şunlardır:

- 1) Organize suç, ekonomik suç ve para aklamayı içeren ulusal ve ülkelerarası suçla mücadelede uluslararası hareket etmek,
- 2) Çevrenin korunmasında kriminal kanunların rolünün arttırmak,
- 3) Emek piyasasında şiddeti ve gençlere ilişkin suçu içeren suçları önlemek,
- 4) Verimliliği ve suç adaleti yönetim sisteminin dürüstlüğü artırılmaktadır.⁴²⁶

Komisyonun, suçun ortak kontrolüne ilişkin faaliyetler öneren ve uluslararası politikalar formüle eden 40 üyesi vardır. Çalışmaları da yoğun bir şekilde devam etmektedir.

3.1.1.8. Amerikan devletler örgütü (organization of american states-oas) – amerikan devletleri arasında uyuşturucu kullanımının denetimi için komisyon (inter-amerikan commission for drug abuse control-cicad)

Amerikan Devletler Örgütü (organization of american states-OAS), 1989’da Amerika kıtasındaki ülkeler arasındaki işbirliğini, barış güvenliği ve kalkınmayı arttırmaya yönelik çalışmalar yapan bir örgüttür. Bünyesinde oluşturulan amerikan devletleri arasında uyuşturucu kullanımının denetimi için komisyon (inter-amerikan commission for drug abuse control-CICAD)’ın, kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik hazırladığı öneriler Nisan-1990’da kabul edilmiştir. Bu öneriler;

- 1) Uyuşturucudan kaynaklanan gelirlerin kara para olarak değerlendirilmesi zorunlu, diğer suçlar tercihli olmak üzere aklamanın suç olarak kabul edilmesi,
- 2) Finansal sistemin bu amaçla kullanılmasının önlenmesi,
- 3) Yetkililerce incelemelerin yapılmasıyla varlıkların müsadere edilmesine veya kullanımlarının kısıtlanmasına imkan veren düzenlemelerin yapılması ve gerekli sistemin kurulması,
- 4) Yasalarda yetkililere bilgi vermenin banka sırlarının ihlali anlamına gelmediğine ilişkin gerekli değişikliklerin yapılması,
- 5) Bildirim sisteminin kurulması ve ülkelerarası işbirliğinin geliştirilmesidir⁴²⁷

⁴²⁶ The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice. (2005). a.g.i.s.

3.1.1.9. Kara para aklama üzerine asya/pasifik grubu (asia/pacific group on money laundering-apgml)

Uluslar (Commonwealth) Sekreteryası ve FATF birlikte Asya/Pasifik bölgesindeki faaliyetlerden daha fazla haberdar olabilmek için çalışmalar başlatarak, bazı sempozyumlar düzenlemişlerdir. 1995'te kurulan FATF Asya Sekreteryası, söz konusu çalışmaların somut sonucu olarak ortaya çıkmış ve para aklamaya karşı önlemlere dayalı çalışmalarına diğer uluslararası kurullarla işbirliği yaparak başlamıştır. Bu kuruluşun ana amacı, para aklamaya karşı önlemleri yerine getirmek için bölgesel bağımlılığı ve bölgesel anti-para aklama kurulu kurulması için anlaşılmasını sağlamaktır. Kara para aklama üzerine asya/pasifik grubu (asia/pacific group on money laundering-APGML)'nin özerk bölgesel anti-para aklama kurulu şeklinde resmîyet kazandığı 4'üncü Asya/Pasifik Sempozyumu Şubat 1997'de Bangkok'ta yapılmıştır.⁴²⁸

3.1.1.10. Kara para aklamaya karşı doğu ve güney afrika grubu (the eastern and southern african anti-money laundering group-esaamlg)

Kara para aklamaya karşı doğu ve güney afrika grubu (the eastern and southern african anti-money laundering group-esaamlg) 26-27 Ağustos 1999'da Tanzanya'nın Arusha şehrindeki on dört devletin bakan ve yüksek düzeydeki temsilcilerinin katıldıkları toplantıda FATF tarzında kurulan bir örgüttür. Kurucu 7 ülke, Tanzanya, Uganda, Malawi, Seyşeller, Mauritius, Mozambik ve Namibya; diğer üyeler Botswana, Kenya, Lesotho, Güney Afrika, Swaziland, Zambiya, ve Zimbabve'dir.⁴²⁹

Bölgesel nitelikteki örgütün üyeleri, FATF'ın 40 Tavsiyesi'ne uymayı kararlaştırmışlardır. Bu çaba, para aklamaya mücadeleyle ilgili diğer uluslararası örgütlerle işbirliği yapmayı, bölgesel tipolojileri ortaya çıkarmaya çalışmayı, söz konusu sorunlarla kurumsal gelişim ve insan kaynakları kapasitesi ile mücadele etmeyi ve gerekli olduğu her yerde teknik yardım yapmayı içermektedir.

⁴²⁷ Akar Y. (1997). *a.g.k.*, s.33.

⁴²⁸ History and Background of APGML. (2005). http://www.apgml.org/content/history_and_background.js (06.02.2005-03:01)

⁴²⁹ FATF Annual Report. (2005). *Annual Report 2001/2002*, http://www.fatf-gafi.org/pdf/AR2002_en.pdf, s.10. (06.02.2005-03:01)

3.1.1.11. Bankacılık idarelerinin kıyı bankacılığı grubu (offshore group of banking supervisors-ogbs)

1979'da Londra'da düzenlenen birinci uluslararası banka denetçileri konferansı'nın ardından, banka denetçileri basle komitesi, off-shore merkezlerini temsil eden banka denetçileri toplantısının başlatılmasına karar vermiştir. Komitenin teşvikleriyle, sınır ötesi faaliyetlerle meşgul diğer finansal hizmetler ve bankaların denetimleriyle ilgili Bankacılık İdarelerinin Kıyı Bankacılığı Grubu (offshore group of banking supervisors-OGBS), Ekim 1980'de oluşturuldu. İlk toplantı, çok sayıdaki off-shore merkezi temsilcilerinin Komite üyeleriyle karşı karşıya gelmesiyle Basle'de yapıldı. OGBS'nin oluşturulmasındaki amaç, tüm ilgililerin desteğini almaktır.⁴³⁰ Grubun üyeleri, Aruba, Bahamas, Bahreyn, Barbados, Bermuda, Cayman Adaları, Kıbrıs, Cebelitarık, Guernsey, Hong Kong, Çin, Man Adası, Jersey, Labuan, Macao, Malta, Marutius, Hollanda Antileri, Panama, Singapur ve Vanuatu'dur.⁴³¹

OGBS'nin temel amaçları,

1-Deneyim ve bilgilerin paylaşılması ve amaçların benzeşmesinin tesis edilmesi,

2-Ortak çıkarlarla ilgili sorunların tartışılmasına ve teşhis edilmesine izin verilmesi,

3-Terörizmin finansmanı/para aklamayla savaşmak ve sınır ötesi bankacılık denetimi için uluslararası standartların gelişimini ilerletmek ve konuyla ilgili uluslararası örgütlerin kurulmasına iştirak edilmesi,

4-Uluslararası düzeyde kabul edilen prensipler üzerine kurulu denetim hakkında yüksek standartlar belirleyerek üyelerin cesaretlendirilmesi,

5-Ortak bağımsız değerlendirme ve eş grup yaklaşımı yoluyla üye yargı daireleri arasında genel standartların yükseltilmesine yardımcı olunması,

6-Etkili, güçlendirilmiş uluslararası bankacılık denetiminde destek için diğer denetim otoriteleri tarafından yapılan yakınlaşmalara karşı işbirlikçi, yapıcı ve pozitif davranışlar geliştirilmesi,

⁴³⁰ History of OGBS. (2005). <http://www.ogbs.net/history.htm> (08.02.2005-21:39)

⁴³¹ Members of OGBS. (2005). <http://www.obgs.net/members.htm> (08.02.2005-21:39)

7-Tröst ve şirket hizmet sağlayıcıları için En İyi Uygulama Bildirisi (statement of best practice-SBP)'nin benimsenmesine yardımcı olmaktadır.⁴³²

3.1.1.12. Güney amerika mali eylem görev gücü (south america financial action task force -grupo de acción financiera de sudamérica-gafisud)

Güney amerika mali eylem görev gücü (south america financial action task force), 8 Aralık 2000 tarihinde Contagena de Indias-Kolombiya'da bakanlar toplantısında kurulan yeni bir bölgesel FATF yapısıdır. FATF başkanı ile grubun üyeleri-Arjantin, Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Şili, Ekvator, Peru, Paraguay, Uruguay- tarafından Yazılı Anlaşma imzalanarak, 40 Tavsiye'nin tanınması ve uygulanmasıyla birlikte kuruluşun ileride kendi kabul edeceği diğer tavsiyelerin uygulanması, kuruluşun işleyişinin sağlanması amaç olarak belirlenmiştir. Grubun çalışmaları FATF tarafından desteklenmektedir.⁴³³

3.1.1.13. Uluslararası kriminal polis örgütü (the international criminal police organization-interpol)

1914'te İlk Uluslararası Suçla İlgili Polis Kongresi, 14 ülkeden gelen avukatlar, polis memurları ve sulh yargıçlarının katılımıyla Monako'da düzenlendi. İlk adımları Viyana polis başkanı tarafından atılan, Uluslararası Suçla İlgili Polis Komisyonu (the international criminal police commission-ICPC) merkez bürosu Viyana olmak üzere 1923'te kuruldu. 1956'da tamamen modernize edilen bir oluşum altında ICPC, Uluslararası Kriminal Polis Örgütü'ne (international criminal police organization-ICPO- Interpol) dönüştürüldü.⁴³⁴ Interpol, daha güvenli bir dünya yaratılmasına yardım etmek için oluşturulmuştur. Interpol'ün amacı, suçla savaşan uluslararası güçleri optimize eden kanun uygulama topluluğu için yegane gerekli hizmetler kavramının oluşumunu sağlamak,⁴³⁵ ülke polis teşkilatları arasında işbirliğini güçlendirmek, uluslararası suçluların izlenmesi ve suçluların yakalanmasına yardımcı olmaktadır.

Interpol, kara paranın aklanmasının önlenmesi konusunda devletler arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve geniş kapsamlı yardımlaşmada öncü olmuştur. Bu

⁴³² Aim of OGBS. (2005). <http://www.ogbs.net/aims.htm> (08.02.2005-21:39)

⁴³³ FATF Annual Report. (2005). a.g.r., s.11.

⁴³⁴ History of Interpol. (2005). www.interpol.int/Public/Icipo/governance/sq/history.asp (13:02.2005-02:03)

⁴³⁵ Aim of Interpol. (2005). <http://www.interpol.int/Public/Icipo/default.asp> (13:02.2005-02:03)

konuda teknik yardım ve eğitim imkanı da sunmaktadır. Her bir üye, ülkeler arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasında merkez nokta olarak görev yapmak üzere Ulusal Merkezi Bürolar (national central bureaus-NCBs) kurulmuştur. Bu örgütün şuan 182 üyesi vardır.⁴³⁶ Interpol, kara paranın aklanmasıyla ilgili çalışmalarına 1983 yılında başlamıştır. 1995'teki Interpol genel sekreterlik kurulu tarafından benimsenen tanıma göre, yasadışı şekilde elde edilen gelirlerinin kimliğinin değiştirilmesi veya gizlenmesi için herhangi bir davranış veya girişimde bulunularak yasal kaynaklardan elde edilmiş gibi gösterilmesi, kara paranın aklanmasıdır. Interpol Genel Sekreterliği'nin yeniden düzenlemesiyle, 17 Eylül 2001'den buyana, mali ve ileri teknoloji suçu alt yönetim kurulu içindeki polis memurları, para aklama, para sahteciliği, ödeme kartları ve entelektüel emlak hakları ile bağlantılı olan suçlarla da uğraşmaktadırlar.⁴³⁷

3.1.1.14. Uyuşturucu maddeler komisyonu (commission on narcotic drugs-cnd)

Suçla mücadelede uluslar üstü bir yapının oluşturulması amacıyla, BM bünyesinde çalışmalar başlatılarak Ekonomik ve Sosyal Konsey'e (economic and social council-Ecosoc) bağlı faaliyet gösteren CND, uyuşturucu maddelerle ilişkili sorunlarla ilgilenen BM Sistem içinde merkezi politika-yapım bölümü olarak 16 Şubat 1946'daki 9 (I) kararla uyuşturucu maddelerin yasadışı üretimi, kaçakçılığı ve kullanımıyla uluslararası düzeyde mücadele için kurulmuştur. 20 Aralık 1991'deki 46/185 sayılı kararla, BM Genel Kurulu, UNDCP fonunu kurdu ve UNDCP'nin idari bölümü gibi görev yapmasına imkan tanınarak CND'nun yetkileri genişletilmiştir. UNDCP, UNODC'nin parçası gibi yönetilir.⁴³⁸

İşlevsel bir komisyon olarak CND, uyuşturucu maddelerle ilgili anlaşmalar ve uluslararası toplantılar yapılmasının denetiminde Ecosoc'e yardım eder. Ayrıca, psikotrop maddeler ve bunların belirtileri, uyuşturucu maddelerin kontrolüyle ilgili tüm konularda Konsey'e tavsiyelerde bulunur. 1961 ve 1971

⁴³⁶ Bkz. Members of Interpol.(2005). www.interpol.int/Public/Icpo/Members/default.asp (13.02.2005-02:03)

⁴³⁷ FinancialCrime/MoneyLaundering. (2005). <http://www.interpol.int/Public/Icpo/FinancialCrime/MoneyLaundering/default.asp> (13:02.2005-02:03)

⁴³⁸ Commission On Narcotic Drugs. (2005). <http://www.unodc.org/unodc/en/cnd.html> (14.02.2005-04:24)

Konvansiyonlarına göre, idare organı olarak, uluslararası kontrol altındaki psikotrop ve uyuşturucu maddelerin transferi, çıkarılması ya da yerleştirilmesine, Viyana Konvansiyonu'na göre de, Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun (international narcotics control board-INCB) tavsiyeleri doğrultusunda yasadışı uyuşturucu üretiminde kullanılan öncü kimyasalların transferi ve yerleştirilmesine CND karar verir.⁴³⁹

3.1.1.15. Uluslararası uyuşturucu maddeler kurulu (international narcotic control board-incb)

Uyuşturucu maddelerin denetimi amacıyla, Afyon Kurulu Daimi Merkezi (permanent central optimum board-PCOB) kurulmuş, sonra adı Narkotik Kurulu Daimi Merkezi (permanent central narcotics board-PCNB) olarak değiştirilmiştir. Çalışmalarını, özellikle denetime yoğunlaştıran kurula, daha sonra Uyuşturucu Denetleme Kurulu (drug supervisory board-DSB) eklenmiştir. 1961'deki Uyuşturucu Maddeler Tek Anlaşması'nca 1964'de kurulan INCB, 1966'da Ecosoc kararı ile PCNB ve DSB'nin fonksiyonlarını üstlenmiştir.⁴⁴⁰ INCB, BM uyuşturucu maddeler anlaşmalarının yerine getirilmesinde bir bakıma yargıç gibi davranan bağımsız bir kontrol organıdır. INCB'nin, kişisel kapasiteleriyle hizmet eden on üç üyesi vardır. Ecosoc tarafından seçilirler ve çalışmaları BM'ce finanse edilir. INCB'un sorumluluğu uyuşturucu madde kontrol anlaşmasıyla hükümetin uyumunun gelişmesine yardım etmek ve bu çabaları desteklemektir.

3.1.1.16. Uyuşturucu ticaretiyle savaşan güneydoğu çalışma grubu (arbeitsgruppe zur bekämpfung des rauschmittelhandels-ag südest)

Güney ve Güneydoğu Avrupa menşeli ve transit ülkelerden, organize şekilde yapılan uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemek, projeler hazırlamak ve üye ülkelerle birlikte sürekli durum değerlendirmeleri yapmak ve bu bilgilerin karşılıklı olarak değişimini sağlamak amacıyla, Uyuşturucu ticaretiyle savaşan güneydoğu çalışma grubu (Ag Südest) Almanya'da kurulmuştur. 1970-71 yıllarında uyuşturucu madde suçlarında görülen artış sebebiyle kurulan örgüt, 1972 yılındaki kuruluş toplantısında, hedeflerinin yazılı olarak belirleyerek, ham

⁴³⁹ Annual Reports Questionnaire (ARQ). (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/cnd_questionnaire_arq.html (14.02.2005-04:24)

⁴⁴⁰ İ.B.-E.G.M. (2002). *a.g.k.*,s.110-111.

afyon, baz morfin, eroin ve diğer uyuşturucu maddelerin yasadışı kaçakçılığı ve ticaretiyle mücadelenin iyileştirilmesine katkıda bulunmayı öngörmüştür.⁴⁴¹ Grup, uyuşturucu ticaretiyle savaşıyor. Üye ülkeler yapıcı ve yakın işbirliği içinde bulunurlar. Grubun amacı, network içinde narkotik bürolarının işbirliğini yoğunlaştırmaktır.⁴⁴² Almaya, ABD, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, İsviçre, İtalya, Macaristan, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Türkiye’den oluşan ve özellikle güneydoğu Avrupa’yı kapsayan çalışma grubu, gümrük ve polis birimlerinden oluşan on iki ülke ve bir uluslararası kuruluş temsilcilerinin⁴⁴³ katılımıyla gün geçtikçe büyümektedir.

3.1.1.17. Ekonomik işbirliği teşkilatı (economic cooperation organization-eco)

Türkiye, İran, Pakistan arasında bölgesel işbirliğini geliştirmek amacıyla 1964 yılında kurulan Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Teşkilatı’nın şekli, 1992’de Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan’ın katılımları ve K.K.T.C.’nin gözlemci statüsü daveti ile on üyeli bir örgüte dönüşmüştür.⁴⁴⁴ Ekonomik işbirliği teşkilatı (economic cooperation organization-ECO), İran, Pakistan ve Türkiye’nin üç taraflı bir örgütü şeklinde, üye devletlerde güçlendirilmiş sosyoekonomik büyüme için durum yaratma görüşü ile çok boyutlu bölgesel işbirliğini ilerletmek için 1985’te kurulmuştur.⁴⁴⁵

ECO diğer uluslararası ve ulusal örgütlerle de yakın işbirliği içerisinde. ASEAN ile yapılan çalışmanın faaliyet alanı, yatırım ve ticaret, taşımacılık ve telekomünikasyon, enerji, insan kaynakları gelişimi, *organize suçla mücadele, narkotiklerin kontrolü, finans ve bankacılık*, bilim ve teknoloji ve endüstri şeklinde sıralanabilir.⁴⁴⁶ ECO ile UNDCP arasında 1998 yılında imzalanan anlaşmayla, uyuşturucuyla mücadeleyle ilgili çalışmalarda bulunmak üzere Uyuşturucu Kontrol Koordinasyon Birimi (drug control coordination unit-DCCU)

⁴⁴¹ İ.B.-E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.111.

⁴⁴² <http://www.cannabislegal.de/politik/csu-gb980421.htm> (14.02.2005-02:02)

⁴⁴³ İ.B.-E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.115.

⁴⁴⁴ İ.B.-E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.112.

⁴⁴⁵ Brief History. (2005). <http://www.ecosecretariat.org/> (19.02.2005-01:50).

⁴⁴⁶ Projects of ECO. (2005). http://www.ecosecretariat.org/ftproot/ECO_Projects/ECO_Asean.htm (19.02.2005-01:50)

kurulmuştur. Altıncı Uluslararası Uyuşturucu Madde İrtibat Memurları Konferansı, Mashhad-İran'da 5-7 Şubat 2005'te yapılmıştır.

3.1.1.18. Karadeniz ekonomik işbirliği (blacksea economic cooperation-bsec)

Karadeniz ekonomik işbirliği (blacksea economic cooperation-BSEC), Türkiye'nin girişimleri ve öncülüğünde yürütülen çalışmalar neticesinde 25 Haziran 1992'de İstanbul'da düzenlenen zirvede, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Deklarasyonu'nun, üye ülke temsilcileri tarafından imzalanmasıyla kurulmuştur. Ekonomilerin önemli sektörlerine sızan ve kontrolü eline alan örgütlü suçların oluşturduğu tehdidi göz önüne alan BSEC ülkeleri, örgütlü suçlarla mücadelede bölgesel çalışmaların artırılması konusunu da gündemlerine almışlardır.⁴⁴⁷ Üyeleri, Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan, Moldavya, Romanya, Rusya, Türkiye ve Ukrayna'dır. BSEC, üye devletlerinin ticaret birlikleri temsilcilerinden oluşan, uluslararası, devlete ait olmayan, kar amacı gütmeyen bir örgüt⁴⁴⁸ olması açısından önem arz eder.

3.1.1.19. Avrupa suç istihbaratı bürosu (european criminal intelligence office-europol)

Avrupa'da güvenliğin sağlanması ve ülkelerin polis teşkilatları arasında güvenli bilgi değişimini hedefleyen Avrupa Suç İstihbaratı Bürosu (european criminal intelligence office-Europol), 1992'de Maastricht Sözleşmesi kapsamında AB üyesi ülkelerin katılımıyla kurulmasına karar verilmiş ve Kopenhag'da Bakanlar Anlaşması ile Avrupa Uyuşturucu Birimi (europol druds unit-EDU) olarak The Hague-Hollanda'da şekillendirilmiştir. Ocak-1994'te faaliyetlerine başlamıştır. Europol'ün görevleri, suç analizleri ve genel durum raporlarıyla uyuşturucu bağlantılı suçların özel suç soruşturmalarının geliştirilmesi ve üye devletler arasında bilgi değişiminin sağlanması, diğer devletlerin polis kuruluşlarıyla ve özellikle Interpol ile karşılıklı işbirliği yapmasıdır.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷ İ.B.-E.G.M. (2002). *a.g.k.*, s.112.

⁴⁴⁸ Who Are We: The Bsec Business Council. (2005). <http://www.bsec-business.org/content.asp?cat=43> (20.02.2005-02:10)

⁴⁴⁹ Europol Convention. (1998, October). Convention Based on Article K.3 of The treaty on european union on Establishment of A European police Office, Article 2. <http://www.europol.eu.int/content.htm?legal/conv/en.htm> (20.02.2005-03:12)

Europol'un amacı, AB üyesi devletlere daha yakın işbirliğine gidilmesine ve etkili biçimde uluslararası organize suçlarla mücadele edilmesine ve önüne geçilmesine yardım etmektir.⁴⁵⁰ Başlangıçta uyuşturucu ticaretiyle mücadele temel hareket noktası olmuşsa da, artan suç ve suç türleri teşkilatın görev alanının yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Europol'ün görev alanları içinde, uyuşturucu ticareti, kanun dışı göç şebekelerinin faaliyetleri, oto kaçakçılığı, çocuk pornografisi, insan ticareti, para ve diğer ödeme araçları üzerinden yapılan dolandırıcılık, kalpazanlık, radyoaktif ve nükleer maddelerin yasa dışı ticareti, terörizm ve kara paranın aklanması yer alır.⁴⁵¹

3.1.1.20. Avrupa konseyi anti-para aklama önlemlerinin değerlendirilmesi uzmanları seçme komitesi (council of europe select committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures-moneyval)

Anti-Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Üzerine Uzmanlar Seçme Komitesine dayanan geçmişi ile Avrupa Konseyi Anti-Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi (council of europe select committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures-Moneyval) 1997'de kurulmuştur. Avrupa Konseyi üyeleri, Moneyval'ın üyesidir ancak sonradan FATF'ın üyesi olan ülkeler, Moneyval'nın tam üyeliğine katılmayı seçebilirler. Bu mekanizmanın amacı, terözimin finansmanı ve para aklamaya karşı etkili bir sistemin kurulmasını garantiye almaktır. Bu, yasal ve mali uygulama sektöründe konuyla ilgili tüm uluslararası standartlara karşı karşılıklı olarak durumların değerlendirilmesidir. Raporları, para aklama ve terörizmle mücadele etme, bu alanlarda uluslararası işbirliğinde devletlerin kapasitesine ilişkin yerel yönetimin etkinliğini artırma yollarına ilişkin çok detaylı tavsiyeler verir. Moneyval ayrıca, birkaç üye devlete (Azerbaycan, Ermenistan, Sırbistan & Karadağ ve Bonsa Hersek) hem para aklama hem de terörizmin finansmanı kapsayan değerlendirme ziyaretleri de yapmaktadır. Moneyval'la ilgili yargılama yetkisine ilişkin karşılıklı değerlendirmelerin 3'üncü Devresi 2004'de başlamış 2007'de tamamlanacaktır. Tüm bu

⁴⁵⁰ Welcome to the European Police Office. (2005). <http://www.europol.eu.int> (20.02.2005-03:12).

⁴⁵¹ Europol Convention. (1998, October). a.g.i.s.

değerlendirmeler, hem para aklama hem de terörist finansmanını kapsamaktadır.⁴⁵²

3.1.1.21. Menkul kıymetler komisyonları uluslar arası örgütü (the international organization of securities commissions-iosco)

Menkul kıymetler komisyonları uluslararası örgütü (the international organization of securities commissions-IOSCO), adil, iyi çalışan ve sağlam pazarları korumaya yönelik düzenlemelerin standartlarının artırılması için işbirliği yapma, yerli piyasaların geliştirilmesi için kişisel deneyimlere ilişkin bilgi değişimi yapma, uluslararası güvenlik işlemlerinin etkili gözetimi ve bunun için belli standartlar oluşturma çabalarının artırılması, piyasaların güvenilirliğini arttırmada karşılıklı yardımların sağlanması amacını güder.⁴⁵³ IOSC'nin üyeleri, olağan (ordinary), hakları sınırlı (associate) ve yakın ilişkili (affiliate) üyeler şeklinde üçe ayrılır.⁴⁵⁴

IOSCO, finansal piyasaların güvenilir biçimde işlemesi için çalışmaktadır. IOSCO teknik komitesi, üye ülkelerin menkul kıymetler komisyonları ve maliye bakanlığı temsilcilerinden oluşturulan dört numaralı çalışma grubuna, para aklamayla mücadelede üyelere yardımcı olacak bir rapor hazırlama görevi vermiştir. Teknik Komite, 7 Temmuz 1992'de Quebec'te yaptığı toplantıda Kara Para Aklanması konulu raporu onaylamıştır. Londra'da yapılan 17'inci Yıllık Konferans da ise, tüm üye ülkelerden kara paranın aklanması konulu teknik komite raporunda belirtilen temel hususların gözden geçirilmesi, menkul kıymetler ve vadeli işlemler piyasalarının para aklama amacıyla kullanılmasını önleyici tedbirler almasını isteyen kararlar benimsenmiştir. Bu kararlarda belirtilen hususların mevzuat kapsamına alınıp alınmadığı, karar hükümlerinin uygulamaya geçirilmesi düşünülüyor ise bunun nedenleri konusunda tüm üyelere cevap istenmiştir.

⁴⁵² About MONEYVAL, (2005). http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/General_information/About_MONEYVAL.asp#TopOfPage. (20.02.2005-03:33)

⁴⁵³ About IOSCO. (2005). <http://www.iosco.org/about/> (22.02.2005-11:45)

⁴⁵⁴ Bkz. http://www.iosco.org/lists/display_members.cfm?memID=1&orderBy=Jurisdiction (22.02.2005-11:45)
http://www.iosco.org/lists/display_members.cfm?memID=2&orderBy=Jurisdiction (22.02.2005-11:45)
http://www.iosco.org/lists/display_members.cfm?memID=3&orderBy=Jurisdiction (22.02.2005-11:45)

Oldukça fazla bir üye sayısı ile faaliyet gösteren IOSCO, finansal piyasaların güvenilirliğini sağlamak için öngördüğü standartlar ile kara paranın aklanmasıyla mücadele eden önemli kuruluşlardan biridir.

3.1.1.22. Uluslararası şeffaflık hareketi (transparency international-tı)

Mayıs 1993 tarihinde kurulan ve merkezi Almanya'nın Berlin şehri olan Uluslararası Saydamlık Örgütü (transparency international - TI), amacı yolsuzlukla mücadele olan ilk ve tek uluslararası sivil toplum örgütüdür. TI'nın doksana yakın ülkede ulusal düzeyde teşkilatı bulunmaktadır. TI'nın temel misyonu, ulusal ve uluslararası güvenilirlik sistemlerini teşvik etmek ve güçlendirmek amacıyla bir global koalisyon oluşturarak, yolsuzlukla mücadele etmektir. Bu amaçla TI, yolsuzluğun nedenlerini araştıran, buna yönelik çalışmalar ve reform programları hazırlayan, çok taraflı sözleşmelerin uygulamaya konmasına öncülük eden ve hükümetlerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini izleyerek elde ettiği bulguları kamuoyuyla paylaşan bir örgüttür. TI, yolsuzlukla mücadelenin uzun soluklu bir süreç olduğunu kabul etmektedir ve yolsuzlukla mücadelede tekil kazanımlar yerine uzun dönemli kazanımlara yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarını kısaca özetlemek gerekirse;

a) Yolsuzlukla mücadelede uluslararası ve ulusal çerçevenin çizilmesinde öncülük etmek ve uluslararası organizasyonlarda yer almak.

b) Yolsuzlukla mücadele eden ülkelere yasal ve kurumsal anlamda yol göstermek ve destek sağlamak amacıyla "Ulusal Güvenilirlik Sistemleri Modeli" oluşturmak.

c) Her yıl "Yolsuzluk Algılama Endeksi" yayımlamak.

d) Her yıl "Rüşvet Veren Ülkeler Endeksi" yayımlamak.

e) Yıllık olarak "Evrensel Yolsuzluk Raporları" üretmek.

f) Eğitim faaliyetleri organize etmek.

g) Dürüstlük ödülü vermek.

h) Elektronik Yolsuzluk Araştırma ve Bilgi Sistemi (corruption online research and information system) veri tabanı oluşturmak.⁴⁵⁶

⁴⁵⁶ Özbaran M. H. (2004). *Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden Uluslar arası Örgütler ve Birimler*, s.3-14, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi2.asp?id=368> (24.09.2004-20:35)

3.1.1.23. Yolsuzluk karşıtı ağ (anti corruption network-acn)

Pazar ekonomisini benimsemesiyle birlikte ortaya çıkan yeni durum, bir çok alanda olduğu gibi, yolsuzlukla mücadele alanında da kendisini göstermiş ve hükümetler, sivil toplum örgütleri ve bazı uluslararası kuruluşlar, OECD ve Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Kuruluşu'nun (united states international improvement department-USIID) desteğiyle bir araya gelerek 1998 yılında "Geçiş Ekonomilerinde Yolsuzlukla Mücadele Ağı"nı (Anti-Corruption Network For Transition Economies-ACN) oluşturmuşlardır.

ACN, kurulduğu ilk dönemde daha ziyade kamusal ihalelerdeki yolsuzluklar üzerinde yoğunlaşıp bu konuyla ilgili seminerler ve araştırmalar yaparken, 2001 yılından itibaren, yolsuzlukla mücadele alanında daha kapsamlı dört ana konu üzerinde durmaktadır: Kamusal faaliyetlere yönelik etik değerler yaratmak, kamu kurumlarıyla sivil toplum örgütleri arasında koalisyonlar oluşturmak, hukukun üstünlüğü prensibini güçlendirmek ve ilgili ülkelerde uluslararası kuruluşların uygulamalarını izlemektir. Arnavutluk, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Ermenistan, Estonya, Gürcistan, Hırvatistan, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Makedonya Cumhuriyeti, Moldavya, Özbekistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovenya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Yugoslavya Cumhuriyeti Yolsuzlukla Mücadele Ağı'nı oluşturan ülkelerdir.⁴⁵⁷

Yolsuzluk Karşıtı Ağ, kamu kesimindeki yozlaşmanın azaltılması için yolsuzlukla mücadele programları hakkında bilgi değişiminde bulunmak ve bölgesel, ulusal ve yarı ulusal girişlerin işbirliği içinde bulunabilecekleri bir forumdur.

3.2.2. Kara Para ve Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sözleşme ve Belgeler

Teknolojik gelişmeler ile birlikte dünya finans piyasalarının yaşanan entegrasyon eğilimi ve sermayenin uluslararası dolaşımının kolaylaşması gibi gelişmeler, mali sisteminin kara para aklanmasında kullanılmasını önlemek amacıyla ülkelerin kendi içlerindeki idari ve yasal mercilerin çabalarını zaman

⁴⁵⁷ Özbaran M. H. (2004). *a.g.i.s.*

zaman yetersiz kıldığından, ülkelerin bir araya gelerek ortak kararlar alması ve birlikte hareket etmesi sonucunu doğurmuş, bu çerçevede, uluslararası işbirliğinin sağlanmasına yönelik olarak pek çok çalışma yapılmış ve çeşitli anlaşmalarla ortak hareket için gerekli önlemler alınmıştır. Aşağıda bu çalışmalar ve bu amaçla kurulan kuruluşlar anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferlerine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı"

Avrupa Konseyi (AK)'ne üye devletlerde kara paranın aklanmasının önlenmesi amacıyla, AK Uzmanlar Komitesi'nin 1977-1980 yılları arasında konuyla ilgili yaptığı çalışmalar neticesinde, "Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine Karşı Tedbirler Hakkındaki Tavsiye Kararı" (measures against the transfer and safekeeping of funds of criminal origin: recommendation no.r (80) 10 adopted by the committee of ministers of the council of europe), Bakanlar Komitesi'nin 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul edilmiştir. Böylece, kara paranın aklanması ilk kez AK bünyesinde inceleme konusu olmuştur. Bağlayıcı bir nitelik taşımasa da, alanında yapılan ilk uluslararası girişim olması itibarıyla önem arz eder.⁴⁵⁸ Kararda, "*suç kaynaklı fonların bir ülkeden diğerine transferi ve ekonomik sisteme girerek aklanması süreci, ciddi problemlere neden olmakta, başka suçların işlenmesini teşvik etmekte ve olayların ulusal ve uluslar arası düzeyde yayılmasına sebep olmaktadır*" ifadesi ile kara paranın uluslararası boyutuna dikkat çekilmekte, ülkelerin bankacılık sistemlerinin almaları gereken tedbirler sıralanmaktadır.

AK kararında, kara paranın aklanmasında bankacılık sistemini önemli bir önleyici rol üstlendiği ve bankalarla işbirliği yapılarak, suç oranının azaltılabileceği düşünülmüştür. Bu doğru bir tespittir, çünkü kara paranın aklanmasında özellikle bankalar kullanılmaktadır. Tavsiye Kararı'na zamanında gereken önem verilmemiştir. Çünkü AK Kuruluş Sözleşmesi'nin 15'inci

⁴⁵⁸ Commission of The European Communities: Proposal for a Council Directive on Prevention of Use of The Financial System for the Purpose of Money Laundering and Explanatory Memorandum, 23 March 1990. www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/ .(18:02.2005-12:03).

maddesinin (b) fıkrası uyarınca, AK Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen kararları üye devletler açısından bağlayıcı değildir.⁴⁵⁹

3.2.2.2. Uyuşturucu ve psikotrop maddeler kaçakçılığına karşı birleşmiş milletler sözleşmesi (viyana konvansiyonu)

Viyana Konvansiyonu, 19 Aralık 1988 tarihinde BM gözetiminde imzaya açılmış ve 20 ülke tarafından onaylandıktan sonra 20 Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ile uyuşturucu ve psikotrop⁴⁶⁰ madde kaçakçılığı ile uluslararası boyutta etkin bir mücadele sağlanması için taraflar arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere, genel olarak; uyuşturucu madde kaçakçılığıyla ilgili olup, bu kapsamdaki yasa dışı eylemler neticesinde sağlanan kara paranın aklanması hakkında düzenlemeler getirmiş; sadece uyuşturucu kaçakçılığından sağlanan kazançların aklanmasının sözleşme kapsamında suç kabul edilmiştir.

Viyana Konvansiyonu, uluslararası ceza hukuku alanında benimsenmiş olan en geniş detaylı ve kapsamlı çalışmalardan olup, tüm dünya da konuyla ilgili ulusal kanun ve uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemiştir. Sözleşmeyle, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetlerin ve bunların sonucunda sağlanan kazançların aklanmasına ilişkin işlemlere cezai yaptırımlar uygulanması konusunda anlaşmaya varılmıştır.⁴⁶¹

Sözleşme ile taraf devletlerin, bu suçların işlenmesindeki ağırlık derecesini göz önüne alarak hapis veya hürriyeti kısıtlayıcı diğer cezalar, para cezası ve müsadere gibi cezai yaptırımlara tabi tutmaları; cezalara ek olarak, failin tedavisi, eğitimi, topluma uyumu ve katılımına yönelik önlemler alınması

⁴⁵⁹ Measures Against the Transfer and Safekeeping of Funds of Criminal Origin: Recommendation No. R. (80) 10 adopted by Committee of Ministers of the Council of Europe on 27 June 1980. http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/

⁴⁶⁰ **Psikotrop:** Esas etkisi veya başlıca etkilerinden biri ruhsal durumu düzelten doğal veya sentetik kimyasal maddelere denir. Bunlar; psikoleptikler-yatıştırıcılar (nöroleptikler, hipnotik yatıştırıcılar, psikoregülatörler), psikoanaleptikler-uyarıcılar (nooanaleptikler, uyanıklığı artırıcılar, antidepresörler, psikotonikler) ve psikodisleptikler-uyuşturucular (halüsinojenler, sarhoşluk vericiler)'dir. Bkz. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt:18, s.9605.

⁴⁶¹ İzci A. (1994). *Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Olarak Uluslararası Düzeyde Yürütülen Çalışmalar ve Gelişmiş Ülke Uygulamaları*, (Basılmamış Uzmanlık Tezi), T.C.Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara, s.10.

öngörülmüştür.⁴⁶² Sözleşmenin 5'inci maddesiyle, müsadereye yer verilerek, her bir taraf devletin uyuşturucu suçlarından elde edilen kazançların veya bu kazançlara karşılık gelen malvarlığının, bu suçlarda kullanılan ya da kullanılması amaçlanan araçların müsadere edilebilmesi amacıyla gerekli önlemleri almaları öngörülmüştür. Ayrıca müsadere için taraf ülkelerin tam bir işbirliği içinde bulunmaları, banka, mali ya da ticari kayıtların adli yardımlaşma kapsamında istenebileceği ve dahası taraf ülkelerin “*banka hesaplarının gizliliği*” gerekçesiyle bilgi vermekten kaçınamayacakları hüküm altına alınmıştır.⁴⁶³ 11'inci maddede kontrollü teslimata yer verilerek, tarafların iç hukuk sistemlerinin elverdiği ölçüde gerekli olan tedbirleri almaları öngörülmüştür.⁴⁶⁴ Viyana Konvansiyonu, kara parayla mücadele alanında oluşturulan ilk uluslar arası sözleşmelerden olması dolayısıyla ayrı bir öneme sahiptir.

3.2.2.3. Basle komitesi ilkeleri bildirgesi

Onlar Grubu (G-10) olarak adlandırılan, Benelux (Belçika, Hollanda, Lüksemburg), Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve ABD'nin banka gözetim ve denetim makamları ve merkez bankaları temsilcilerinden oluşan Basle Komitesi tarafından, 12 Aralık 1988'de kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasını önlemeye yönelik mali kurumların benimsemesi gereken temel politika ve ilkeler belirlenerek; spesifik bir tanımlama yapılmadan tüm suçlar kapsam dahiline alınmıştır. Burada temel amaç, özellikle uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, diğer yasadışı faaliyetlerden elde edilen kazançların aklanmasında veya gizlenmesinde, bankaların kullanılmaması için bankacılık sektöründe ortak ilkelerin kabulüdür.⁴⁶⁵

Bankacılık sisteminin para aklama amacı ile kullanılmasının önlenmesi konusundaki BASEL ilkeler bildirisi, bankacılık sistemi yolu ile para

⁴⁶²United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, (2005). http://www.undoc.org/undoc/en/drug_demand_abuse.html'den <http://www.incb.org/e/conv/1988/index.htm>, s.4. (10.03.2005,23:41)

⁴⁶³United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, (2005). a.g.i.s., s.5-7.

⁴⁶⁴United Nations Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, (2005). a.g.i.s., s.11.

⁴⁶⁵ Basle Principles Announcement, (2005). www1.oecd.org/fatf/pdf/base1988_en.pdf (10.05.2004-16:03)

aklanması önlenmesine yardım amacı ile bankaların kurmak zorunda oldukları temel politika ve süreçleri taslak olarak ortaya koymayı amaçlamıştır.

3.2.2.4. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mali eylem görev grubunun öneri ve raporları -“40 tavsiye kararı”

G-7 Ülkeleri (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) tarafından, AT Komisyonu başkanlığında, Temmuz 1989’da Paris’te yapılan 15’inci yıllık ekonomik zirve toplantısında, yasadışı uyuşturucu ticaretiyle bağlantılı mali sorunların ele alınması ve para aklamayla mücadele etmeye yönelik mevzuatların standardizasyonu, üye ülkeler arasında sürekli bir bilgi değişiminin yapılması, uyuşturucu sorununun gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde bir sorun olmaktan çıkarılması amacıyla FATF’in kurulmasına karar verilmiştir. Yasadışı yollardan sağlanan kazançların müsadere ve zaptıyla dondurulması için devletler arasında ikili veya çok taraflı anlaşmalarla işbirliği yapılması önerilmiştir. AK Tavsiye Kararı R (80)10, Viyana Konvansiyonu ve Basle İlkeleri temel alınarak, Şubat 1990 yılında “hareket adımları” olarak nitelendirilebilecek ilk rapor, 40 öneriyle birlikte açıklanmıştır. FATF’in önerileri, 1)Paranın Aklanmasını Önlemede Ulusal Yasal Sistemin Geliştirilmesi, 2)Mali Sistemin Rolünün Güçlendirilmesi, 3)Uluslararası İşbirliğinin Arttırılması olarak 3 ana başlık altında toplanabilir.⁴⁶⁶

FATF tavsiyelerinin genel çerçevesi; her ülkenin daha fazla gecikmeden Viyana Konvansiyonu’nu tümüyle uygulama yolunda hareket etmesi ve bunun için gerekli yasal düzenlemeleri yapması, bankaların veya mali kuruluşların gizlilik yasalarının kara paranın aklanmasının önlenmesi amacıyla öngörülen tavsiyelerin uygulanmasını kısıtlamayacak ölçüde olması, etkin bir kara para aklamasını önleme programı, aklamanın soruşturulması, yasal takibatı ve ortadan kaldırılması hususlarında mümkün olduğunca çok yönlü işbirliğinin yapılması ve karşılıklı hukuki desteğin verilmesi, şeklinde özetlenebilir. Tavsiyede “belirlenen suç kategorileri”, organize suç gruplarına katılma ve şantaj, terörün finansmanı ve terörizmin, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, çocukların cinsel istismarını da içeren cinsel sömürü, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı, silah

⁴⁶⁶ About FATF. (2005). http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm. (10.05.2004-16:03)

kaçakçılığı, çalıntı ve diğer mal kaçakçılığı, yolsuzluk ve rüşvet, dolandırıcılık, kalpazanlık, ürün taklidi ve korsan üretim, çevreye karşı suç işleme, cinayet, ağır yaralama, çocuk kaçırma, yasadışı alıkoyma ve rehin alma, soygun ve hırsızlık, kaçakçılık, gasp, sahtecilik, korsanlık, menkul kıymet borsasında içerden öğrenenlerin ticareti ve piyasa manipülasyonunu kapsamaktadır.

3.2.2.5. Suç gelirli kaynakların aklanması, aranması, zapt edilmesi ve müsadere edilmesi hakkında avrupa konseyi sözleşmesi (Strasburg konvansiyonu)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Eylül 1987'deki toplantısında, suç kaynaklı kazançların araştırılması, müsadere ve zaptı konusunda Avrupa ceza hukuku sözleşmelerinin uygulanabilirliğini incelenmek ve ihtiyaç duyulması halinde uygun bir hukuki aracın hazırlanması için bir uzmanlar komitesi oluşturulmasına karar verildi. Yapılan çalışmaların bir sonucu olarak Komite, mevcut sözleşmelerin bazılarının belli şartlar altında müsadere için yasal dayanak olarak kullanılabileceğini ancak daha spesifik bir aracın oluşturulmasının amaca daha iyi hizmet edeceğine karar verdi. İşte bu çerçevede, Strasburg Konvansiyonu 8 Kasım 1990 tarihinde imzalanmış, 1 Eylül 1993 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.⁴⁶⁷ Sözleşme dört bölümden oluşmaktadır. İkinci Bölümde (madde 2-6), ulusal düzeyde alınacak önlemler (müsadere önlemleri, araştırma önlemleri ve geçici önlemler, özel araştırma yetkileri ve teknikleri, hukuki başvuru yolları, para aklama suçları) ilişkin hükümler yer almaktadır.

Üçüncü Bölümde (madde 7-35), uluslararası işbirliğine ilişkin; uluslar arası işbirliğinin ilkeleri, araştırma yardımı, geçici önlemler, müsadere, işbirliğinin reddi veya ertelenmesi, tebligat ve üçüncü tarafların haklarının korunması, usulü ve diğer genel kurallar şekline yedi kısımda toplanan hükümlerden oluşmaktadır. Böylece taraf ülkeler suç kaynaklı kazançların, suç işlemede kullanılan araçların müsaderesine yönelik soruşturma ve usuller konusunda; kazançların tespit edilmesi ve izlenmesine yönelik olarak soruşturma aşamasında; malların zaptı, dondurulmasına yönelik olarak soruşturma aşamasında; müsadereye yönelik karar

⁴⁶⁷ About FATF. (2005). a.g.i.s.

verilmesi için de mahkeme aşamasında, olmak üzere üç aşamada işbirliği yapmakla yükümlü kılımlar.⁴⁶⁸

3.2.2.6. Sınır aşan örgütlü suçlara karşı birleşmiş milletler sözleşmesi (sasmus-palermo konvansiyonu-united nations convention against transnational organized crime)

Sınır Aşan Örgütsel Suça Karşı Napoli Siyasi Bildirisi ve Küresel Eylem Planı'nda, Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu (commission on crime prevention and criminal justice-CCPCJ)'dan söz konusu alanda uluslararası bir sözleşme yapılması için hükümetlerin görüşlerini alması isteği, yapılan bölgesel bakanlar toplantılarında yinelenmiştir. Netice de, CCPCJ tarafından bu konuda bir sözleşme yapılması için gerekli çalışmalara hemen başlanması çağrısında bulunulmuştur. 28 Nisan – 9 Mayıs 1997 tarihleri arasında yapılan toplantıda, gerekli hazırlıklar için bir çalışma grubu oluşturulması kararlaştırılmıştır.⁴⁶⁹ Sınır aşan organize suçlarla etkin şekilde mücadele etmek ve suçun önlenmesi için gerekli işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan sözleşmenin içeriği; sınır aşan örgütlü grupların işlediği ciddi suçların soruşturulması, kovuşturulması ve bu suçların önlenmesine dair düzenlemelerden oluşur. Organize suçlarla mücadelede ilk uluslararası düzenleme, 15 Kasım 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilerek 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo'da imzalanmıştır.⁴⁷⁰

Bu sözleşmede özet itibariyle, taraf devletlerden, öncelikle bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar ile kara para aklamaya müsait diğer kurumlara kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi yükümlülüklerinin getirilmesi, kara para aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve yasa uygulama birimlerine iletilmesi için ulusal merkezi bir birim olan mali istihbarat birimi kurulması, nakit ve parasal değeri haiz her türlü evrakın sınır ötesi hareketinin denetlenmesi, izlenmesi ve bunların sınır ötesi nakline ilişkin bildiriminde bulunulması istenmiştir.

⁴⁶⁸ Strasburg Convention. (2005). http://www.uic.it/en/antiriciclaggio-en/altro_en/UE_1991_06_10.htm (28.03.2005-17:30) s,4.

⁴⁶⁹ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*, s.112.

⁴⁷⁰ Palermo Convention. (2005). <http://www.unodc.org/adhoc/palermo/convention.html>, s.1–74. (30.03.2005-12:30)

3.2.2.7. Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (south east european co-operation initiative-seci)

Balkanlarda barış ve istikrarın yerleşmesine yardımcı olmak, bölge ülkeleri arasında her alandaki ilişkileri artırmak, mevcut sorun ve engelleri azaltmaya çalışmak amacıyla, Ocak-1997 tarihinde Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi başlatılmıştır. Bu girişime Türkiye, Arnavutluk, Hırvatistan, Macaristan, Slovenya, Bulgaristan, Romanya, Moldova, Yunanistan, Bosna-Hersek ve Makedonya olmak üzere toplam on bir bölge ülkesi katılmaktadır. Anlaşma çerçevesinde, “Sınır Ötesi suçlarla Mücadele Bölgesel Merkezi-SECI Merkezi” Romanya-Bükreş’te kurulmuştur.⁴⁷¹ SECI Merkezi’nde, sınır aşan suçlara ilişkin veri tabanı oluşturulmaktadır. “Ortak İşbirliği Komitesi” (joint cooperation committee) tarafından merkezin faaliyetleri koordine edilmekte, sınır aşan suçlarla mücadelede istihbarat görevlileri aracılığıyla bilgi ve belge alışverişi yapılır. SECI bünyesindeki ilk toplantı 6 Aralık 1996’da Cenevre’de yapılarak girişimin amaç, kapsam ve niteliğini belirleyen amaçlar bildirisini (statement of purpose) kabul edilmiştir.⁴⁷²

3.2.2.8. Uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet ile mücadele sözleşmesi (convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions)

Uluslararası ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvet ile mücadele sözleşmesi, OECD’nin Uluslar arası Yatırım ve Çokuluslu Şirketler Komitesi’nin (committee on international investment and multinational enterprises-CIME⁴⁷³) uluslararası ticari işlemlerde rüşvet çalışma grubu tarafından gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda tamamlanmıştır. Sözleşme rüşvet ve rüşvetle mücadele için alınması gereken tedbirleri içermektedir.

3.2.2.9. Aruba 19 tavsiyesi

1990 yılında Aruba’da düzenlenen “Karayıpler Uyuşturunca Elde Edilen Kara Paranın Aklanması Konferansı” Karayıpler mali eylem görev grubu

⁴⁷¹ Purpose of SECI. (2005). <http://www.secinet.org/seci/purpose.php> (30.03.2005-12:30)

⁴⁷² Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*, s.110-111.

⁴⁷³ OECD bünyesinde CCNM (OECD’s Centre for Cooperation with Non-Member Economies-OECD’ye Üye Olmayan Ülkelerle İşbirliği Merkezi); CCNM bünyesinde DAF (Directorate for Financial, Fiscal ve Enterprise Affairs-Finansal, Mali ve Teşebbüs İşleri Direktörlüğü); DAF bünyesinde CIME.

(carribbean financial action task force-cfatf)'nin kurulmasına öncülük etmiş, konferansa Karayipler dışında Orta, Güney, Kuzey Amerika ve Avrupa'dan temsilciler katılmıştır. Aruba 19 tavsiyesinde, "FATF- 40" Tavsiyesi temel alınmıştır. 1'inci madde de tanımlara yer verilmiştir.⁴⁷⁴

Aruba 19 tavsiyesinde, para aklama suçu başlıklı 2, 3, 4 ve 5'inci maddeler, FATF'ın 5'inci tavsiyesindeki gibidir. Avukat-müşteri imtiyazı başlıklı 6'ncı maddede, mali kuruluşlar, sırdaş hesap veya sahte isim verildiği açıkça belli olan hesapların açılmaması önerilmektedir. Yerel ve uluslar arası işlemlere ilişkin tüm kayıtların en az beş yıl süreyle saklanması öngörülmüştür. Aruba Tavsiyeleri diğer sözleşme ve belgelere nazaran bölgesel nitelik taşıması açısından önem arz eder.⁴⁷⁵

3.2.2.10. Kingston bildirisi

Karayıpler mali eylem görev grubu (carribbean financial action task force-CFATF), Kingston kara paranın aklanmasına ilişkin bakanlar konferansı, Jamaika'da 5-6 Kasım 1992 tarihleri arasında yapılmıştır. Toplantıda, FATF'ın 40 Tavsiyesi, Aruba 19 Tavsiyesi ve Viyana Konvansiyonu, "Kingston Bildirisi" olarak onaylanmıştır. Ayrıca, bu bildirin uygulanmasında üç yıldan fazla bir süre ilerlemeyi teşvik etme ve denetim mekanizmasına olan ihtiyacı dikkate almak gerekmektedir. Genel Sekreterlik, CFATF üyelerinin kendi görüşme süreçleri üzerine teknik tavsiyeler hazırlamak ve düzenlemek, üyelerin değerlendirmelerine katılmak ve bunlar için hazırlık yapmak, üyelerin eğitim ve teknik yardım ihtiyacını kolaylaştırmak için takas odası gibi hareket etmek, para aklama ve bununla ilgili sorunlara karşı mücadele eden ulusal/uluslararası örgütler, üçüncü ülkeler ve CFATF arasında bağlantıları kurmak, yıllık CFATF raporlarının taslağını oluşturmak, görevlerini yerine getirecektir. Delegeler ise, yasal ve finansal tavsiyelerin anlamını göz önünde bulunduracaklardır.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴Recommendations of CFATF. (2005). <http://www.cfatf.org/eng/recommendations/cfatf/> (10.02.2005-07:01)

⁴⁷⁵Recommendations of CFATF. (2005). a.g.i.s.

⁴⁷⁶Kingston Decleration. (2005). <http://www.cfatf.org/eng/kingdec/> (10.02.2005-07:11).

3.2.3.Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesiyle İlgili Dünyadaki Diğer Uygulamalar

Kara parayla mücadele etme konusunda, uluslararası kuruluşlar oluşturulması, belgeler, sözleşmeler imzalanması yanında, ülkeler kendileri de bazı çalışmalar yapmaya çalışmaktadırlar. Ülkeler bu amaçla hukuk sistemlerinde düzenlemeler yapmakta, standartlar geliştirmekte, ulusal kurumlar oluşturmaktadırlar. Aşağıda bu konuda öne çıkan ülkeler ve çalışmalarına kısaca değinilmeye çalışılmıştır.

3.2.3.1. A.B.D.

Kara para aklama, ABD’de önemli sorunlardan biridir. Ülkede ulusal bazda nakit işlemleri bildirim sistemi kullanılırken, uluslararası bazda mücadeleye diğer ülkelerin katılımın sağlanması, işbirliğine yönelik ikili veya çok taraflı anlaşmaların yapılması, mücadeleye yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi öngörülmüştür. 1986 Para Aklama Kontrol Kanunu ile Banka Sırları Kanunu-BSK bu alandaki mevzuatın temelini oluşturur.⁴⁷⁷ BSK’na bankalar, tasarruf ortaklıkları, kredi birlikleri gibi mevduat kabul eden tüm kurumlar ile Hazine yönetmeliklerinde belirtilen banka dışı mali kurumlar tabi olup,⁴⁷⁸ kapsamdaki kurumlar 10.000 US\$ veya eşiti döviz üzerindeki tüm işlemlerini yapılmasından itibaren 15 gün içinde Internal Revenue Service’e bildirmekle yükümlüdürler. Ayrıca işlemlere ilişkin tüm kayıtlar 5 yıl süreyle saklanmak zorundadır.⁴⁷⁹

ABD’nin bazı eyaletlerde para aktarma şirketleri, döviz büfeleri ve çek bozanlar da kara para aklama açısından denetlense de ABD mevzuatının yeterli olduğu söylenememektedir.

3.2.3.2. Kanada

ABD, Güney Amerika ve Avrupa’da kara para suçundan elde edilen kazançlar Kanada da aklanmaktadır. Aklamada daha çok bankalar ve mevduat kabul eden kurumlar kullanılmaktadır. Bu alandaki mevzuat, uyuşturucu ticareti ve öncül suç olarak adlandırılan rüşvet, hile, hırsızlık, haraç, cinayet vb. gibi suçları kapsayan yirmi üç ayrı suç şeklinde geniş bir suç tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar mali

⁴⁷⁷ Sariibrahimoğlu Hukuk Bürosu (2001). *a.g.k.*, s.81.

⁴⁷⁸ Süzer S. (1996, Aralık). Kara Para Aklanması Konusundaki Düzenlemeler-1, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Sayı: 237, s.92-93.

⁴⁷⁹ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.30.

kurumları, döviz büfeleri ve büyük nakit işlemlerinde aracılık yapan gerçek kişileri kayıt tutma ve müşteri kimliğinin tespit edilmesine ilişkin düzenlemelerle de desteklenmiştir.⁴⁸⁰ Kara paranın aklanması 1988 tarihli Kanun ile ceza gerektiren bir suç olarak kabul edilmiştir. Verilen ceza ise 10 yılı aşmayan hapis ve sınırsız miktarda para cezasıdır.⁴⁸¹ 1991’de yürürlüğe giren Suçtan Elde Edilen Kazançlar (Kara Para Aklama) Kanunu ile bankalara, kredi kurumlarına, hayat sigortası şirketlerine, tröstlere, menkul kıymet alım satımı yapan şirketlere ve döviz büfeleri ile üçüncü şahıslar adına 10.000 Kanada doları üzerinde nakit kabul eden gerçek şahıslar kayıt tutma şartı getirilmiştir.⁴⁸²

Neticede Kanada, FATF tavsiyelerine uyum sağlamış, Viyana Konvansiyonu’nu onaylamıştır. Şüpheli işlemlerin bildirilmesinin zorunlu olmaması ve sınırda şüpheli nakit paralarla yapılacak işlemlerdeki yetki eksikliği mevzuatın eksik yönlerini oluşturur.

3.2.3.3. Almanya

Bankacılık sisteminin taşıdığı önem Almanya’yı kara paranın aklanması açısından cazip kılmaktadır.⁴⁸³ Almanya Ceza Kanunu’na göre, “*Her kim bir başkasının işlediği cürümden kaynaklanmış bulunan bir eşyayı saklar, bunun kaynağını gizler veya kaynağının araştırılmasını, bulunmasını, mülkiyetinin devlete geçmesini, müsadere edilmesini veya böyle bir eşyaya el konulmasını engellerse veya tehlikeye düşürürse, beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı veya para cezasıyla cezalandırılır.*”⁴⁸⁴ Daha sonra 1992’de getirilen değişiklik ile kapsamındaki suçlar kara para aklanmasına taammüden iştirak veya bu alanda ciddi ihmale de cezalar getirilecek biçiminde genişletilmiştir. Ayrıca yasadışı kazançların, semerelerinin veya zilyetlerinin hem gizlenmesi hem de değiştirilmesi suç sayılmıştır.⁴⁸⁵

⁴⁸⁰ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.74.

⁴⁸¹ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.101.

⁴⁸² Süzer S. (1996). *a.g.m.*, s.94.

⁴⁸³ Sözüer A. (1995). Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçluluk ile İlgili Gelişmeler, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt:9, Sayı:1-3, s.269.

⁴⁸⁴ İçel K., Yenisey F. (1994). *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı, s.89.

⁴⁸⁵ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.70.

1993 tarihli “Ağır Suçlardan Elde Edilen Kazançların Tespitine İlişkin Kanun” ile uyuşturucu kaçakçılığı ve örgütlü suçların yanı sıra 1 yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlardan elde edilen kazançların aklanması suç sayılmıştır. Kanun, kredi kuruluşları, altın ticareti ve borsa aracılığı dâhil tüm finans kuruluşları, hayat sigortası satan şirketler, müzayedeciler, vergi danışmanları, kumarhaneler, başkalarına ait malvarlığını para karşılığı yöneten gerçek ve tüzel kişiler, mesleki vazifeleri sebebiyle yukarıda sayılan kuruluş ve kişiler adına para kabul eden tüm diğer tarafları kapsamaktadır.⁴⁸⁶ Ayrıca, delillerin ait oldukları takvim yılı sonundan itibaren 6 yıl süreyle fotokopi veya herhangi bir veri ortamında muhafaza edilmesi öngörülmüştür.⁴⁸⁷ Ancak zaman zaman söz konusu düzenlemeler ve getirilen yükümlülükler yetersiz kalabilmektedir.

3.2.3.4. Belçika

Önemli para aklama merkezlerinden biri olmasa da, diğer ülkelerin aklamayı önleyici mevzuatları yürürlüğe koymaları, Brüksel’in finansal bir merkez haline gelmesi gibi faktörler, bu konuda önlem alınmasını gerekli kılmıştır. Para aklama konusunda en çok kullanılan teknikler, mala yatırım, belgeli kredi, off-shore şirketleri ve döviz işlemleridir. Para aklamayı suç sayan, Ceza Kanunu’nda bu yönde değişiklik yapan ve müsadereye ilişkin hükümleri içeren 17 Haziran 1990 tarihli Kanun 25 Ağustos 1990’da yürürlüğe girmiştir. Bu alandaki diğer düzenlemeler, 10 Haziran 1991 tarihli AT Direktifi, Bankacılık ve Finans Komisyonu (CBF) tarafından çıkarılan 17 Temmuz 1991 tarihli Genelge, CIF (Caisse d’intervention des sociétés de bourse) tarafından aracı kurumlar için çıkarılan 16 Eylül 1991 tarihli Sirküler’dir.⁴⁸⁸ Genelge’ye göre, bankalar, tasarruf bankaları, kamu kredi kurumları, müşterilerinin kimliklerini tespit etmek, kayıt tutmak ve kara paranın aklanmasını önlemek ve tespit etmek amacıyla iç prosedür geliştirmek zorundadırlar.

⁴⁸⁶ Lewis A. (2000). *Avrupa Birliği Ülkelerinde ve İngiltere’de Müsadere ve El koyma*, İngiltere’de Kara Para Aklamayla Mücadele Semineri-1, 22-24 Kasım 1999, Ankara, MASAK Yayın No:2, 2000, s.27.

⁴⁸⁷ AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. (1997). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Kara Para Aklanmasıyla Mücadele Amaçlı Önlemlerin Mevcut Durumu*, s.35.

⁴⁸⁸ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s., 96.

11 Ocak 1993 tarihli Kanun ile terörizm, örgütlü suç, yasadışı uyuşturucu ticareti, mal ve silah kaçakçılığı, kaçak işçi ticareti veya benzeri insan ticaretinden elde edilen kazançlar, kapsam dâhiline alınarak kara paranın aklanmasında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Kanun da mali kurumların alması gereken tedbirler sıralanmıştır. Bunlar, uzun süreli iş ilişkisine girilen müşterilerin veya 10.000 ECU üzerinde işlem yapmak isteyen müşterilerin kimliklerinin tespit edilmesi, aklamadan şüphelenildiği durumlarda 10.000 ECU'nun altındaki işlemler içinde kimlik tespitinin yapılması, tüm kayıtların 5 yıl süreyle saklanmasıdır. Ayrıca, Mali Bilgileri İşleme Ünitesi'ne bilgi aktaracak bir sistemin kurulması, böylece para aklamayla mücadelede mali kurumların işbirliği yapmaları öngörülmüştür.⁴⁸⁹

3.2.3.5. Avustralya

Avustralya uyuşturucu üretilen, bunlardan sağlanan kazançların ise kendi bankalarında akladığı bir ülkedir. Avustralya İşlem Bildirimi ve Analiz Merkezi (australian transaction reports and analysis center-Austrac), ülkeye özellikle Avrupa'dan giren paraları izlemektedir. Avustralya da para aklamayı önlemeye yönelik geniş bir mevzuat vardır.⁴⁹⁰ 1987 Suçtan Elde Edilen Kazançlar Kanunu ile ceza gerektiren suçlardan sağlanan mallar veya bu suçlarda kullanılan malların zapt ve müsadere edilmesi sağlanmıştır.⁴⁹¹ Kanun da kara paranın aklanması suçu tanımlanmış, para akışını izlemek için mali kurumlara bazı dokümanları yedi yıl saklama zorunluluğu getirilmiştir.⁴⁹² Milli Ceza İşleri Kurumu, Avustralya Federal Polis Teşkilatı ve Avustralya Vergi Ofisi bu alanda görev yapan birimlerdir. Federal düzeydeki diğer birimler ise, Adalet Bakanlığı, Hazine, Merkez Bankası, Kamu Davaları Direktörlüğü, Gümrük Ofisi, Dışişleri Bakanlığı, Avustralya Kriminal İstihbarat Bürosu ve Avustralya Menkul Kıymetler Komisyonu'dur.⁴⁹³ Sistemin eksiklikleri, şüpheli olmaması durumunda seyahat çeki, parasal araçlar gibi nakit dışı işlemlerin bildirim sistemine tabi olmamasıdır.

⁴⁸⁹ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s. 97-99.

⁴⁹⁰ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.49-50.

⁴⁹¹ Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.95.

⁴⁹² MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.72.

⁴⁹³ A İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.51-52.

3.2.3.6. Avusturya

Avusturya'da organize suçluluk özellikle, uyuşturucu madde ticareti, uluslar arası çek ve kredi kartı dolandırıcılığı, motorlu taşıt hırsızlığı, bilgisayar programlarının taklidi ve imali, silah kaçakçılığı alanlarında yoğunlaşmıştır. Örgütlü suçların yarattığı ekonomik zarar ise GSMH'nin %1.5'i olarak tahmin edilmektedir.⁴⁹⁴ Avusturya'da bu alandaki mevzuat, Ceza Kanununda yapılan değişiklikler ve Bankacılık Kanunu'na dayanır. Kara paranın aklanması konusunda Ceza Kanununda yapılan değişiklikler ile 1 Ekim 1993'ten itibaren, 100.000 şilini geçmek kaydıyla tüm suçlar sonucunda elde edilen kazançların (başkasının işlediği suçtan doğmuş olsa bile) kaynağını gizlemek, meşruiyet kazandırmak için değiştirmek, özellikle resmi makamlara mal varlığının kaynağı, menşei, sahibi, mal varlığına ait haklar ve mal varlığı ile ilgili işlemler hakkında yanlış bilgi vermek kanunlarca suç sayılmıştır.⁴⁹⁵ Bu varlıkları veya parayı bilerek kabul etmek, muhafaza etmek, yöneltmek, işletmek, dönüştürmek, transfer etmek, yatırımda kullanmak da suçtur. Avusturya Bankalar Birliği, üyelerini hukuki gelişmelerden haberdar eder, bankalar da kendi bünyelerinde eğitim faaliyetleri düzenlerler.⁴⁹⁶

3.2.3.7. Danimarka

Danimarka'da kara para aklama ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. Ancak AB Direktiflerini 1 Temmuz 1993'te yürürlüğe koyarak uygulamaya başlamıştır. Ceza Yasası'nın 191 ve 284'üncü bölümlerinde başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere belli suçlardan elde edilen gelirleri kabul etmek/almak suçtur. Danimarka hukuku "mandater" bir yaklaşım izlemekte olup, bankalara veya finans kuruluşlarına ceza kanununda yer aldığı şekliyle kara para aklanması konusunda olabilecek tüm şüphelerini duyurma yükümlülüğü getirmektedir. Mevzuat sadece uyuşturucu kaçakçılığını ve belli başlı suçları değil, Ceza Kanunu'nda yer alan tüm cürümleri kapsamaktadır.⁴⁹⁷ Kanun, tüm finans sektörünü ve ticari bankalar, tasarruf bankaları, ipotek kredisi kuruluşları, kredi

⁴⁹⁴ Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.266.

⁴⁹⁵ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.74.

⁴⁹⁶ AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. (1997). *a.g.r.*, s.64.

⁴⁹⁷ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.53.

kartı müesseseleri, leasing ve factoring şirketleri, komisyoncu kuruluşlar, hayat sigortası satan şirketler, emekli sandıkları, döviz büroları ve kumarhaneleri iş kollarının tümünü kapsamaktadır.

3.2.3.8. Finlandiya

Finlandiya'da kara para mevzuatının üç ayağı vardır. İlki, Ceza Kanununda yapılan ve 1 Ocak 1994'te yürürlüğe giren bir değişiklik olup, bununla beraber, kara paranın aklanması cezai takibat gerektiren bir gizleme suçu olarak kabul edilmiştir. İkincisi, bankalar ve diğer kredi kuruluşları için bazı kurallar öngören Kredi Kuruluşları Kanunu olup, o da 1 Ocak 1995'te yürürlüğe girmiştir. Üçüncüsü, sigortacılık şirketleri için kara para aklama kuralları öngören Sigorta Aracıları Kanunu olup, 1 Ocak 1995'te yürürlüğe girmiştir. Bildirim yapılacak merci konusunda merkezi bir otorite mevcut değildir. Ancak bankalar Mali Denetim Otoritesi'ne, sigortacılık şirketleri Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı'na bildirimde bulunmak zorundadırlar. Bu kuruluşlar ise, polisin el koyması gerektiği durumlarda konuyu polisin kara para aklama birimine bildirmek yükümlüdürler.⁴⁹⁸ Bildirim yapılacak merci konusunda merkezi bir otorite ile aklama faaliyetlerini takiple görevlendirilmiş özel bir birimin olmaması, kalıcı bir iş ilişkisinin kurulan ve kara para aklama faaliyeti şüphesi bulunmaması hallerinde kimlik kontrolüne ihtiyaç duyulmaması sistemin sahip olduğu eksiklikler olup, işleyişini sekteye uğratmaktadır.

3.2.3.9. Fransa

Fransa uyuşturucu üreten veya uyuşturucunun önemli ölçülerde tüketildiği, uzun yıllar süren kambiyo kontrolleri ile önemli para aklama faaliyetlerinin de gerçekleştiği bir ülke olmamasına rağmen, Paris gibi önemli bir finans merkezinin varlığı aklama sürecine dâhil olma riski doğurmaktadır.⁴⁹⁹ 31 Aralık 1987 tarihli *Kamu Sağlığı Kanunu'nun* 627'inci ve 1987 tarihli *Gümrük Kanunu'nun* 415'inci maddesiyle para aklama Fransa 'da ceza gerektiren bir suç olarak kabul edilmiş, Bankacılık Komisyonu'nun Ocak 1989 tarihli kararıyla Basle İlkeler Bildirisi benimsenmiştir. 24 Ocak 1984 tarihli *Bankalar Kanunu'nun* 1989'da yapılan

⁴⁹⁸ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.53.

⁴⁹⁹ Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.93.

düzenlemelerle gerçek kişilerin beraberlerindeki 50.000 Fransız Frangı (FF) değerindeki veya üzerindeki nakit, menkul kıymet ve değerli eşyayı bildirmeleri zorunlu kılınmış, 150.000 FF üzerindeki işlemlerde yerleşiklerin nakit ödeme yapması yasaklanmıştır.⁵⁰⁰

Fransa, FATF tavsiyelerini benimsemekle kalmayıp, daha ileri adımları içeren düzenlemelere mevzuatında yer vermiştir. Ancak sistemin etkinliği büyük ölçüde TRACFIN Birimi'ne (Treatment of Information and Action Against Clandestine Financial Circuits) TRACFIN ve OCRGDF (9 Mayıs 1990 tarihli Kanun ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı ve çalışma alanına mali nitelikli tüm profesyonel ve örgütlü suçlar giren ve banka verilerine de giriş yapabilen merkezi bir ofis - Central Office for the prosecution of serious fraud)'ye bağlıdır. Kanun uygulayıcı otoriteler arasında sıkı bir işbirliği olmaması ve suçun sadece uyuşturucu kaçakçılığıyla sınırlı kalması sistemi sekteye uğratan eksikliklerdendir.⁵⁰¹

3.2.3.10. Hollanda

Hollanda önemli miktarda uyuşturucu üreten ve tüketen bir ülke, uyuşturucu ticaretinde kullanılan transit noktadır. Öyle ki, Hollanda'da uyuşturucu ticaretinde el değiştiren paranın 1.5-2 milyar dolar, tüm örgütlü suçlardan sağlanan kazançların ise 5.5 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir.⁵⁰² Hollanda, 9 Ekim 1991 tarihli kanunla ceza kanununa yeni maddeler eklenmiş ve her türlü suçtan kaynaklanan gelirlerin aklanmasını suç saymıştır. 1 Mart 1993'te yürürlüğe giren 10 Aralık 1992 tarihli Kanun ise, yasadışı kazançların müsaderesini öngörmüş, 1 Şubat 1994'ten itibaren de "Mali Hizmetlerde Yasadışı Para Hareketlerinin Duyurulması" ve "Mali Hizmetlerde Kimlik Tespiti" başlıklı kanunlar yürürlüğe konulmuştur.⁵⁰³

Kara paranın aklanmasına karşı kullanılan Genel Vergi Kanununun 68/a maddesine göre, "vergi kanunu gereğince, bir kişi tarafından yapılması gereken beyanın yapılmaması, belirlenen süre içerisinde yapılmaması, yanlış veya eksik yapılması, verginin eksik ödenmesi sonucuna yol açmaktaysa" bu kişi suçlu

⁵⁰⁰ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.56-57.

⁵⁰¹ Curran T. (2000). *AB Ülkelerinde Kara Parayla Mücadele, İngiltere'de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Semineri-1*, 22-24 Kasım 1999, Ankara, MASAK Yayın No:2, s.19.

⁵⁰² Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.265.

⁵⁰³ Lewis A. (2000). *a.g.k.*, s.28.

durumuna düşmektedir.⁵⁰⁴ Olağandışı İşlemler Bildirim Bürosu (Le Bureau de declaration des transactions inhabituelles-MOT), bildirimleri kabul ve analiz eden bir kuruluştur.⁵⁰⁵ Hollanda içindeki yolsuzluk karşıtı birimler, Mali Bilgi ve Soruşturma Servisi (FIOD) olarak adlandırılan on iki bağımsız yapıda örgütlenmiştir. FIOD'a bağlı birimler vergisel suçlar, ekonomik ve mali suçlar, kaçakçılık ve organize suçların diğer türleriyle mücadele etmek için yerel birimlerle ortak çalışmaktadır.⁵⁰⁶ Ancak yine de kimi zaman düzenlemeler yetersiz kalabilmektedir.

3.2.3.11. İngiltere

Kuzey Amerika ile karşılaştırıldığında çok küçük bir paya sahip olsa da, gerek uyuşturucu kullanımının sosyal bir sorun haline gelmesi ve dünyadaki en önemli finans merkezlerinden olan Londra'nın güvenilirliğinin korunması gibi noktalar göz önüne alındığında, İngiltere kara para aklamayla mücadeleye oldukça önem vermektedir. İngiliz yetkililerin bu alandaki en önemli sorunlarından birisi döviz büfeleri sayısının hızla artmasıdır. Bunların dışında nakit ihracı (özellikle İspanya ve Hollanda'ya), paravan şirketler ve profesyonel aklayıcılar bu alanda faaliyet göstermektedir.⁵⁰⁷

Temel kanun 1987'de İngiltere ve Galler için yürürlüğe giren, Uyuşturucu Ticareti Suçları Kanunu (drug trafficking offences act-DTOA) olup, bununla uyuşturucu suçu kazançlarının soruşturulması, tespiti, zaptı kolaylaştırılarak, suçlunun hüküm giydikten sonra müsaderesine imkan tanınmış, kazançların saklanmasına yardım etme amaçlı faaliyetlerde bulunmakta ceza (azami hapis cezası 14 yıl) kapsamına alınmıştır. Diğer bir kanun, 1989 tarihli Terörizmin Önlenmesi Kanunu (prevention terrorism act-POTA)'dur.⁵⁰⁸ DTOA'nın uygulanmasını kolaylaştırmak, aklama tekniklerini anlatmak için ilgili ticaret adamları ve kanun uygulayıcı yetkililerin katılımıyla oluşan ve Merkez Bankası'nın (Bank of England) başkanlığını yaptığı Kara Paranın Aklanmasına İlişkin Çalışma Grubu, bankalar, tasarruf kurumları, yatırım ve sigorta şirketleri

⁵⁰⁴ Ergül E. (2001). *a.g.k.*,s.150.

⁵⁰⁵ Ergül E. (1998) . *a.g.k.*,s.84.

⁵⁰⁶ Özdan V. (2002). KDV Kaçakçılığı, Yolsuzluk ve AB Tecrübesi, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:2002/118, s.62.

⁵⁰⁷ Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.93.

⁵⁰⁸ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.42-43.

için rehber hazırlamaktadır. Ayrıca, 1988 Viyana ve 1990 Strasburg Konvansiyonu ile 1991 tarihli AT Direktifi, İngiltere tarafından onaylanmıştır.⁵⁰⁹ İngiltere'deki sistem, son derece kapsamlıdır.

3.2.3.12. İsveç

İsveç'te uyuşturucudan elde edilen kazançların restoran ve lüks eşyalara yatırılması dışında, para aklama olaylarına rastlanmamıştır. Bunun sebebi örgütlü suç yerine çek veya sistematik suçlarla ilgilenilmesidir. Dolayısıyla para aklama politikaları, belli konularda yoğunlaşmadan kazanç yaratan suçlara odaklanmıştır. Otoriteler, sahtekârlık ve ilgili suçların kazançları ile suçların önlenmesine, uyuşturucudan sağlanan kazançların aklanmasından daha çok önem vermektedir. İsveç 1 Temmuz 1991'de Viyana Konvansiyonu'nu onaylamıştır. Ceza Kanununda yapılan değişikliklerle birlikte aklama suçu sadece uyuşturucu kaçakçılığını değil tüm suçları kapsayacak biçimde genişletilmiştir.⁵¹⁰ İsviçre Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni de onaylamıştır. Cezai kovuşturma olması durumunda bankacılık sırlarının açıklanması talep edilebilmekte, uluslar arası işbirliği alanında, yabancı mahkeme kararları ülkede yürürlüğe konulabilmektedir.⁵¹¹

Sistem, şüpheli işlemlerin finans kurumlarınca bildirilmesine izin verilip zorunlu kılınmaması, bankaların para aklamaya ilişkin tavsiyelere uyup uymadığını denetleyecek bir programın geliştirilmemesi, hayat sigortalarının denetlenmemesi, döviz büfeleriyle ilgili yasal düzenlemelerin bulunmaması, gümrüklerin aklamayla ilgili bir işlemi durdurma ve aklamayla ilgili suçları soruşturma yetkisinin bulunmaması gibi eksikliklere sahiptir.⁵¹² Bunlar da işleyişe zarar vermektedir.

3.2.3.13. İtalya

İtalya'da geçiş yolu olması itibariyle önemli ölçüde narkotik trafiği yaşanmakta, bunun büyük bir kısmı kara ve deniz yoluyla gerçekleşmektedir. Örgütlü suçlar genel olarak, Mafya denilen uyuşturucu ve silah kaçakçılığını

⁵⁰⁹ Lewis A. (2000). *a.g.k.*, s.28..

⁵¹⁰ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.103-104.

⁵¹¹ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.104.

⁵¹² İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.104.

kontrol eden ailelerce işlenmekte, yasadışı fonların önemli bir kısmı mali ve/veya ticari faaliyetlere aktarılmaktadır. İtalya Ceza Kanununun 648 ve 648 maddeleri ile kara parayı, paranın narkotik ve psikoaktif maddelerin üretimi ve yasadışı ticaretinden sağlanması veya paranın soygun, gasp, fidye istemek amacıyla adam kaçırmaya gibi olaylardan elde edilmesi şeklinde dört tür olarak tanımlanmıştır. Daha sonra kabul gören kanun tasarısı ile Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri yeniden düzenlenmiş, suçların kapsamı 5 yıldan fazla süreyle cezalandırılan suçları kapsayacak biçimde genişletilmiş, adli bir mahkumiyet kararının ardından suç araçlarının ya da suç gelirlerinin müsadere edilmesi öngörülmüştür.⁵¹³

Hazine, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer alan Örgütlü Suçlarla Mücadele Konseyi, Merkez Bankası, İtalyan Bankalar Birliği, İtalyan Döviz Birliği, Maliye Bakanlığı bünyesindeki Özel Döviz Birimi, İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Polis Teşkilatı ve Savunma Bakanlığı'na bağlı Carabinieri⁵¹⁴ aklamayla mücadele eden otoritelerdir. Görüldüğü üzere kara para ile mücadele eden birim sayısı fazladır bu nedenle, koordinasyon gereklidir. Ayrıca, İtalyan ekonomisinde çok büyük miktarda para kullanımı söz konusudur. Bu etkenler sistem açısından olumsuzluklar yaratmaktadır.

3.2.3.14. İsviçre

İsviçre, mali kurumlarının çeşitliliği, politik ve ekonomik istikrarı, gelişmiş teknolojisi, uluslararası mali bir merkez olması gibi özellikleri ile para aklayıcılar için cazip bir ülkedir. Bu konuda yapılan yasal düzenlemelerden ilki, 1 Ağustos 1990 tarihli İsviçre Ceza Kanununun 58'inci maddesidir. Bu maddeye göre bir suç işlemekte kullanılan veya kullanılma olasılığı olan şeylerin müsadere edilmesi düzenlerken, 59'uncu madde kişisel malvarlığının müsadere edilmesini düzenler.⁵¹⁵

Federal Bankacılık Komisyonu'nun direktifleri ile finans sektörüne ilişkin FATF tavsiyeleri İsviçre Bankacılık Sistemi'ne uygulanmıştır. Bunlar arasında müşteri ve fonların asıl sahiplerinin kimliğinin tespiti, olağandışı işlemlerin ekonomik geçmişinin ve aracının araştırılması, aklama şüphesi olduğunda işbirliğine son verilmesi, soruşturma yapan otoritelerle işbirliği, karşılıklı

⁵¹³ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.97.

⁵¹⁴ Bkz. İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.69.

⁵¹⁵ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.93.

yardımlaşma vb. konular yer almaktadır.⁵¹⁶ Komisyonun kimlik tespitine ilişkin direktiflerine uyum için, bankalar arası anlaşmada 1 Temmuz 1992’de değişikliğe gidilmiş ve kurallara uymayanlara 10 milyon İsviçre frangına kadar para cezası öngörülmüş, yeni müşterilerde ve 25.000 frangı aşan tüm işlemlerde kimlik tespitine ilişkin maddelere yer verilmiştir. Özel İsviçre Sigortalar Birliği’nce 23 Ağustos 1990’da kabul edilen düzenleme ile 24 Mart 1992’de İsviçre Federasyonu Avukat Konseyi’nce müşteri kimliği tespitine ilişkin yükümlülükleri içeren direktif bu konuda yapılan diğer çalışmalardır.⁵¹⁷ Etkinliğin sağlanabilmesi için, denetim otoriteleri, polis ve yargı arasında hızlı bir haberleşme sağlanmalı, uluslararası operasyon ve soruşturmaların koordinasyonundan sorumlu merkezi bir birim oluşturulmalı, mevcudun dışında polisin ve yargının görevini kolaylaştıracak yeni yasal düzenlemeler yapılmalı, aklamaların izlenebilmesi için gümrük suçları tesis edilmelidir.⁵¹⁸

3.2.3.15. İrlanda

İrlanda da kara paranın aklanmasıyla mücadele çalışmaları, 1994’te yürürlüğe giren Ceza Yargı Yasası ile başlar. Yasa, uyuşturucu ticareti ve diğer yasadışı faaliyetleri kapsamakta, kara paranın aklanmasının önlenmesine ve özellikle bazı yasadışı faaliyetlere ilişkin mevzuatın gerektiği gibi uygulanabilmesi için uluslararası işbirliği sağlanmasına ilişkin hükümler içermektedir. Kanun, bakanlık sirkülerleri ile yürürlüğe konmuştur.⁵¹⁹ Ayrıca İrlanda Merkez Bankası, herhangi bir mali kurumun, Kara paranın aklanmasının önlenmesi mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerle uygun hareket edip etmediğini kredi kurumları için yönlendirme rehberinde yer alan kurallar çerçevesinde incelemeye tabi tutulacağını bildirmiştir.⁵²⁰

3.2.3.16. İspanya

İspanya’da 25 Mayıs 1996’da yürürlüğe giren Yeni Ceza Yasası’nın 301 ve 302’inci bölümleri, kara parayı ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Yasa, önceden sadece uyuşturucu madde kazançlarını kapsayan aklama suçunu tüm

⁵¹⁶ Sözüer A. (1995). *a.g.m.*, s.94.

⁵¹⁷ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.86.

⁵¹⁸ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.87.

⁵¹⁹ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.56.

⁵²⁰ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.91.

ciddi suçları kapsayacak biçimde genişletmiştir. Ciddi suç kavramına ise, üç yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlar girmektedir. Vergi suçları da bu kapsam dâhilindedir.⁵²¹ İspanya hukukuna göre malların suçtan sorumlu tutulamayacak olan iyi niyetli üçüncü şahıslara ait olması durumu hariç, uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili suçlardan kazanılan malların ve sonradan tabi tutuldukları işlemlere bakılmaksızın bu suçlardan edinilen gelirlerin müsaderesi yapılır. Genel hükme göre ise; herhangi bir suçtan elde edilen mal varlıklarına yönelik olarak, ihtiyati tedbir kararı verilebilir.⁵²²

3.2.3.17. İzlanda

İzlanda Ceza Yasası'nın 264'üncü maddesi kara parayı ayrı bir suç olarak düzenlemiştir; Genel Ceza Yasası kapsamındaki tüm suçlardan elde edilen her türlü kazancın aklanması, kara para aklama suçu kapsamına alınmıştır. Uyuşturucu Maddeler Yasası ve Gümrük Yasası olmak üzere çeşitli yasalarda da kara para aklamayla ilgili hükümler yer alır. Vergi kaçakçılığı yoluyla sağlanan kazançlar da kara para kapsamına dâhil edilmiştir. Kara para aklama suçunda minimum ceza 2 yıla kadar hapistir. Ancak suç tekrarlanırsa ya da ciddi bir suç söz konusuysa 4 yıla kadar hapis cezası verilirken, uyuşturucu kazancı aklanmışsa ceza 10 yıl kadar arttırılabilir.⁵²³

3.2.3.18. Lüksemburg

Lüksemburg da, ilk olarak, 19 Şubat 1973 tarihli Uyuşturucu Bağımlılığını Önlemeye ve İlaç Satışlarına İlişkin Kanuna değişiklik getiren 7 Temmuz 1989 tarihli Kanun çerçevesinde uyuşturucuyla bağlantılı kara para suçları ağır cezaya tabi suçlar kapsamına alınmış, para cezaları getirilmiştir. 1992 yılında bu Kanunda yapılan değişiklikle, öngörülen cezalar arttırılarak 15 yıldan 20 yıla kadar hapis ve para cezasına çevrilmiştir. 5 Nisan 1993 tarihli mali sektöre ilişkin Kanun ile Kara Para Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Topluluk Yönetmeliği, milli hukuka uyarlanarak mali sektörde çalışanların kara para aklama faaliyetleri söz konusu olduğunda izleyecekleri yöntemler belirtilmiştir. 11 Ağustos 1998 tarihli yasayla kara para aklama suçunun kapsamı

⁵²¹ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.57.

⁵²² MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.92.

⁵²³ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.59.

genişletilmiştir. Teşekkül halinde işlenen suçlardan yani hem cürümlerden hem kabahatlerden elde edilen kazançları ve en az 4 yıl cezayı gerektiren suçları işleyerek kâr elde etme amacı güden suç örgütlerinin bu suçlardan sağladığı kazançlar kara para kapsamına alınmıştır.⁵²⁴

3.2.3.19. Portekiz

Portekiz’de kara para mevzuatı üç temel yasaya dayanır. İlki, 22 Ocak 1993 tarih ve 15/93 sayılı Kanun, uyuşturucu kaçakçılığını cezalandırılabilir bir suç, kara paranın aklanmasını da cezai takibat gerektiren bir faaliyet olarak nitelendirerek, uyuşturucu ticaretinden sağlanan kazançların gizlenmesini, transferini, dönüştürülmesini ve bu fillere yardım edilmesini suç haline getirmiştir. İkincisi, 15 Eylül 1993 tarih ve 313/93 sayılı Kanun, Topluluğun Kara Para Aklama Direktifini Portekiz milli hukukuna uyarlamıştır. Üçüncüsü, 2 Aralık 1995 tarih ve 325/95 sayılı Kanun olup kara para aklamanın kapsamı, mali kuruluşların faaliyet alanlarının dışına ve uyuşturucu kaçakçılığıyla bağlantılı olmayan suçlara genişletilerek; terörizm, silah kaçakçılığı, gasp, adam kaçırma, kadın ticareti, çocuk istismarı, insan kaçakçılığı, yolsuzluk ve ciddi ekonomik suçlar öncül suç kapsamına alınmış, bunlardan sağlanan kazançların aklanması da suç sayılmıştır.⁵²⁵

3.2.3.20. Norveç

Norveç, uyuşturucu üreticisi bir ülke olmamasına rağmen, uyuşturucu özellikle kokain ticaretinde transit nokta olarak kullanılmaktadır. Sokakta satılan uyuşturucunun fiyatının yüksekliği ülkeyi kârlı bir pazara dönüştürerek kara para için yasadışı kazanç yaratmaktadır. Ancak yine de Norveç önemli bir aklama merkezi değildir, bankalar mevcut aklamada kullanılan en önemli kuruluşlardır.⁵²⁶ Norveç Ceza Yasası, tüm suçlardan elde edilen kazançların kabul edilmesini, alınmasını veya bu kazançların saklanmasına yardım ve iştirak edilmesini suç saymıştır. Yardım ve iştirak kavramları kapsamına, söz konusu kazançların nakli, transferi, gizlenmesi, dönüştürülmesi, yatırım yapılması, mahiyetinin değiştirilmesi girer. Ayrıca, mahkemelerin içtihatlarıyla

⁵²⁴ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.60.

⁵²⁵ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.61.

⁵²⁶ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.47.

bilgi verme, yol gösterme, yardım etme gibi fiiller kara para kapsamında ele alınmaktadır. Aklama suçu için para ve 3 yıla kadar hapis cezası öngörülürken, ağır suçlarda bu ceza 6 yıla kadar arttırılabilmektedir. Özellikle uyuşturucudan kaynaklanan ağır aklama suçlarında ceza 21 yıla kadar çıkabilir. İhmalle işlenen suçlar için ise, en fazla 2 yıl hapis cezası öngörülmüştür.⁵²⁷

3.2.3.21. Yunanistan

Yunanistan'da her yıl borsa, kumarhaneler, bankalar ve emlak şirketleri aracılığıyla 15 trilyon drahmi (yaklaşık 42.8 milyar ABD doları) tutarında kara para aklanmakta, bu her yıl %185 oranında artmakta ve bu meblağın %60'ı uyuşturucu ticaretinden, diğer kısmı ise silah ve beyaz kadın ticareti, kaçakçılık, şans oyunları, haraç vb. eylemlerden elde edilmektedir. Kara para aklayan en önemli unsurlar Arnavut ve Rus mafyası olup özellikle Ruslar bu iş için eski SSCB ülkesi vatandaşlarını kullanmakta; Yunanistan'da hisse senedi ve tahvil piyasası ile bunlardan elde edilen gelirleri kontrol edilememekte ve vergiye tabi tutulamamaktadır. Bu sebeplerden dolayı Yunanistan Avrupa'nın kara para aklama merkezi konumundadır.⁵²⁸

Yunanistan, Viyana Konvansiyonununun gereklerine uyum sağlamak amacıyla 1992 ve 1996'da kara para aklama ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi organize suçlar konusunda düzenlemeler yaparak, 2331 sayılı Kanuna göre, bir cürüm sonucunda elde edilen kazançların, dönüştürülmesi, transfer edilmesi, alınması, kullanılması, sahip olunması suçtur. Bu bentte geçen cürüm kavramına; uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, soygun, şantaj, adam kaçırmaya, dolandırıcılık, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, yasadışı tarihi eser kaçakçılığı, organ ve beyaz kadın ticareti, kaçakçılık, kumar, tefecilik, yasadışı göçmenlik, nükleer madde kaçakçılığı, vergi kaçakçılığı gibi yirmi kadar öncül suç girmektedir. Ayrıca kara para aklama suçuyla ilgili olarak yalancı şahitlik yapma suçu, kara para aklama amacıyla teşekkül oluşturma suçuna ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Aklama suçu için 5–10 yıl hapis, ceza profesyonel olarak işleyenler için ve tekrar işleyenler için 10–20 yıl hapis, yardım suçları için 6 ay-5 yıl, teşekkül oluşturma, oluşturmaya teşebbüs etme için 2-5 yıl

⁵²⁷ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.61.

⁵²⁸ Güner S. (2003). *a.g.k.*, s.304.

hapis cezası öngörülmüştür.⁵²⁹ Ancak mafya, piyasalardaki kontrolsüzlük gibi unsurların varlığı önlemlerin etkinliğini azaltmaktadır.

3.2.3.22. Hong Kong

Kara paranın aklanması sorunu Hong Kong'da da önemli bir yer tutar. İlk olarak 1989'da Uyuşturucu Kaçakçılığı Yasası ile uyuşturucu kazançlarının aklanması suç olarak kabul edilmiştir. 1994'te Organize ve Ciddi Suçlar Yasası ile kovuşturulabilir tüm suçlar sonucunda elde edilen kazançların aklanması, kara para aklama suçuna dâhil edilmiştir. FATF'ın Hong Kong hakkında hazırladığı değerlendirme raporuna göre, burada kara para aklanmasında hapis cezası yoktur. Aklama suçları için öngörülen ceza sadece müsadere'dir.⁵³⁰ Müsadere emirleri, yasadışı yollardan sağlanmış gelir, fayda ya da bunlarda ortaya gelen artışları kapsar.⁵³¹ Ancak hapis cezasının olmaması sadece müsadereyle sınırlı kalınması sistemi sekteye uğratmaktadır denebilir.

3.2.3.23. Singapur

Kara para sorunu, Singapur'u da tehdit etmektedir. Singapur'da 1994'te yürürlüğe giren Uyuşturucu Kaçakçılığı Yasası'nın 41'inci bölümüyle uyuşturucu ticaretinden sağlanan kazançların aklanması kara para aklama suç olarak kabul edilmiştir.⁵³² 13 Eylül 1999'da yürürlüğe giren yasa değişikliğiyle tüm ciddi suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması suç sayılmıştır. Yasanın adı da Yolsuzluk, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Diğer Ciddi Suçlar şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre mahkeme, sanığın tüm malvarlığının, elde ettiği gelir ve diğer değerlerin, soruşturma başlatılmadan önceki 6 yılda yaptığı tüm harcamaların aksi ispatlanana kadar uyuşturucu kaçakçılığı gelirlerinden ibaret olduğunu varsayılabilir. Kara para aklamayla ilgili suçlar için 7 yıl hapis veya 100 bin Singapur doları (60 bin ABD doları) para cezası öngörülmüştür. Ayrıca müsadereyle ilgili hükümlere yer verilerek, uyuşturucu kaçakçılığından mahkûm olan kişiler bu fiilden sağladıkları gelirlere el konulacağı hükme

⁵²⁹ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.62-63.

⁵³⁰ Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.56.

⁵³¹ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.84.

⁵³² Koçağra I. S. vd, (2000). *a.g.k.*,s.62.

bağlanmışır. Ancak sistem kara para sorunu karşısında sadece uyuşturucu ticaretini kapsar bir nitelik taşınması nedeniyle yeterli olamamaktadır.

3.2.3.24. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'da, kara para sorunuyla mücadelede müsadere temelli hapis cezaları kullanılmaktadır. Yasalarda, ciddi bir suçla ilgili olan varlıkların, dönüştürülmesi, gizlenmesi, transfer edilmesi, mahiyetinin değiştirilmesi suç kabul edilerek, ciddi suç kavramına 5 yıl veya daha fazla hapis cezası gerektiren suçların girdiği belirtilmiştir. Aklama suçu için 7 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Suç gelirlerini bilerek alma, iktisap etme için 5 yıla kadar hapis cezası uygulanacağı belirtilmiştir.⁵³³ Müsadere, mahkûmiyet temelli olsa da, Suç Gelirleri Yasası, Kanunun amaçları için mahkûmiyet terimini bir kişinin suçluya dava açtığı ancak serbest bırakıldığı veya bir kişinin suçla bağlantılı durumla ilgili zimmetine para geçirip kaçma durumlarını da içine alacak şekilde genişleterek uygulanmasına imkân tanır. Mahkeme, belirli bir malvarlığının müsadere edilip edilemeyeceğinin değerlendirmesini yaparken o malvarlığının genel kullanım durumuna, ortaya çıkabilecek zorluklara, suçlunun ya da herhangi bir başka kişinin malvarlığı üzerindeki menfaat durumuna, bu suça verilen mahkûmiyetle yüklenen yaptırımlara, suçun büyüklüğüne ve de suçun ve suçlunun durumuyla ilgili diğer konulara dikkat eder.⁵³⁴

3.2.3.25. Japonya

Japonya uyuşturucu üreticisi veya ticarete kullanılan transit bir nokta değil, kullanımının fazla olduğu bir ülkedir. Ticaret ise, diğer yasadışı faaliyetleri de yürüten organize suç örgütlerince yapılmaktadır. Örgütlü suçluluğun geçmişi Japonya için çok eskilere dayanır.⁵³⁵ Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuatın temel ögesi, 1 Temmuz 1992'de yürürlüğe giren Özel Anti-Uyuşturucu Kanunu'na göre, uyuşturucu suçlarından elde edilen kazançların aklanması suç sayılmış, yasadışı yoldan elde edilen mal veya buna eş değer malın müsadere sine imkân tanıyan bir sistem geliştirilmiş, müsadere amacıyla

⁵³³ İzci A. (1994). *a.g.u.t.*, s.62.

⁵³⁴ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.109.

⁵³⁵ Ergül E. (1998). *a.g.k.*, s.80,

malların zapt edilmesine imkân tanınmış, mali kurumlara şüpheli işlemlerin bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Müsadereyle ilgili hükümlere göre, Japonya’da uyuşturucu suçlarından sağlanan kazançlar, yasadışı kazançlardan elde edilen mallar, yasadışı kazançların alımı veya gizlenmesi sonucunda sağlanan varlıklar müsadere edilmelidir. Eğer yasadışı uyuşturucu ticaretinden sağlanan kazançlar başka mallarla ayırt edilemeyecek şekilde karışmış ise mallar, suç konusu malın müsadere mümkün değilse buna eş değer mal müsadere edilebilir.⁵³⁶

3.2.3.26. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

KKTC’de kara para mevzuatı alanındaki en önemli uygulama, 8 Kasım 1999 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Yasasıdır.⁵³⁷ Bu yasaya göre bildirimle yükümlü kişi ve kurumlar 20.000 ABD dolarını aşan nakit işlemlerin, kimlerin nam ve hesabına yapıldığını gösteren listeleri, işlemlerin yapıldığı ayı izleyen ayın ilk haftasında Para, Kambiyo ve İnkişaf Sandığı İşleri Dairesine bildirirler. Gelen ve giden havalelerde ise sadece şüphelendikleri işlemleri bildirirler. Resmi yetkililer ve bildirimle yükümlü kişi ve kurumlar, kara para olduğundan şüphelendikleri kazançların tespiti halinde, işlemin tespit edildiği tarihten itibaren en geç üç iş günü içinde bu işlemleri daireye bildirmek zorundadırlar. Nakit para limiti üzerinde şüpheli işlem yaptığı tespit edilen ve/veya yapmaya teşebbüs eden ve/veya kara paraları yurt dışına çıkarmaya teşebbüs eden kişi veya kişiler bir suç işlemiş olurlar ve mahkûmiyetleri halinde 10 milyar TL’ye kadar para veya 10 yıla kadar hapis cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler. Bu gibi hallerde nakdi para limiti üzerindeki miktarlar resmi makamlarca müsadere edilir ve mahkeme kararına göre işleme tabi tutulurlar.

3.3. Türkiye’de Kara Para Sorunu ve Karşı Önlemler

Türkiye’de kara para sorunu da çok eskilerden beri devam eden bir sorundur. Bu sorunla mücadele için de çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır.

⁵³⁶ MASAK. (2000). *a.g.k.*, s.99.

⁵³⁷ Bkz. 55/1999 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Yasası.

3.3.1. Türkiye’de kara paranın geçmişi

Türkiye’nin uyuşturucu ticareti ve kara parayla olan tanışması, 1960’lardan sonra olmuştur. Avrupa’ya olan gurbetçi akımında bir kısmı Avrupalının isteklerine boyun eğerek istemediği işlerde çalışmaya razı olurken; küçük bir grup da yasa dışı yollara yönelmiştir. 1970’ler de ise, söz konusu kimseler, yurt içindeki uzantılarıyla sıkı bağlar kurmak yoluyla Avrupa’da kendilerine ortaklar bulmuş ve Türk Mafyası’nı oluşturmuştur. Mafyanın ikinci uğraşısı silah kaçakçılığı olurken, kaçak sigara ve içki ticareti de kara para oluşumunu hızlandırmıştır. Ayrıca bu alanda dışı döviz kazanımı ve kullanımı da yaygındır. Kara para ve kara paranın aklanmasında kullanılan ülke ise İsviçre’dir. Çünkü bu ülkeye getirilen dövizin kaynağı araştırılmıyordu.

1980’lere gelindiğinde, Türkiye’de yoğun döviz sıkıntısı korkusuyla hareket edilmiştir. Bu da, reel kesimde hayali ihracat aracılığıyla, finans kesiminde ise kayıtsız şartsız açılan döviz tevdiat hesapları (DTH) ve sırdaş hesaplarla kara para aklamanın gerçekleştirilmesine imkân tanımıştır. Özellikle hayali ihracat, yurtdışındaki kara paranın Türkiye’ye ihracat teşviklerinden yararlanarak geri dönmesinde önemli rol oynamamıştır. Sırdaş hesaplar ise, yurtiçindeki kara para açısından önem arz etmektedir. Çünkü 1986 ve 1987 yıllarında bankacılık sektöründeki toplam mevduatın sırasıyla %5 ve %5.7’si sırdaş hesaplardan oluşuyordu. Yüksek faizli DTH’ları ise, Türkiye ile başka bir kara para aklama merkezini kıyaslamak isteyen yabancılara yönelikti denilebilir. Tüm bu politikalar, ekonomide kayıt dışına çıkma sürecini başlatmış ve sonrasında da kayıtdışılık devam etmiştir.⁵³⁸

1990’larda ise, Sosyalist Blok’un yıkılmasıyla ortaya çıkan otorite boşluğu, mafya ve kara para akımlarını arttırmıştır. Dünyadaki genel eğilimle birlikte Türkiye, kara para konusunda ciddi dış baskılarla karşılaşmıştır ki, bunların en başında FATF geliyordu. Ancak o dönemde, Türkiye’deki yöneticiler bu konuya duyarsız davranarak hayali ihracat, sırdaş hesap ve DTH’nın yerine TL faizlerini yükselterek kuru baskılama yöntemini getirmişler, böylece “hot money-sıcak parayı” körüklemeye çalışmışlardır. Böylece kara para, sıcak paranın içine

⁵³⁸ Önder İ. (1997, Nisan). Türkiye Kapa para cenneti: Belki 50 Milyar Dolardan da Fazla, *Nokta Dergisi*, Yıl:15, Sayı:17, 20-26 Nisan, s.11.

karışmak suretiyle Türkiye'ye girmiştir. Bu şekilde sıcak para hayali ihracatın, döviz büfeleri sırdaş hesapların, bankalar ile borsa aracı kurumları da DTH'nın yerini almıştır.⁵³⁹

Türkiye'de aklanan kara paranın boyutları ise, kabul edilen "kara para" tanımıyla bağlantılıdır denilebilir. Örneğin bavul ticaretinden sağlanan parayı hiçbir kaydı olmadığı gerekçesiyle kara olarak nitelendirirsek bu konuda 5 milyar dolar civarında bir rakam çıkartılabilir. Eğer tüm kayıtdışı ekonomiyi yasadışı faaliyetler olarak kabul edersek GSMH'nın %25-30'luk bölümünü oluşturan 6-7 katrilyondan fazla bir rakama ulaşılır ki; bu da önemli bir büyüklüktür. Oysaki kara para organize suç örgütlerinin elde ettiği ve ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan fiillerden kazanılan gelirleri tanımlamaktadır. Organize suçlar ise, daha çok uyuşturucu ve silah ticaretiyle eşdeğer tutulmaktadır. Buna göre Türkiye topraklarından geçirilen uyuşturucu miktarı yılda 50 milyar dolar civarındadır. Geçişe aracılık eden yerli örgütlerin bu geçişten %5-7 pay aldıkları göz önüne alındığında, Türkiye'de kara paranın asgari tabanının yıllık üç milyar dolar civarında olduğu söylenebilir.⁵⁴⁰

3.3.2. Türkiye'de kara para mevzuatındaki durum

Uyuşturucuyla mücadelenin Türkiye'deki tarihi 1936'lara kadar uzanmaktadır. Bir Japon firması bu tarihte, İstanbul'da bir eroin fabrikası kurmuş, bu da doğal olarak kullanıcı sayısını arttırmıştır. Atatürk'ün başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla, bu maddenin satışı yasaklanarak, fabrika imha edilmiştir. Daha sonra, imalatı önlemek için Ceza Kanunu'nda bu suçla ilgili olarak idam cezası konulmuş, imalatta kullanılan asitanhidrit maddesinin de ithalatı yasaklanmıştır.

Kara parayla mücadele tarihi ise 25 Eylül 1991 Türkiye'nin FATF'a üye olmasıyla başlar. Böylece 40 Tavsiye'nin gereği gibi yerine getirebilmek için aklamayı suç haline getiren bir yasa çıkarılması çalışmalarına girişilmiştir. 1994'te hazırlanan yasa taslağı, 9 Ekim 1994'te TBMM'ne sunulmuş ancak, yasanın TBMM'ne sunulduğu yasama yılı içinde TBMM tarafından oyalanmayan yasa, yasama yılının sona ermesiyle kadük olmuştur. 2-4 Kasım 1994'te FATF

⁵³⁹ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.25-27.

⁵⁴⁰ Uyanık C. (1996, Aralık). *a.g.m.*, s.27.

Türkiye’de incelemelerde bulunarak 40 Tavsiye ile uyum konusunda gerekli düzenlemelerin yapılmadığı gerekçesiyle 19 Eylül 1996’da 21’inci Tavsiye kapsamında yaptırım uygulanmasına karar vermiştir.* Bu gelişmeler üzerine yasa tasarısı tekrar TBMM’ne sunulmuş, İçişleri ve Plan Bütçe Komisyonunda yapılan görüşmeler sırasında bazı değişikliklere uğramıştır. 13 Kasım 1996’da TBMM’nde görüşülen “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi ile 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanuna, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun” aynı gün kabul edilmiş ve 19 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanunun çıkarılmasından sonra FATF almış olduğu yaptırım kararını 12 Aralık 1996’da kaldırmış ve bu kanunla alınan yetkilere istinaden değişik yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır.⁵⁴¹ Yaptırımlar getirilmiş, cezalar öngörülmüş ve zaman içinde de revizyonu yapılmaktadır.

3.3.3. Türkiye’de Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Kamu ve Diğer Kurumlarının Üstlendiği Roller

Kara parayla mücadele konusunda Türkiye’deki kurum ve kuruluşlar kendi yetkileri doğrultusunda çalışmalar yapmaktadırlar. Bu kuruluşlardan bazılarının yaptığı çalışma ve düzenlemeler aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

3.3.3.1. Maliye bakanlığı

Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), Gelirler Genel Müdürlüğü, Teftiş Kurulu ve Hesap Uzmanları Kurulu, Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu birlikteliğiyle bu alanda çalışmalar yapmaktadır.

* Bu tavsiye, Türkiye’de bulunan mali kurumlar, şirketler ve kişilerle yapılacak işlemlerde ve iş ilişkilerinde özel bir dikkat gösterilmesini gerektirmektedir. Yapılan işlemlerin ekonomik veya öngörülebilir bir yasal amacı yoksa bu işlemlere dayanak teşkil eden belgeler ve bu işlemlerin amacı mümkün olduğunca incelenmeli, sonuçlar yazılı olarak tespit edilmeli ve müfettişlere, denetçilere ve yasa uygulayıcı birimlere yardımcı olmak amacıyla hazır bulundurulmalıdır. FATF Issues. (1996, Semtember). *FATF Issues A Statement About The Lack Of Anti-Money Laundering Law In Turkey*, 19 Semtember 1996, Paris, SG/COM/NEWS(96)85.

⁵⁴¹ FATF Welcomes. (1996, December). *FATF Welcomes Anti-Money Laundering Law In Turkey*, 12 December 1996, Paris, SG/COM/NEWS(96)116.

MASAK, 13 Kasım 1996 tarih ve 4208 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak üzere 17 Şubat 1997 tarihinde fiilen kurularak çalışmalarına başlamıştır. Şüpheli işlem usul ve esaslarını belirleme ve şüpheli işlem formlarını kabul edip değerlendirme, kimlik tespit usul ve esaslarını belirleme, yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini denetleme, ön incelemeler ile kanunların verdiği diğer görevleri yerine getiren MASAK Başkanlığı, aklama suçunun araştırılması, incelenmesi görev ve yetkisini Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Gelirler Kontrolörleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları aracılığıyla yerine getirir. Bu inceleme elemanları, özel kanunların kendilerine verdiği yetkiler yanında görevlendirme konusuna giren konularda 4208 Sayılı Kanunda yer alan bilgi ve belge isteme, araştırma ve inceleme yapma, uygulamayı takip etme ve denetleme, bu amaçla her türlü evrakı tetkik etme yetkilerine sahiptirler.⁵⁴²

3.3.3.2. Adalet bakanlığı

4208 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Adalet Banklığı, savcılardan yasanın uygulanmasında gerekli titizliği göstermelerini isteyen bir genelge yayımlamıştır. Adalet Bakanlığı bünyesindeki mahkemeler, kara paranın aklanması suçunun işlenip işlenmediği konusundaki talepleri karara bağlar ve suçlulara verilecek cezaları belirler. Sulh Ceza Hâkimliği, aklamaya yönelik ciddi emarelerin varlığı durumunda bankalar ve banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki kiralık kasalarda dâhil olmak üzere hak ve alacaklar üzerinde diğer tedbirlerin zaptına, bunların bir tevdi mahalline yatırılmasına, hak ve alacaklar üzerinde diğer tedbirlerin konulmasına karar verir. Cumhuriyet Savcıları, aklama suçuyla ilgili kovuşturma yürütürler, dava açarlar, gecikmesinde sakınca görülen hallerde hak ve alacakların dondurulmasına karar verirler. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, 4208 Sayılı Kanunun 10'uncu maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde kontrollü teslimata karar verir. Ankara Sulh Ceza Mahkemesi, yabancı ülkelerin, 4208

⁵⁴² Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.252.

Sayı Kanununun 7'inci maddesine uygun müsadere talepleri ve kara paranın kontrollü teslimatı hakkında karar verir.⁵⁴³

3.3.3.3. Sermaye piyasası kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu, kamuoyunu aydınlatma ilkesi doğrultusunda sermaye piyasasının güven, açıklık, kararlılık içinde çalışmasını düzenler, denetler; taşınır değerlerin halka sunumunu ve mülkiyetin tabana yayılmasını sağlar; yeni sermaye piyasası kurumlarına ilişkin kuruluş, faaliyet ve sona erme ilkelerini belirler ve bunları denetler ve inceleme elemanlarının taleplerini yerine getirir.

3.3.3.4. Emniyet genel müdürlüğü, jandarma genel komutanlığı ve sahil güvenlik komutanlığı

Türkiye’de emniyet ve jandarma, yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı olarak yasadışı biçimde elde edilen para ve değerlerin takip, kontrol ve ele geçirilmesi sonucunda bunların idari ve adli soruşturmasının yapılması için durumu resmi makamlara intikal ettirirler, aklama faaliyetlerini denetleyen diğer birimlere kolluk kuvveti vererek bu birimlerin güvenliğini sağlarlar. Bu alanda, özellikle kaçakçılık ve organize suçlarla mücadelede önemli konuma sahip olan birimlerin başında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı ile İnterpol Daire Başkanlığı gelmektedir. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının çalışma usul ve esaslarını belirleyen yönetmeliğin 7 Temmuz 1995 tarihinde yürürlüğe girdikten sonra, Nisan 1998’de bu daireye bağlı Mali Şube Müdürlüğü bünyesinde kara paranın aklanması suçları ile ilgili olarak “Kara Para Aklanması Masası” oluşturulmuştur. Uluslararası Kaçakçılık ve Suçlarla ilgili olarak faaliyet göstermek üzere kurulan İnterpol Daire Başkanlığının çalışma usul ve esaslarını belirleyen yönetmelik ise Nisan 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁵⁴⁴

4208 Sayılı Kanununun 4’üncü maddesine göre oluşturulan ve Maliye Bakanlığı Müsteşarı’nın başkanlığında belli dönemlerde toplanan “Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu”na Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire

⁵⁴³ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.253.

⁵⁴⁴ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.254.

Başkanı'nın da bizzat katılması öngörülmüştür. Polisin kara parayla mücadelede görevleri; koordinasyon kurulu üyesi olarak görev almak, kara paraya kaynaklık eden suç soruşturma dosyaları ile yabancı ülke polis birimlerinden gelen kara para ihbar ve bilgilerini MASAK başkanlığına göndermek, MASAK'ndan istenen kara para taleplerini polisiye yetkiler çerçevesinde yerine getirmektir.⁵⁴⁵

3.3.3.5. Merkez bankası

Asli görevleri para politikasının yürütülmesi, fiyat istikrarının korunması ve para basımı olan merkez bankaları, pek çok ülkede mali sistemin denetim yetkisine de sahip bulunmaktadır. Bu bağlamda, denetim fonksiyonu gereği kara paranın aklanmasının önlenmesinde de etkin rol almaktadırlar. Türkiye'de yapılan yasal düzenlemeye bakıldığında, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) kara para aklanmasının önlenmesine ilişkin 4208 sayılı Kanunun hazırlık çalışmalarında aktif bir rol almak ve bir banka olarak mevzuata tabi olmakla beraber, kara parayla mücadelede özel bir göreve sahip değildir. 4208 sayılı kanuna göre TCMB'na, "gerektiğinde, en az genel müdür düzeyinde bir temsilci üye sıfatıyla katılmak üzere davet olunur" denilmek suretiyle kara para aklama faaliyetlerini ortaya çıkarmak, önlemek ve cezalandırmak amacıyla kurulan organizasyonlar dışında bırakılarak, önemli bir görev yüklenilmemektedir.⁵⁴⁶

3.3.3.6. Kültür, sağlık ve dışişleri bakanlıkları

Kültür Bakanlığı, devlet malı niteliğindeki taşınır ve taşınmaz malların kanunsuz kullanımını yapanlar veya bunlara her çeşit inşaa ve fiziki müdahalede bulunanların tespiti halinde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümlerince, yetkili mercilere bildirmek suretiyle kara para aklanması suçunun ortaya çıkarılmasına yardımcı olma görevi üstlenmiştir. Sağlık Bakanlığı ise, Organ ve Doku Alınması ve Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun gereği bir bedel ve çıkar karşılığı organ ve doku alınması ve satılmasından sağlanan para ve her türlü değer, kara para olduğundan bu fiilleri işleyenlerin yetkili kurum ve kuruluşlara bildirilmesi yoluyla aklama suçunun ortaya çıkarılmasına destek olur.

⁵⁴⁵ Şahin A. , Gökçeğöz F. (2001,Ocak). Kara Para Suçu ile Mücadele ve Yasalarda Kara Para, *Polis Dergisi*, Yıl:7, Sayı:26, s.349.

⁵⁴⁶ Yeşiladali D. (2000). Kara Paranın Aklanması ile Mücadelede T.C. Merkez Bankası'nın Rolü, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:32, s.20.

Dışişleri Bakanlığı, aklama suçuyla ilgili uluslararası anlaşmaların imzalanmasında sekretarya hizmetlerinin yürütülmesi şeklinde bir görev ifa eder.⁵⁴⁷

3.3.3.7. Gümrük ve hazine müsteşarlıkları

Gümrük Müsteşarlığı, yurda giriş ve çıkışlarda, ihracat ve ithalat yapılan bildirimlerle ilgili olarak gerekli bildirimleri yetkili mercilere iletirken; yaptığı incelemeler sonucunda şüphe edilen faaliyetlerle ilgili olarak MASAK'a bilgi verir. Hazine Müsteşarlığı ise, aklama suçunun işlenebileceği kurum ve kuruluşlardan Sermaye Piyasası Kurulu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ve bankalar ile ilgili olarak gerekli düzenleme ve denetlemeleri yapar. Ayrıca kara para aklama suçunun incelenmesi için inceleme elemanı taleplerini yerine getirir.⁵⁴⁸

3.3.3.8. Noterler, milli piyango idaresi, tapu sicil müdürlükleri ve Türkiye Jokey kulübü

Noterler, Milli Piyango İdaresi, Tapu Sicil Müdürlükleri ve Türkiye Jokey Kulübü, 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik uyarınca “şüpheli bildirmekle yükümlü olan” kuruluşlardandır. 4358 Sayılı Kanun, Noterlik işlemlerinde, İcra İflas Kanunu uyarınca yapılacak takip işlemlerinde, Tapu İşlemlerinde, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca yapılacak işlemlerde, posta çeki hesabının açtırılmasında, pasaport alımlarında, Maliye Bakanlığınca belirlenecek diğer işlemlerde vergi kimlik numarası kullanılmasını öngörmüştür. Temmuz 1998’de kabul edilen vergi reformu yasasıyla kayıt dışı ekonomiyi önleyecek yasal düzenlemeler getirilmiştir. Diğer taraftan, İMKB bünyesindeki, Piyasa Müdürlükleri, Gözetim Müdürlüğü, Kotasyon Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığıyla 4208 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle bu kanun yönünden de gerekli denetimler yapılmaktadır.⁵⁴⁹

⁵⁴⁷ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.261.

⁵⁴⁸ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.261.

⁵⁴⁹ Mavral Ü. (2001). *a.g.k.*, s.262.

3.3.4. Yolsuzluk ve rüşvetle Türkiye'deki mücadele

Türkiye'de yolsuzlukla mücadele kapsamında gerek kamusal olarak gerekse sivil toplum örgütleri ve mesleki kuruluşlar tarafından yürütülen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Yolsuzlukla mücadele konusunda ulusal düzeyde yaşanan gelişmelerden bazıları kronolojik sırayla şöyledir:

-19 Nisan 1990 – 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu yürürlüğe girdi.

-1 Şubat 2000 - OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi 4518 sayılı Kanunla onaylandı.

-24 Mart 2001 – İçeriğinde yolsuzlukla mücadeleyle ilgili öncelikli hedeflerinde yer aldığı Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar kabul edildi.

-16 Mayıs 2001 - Etkin Yönetim ve Yolsuzlukla Mücadele Yönlendirme Komitesi ve bu Komiteye yardımcı olmak üzere bir çalışma grubu oluşturuldu.

-12 Ocak 2002 - Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edildi.

-16 Kasım 2002 - Yolsuzlukla mücadeleye ilişkin hususların da yer aldığı 58. T.C. Hükümeti Acil Eylem Planı açıklandı.

-2 Ocak 2003 - Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 4782 sayılı Kanun kabul edildi.

-17 Nisan 2003 - Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Avrupa Konseyi Sözleşmesi 4852 sayılı Kanunla onaylandı.

-10 Aralık 2003 - Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Türkiye tarafından imzalandı.

-14 Ocak 2004 - Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Avrupa Konseyi Sözleşmesi 5065 sayılı Kanunla onaylandı.⁵⁵⁰

⁵⁵⁰ Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadele. (2005). www.masak.gov.tr/tr/yolsuzlukulusal.htm#A#A (01.05.2005–22:35)

Bu alandaki başlıca belgeler ise, “Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı - Bakanlar Kurulu Prensip Kararı” ile “Çalışma Raporu”dur. Bu alanda uygulanan kanun ve yönetmelikler ise, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu⁵⁵¹, Türk Ceza Kanununun İlgili Hükümleri⁵⁵², 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 3628 sayılı Kanuna İlişkin Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliktir.⁵⁵³

3.3.5. Organize suç örgütleriyle Türkiye’deki mücadele

Türkiye’de organize suçların boyutlarında ve türlerinde artışlar vardır. Uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığında, otomobil, tekel maddeleri, organ ve doku, kültür ve tabiat varlıkları, insan, silah, nükleer ve radyoaktif madde, yılan zehri kaçakçılığı, kaçak işçi çalıştırılması, para, evrak, marka sahteciliği, banka dolandırıcılığı, çek, kredi kartı dolandırıcılığı, yatırım dolandırıcılığı, bilişim suçları, tefecilik, kara para aklama ve rüşvete kadar pek çok suç örgütlü olarak işlenmektedir.⁵⁵⁴ Ülkemizde organize suçluluğun nedenleri, etkileri ve yapısal unsurları hakkında yeterli veri yoktur. Ancak gerek ciddi bir tehdit oluşturması gerekse taraf olunan uluslararası sözleşmelerin de gereği olarak bazı düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Bunların bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1-Organize suçlar ilk kez 1926 Türk Ceza Kanunu’nun 2’inci kitabının “Amme Nizamı Aleyhine İşlenen Cürümler” başlıklı 5’inci babının “Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Meydana Getirenler” başlıklı 2’inci faslında, genel hükümler niteliğindeki 313 ve 314’üncü maddelerinde düzenlenmiştir.⁵⁵⁵

2-01.08.1999 tarih ve 23773 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 30.07.1999 tarih ve 4422 sayılı “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”nda yeni bir suç örgütü kavramı oluşturularak yeni suç tanımlarına yer

⁵⁵¹ Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadele. (2005). a.g.i.s.

⁵⁵² Bkz. Türk Ceza Kanunu

⁵⁵³ Bkz. Resmi Gazete (13 Nisan 2005 Çarşamba). Sayı: 25785

⁵⁵⁴ Akıncı F. S. (2002). a.g.r., s.18.

⁵⁵⁵ Özek Ç. (1991). Terör ve Terörle Mücadele Kanunu, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:65, Sayı:4-5-6, s.195.

verilmiş, suçun gerçekleşmesi bakımından failerin özel kastla hareket etmelerinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.⁵⁵⁶

3- İnsan kaçakçılığı kapsamında çocuk ve bebeklerin çalıştırılması konusunda ise, yaş ölçütüne göre sınırlamalar getirilmiştir.⁵⁵⁷ Diğer kanunlardaki düzenlemeler, İş Kanunu Madde 71, 72, 73, 85, 87'deki düzenlemeler⁵⁵⁸, İlköğretim ve Eğitim Kanunu Madde 59'daki düzenlemeler⁵⁵⁹, Umumi Hıfzısıhha Kanunu Madde 173, 174, 176'daki düzenlemeler⁵⁶⁰, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu Madde 12'deki düzenleme⁵⁶¹, Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu Madde 10'daki düzenleme⁵⁶², Sendikalar Kanunu Madde 20'deki düzenleme⁵⁶³ şeklinde sıralanabilir.

Bunların dışında gerek adalet hizmetlerinde ve gerekse diğer alanlarda yapılması gereken bazı düzenlemelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar ise şunlardır: ⁵⁶⁴

—Yargı mekanizmasının etkin ve verimli çalışmasını sağlayacak hakim, savcı ve yardımcı hizmetlerdeki kadro açığının giderilmesi ve alt yapısının modernize edilmesi, yargı bağımsızlığının sağlanması,

—Disiplinli bir yaklaşım içerecek bir eylem planı hazırlanarak ilgili kurumlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, özel olarak seçilmiş kolluk görevlilerinin adli polis sıfatıyla soruşturmanın yürütülmesinde savcılar ve hakimlerle birlikte çalışması yanında onların koruma görevlerini de üstlenmesi; kolluk ile ceza adaleti sistemindeki hakim ve savcılar arasında yakın işbirliği ve anlayışı oluşturmak için yerel/ulusal düzeyde seminer, sempozyum ile değerlendirme toplantıları düzenlenmesi, metropol adliyelerden başlayarak dava işlemlerinin kollukla entegre olarak elektronik ortamda yürütülmesinin sağlanması,

⁵⁵⁶ Özgenç İ. (2002). *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.290.

⁵⁵⁷ Bkz. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 50 ve Madde 42.

⁵⁵⁸ Bkz.4857 Sayılı İş Kanunu: www.calisma.gov.tr/mevzuat/4857_is_kanunu.htm (20.05.2005–18:18).

⁵⁵⁹ Bkz. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu; <http://www.hukuki.net/kanun/222.14.text.asp>(23.05.2005-18:39)

⁵⁶⁰ Bkz. 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu; <http://www.hukuki.net/kanun/1593.13.text.asp>(23.05.2005–1839)

⁵⁶¹ Bkz. 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu; <http://www.hukuki.net/kanun/255922.13.text.asp> (23.05.2005–18:39)

⁵⁶² Bkz. 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu; http://www.calisma.gov.tr/calisan_cocuklar/mesleki_egitim.htm (23.05.2005–18:39)

⁵⁶³ Bkz. 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu; http://www.calisma.gov.tr/mevzuat/2821_sendikalar_kanunu.htm (23.05.2005–18:39)

⁵⁶⁴ Denizkurdu H. (1998, Kasım). Mafyaya Karşı Bağımsız, Etkin Yargı, *Ekonomik Forum Dergisi*, Yıl:5, Sayı:11, TOBB Yayınları, s.10.

—Metropol adliyeleri Cumhuriyet Savcılıklarında ekonomik suçlarla mücadele ihtisas sahibi savcıların yer alacağı bir birim kurulması,

—Organize suç örgütü üyelerinin arz ettiği tehlikeli durumuna uyarlı özel rejim uygulamasına yer verecek cezaevleri inşa edilinceye dek, mevcut cezaevlerinde gerekli düzenlemelerin yapılması,

—Organize suçlulukla mücadelede; suç örgütünü ve onun yasal işletmecilikle bağlantı ve bütünleşmesini bertaraf etmek, anahtar kişileri ekonomik yapıdan adli olarak soyutlamak amacıyla Cumhuriyet Savcılarına uygun vasıtaları sağlayacak gerekli kanun tasarılarının ivedilikle yasallaştırılması,

—Topyekûn mücadele için siyasi kararlılık gösterilmesi ve medya duyarlılığı ve gücünün daha da etkinleştirilmesi için yeni yöntemler geliştirilmesi,

—Uluslararası işbirliğinin etkinleştirilmesi, gerekir.

Alınması gereken önlemler daha da arttırılabilir. Çünkü gelişen teknoloji suç örgütlerinin faaliyet alanlarını çeşitlendirip, daha kolay imkanlar sunmaktadır.

3.3.6. Dünyada ve Türkiye’de Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Kronolojisi⁵⁶⁵

Dünyada ve Türkiye’de kara paranın aklanmasıyla mücadele edebilmek için yapılan çalışmalar yukarıda da ayrıntılı olarak açıklandığı üzere oldukça fazladır. Ülkeler gerek kendi ulusal sistemleri içinde değişiklikler yaparak gerekse uluslararası girişim ve hareketlere katılarak kara paranın aklanması sorunuyla mücadeledeki çalışmalarını farklı şekillerde sürdürmektedirler. Buradan hareketle yapılan çalışmaları kronolojik sıralamaya tabi tutarak daha kolay incelemek mümkündür. Bu çerçevede, yıllar itibariyle yapılan çalışmaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

⁵⁶⁵ Kara Para Aklamayla Mücadele Kronolojisi. (2005). <http://www.masak.gov.tr/tr/kronoloji.htm> (19.03.2005-12:28)

Tablo-8: Dünyada ve Türkiye’de Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadele Kronolojisi

27 Haziran 1980	<p>AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN “SUÇ KAYNAKLI PARANIN SAKLANMASI VE TRANSFERLERİNE İLİŞKİN TEDBİRLER HAKKINDAKİ R (80) 10 SAYILI TAVSİYE KARARI” KABUL EDİLDİ</p> <p>Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesinin 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul edilen bu karar ile üye ülkelerin bankacılık sistemlerinin almaları gereken tedbirler sıralanarak bankaların kara paranın aklanmasında kullanılmasını önlemek için gerekli düzenlemelerin yapılması tavsiye edilmiş ve bankacılık sisteminin kara paranın aklanmasında önleyici bir rol oynayabileceği üzerinde durulmuştur. Kara paranın aklanmasının önlenmesi konusunda yapılan ilk uluslararası girişimdir.</p>
12 Aralık 1988	<p>BASLE KOMİTESİ İLKELER BİLDİRİSİ YAYIMLANDI</p> <p>Bankacılık Düzenlemeleri ve Gözetim Uygulamaları (BASLE) Komitesi İlkeler Bildirisi mali kurumlar aracılığıyla kara paranın aklanmasının önlenmesi için; yasadışı eylemlerden elde edilen gelirin aklanması ve gizlenmesi konusunda kimlik tespitini, caydırıcı önlemlerin alınmasını ve yine işbirliği açısından birtakım düzenlemeleri öngörmektedir.</p>
19 Aralık 1988	<p>UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELER KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BM SÖZLEŞMESİ (VİYANA KONVANSİYONU) ÜYE DEVLETLER TARAFINDAN İMZALANDI</p> <p>19 Aralık 1988 tarihinde imzalanan bu sözleşmeyle, sadece uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetler sonucu elde edilen gelirin aklanması suç kabul edilmiş ve bu işlemlerin cezai müeyyidelere bağlanması öngörülmüştür.</p>
1989	<p>UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELER KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BM SÖZLEŞMESİ (VİYANA KONVANSİYONU) TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI</p> <p>Kara paranın öncül suçunun uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığı ile sınırlı tutulduğu sözleşmeyi Türkiye 1989 yılında imzalamıştır.</p>
1989	<p>MALİ EYLEM GÖREV GRUBU (FATF) KURULDU</p> <p>1989 yılında Paris’te yapılan G-7 Zirvesinde kurulmuştur. 29 ülke ve 2 uluslararası örgütten oluşmaktadır. FATF’ın amacı, kara para aklanmasıyla mücadele ile ilgili politikaların geliştirilmesi ve özendirilmesidir. Söz konusu politikalar, bu tür gelirlerin gelecekteki suç faaliyetleri için kullanılmasını ve meşru ekonomik faaliyetleri etkilemesini önlemeyi amaçlamaktadır. Nisan 1990’da FATF tarafından bu amaçların gerçekleştirilmesi için 40 Tavsiye Kararı yayımlanmış ve bu kararlar 1996 ve 2003 yıllarında kara paranın aklanmasına ilişkin son eğilimler göz önünde tutularak revize edilmiş ve yeniden yayımlanmıştır.</p>

<p>8 Kasım 1990</p>	<p>SUÇ KAYNAKLI GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ZAPTEDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (STRASBURG KONVANSİYONU) İMZALANDI</p> <p>Strasburg Konvansiyonu 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmıştır. Bu sözleşme kara paranın öncül suçunu sadece uyuşturucu madde ile sınırlamayıp her türlü suçtan elde edilen geliri kara para saymaktadır. Dolayısıyla Strasburg Konvansiyonu ile kara para için Viyana Sözleşmesinde öngörülen öncül suç kapsamı genişletilmiştir.</p>
<p>1990</p>	<p>FOPAC GRUBU KURULDU</p> <p>İnterpol'ün Genel Sekreterliği bünyesinde yer alan FOPAC Grubu, kara paranın aklanmasıyla ilgili uzmanlaşmış ulusal ve uluslararası örgütlerle bağlantının ve ülkeler arasında işbirliği bilincinin sağlanması amacıyla uluslararası hukuk konferanslarının koordine edilmesi gibi konularla uğraşmaktadır. Grubun kökeni 1983'e dayanmakla birlikte 1990 yılında bağımsız bir grup haline gelmiştir. Adını "<i>Suçtan Elde Edilen Gelirler</i>" sözcüklerinin Fransızcalarının baş harflerinden almaktadır.</p>
<p>10 Haziran 1991</p>	<p>AVRUPA BİRLİĞİ 91/308/EEC SAYILI "MALİ SİSTEMİN KARAPARANIN AKLANMASI AMACIYLA KULLANILMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA KONSEY DİREKTİFİ" YAYIMLANDI</p> <p>Avrupa Birliği üyesi ülkeleri için bağlayıcı olan Avrupa Birliği Konsey Direktifi kara paranın aklanması fiilinin öncül suçu olarak uyuşturucu suçlarını kapsama almış; ayrıca kara paranın aklanmasının suç sayılması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılması, ülkelerarası işbirliği, "müşterini tanı" ilkesi, kredi ve finans kuruluşlarının şüpheli işlem bildirimine özel önem göstermeleri gibi konularda çeşitli düzenlemeler öngörmüştür.</p>
<p>24-25 Eylül 1991</p>	<p>TÜRKİYE FATF'A ÜYE OLDU</p>
<p>1992</p>	<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SUÇUN ÖNLENMESİ VE CEZA ADALETİ KOMİSYONU (SOCAK) KURULDU</p> <p>Komisyon 40 üye ülkeden oluşmaktadır. Amacı Birleşmiş Milletlere üye olan ülkelere suçun önlenmesi ve ceza adaleti konusunda rehberlik etmektir. 23 Kasım 1994 tarihinde Napoli'de yapılan Dünya Bakanlar Konferansında " Sınırşan Örgütsel Suça Karşı Napoli Siyasi Bildirisi ve Küresel Eylem Planı" kabul edilmiş ve Sınırşan Örgütsel Suçlarla Mücadele Hakkında Uluslararası Sözleşme'nin (SASMUS) yapılması kararlaştırılmıştır. Küresel Eylem Planında, BM Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu'nun (SOCAK) bu sözleşme ile ilgili hazırlıklara destek olması benimsenmiştir.</p>

1993	<p>ULUSLARARASI ŞEFFAFLIK HAREKETİ (TI-TRANSPARENCY INTERNATIONAL)</p> <p>1993 yılında kurulan “Uluslararası Şeffaflık Hareketi” (TI) çalışmalarını, hem ulusal hem de uluslararası yozlaşmaya karşı açılan savaşa ve bu konuda devletin artan sorumluluğuna aday ve kamu bünyesinde yer almayan bir örgüttür. Uluslararası alanda 70’den fazla ülke ile aktif durumdadır. Uluslararası Şeffaflık hareketinin Türkiye temsilcisi, Toplumsal Saydamlık Hareket Derneği (TSHD) dir.</p>
23 Kasım 1994	<p>SINIRAŞAN ÖRGÜTSEL SUÇLARLA MÜCADELE HAKKINDA ULUSLARARASI SÖZLEŞME (SASMUS) İMZAYA AÇILDI</p> <p>Sözleşme, kara para aklama, insan kaçakçılığı gibi değişik alanlarda yasadışı faaliyetlerde bulunan uluslar arası suç örgütleri ile mücadelede, uluslar arası çabaları engelleyen hukuki boşlukları kapatmayı amaçlamaktadır. Ayrıca sınır aşan örgütlü suç gurubunu tanımlamakta, bu suçlara iştirakle birlikte yolsuzluk ve adaleti engellemesi gibi eylemlerin de suç sayılmasını, adli işbirliği ve yardımlaşmanın kolaylaştırılmasını öngörmektedir.</p>
9 Haziran 1995	<p>EGMONT GRUBU KURULDU</p> <p>Kara paranın aklanmasına karşı yürütülen savaşa katkıda bulunmak, “Güvenli Web Ağı (Egmont Secure Web)” ortamında mali istihbarat bilgilerini paylaşmak, mali istihbarat birimleri arasındaki işbirliğini sağlamak ve her bir mali istihbarat biriminin etkinliğini arttırmak amacıyla 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel’de 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle EGMONT GRUBU oluşturulmuştur.</p>
22 Kasım 1995	<p>TÜRKİYE VİYANA KONVANSİYONU’NU ONAYLADI</p> <p>Türkiye, Viyana Konvansiyonu’nu, 22 Kasım 1995 tarihinde, “4136 sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”la onaylamıştır.</p>
4 Eylül 1996	<p>BANKALARA 1 MİLYAR LİRAYI AŞAN İŞLEMLERDE KİMLİK TESPİTİ ZORUNLULUĞU GETİRİLDİ</p> <p>96/8443 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bankalara 1 milyar lirayı aşan işlemlerde kimlik tespiti zorunluluğu getirildi.</p>
19 Kasım 1996	<p>4208 SAYILI KARAPARANIN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE DAİR KANUN YÜRÜRLÜĞE GİRDİ</p> <p>4208 Sayılı Kanun 13 Kasım 1996 tarihinde TBMM’nde kabul edilerek 19 Kasım 1996 gün ve 22822 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.</p>

30 Ocak 1997	KİMLİK TESPİTİ YAPILMASINI GEREKTİRMEYEN MEVDUAT SERTİFİKASI UYGULAMASI KALDIRILDI
17 Şubat 1997	MASAK FİİLİ OLARAK ÇALIŞMALARINA BAŞLADI Maliye Bakanlığı bünyesinde Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) kuruldu ve çalışmalarına başladı.
24 Haziran 1997	EGMONT GRUBU AMAÇLAR BİLDİRİSİ YAYIMLANDI Mali İstihbarat Birimlerinin oluşturduğu EGMONT Grubu'nun 24 Haziran 1997'de yayımladığı "Amaçlar Bildirisi"nde, Mali İstihbarat Birimleriyle ilgili ortak konuların tartışılması, kurulan birimler arasındaki uluslararası işbirliğinin teşviki, gelişmemiş düzeydeki birimlere tavsiyelerde bulunmak ve yardım etmek ve kara paranın aklanması konusunda uluslararası boyutta yapılan mücadeleyle ilgilenen diğer hükümetlerin yetkili birimleri ve uluslararası örgütlerle işbirliği yapmak amacıyla, gayri resmi olarak, EGMONT Grubu toplantılarının yapıldığını belirtmiştir.
2 Temmuz 1997	4208 SAYILI KANUNUN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ VE KOORDİNASYON KURULU YÖNETMELİĞİ YAYIMLANDI "Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" ve "Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik", 2 Temmuz 1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
15 Eylül 1997	KONTROLLÜ TESLİMAT UYGULAMASI ESAS VE USULLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK YAYIMLANDI İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan "Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik" 15 Eylül 1997 gün ve 23111 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
17 Aralık 1997	OECD ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ İMZALANDI Sözleşme, 17 Aralık 1997 tarihinde Paris'te üye ülkeler tarafından imza edilmiştir. Sözleşmeye göre yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin, rüşveti veren kişinin vatandaşı olduğu devlet tarafından etkili, orantılı, caydırıcı ve hapis cezasının dahil olduğu cezalarla cezalandırılması söz konusudur.
31 Aralık 1997	KİMLİK TESPİTİ İLE ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİMİ USUL VE ESASLARINI DÜZENLEYEN GENEL TEBLİĞLER YAYIMLANDI Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik gereğince Kimlik Tespitine İlişkin Usul Ve Esasları belirleyen 1 Sıra Numaralı Genel Tebliğ ile Şüpheli İşlemlerin Bildirim Usul ve Esaslarını belirleyen 2 Sıra Numaralı Genel Tebliğ Resmi Gazete'de yayımlandı.

<p>Haziran 1998</p>	<p>TÜRKİYE EGMONT GRUBUNA ÜYE OLDU Türkiye, EGMONT Grubu üyeliği için Şubat 1998'de müracaat etmiş, Haziran 1998 Toplantısında üyeliğe kabul edilmiştir.</p>
<p>20 Ağustos 1998</p>	<p>MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA UZMANLARI GÖREV VE ÇALIŞMA YÖNETMELİĞİ YAYIMLANDI Mali Suçları Araştırma Uzmanları Görev ve Çalışma Yönetmeliği Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.</p>
<p>Ekim 1998</p>	<p>YOLSUZLUK KARŞITI AĞ (ANTI- CORRUPTION NETWORK) Yolsuzluk Karşiti Ağ Ekim 1998'de kurulmuştur. Ağ bölgesi ülkeleri Arnavutluk, Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Letonya, Polonya, Rusya Federasyonu, Ukrayna'dır. Ağın temel amacı ulusal ve yarı ulusal yozlaşmayla mücadele programlarıyla ilgili olarak kaydedilen gelişmelerin gözden geçirilmesi ve OECD Konvansiyonu ve Tavsiyelerinin uygulanması için destek sağlanmasıdır. Yolsuzluk karşıtı programlar için yardım sağlayan ulusal ve uluslararası örgütler arasında işbirliği ve sinerjinin teşvik edilmesi ve bilgi değişiminde bulunulması da ağın faaliyetleri arasındadır.</p>
<p>26 Mayıs 1999</p>	<p>SINIRÖTESİ SUÇLARIN ÖNLENMESİ VE BU SUÇLARLA MÜCADELE KONUSUNDA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI İMZALANDI 26 Mayıs 1999 tarihinde Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Macaristan, Makedonya, Moldavya, Romanya, Türkiye ve Yunanistan tarafından Bükreş'te imzalanmıştır. Anlaşmanın amacı, sınır ötesi suçlarla mücadelede etkili olmak, sınır ötesi suçlarla mücadelede ülkeler arası karşılıklı işbirliğini sağlamak ve bu konuda alınacak tedbirleri koordine etmektir. Bu anlaşma uyarınca "Sınırötesi Suçlarla Mücadele Bölgesel Merkezi (SECI Merkezi)" Romanya'da kurulmuştur.</p>
<p>1 Şubat 2000</p>	<p>ULUSLARARASI TİCARİ İŞLEMLERDE YABANCI KAMU GÖREVLİLERİNE VERİLEN RÜŞVETİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ ONAYLANDI Sözleşme Türkiye tarafından 01.02.2000 tarih ve 4518 sayılı Kanun ile onaylanmıştır.</p>
<p>13 Aralık 2000</p>	<p>SINIRAŞAN ÖRGÜTSEL SUÇLARLA MÜCADELE HAKKINDA ULUSLARARASI SÖZLEŞME (SASMUS) TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI Palermo Konvansiyonu olarak bilinen sözleşmeyi Türkiye 13.12.2000 tarihinde imzalamıştır.</p>

2001	<p>AVRUPA BİRLİĞİ 2001/97/CE SAYILI KONSEY DİREKTİFİ YAYIMLANDI 2001/97/CE sayılı direktif ile 91/308/CEE sayılı direktife eklenen “2 bis” maddesi ile üye ülkelerden direktifte öngörülen yükümlülüklerin serbest muhasebeciler, mali müşavirler, bağımsız denetçiler, noterler ve belli işlemlerle ilgili olarak avukatlar tarafından uygulanmasının temin edilmesi istenilmektedir.</p>
27 Eylül 2001	<p>SUÇ KAYNAKLI GELİRLERİN AKLANMASI, ARANMASI, ZAPTEDİLMESİ VE MÜSADERE EDİLMESİ HAKKINDA AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ (STRASBURG KONVANSİYONU) İMZALANDI Türkiye bu sözleşmeyi 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış olup onaylama çalışmalarını yürütmektedir. Bu sözleşme kara paranın öncül suçunu sadece uyuşturucu madde ile sınırlamayıp her türlü suçtan elde edilen geliri kara para saymaktadır. Dolayısıyla Strاسبurg Konvansiyonu ile kara para için Viyana Sözleşmesinde öngörülen öncül suç kapsamı genişletilmiştir.</p>
27 Eylül 2001	<p>AVRUPA KONSEYİ'NİN 27.01.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN 27.09.2001 TARİHİNDE İMZALANDI Bugüne kadar 39 devlet tarafından imzalanmış bulunan sözleşme’de kamu ve özel sektörde aktif ve pasif rüşvet suç olarak düzenlenmiştir. Sözleşmenin 13 üncü maddesi ile taraf devletlere yolsuzluk suçlarını kara para aklamanın öncül suçu olarak düzenleme yükümlülüğü getirilmiştir.</p>
27 Eylül 2001	<p>AVRUPA KONSEYİ'NİN 04.11.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMESİ TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI Bugüne kadar 27 devlet tarafından imzalanmış bulunan sözleşme ile yolsuzluk fiilinden zarar gören şahısların maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesine yönelik hükümler getirilmiştir. Ayrıca sözleşmenin 5 inci maddesinde kamu görevlilerinin yaptıkları yolsuzluk fiillerinden doğan zararların ilgili devlet tarafından tazmin edilmesi hükmüne yer verilmiştir.</p>
27 Eylül 2001	<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 09.12.1999 TARİHLİ TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLAR ARASI SÖZLEŞME TÜRKİYE TARAFINDAN İMZALANDI Sözleşme uyarınca terör eylemlerini finanse etmeye yönelik fiiller ayrı bir suç olarak öngörülmüştür. Yine terörün finansmanında kullanıldığından şüphelenilen malvarlığı üzerine tedbir konulmasına ilişkin hükümler getirilmiştir. Sözleşmenin 8 inci maddesi ile terörün finansmanını engellemeye yönelik olarak banka gizliliği ilkesi sınırlandırılmış, bankalar ve finansal kuruluşlara kimlik tespiti, olağandışı ve şüpheli işlem bildirimlerini yapma yükümlülüğü getirilmiştir.</p>

2001	<p>MALİ EYLEM GÖREV GRUBU (FATF) GÖREV TANIMINA İLAVE YAPILDI</p> <p>11 Eylül 2001 tarihinde A.B.D.’de yaşanan terör eylemi sonrasında FATF tarafından yapılan Olağanüstü Genel Kurul toplantısında uluslararası mali sistemin teröristler ve onlara fon aktaranlar tarafından kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla “Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Edilmesi” FATF’in görev tanımına ilave edilmiş ve bu konuda 8 Özel Tavsiye kararlaştırılmıştır.</p>
10 Ocak 2002	<p>BM, “TERÖRÜN FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME” ONAYLANDI</p> <p>Sözleşme, 10 Ocak 2002 tarih ve 4738 sayılı Kanun ile onaylanarak 17 Ocak 2002 tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme hükümleri, 01 Nisan 2002 tarihinde 2002/3801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve ülkemiz tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanan 09 Aralık 1999 tarihli “Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslar Arası Sözleşme”; terör eylemlerini finanse etmeye yönelik fiilleri ayrı bir suç olarak öngörerek terörün finansmanında kullanıldığından şüphelenilen malvarlığı üzerine tedbir konulmasına ilişkin hükümler getirmiştir. Sözleşmenin 8 inci maddesi ile terörün finansmanını engellemeye yönelik olarak banka gizliliği ilkesi sınırlandırılmış, bankalar ve finansal kuruluşlara kimlik tespiti, olağandışı ve şüpheli işlem bildirimleri yapma yükümlülüğü getirilmiştir.</p>
12 Ocak 2002	<p>“TÜRKİYE’DE SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE KAMUDA ETKİN YÖNETİMİN GELİŞTİRİLMESİ EYLEM PLANI” YAYIMLANDI</p> <p>Yolsuzlukla mücadele kapsamında kamu yönetiminde etkinliğin sağlanması ve şeffaflığın artırılmasının uluslar arası alanda da genel kabul gören öneminden hareketle, gerekli çalışmaları yürütmek üzere MASAK, Başbakanlık Teftiş Kurulu, Hazine Müsteşarlığı, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı’nın katılımları ile 2001 yılında bir Yönlendirme Komitesi oluşturularak; bu konuda araştırma yapan akademisyenlerin ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarından, kamu kurum ve kuruluşları ile mesleki kuruluşların deneyim ve önerilerinden yararlanarak Hükümete sunulmak üzere bir eylem planı hazırlanmıştır. “Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı” Bakanlar Kurulu’nun onayına sunulmuş ve Bakanlar Kurulu’nun 12 Ocak 2002 tarih ve P.2002/3 sayılı Prensip Kararı ile kabul edilmiştir.</p>

7 Şubat 2002	<p>MASAK 3 NOLU TEBLİĞİ YAYIMLANDI</p> <p>2001 yılında Washington’da yapılan FATF Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı’nda “Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Edilmesi” FATF’nin görev tanımına ilave edilmiş ve bu konuda 8 özel tavsiye benimsenmiştir. Bunlardan 4’üncü tavsiyede kara paranın aklanmasının önlenmesine dair yükümlülükler tabi olan mali kurumlar, diğer işletmeler veya varlıkların, fonların terörizm, terörist eylemler veya terörist örgütlerle bağlantılı veya ilgili olduğundan ya da bunun için kullanıldığından şüphelenirse ya da şüphelenmek için makul nedenleri olursa, şüphelerini yetkili otoritelere hemen bildirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçla şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünün ifasında yükümlülere yardımcı olmak üzere belirlenen 19 adet şüpheli işlem tipine, 07 Şubat 2002 tarih ve 24664 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan bu Tebliğ ile aşağıdaki 20 No’lu işlem tipi ilave edilmiştir. “20- Fonların, terörizm veya terörist eylemlerle ilgili veya bağlantılı olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphe duyulması ya da şüphe duyulması için makul nedenler bulunması” şüpheli işlem olarak değerlendirilecek ve MASAK’a bildirilecektir.</p>
11 Şubat 2002	<p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER “TERÖRİST BOMBALAMALARININ ÖNLENMESİNE DAİR SÖZLEŞME” ONAYLANDI</p> <p>15 Aralık 1997 tarihli “Birleşmiş Milletler Terörist Bombalamalarının Önlenmesine Dair Sözleşme” 11 Şubat 2002 tarihinde onaylanmıştır.</p>
10 Kasım 2002	<p>MASAK 4 NOLU TEBLİĞİ YAYIMLANDI</p> <p>10 Kasım 2002 tarih ve 24932 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan 4 sıra numaralı Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği’nde; tüm yükümlü grupları için kimlik tespiti zorunluluğu ve usulüne yönelik açıklamalar ile öncelikle Bankalar ve Özel Finans Kurumları için tebliğin yayımı tarihinden itibaren 30 gün içerisinde “uyum görevlisi” atanması ve ilgili mevzuatta belirlenen yükümlülüklerin kapsamına eğitim programları ve iç denetimlerin de alınması hususlarındaki usul ve esaslara yer verilmiştir.</p>
2 Ocak 2003	<p>RÜŞVET KARAPARA AKLAMANIN ÖNCÜL SUÇU HALİNE GETİRİLDİ</p> <p>11.01.2003 tarih ve 24990 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4782 sayılı Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi İçin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 5’nci maddesi ile 13.11.1996 tarihli ve 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun 2’nci maddesinin (a) bendinin (6) numaralı alt bendine, rüşvet suçu öncül suç olarak ilave edilmiştir.</p>

30 Ocak 2003	SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE HAKKINDA ULUSLARARASI SÖZLEŞME (SASMUS) ONAYLANDI 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun ile sözleşme onaylanarak yürürlüğe girmiştir.
17 Nisan 2003	AVRUPA KONSEYİ'NİN 04.11.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR ÖZEL HUKUK SÖZLEŞMESİ ONAYLANDI Avrupa Konseyi tarafından 4 Kasım 1999 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye Cumhuriyeti adına 27 Eylül 2001 tarihinde Strasburg'da imzalanan "Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesi"nin onaylanması 17.04.2003 tarih ve 4852 sayılı Kanunla uygun bulundu.
18-20 Haziran 2003	FATF 40 TAVSİYESİ REVİZE EDİLDİ 18-20 Haziran 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilen FATF Genel Kurulunda, FATF Revize Edilmiş 40 Tavsiye kabul edildi.
2 Temmuz 2003	KİMLİK TESPİT İÇİN GEREKLİ LİMİT 12 MİLYARA YÜKSETİLDİ Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun 2.7.2003 tarihli Kararı ile; 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 20'nci maddesinin vermiş olduğu yetkiye istinaden, aynı Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde kimlik tespit zorunluluğuna ilişkin olarak 02.07.1997 tarihinde belirlenen 2 milyar Türk Lirası sınırının 12.000.000.000.- (On iki milyar) Türk Lirasına yükseltilmesi Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunca 02.07.2003 tarihinde kararlaştırılmıştır. Karar, 8.7.2003 tarih ve 25162 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
10 Aralık 2003	YOLSUZLUĞA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ İMZALANDI BM Genel Kurulunun 04.12.2000 Tarih ve 55/61 sayılı Kararı uyarınca başlatılan çalışma süreci sonucunda metne bağlanan ve 9-11 Aralık 2003 tarihleri arasında imzaya açılan "Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" Türkiye tarafından 10.12.2003 tarihinde imzalandı.
12 Aralık 2003	TÜRKİYE'DE BANKALARIN ZARARA UĞRATILMASI ve SPK SUÇLARI KARAPARA AKLAMANIN ÖNCÜL SUÇU HALİNE GETİRİLDİ 12.12.2003 tarihli 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile 4208 sayılı Kanunun 2/a maddesine; 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22'nci maddesinin (4) numaralı fıkrası, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 47'nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1) ilâ (7) numaralı alt bentleri ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tasfiyeye tâbi tutulan bankalara dair iflâs ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 333 üncü maddesi eklendi. Kanun, Resmi Gazete'nin 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

1 Ocak 2004	<p>TÜRKİYE YOLSUZLUĞA KARŞI DEVLETLER GRUBU'NA ÜYE OLDU</p> <p>Türkiye, 4 Mayıs 1998 tarihinde gerçekleştirilen 102. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında alınan 7 sayılı kararla kurulan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (Group of States Against Corruption-GRECO) üye olmuştur.</p>
14 Ocak 2004	<p>AVRUPA KONSEYİ'NİN 27.01.1999 TARİHLİ YOLSUZLUĞA DAİR CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ ONAYLANDI</p> <p>Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 27 Ocak 1999 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde Strasburg'da imzalanan "Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi"nin onaylanması 14.01.2004 tarih ve 5065 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. Sözleşme, 20.01.2004 tarih ve 25352 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.</p>
27 Şubat 2004	<p>AML/CTF METODOLOJİSİ FATF GENEL KURULUNDA KABUL EDİLDİ</p> <p>FATF'in 2003 Kırk Tavsiyesi ve 2001 Sekiz Özel Tavsiyesi'nden oluşan uluslararası AML/CFT standartlarına ülkelerin uyum durumlarını değerlendirmede rehberlik etmesi amacıyla hazırlanan "AML/CTF Metodolojisi 2004" FATF Genel Kurulunda kabul edildi.</p>
4 Mayıs 2004	<p>YOLSUZLUKLA MÜCADELE KANUN TASARISI TBMM'YE SUNULDU</p> <p>Tasarıyla, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bozulma ile ahlâkî çöküntünün göstergesi ve sonucu olan yolsuzluğun, vatandaşların bürokrasiye ve siyaset kurumuna olan güven duygusunu azaltması nedeniyle, kamu vicdanını rahatsız eden ve hukuk devleti ilkesini zedeleyen, kişilerin kanun önünde eşitliğinde şüphe uyandıran ve dolayısıyla Devlete olan güven duygusunu zaafa uğratan yolsuzluklara karşı etkin bir mücadele yapılması amaçlanmıştır. Yolsuzluk kabul edilecek suçlar tek tek sayılarak, bu suçların soruşturulmasında ve kovuşturulmasında uygulanacak esas ve usuller düzenlenmekte, kapsamda yer alan suçların dava zamanasını süreleri uzatılmakta, özel hukuk tüzel kişilerinin cezai sorumluluğu, bu konuda alınacak tedbirler, pişmanlık hali düzenlenmekte, suçtan doğan zararın giderilmesi halinde yapılacak işlem ile suçların ortaya çıkarılması vs hallerde yardım sağlayanlara ikramiye verilmesi, kamu personeline özel eğitim verilmesi öngörülmekte, bir geçici madde ile de gerek gerçek ve tüzel kişilerin gerekse kamu maliyesinin uğradığı zararın karşılanması amacıyla kapsamdaki suçlardan dolayı mahkum olanların zararı karşılamaları halinde cezalarının indirilmesi imkanı getirilmektedir.</p>
16 Haziran 2004	<p>STRAZBURG KONVANSİYONU TBMM'DE ONAYLANDI</p> <p>TBMM'de kabul edilen 5191 sayılı Kanun ile, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye Cumhuriyeti adına 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanan "Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme" nin beyanlar ve çekinceler ile birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.</p>

Kara para sorunu, yarattığı olumsuz sonuçlar nedeniyle toplumları önlem almaya itmiştir. Yıllar itibariyle küreselleşmenin yarattığı ileri teknolojiyi de hesaba katılarak bu konuda önlemler alınmakta, eksik kalan önlemler revize edilmekte, ülkeler birbirleriyle anlaşmalar imzalamakta, sözleşmeler yapmakta, gerek ulusal gerekse uluslar arası bazda etkili olabilecek yaptırımlar öngörerek her ülkeyi bu mücadele savaşına katılmaya itmekteler. Bu mücadele sürecinin daha da süreceği açıktır. Çünkü kara para sorunu ne yazık ki, artarak devam etmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanlar sınırsız durumdaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerekli olan geliri, yasaların öngörmüş olduğu düzen içerisinde elde etmek zorundadır. Ancak bazı insanlar söz konusu amaca daha kısa ve hızlı ulaşmak istemekte ve bunun için yasaların çizmiş olduğu sınırın dışına çıkabilmektedir. Bu durum hem yasal bir uğraş sonucu elde edilen gelirin ilgili makamlardan gizlenmesi hem de kanun nazarında suç sayılarak cezalandırılması öngörülen faaliyetlerin icrası için geçerlidir. Çünkü her iki durum da ekonomiye, topluma, hukuki ve siyasi yaşama zarar vermektedir. Devletin kayıt altına alınamayan yasal faaliyetlerle mücadeledeki temel amacı bunları kayıt altına almaktır. Yasadışı faaliyetlerde ise amaç bunları tamamen ortadan kaldırmaktır. Diğer taraftan küreselleşen dünya ile birlikte bu konu daha vahim bir durum almaktadır. Artık bu tür faaliyetleri yapmak, bunlardan sağlanan geliri saklamak, daha sonra da aklamak gelişen teknolojiyle birlikte daha da kolaylaşmıştır.

Yasa dışı faaliyetlerden sağlanan gelir olarak kısaca tanımlanabilecek kara para, tarihi çok eskilere dayanan bir kavramdır. Kara para yasadışı yollardan sağlandığından aklanmasına ihtiyaç duyulmakta olup, bu da organize bir suç olarak uluslararası bir boyuta sahiptir. Girdiği ülkelerde pek çok sorunlara yol açan kara para ile mücadeledeki temel amaç bu faaliyet ve örgütlenmelerin engellenmesi ve tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Kara para, kaynağını oluşturan yasadışı eylemin yapıldığı an itibarıyla iki grup içinde değerlendirilebilir. Birinci grup kara para, başlangıçtan itibaren "kara" olan paradır ve uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı veya rüşvet gibi faaliyetlerden elde edilmiştir. Kara para doğrudan bir suçun işlenmesinden doğmuştur. İkinci grup kara para ise yasalara uygun olarak kazanıldığı halde sonradan "kara" niteliğini kazanan paradır. Yasalara uygun olarak kazanılan paranın, bu kazancı nedeniyle ödenmesi gereken verginin kaçırılması amacıyla gizlenmesi halinde ortaya çıkmaktadır.

“Kara para” ve “kara paranın aklanması” birbirinden ayrılamayan kavramlardır. Aklama, kara paranın kimliğinin değiştirilerek meşruiyet kazandırılmasına yönelik işlemlerdir. Bunun için gerekli işlemler aklama süreci içerisinde gerçekleştirilir. Aklama süreci çeşitli aşama ve yöntemlerden oluşur.

Kara paranın aklanması birbirinden ayrı veya eş zamanlı olarak cereyan edebilen yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme aşaması olarak üç aşamada gerçekleştirilir. Her aşamada fonların fiziken ülke dışına çıkarılması, bankalar, finans kurumları ve banka temsilciliklerinin kullanımı, internet bankacılığı yoluyla, yeraltı bankacılık işlemleri yoluyla, vergi cennetleri ve kıyı bankacılığı kullanımıyla, döviz büroları aracılığıyla, yasal ticari faaliyetler yoluyla, sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması şeklinde olmak üzere pek çok farklı yöntemler kullanılarak aklanma işlemi gerçekleştirilmektedir. Ekonomik bir kavram olan kara paranın aklanmasıyla mücadelede amaç, yasadışı ve suç yasılan gelirlerden yararlanan kişilerin bu gelirlerinden mahrum edilmesi suretiyle bunların varlık sebeplerini ortadan kaldırmak; mali kurumların daha geniş kapsamlı olarak da mali sistemin dürüst kalmasını sağlamak, toplumun sisteme olan güvenini korumaktır. Bu nedenle çok sayıda suçlu yakalamak yerine, “kara” paranın yasal mali sisteme girişini engellemek gerekir. Yani suç ortaya çıkmadan bunu engellemek gerekmektedir. Ancak yaşanan teknolojik gelişme ve uluslararası işbirliğinin yeterince sağlanamaması bu sonuca ulaşılmasını engellemektedir.

Kayıtdışı ekonomi ile kara para çoğu zaman aynı anlamda kullanılmasına rağmen kayıt dışı ekonomi kara parayı da kapsayan bir kavramdır. Genel olarak kayıtdışı ekonomi, GSMH hesaplarını elde etmede kullanılan ve bilinen istatistik yöntemlerine göre tahmin edilemeyen gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümüdür. Bireysel, ekonomik, yasal, mali, siyasi ve bürokratik pek çok etken herhangi bir suç işlemeyen ve cezai yaptırıma maruz kalmadan gelir elde etmeleri mümkün olan bireyleri, ağır cezai yaptırımlara rağmen kayıt dışılığa itmektir. Kayıtdışı ekonomi doğrudan ve dolaylı olarak farklı yaklaşımlar kullanılsa da tam olarak ölçülememektedir. Kara para olgusu buna örnektir. Kara para günümüzde korkunç denilebilecek boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Amerika Merkez Bankası Amerika’da yılda 300-500 milyar dolar arasında değişen miktarlarda kara paranın aklandığını resmen açıklamıştır. Bu rakam tüm batılı ülkelerin bir yıllık petrol alımlarını karşılayacak boyuttadır. Dünyada var olduğu iddia edilen kara para miktarı ise bir trilyon dolar civarındadır. Kara paranın kaynağını hep yasadışı ve özellikle de ağır suçlar teşkil etmekte ve bu suçların başında uyuşturucu ticareti gelmektedir. Özellikle dünyada yükselen terör

dalgasının gerisinde de çoğu zaman uyuşturucu trafiği bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda büyük mafya gruplarının elinde bulunan uyuşturucu trafiği yavaş yavaş terör örgütlerinin denetimine geçmekte, bu gelişme ise, her ülke için önemli bir tehlike oluşturan terör örgütlerini kolayca güçlendirip kontrolden çıkmaları sonucunu doğurmaktadır.

Kara para elde edilmesine yarayan faaliyetlere, silah kaçakçılığı, çocuk ve genç ticareti, beyaz kadın ticareti, organ ticareti, adam kaçırma, şantaj, resmi belgede sahtecilik, ticari hile, kamu ihalelerine fesat karıştırma, bilimsel ve sınai casusluk, kasten adam öldürme, hileli iflas, kalpazanlık vb. faaliyetler de eklenebilir. Söz konusu kanun dışı faaliyetler bireysel olarak değil, daha çok düzenli, ulusal veya uluslararası organize suç örgütlerince yürütülmekte ve her toplumda büyük sosyal sıkıntılar yaratmaktadır. Ayrıca aklanan kara para miktarının her geçen gün artışı, suç örgütlerine siyasi açıdan güç kazandırdığı gibi bu örgütlerin devlet kurumlarındaki hakimiyetlerini de artırmaktadır.

Öte yandan kara paranın aklanması ülke ekonomilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin ekonomide mal ve hizmet arz-talep miktarında bir değişme olmadığı halde piyasaya sürülen para miktarındaki ani değişmeler fiyatlarda dalgalanmalara neden olabilmektedir. Ayrıca beklenmedik fon giriş - çıkışları döviz kurlarında ve faiz oranlarında çeşitli istikrarsızlıklar yaratmakta, dolayısıyla da ülkenin ekonomik verileri gerçek durumu yansıtmayacağı için ekonomi ve devlet yönetiminde bulunan kişileri yanlış kararlar almaya yöneltebilmektedir. Kara paranın kaynağını oluşturan suçların ve kara para aklama suçunun neden olduğu sosyal, ekonomik, siyasi sıkıntılardan kurtulmanın yolu ise bu suçları işleyen örgütleri yok etmektir. Bunun için de bu örgütleri finanse eden kara para ve aklamanın önüne geçmek ve sorunu kaynağında çözmek gerekmektedir.

Kara para aklayıcıları, kara paralarını uluslararası düzeyde transfer işlemlerine tabi tutarken ülkelerin yasal düzenlemeleri ve denetim farklılıklarını yani yakalanma riskini dikkate almaktadırlar. En büyük amaçları yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirleri aklamak olan, bu nedenle de yapacakları fon transferlerinde yatırımın reel getirisi, vergi oranları vb. göstergeleri dikkate almayan kara para aklayıcıları, gerçekleştirdikleri ani fon transferleri ile

uluslararası mali sistemde istikrarın bozulmasına, dolayısıyla globalleşmenin de artması ile krizin diğer ülkelere yansımaya neden olabilmektedirler. Dünya ekonomisinin globalleşmesi, yasa dışı eylemlerden elde edilen kazançların bankalar ve diğer mali kurumlar aracılığıyla ülkeler arasında transfer edilmesini, böylece de suç oluşturan eylemlerde bulunan kişilerin kara paralarını yasal yoldan kazanmış gibi göstermelerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca ülkelerin dışa açılmaları ve gümrük işlemlerindeki prosedürü azaltmaları kara para kaynağını oluşturan malların uluslararası dolanımını da mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak, ekonomik ilişkiler ve mali hizmetlerin uluslararası boyut kazanması, kara paralarını aklamak isteyenlerin suç oluşturan eylemlerini uluslararası alana kaydırmaları için kaçınılmaz bir fırsat yaratmaktadır. Çünkü, uluslararası boyutta kara para kaynaklarının gizlenmesi ulusal sınırlar içinde gizlenmesinden daha kolay olmaktadır.

Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de kara para ve bunun aklanmasıyla mücadelede gerekli yasal düzenlemeler yapılmaya çalışılmaktadır. Ancak tek bir ülkenin çabası yeterli değildir. Kara para aklama suçu sınır aşan özelliği nedeniyle ülkeler arasındaki işbirliğini gerekli kılan bir mücadele gerektirmektedir. Kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimler, yönedikleri alan açısından iki farklı özellik göstermektedir. Uluslararası girişimlerin bir kısmı, mali sistemi dikkate alarak, kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasına karşı önlemler getirmiştir. Diğer kısım uluslararası girişimler ise daha çok cezai yaptırımlar öngörmek ve cezalandırma alanında uluslararası işbirliğini güçlendirmek suretiyle, kara paranın aklanmasının önlenmesi amacına yönelmişlerdir. 1988 tarihli “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ve 1990 tarihli “Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, kara paranın aklanmasının önlenmesi için cezai yaptırımları ve bu konuda uluslararası işbirliğini öngören uluslararası girişimlere örnek olarak gösterilebilir. 27 Haziran 1980 tarihli “Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı”, Aralık 1988 tarihinde on sanayileşmiş ülke tarafından kurulan "Basle Komitesi" ile Haziran 1989 tarihinde yedi sanayileşmiş ülke tarafından kurulan "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Çalışma Grubu" çalışmaları, kara paranın aklanmasında mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin uluslararası

girişimlerin örnekleridir. Türkiye’de bu konuyla mücadele 4208 Sayılı Yasa’nın 1996’da yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Bu konuyla mücadeleyi temel amaç olarak alan FATF’a ise Türkiye 1991 yılında üye olmuştur. Ancak o dönemde yeterli düzenleme yapılmadığından, ülkemizin bu konuyla mücadelede geri kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Kara paraya kaynaklık eden suçların tespitinde ülkelere göre farklı yaklaşımlar izlenmektedir. Bazı ülkeler cezai anlamdaki tüm suçlardan sağlanan gelirleri, bazı ülkeler ise belli bir sınırın üzerinde yaptırım gerektiren suçlardan sağlanan gelirleri, aralarında Türkiye’nin de bulunduğu bazı ülkeler ise sayma yöntemini benimseyerek, kanunlarında suç olarak sayılan faaliyetlerden sağlanan gelirleri kara para olarak kabul etmişlerdir. Ayrıca Türkiye, kara paranın aklanmasının önlenmesiyle ilgili olarak çeşitli ülkelerle bazı anlaşmalar da imzalamıştır. Anlaşmalarla ilgili en önemli özellik kara para aklama suçunda organize olmanın büyük bir suç olarak görülmesi, organize suçun temel öğelerinden olan terör ve uyuşturucuya yer verilmesidir. Kara para ile mücadele konusunda anlaşma yapılan bu ülkeler Bulgaristan, Romanya, İtalya, İran, Almanya ve Yunanistan’dır.

Kara para, sahiplerine büyük bir ekonomik ve politik güç sağlar. Bu güç, hukuk devleti ve demokrasinin zedelenmesine, terörün gelişmesine, hükümetlerin ve rejimlerin yıkılıp ülke imajının bozulmasına; dolayısıyla toplumsal, siyasal ve sosyal açıdan yozlaşmaya, rüşvet ve yolsuzluklara, adaletsizliğe, ekonomik dengelerin bozulup krizlere, bütçe, maliye, para ve dış ticaret politikalarının olumsuz yönde etkilenmesine, gelir dağılımı ve toplum refahının bozulmasına, kamu kurum ve kuruluşlarının işlevlerinin azalarak çete, mafya gibi örgütlenmelerin artmasına yol açmaktadır. Bu kadar büyük sorunlara yol açan konuyla uluslar arası alanda mücadele edilmesi artık bir zorunluluk halini almaktadır. Ülkeler gerek ulusal gerekse uluslar arası bazda bu konuyla mücadele etmektedirler. Birçok ülke, örgüt, kuruluş her gün yeni çalışmalar yapma çabası içindedirler. Ancak bunların yeterli olduğunu söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Çünkü bu tür faaliyetlere göz yuman gruplar varlığını korumaktadır. Ayrıca salt hürriyeti bağlayıcı cezalar bu konuyla mücadelede yeterli olmayıp,

sürecin işlemlerini engellemek için kara paranın kaynağının ortadan kaldırılması şarttır.

Kara para ve aklanmasıyla mücadelede başarının artırılması için:

1) Öncelikle uluslararası sözleşme ve kuruluşlara üye olarak katılan devletlerin sayısı artırılmalıdır.

2) Sonrasında devletler kendi iç hukuklarında, söz konusu uluslar arası sözleşme ve kuruluşların öngördüğü kurallara uygun düzenlemeler yapmalı, sözleşmelerde yer alan kavram ve kurumlar derhal iç hukuka alınmalıdır. Böylece diğer ülkelerle uyumlu olarak hareket edilebilir, hukuksal yardımlaşmada herhangi bir sorunla karşılaşmaz.

3) Ayrıca ikili ve çok taraflı anlaşmaların çoğaltılarak bir nevi “hukuksal açıdan korunan ülkeler topluluğu” oluşturulmalıdır.

4) Türkiye açısından ulusal bazda konuya bakıldığında, MASAK “kara paranın aklanmasının önlenmesi merkezi” niteliğinden çıkarılarak görev ve yetkileri genişletilmeli “mali suçla mücadele merkezi” niteliği kazanmalıdır. Mücadelede etkinlik için ayrıca denetim elemanlarının sayısı artırılmalı ve geçici görevlendirilme sistemine son verilmelidir.

5) Bilgi ve belge toplamada teknolojik yeniliklerden yararlanılarak sadece kara paranın aklanmasıyla sınırlı kalınmamalıdır. Çünkü bilgi ve belgelerden başkaca suçların işlendiğinin tespiti mümkündür. Dolayısıyla tespit edilen bu suçlar için de gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

6) Bilindiği gibi kara paranın aklandığına dair emarelerin varlığı halinde MASAK, bu durumu savcılık ve kolluk makamlarına iletir. Ancak yaşanan teknolojik gelişmeler aklama olaylarının son derece hızlı ve kolay olarak gerçekleştirilmesini sağladığından gecikme sorunu yaşanabilmektedir. Bu sorunun önüne geçmek için MASAK’a doğrudan el koyma yetkisi verilmelidir. Böylece zaman kaybı olmadan, derhal duruma müdahale edilebilir.

7) 4208 sayılı yasanın 5’inci maddesinin göre kontrollü teslimat talep edebilen makamlar, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı emniyet birimleri, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık Daire Başkanlığı, Jandarma birimleri, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı gibi sadece kolluk

makamlarıdır. Bu uygulamaya son verilmelidir. Her makam böyle bir talepte bulunabilmelidir. Böylece verilecek kontrollü teslimat kararında gecikme riski azaltılabilir.

8) 4208 sayılı yasanın 6'ncı maddesine göre yabancı ülkelerin kontrollü teslimat talepleri hakkında karar vermeye Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi yetkilidir. Ancak kara paranın kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülke talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir. Bu uygulamaya da son verilerek suç adli yargı görevi içine alınmalıdır. Ayrıca kara para ve aklanmasına ilişkin karar verme ve verilen kararı kaldırma yetkisi yabancı veya yerli makam talebi ayırımı yapılmadan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilmelidir. Böylece kontrollü teslimat kararında gecikme olma riski azaltılarak, karar verme süreci hızlandırılabilir.

9) Polis, jandarma ve sahil güvenlik dışında kalan özel kolluk birimleri için kara para aklamaya ilgili soruşturma kurullarındaki eksiklikler giderilmelidir. Bu birimlerin çalışanlarının konuyla ilgili bilgi eksiklikleri yoğun hizmet içi eğitimlerle giderilmelidir. Bu konu hakkında gerekli bilgiye sahip olan çalışan ve görevlilerin sayısında artış sağlayarak, harekete geçme süresi azaltılabilir. Çünkü kara para aklama faaliyetine ilişkin emareleri daha kolay şekilde fark edebilen çalışanların varlığı sağlanmış olacaktır.

10) Mali kuruluşlar konusunda ise, bilindiği gibi genel müdür, müdür yardımcıları, yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyesi gibi üst düzey yöneticiler için kara para aklama suçundan hükümlü olmama koşulu aranır. Bu uygulama sadece üst düzey yöneticilerle sınırlı kalmayıp tüm banka çalışanlarını kapsayacak biçimde genişletilmelidir.

11) Diğer taraftan bankalarda, çalışanların herhangi birinin kara para aklama suçundan mahkumiyeti halinde meslekten uzaklaştırma uygulaması yapılmaktadır. Bu uygulama sadece bankalarla sınırlı tutulmamalıdır. Banka dışı kuruluşlar açısından da, kendi mevzuatlarında kara para aklama suçundan mahkumiyet halinde meslekten men edilmeyi sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeleri yapmaları sağlanmalıdır.

12) Bankalarda, bilgi ve belge sağlanmasında "meslek sırrı" kavramı geçerlidir. Ancak bu uygulama, kara para aklama faaliyetlerinin tespitini ve

tespitinden sonraki müdahale sürecini yavaşlatmaktadır. Bu nedenle MASAK tarafından istenen bilgi ve belgelerin bankalarca sağlanmasında “meslek sırrı” kavramı diğer meslekleri de kapsayacak biçimde ortadan kaldırılmalıdır.

13) Avukatlar, muhasebeci ve mali müşavir gibi mali yardımcıları, sahte şirketler, vakıflar ve gazinolar, uluslararası alanda kara para aklanmasına eğilimi olan alanlardır. Fakat Türkiye’deki uygulamada bu kişi ve kuruluşlar yükümlü olarak sayılmamaktadırlar. Bilindiği gibi yükümlüler kimlik tespiti yapmak, şüpheli işlemleri bildirmek ve devamlı bilgi vermek şeklinde bazı işlemleri yerine getirmek zorundadırlar. Dolayısıyla avukatlar, mali yardımcıları, sahte şirketler, vakıflar ve gazinolara zorunlu işlem yükümlülüğü getirilmesi, kara para aklama sorunuyla mücadele açısından oldukça yararlı olacaktır.

14) 4208 sayılı kanunun 4’üncü maddesine göre kimlik tespiti işlemleri sırasında yükümlüden istenen belgeler beş yıl süreyle saklanmak zorundadır. 8’inci maddesine göre ise, kara para aklama suçlarının kovuşturulmasında zamanaşımı süresi on beş yıldır. Türk Ceza Kanunu’nun 102/4’üncü maddesine göre, belge saklama süresi on, dava zaman aşımı süresi beş yıldır. Bu süreler birbiriyle uyumlu olarak değiştirilmelidir.

15) 4208 sayılı kanunun 10’uncu maddesine göre bazı işlemler devamlı bilgi ve belge verme yükümlülüğünden muaf tutulmuşlardır. Bu işlemler, bankalar ve özel finans kurumlarının kendileri, genel, katma ve özel bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu kuruluşları ile ilgili işlemleri, ödemesi bankalar ve özel finans kurumlarında bulunan hesaplardan nakil yoluyla, nama yazılı çeklerle veya kredi kartlarıyla yapılanlar işlemler, sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla, bankalar ve özel finans kurumlarının belirleyeceği Türkiye’de yerleşik gerçek veya tüzel kişilerin işlemleridir. Bu şekilde istisna ve muafiyetlerin varlığı, kara parayla mücadele çalışmalarını olumsuz etkiler.

16) Kara para aklama suçu bazı ülkelerde ceza yasaları içinde düzenlenmiş olmasına rağmen Türkiye’nin de içinde bulunduğu bazı ülkelerde özel ceza yasasıyla düzenlenmiştir. Yani Türk Ceza Kanunu hükümleri, özel ceza kanununa aykırı olmadığı durumlarda uygulanabilmektedir. Bu durum, kara parayla mücadele açısından son derece önemli olan ve değiştirilmesi gereken bir uygulamadır.

17) Kimlik tespiti yapma, devamlı bilgi verme ve şüpheli işlem bildirimine aykırı davranışlarda cezanın daha da arttırması mücadelede etkinlik açısından önemlidir.

Görüldüğü gibi kara para ve kara para aklama olgusu global bir sorundur. Bu sorunla baş edebilmek için de global ölçekte düzenlemeler yapılması ve işbirliğine girilmesi gerekmektedir. Ülkelerin dengeli ve adil bir ekonomik sisteme kavuşmaları da, suç ve suç ekonomisi ile mücadelelerindeki başarıya bağlı bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. (1997). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Kara Para Aklanmasıyla Mücadele Amaçlı Önlemlerin Mevcut Durumu*.
- Acar F., Türkış İ. (2001). Kayıt Dışı Ekonomi Konusunda Vergi Boyutlu Tespit ve Öneriler, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:108, s.180-185.
- Ağbal N. (2000, Mayıs). Kara Para Aklamının Önlenmesinde Bankaların Rolü-I, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:8 Sayı: 89,s.66-70.
- Akalın G. (1996, Haziran). Kayıtdışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı I, *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl:19, Sayı:178, s.33.
- Akar Y. (1997). *Kara Paranın Aklanması*, Ankara, SPK Yayınları, Yayın No:90, 1.Baskı.
- Aktan C. C. (1999, Şubat). Ağır Vergi Yükü ve Yer Altı Ekonomisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 125, s.52-55.
- Aktan C. C. (2001). *Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*, Ankara, Hak-İş Yayınları, [www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/yolsuzlukla-mucadele - stratejileri/tumyazilar/yolsuzluklarinolculmesi.pdf](http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/yolsuzlukla-mucadele-stratejileri/tumyazilar/yolsuzluklarinolculmesi.pdf). (17.09.2004-23:15)
- Akıncı F. S. (2002). *Organize Suçların Kriminolojik Yapısı ve Türkiye'deki Boyutları*, Avrupa Birliğine Uyum Süreci Bağlamında Organize Suçlulukla Mücadele Paneli (05.10.2001), İÜ Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.
- Akseli K. A.(1995). Kredi Kartları Sahtekarlığı, *Polis Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, s.60-65.
- Alberto M., Luca E. (1999, May). Off-Shore Banking - An Analysis of Micro and Macro Prudential Issues, *IMF Working Paper*, 1999/5, s.17-25.
- Al-Mahrubı F. (2000). Corruption and Inflation, *Economic Letters* 66, s.199.
- Alonso - Terme R. vd, (1998, Semtember). Does Corruption Affect Income Equality and Poverty?, *IMF Working Paper*, No:76, s.14-20.
- Altuğ O. (1994). *Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Cem Ofset Matbaacılık, 1. Baskı.
- Altuğ O. (1998, Eylül). Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi- Paradaki Sıfırların Artması-Rant Arama ve Enflasyon Vergisi Yönünden Yeniden Yapılanma, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı:23-24, s.3421-3430.

- Altuğ O. (1999a). *Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2.Baskı, Yayın No:140, Eğitim Dizisi:33, s.175-180.
- Altuğ O. (1999b). Karaparanın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.11-30.
- Alp İ. A. (2000, Mayıs). Paranın Karası, Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri, *Maliye Dergisi*, Sayı:134, s.13-15.
- Alptürk E., Kayacan A. (2002, Kasım). Off-Shore Hesaplarının Finansal ve Vergisel Boyutu ile Ortaya Çıkan Sorunların Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:25, Sayı: 170,s.68-75.
- Alsancak S. (1997, Nisan). Kara Para Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Bir Yaklaşım, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:16, Sayı:103, s.29-33.
- Ankara Ticaret Odası. (2000). Kara Para Aklamının 18 Yolu, *Ekonomik Denge Dergisi*, Sayı:27, s.27-32.
- Aşık M. (2000, Nisan). Organize Suç ve Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü Organize Suçlar, Silah ve Kaçakçılık Şube Müdürlüğü, *Polis Dergisi*, Sayı:23, s.148-149.
- Atik A. (2000, Ocak). Dünyada ve Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:85, s.64-66.
- Avrupa Topluluğu Direktifi. (10.06.1991). 91/308/AET sayılı direktif.
- Aydemir Ş. (1995). *Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi (Vergisel Ağırlıklı Uzlaşma Önerisi)*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, Acar Matbaacılık.
- Aykın H. (2000). Rüşvetin Nedenleri, Ekonomik Etkileri ve Rüşvetle Mücadele, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:2000/92, s.126-130.
- Azdural A. F. (1995, Ağustos). Factoring İşlemleri ve Türkiye’deki Durumu *Vergi Raporu Dergisi*, Yıl: 3, Sayı:18, s. 52-55.
- Bankacılık Sektöründe İç Denetim Sistemi ve Basle Komitesi Kararları, <http://www.bankaciyiz.biz/modules.php?name=Makale&op=showcontent&id=11>. (
- Bardhan N. P. (1997, September). Corruptin and Development: A Rewiew of Issues, *Journal Of Economic Literature*, Vol: XXXV, s. 1321-1350.

- Başaran F. (2000,Ağustos). Bankaların Bilgi Verme Yükümlülüğünün Sınırları ve Bilgi Vermekten Çekinmeye Bağlı Özel Usulsüzlük Suçu, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı:143, s.179-181.
- Bayar G. (1999, Ağustos). Manipülasyon, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl :18, Sayı:131, s.96-99.
- Benlikol S., Akgür M. (2002). *Avrupa Birliği'nde Kayıt Dışı Faaliyetlerin Kontrolü ve Denetimi*, İTO Yayını, No:2002/14.
- Berksoy H. (2000, Ağustos). Opsiyon Sözleşmeleri (Option Contract) ve Vadeli İşlem Sözleşmelerinin (Futures Contract) Özellikleri, İşleyişi ve Vergilendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı:143,s.123-128.
- Bresler F. (1992). *Interpol*, Great Britain: Sinclair-Stevenson.
- Büyük Larousse (1992). İstanbul, Milliyet Yayınları, Cilt 12.
- Büyük Larousse (1992). İstanbul, Milliyet Yayınları, Cilt 18.
- Campos J. E. vd, (1999). The Impact of Corruption on Investment:Predictability Matters, *World Development*, 27 (6), s.1059-1067.
- Cangir N. (2000, Temmuz). Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi-1, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:8, Sayı:91,s.111-115.
- Canoğlu M. A. (1999). Döviz Alım Satım Teşebbüsleri (Döviz Büfeleri) ve Muhasebesi, *Mükellefin Dergisi*, Lebip Yalkın Yayınları, Sayı: 1999/79, s.80-85.
- Canpolat H. (1995). Uluslararası Organize Suçlar, Yerel Suçluluk Mafya ve Yolsuzluk Kavramları Üzerine Bir İnceleme, *Polis Dergisi*, Yıl:1, Sayı:3, s.73-75.
- Carrol L. C. (1995). *Alternative Remittance Systems Distinguishing sub-Systems of Ethic Money Laundering in Interpol Member on The Asian Continent*, s.4 (<http://www.interpol.nt/public/financialCrime/MoneyLaundering/EthicMoney/default.asp>). (18:02.2005-10:25).
- Cartier - Bresson J. (2000). *The Causes and Consequences of Corruption: Economic Analyses and Lessons Learnt*, No Longer Business as Usual, Fighting Bribery and Corruption, OECD.
- Ceylan Ü. (2003). *Organize Suçluluk ve Çıkar Amaçlı Örgüt Suçu (4422 Sayılı Kanun m.1)*, Ankara, Turhan Kitabevi.

- Commission of The European Communities: Proposal for a Council Directive on Prevention of Use of The Financial System for the Purpose of Money Laundering and Explanatory Memorandum, 23 March 1990. http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating/economic_crime/Money_Laundering/. (18:02.2005-12:03).
- Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on Prevention of The Use of The Financial System For The Purpose of Money Laundering, <http://www.uic.it/en/antiriciclaggio-en/altroen/UE19910610.htm>. (22.02.2005-22:22).
- Curran T. (2000). *AB Ülkelerinde Kara Parayla Mücadele, İngiltere’de Karapara Aklamayla Mücadele Eğitim Semineri - 1*, 22-24 Kasım 1999, Ankara, MASAK Yayın No:2.
- Çakıcı Ö. (2002, Ekim). Ekonomik Kalkınma ve Gelişmemizin Önündeki Büyük Engel: Kayıtdışı Ekonomi, *Maliye Postası Dergisi*, s.67-68.
- Çamlıca M. (1996, Haziran) Uluslararası Vergiden Kaçınma, Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Anlaşmalarının İstismarı, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 15, Sayı: 93, s.95-99.
- Çember E. (1999, Eylül). Türkiye’de Kıyı (off-shore) Bankacılığı ve Vergisel Boyutu, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 18, Sayı:132, s.49-51.
- Çiloğlu İ. (1998,Ekim). Kayıt Dışı Ekonominin İşleyişi ve Kamu Bütçesine Etkisi, *Hazine Dergisi*, s.48-50.
- Çulcu M. (1998). *Mafia Üzerine Notlar*, İstanbul.
- DEA: U. S. Drug Enforcement Administration (2005). *Money Laundering*, <http://usdoj.gov/dea/programs/money.htm>. (14:05.2005-15:22).
- De Mello L. vd, (2000). Corruption and Military Spending, *IMF Working Paper*, No:23, s.1-20.
- Demirçelik A. (1993). Mali Piyasaların Kara Paranın Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar ve Türkiye’ye İlişkin Değerlendirmeler, Ankara, *SPK Araştırma Raporu*, Sayı: AD/9304.
- Denizkurdu H. (1998, Kasım). Mafyaya Karşı Bağımsız, Etkin Yargı, *Ekonomik Forum Dergisi*, Yıl:5, Sayı:11, TOBB Yayınları, s.10-12.
- Derdiyok T. (1993). Türkiye’nin Kayıtdışı Ekonomisinin Tahmini, *Türkiye İktisat Dergisi*, Sayı:14,s.54.

- Devlet Planlama Teşkilatı.(2001).*DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, Kayıtdışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Dura C. (1997). Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı, Sebep ve Etkileri, Ölçülmesi, Mücadele Yolları ve Türk Ekonomisindeki Yeri, *Maliye Dergisi*, Sayı:1997/124,s.5-9.
- Dursun H. (2001). *Organize Suça Genel Bir Bakış*, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Hukuki Tedbirler ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi Başkanlığı, DPT Yayınları, Ankara.
- Emek U. (2002). *Ek ve Değişiklerle Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve Kamu Hizmeti İmtiyazı Mevzuatı*, Ankara, İkinci Baskı, Yayın No DPT: 2659.
- Erçel G. (1996, Eylül). Kara Paranın Mali Sistem Aracılığıyla Aklanması, *Finans Dünyası Dergisi*, Sayı:81, s.32-35.
- Erişti M. (2001, Ocak). Döviz Piyasalarında Yapılan Swap, Options ve Futures İşlemlerinin Vergi Hukuku Açısından İrdelenmesi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl: 20, Sayı: 233, s.92-100.
- Ergül E. (1998). *Hukuki, Mali, Ekonomik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Karaparanın Aklanması ve Suçları*, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Ergül E. (1999). “*Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları*” *Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler*, Ankara, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.
- Ergül E. (2001). *Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu*, Ankara, Yargı Yayınevi.
- Erimez M. R. (1997, Nisan). Kayıtdışı Ekonomi ve Vergi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:188, s.3-9.
- Erol A., Fındıkçı M. (2001, Ekim). Off-Shore (kıyı) Bankacılığı ve Türkiye Uygulaması 1, *Mükellefin Dergisi*, Sayı:106, s.214-216.
- Esen A. (1997, Mart). Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi İçin Sırdaş Hesap Uygulaması Kaldırılıyor, *Maliye Postası Dergisi*, s.5-8.
- Europol Convention. (1998, October). *Convaention Based on Article K.3 of The Treaty on European Union on Establishment of A European Police Office*, Article 2. <http://www.europol.eu.int/content.htm?legal/conv/en.htm>. (20.02.2005-03:12).
- Evans J. L. (1999). *Money Investigations, Practice of Interest to The Asia/Pasific Region 1999*. <http://www.icclr.ubc.ca/Publicate/Reports/Paper3.PDF/>. (14:05.2005-15:22).

- FATF Annual Report. (2005). *Annual Repor 2001/2002*, http://www.fatf-gafi.org/pdf/AR2002_en.pdf, s.10. (06.02.2005-03:01)
- FATF Issues. (1996, Semtember). *FATF Issues A Statement About The Lack Of Anti - Money Laundering Law In Turkey*, 19 Semtember 1996, Paris, SG/COM/NEWS(96)85.
- FATF Welcomes. (1996,December). *FATF Welcomes Anti - Money Laundering Law In Turkey*, 12 December 1996, Paris, SG/COM/NEWS(96)116.
- Ferrero M., Brosio G. (1997, October). Nomenklatura Rule under Democracy: Solving the Italian Political Puzzle, *Journal of Theoretical Politics*, Vol:9, No:4, s.5-20.
- Fisse B., Leonard P. (1997, March) *International Elektronik Money Systems and Money Laundering, Net – Smurfing and Other Emerging Regulatory Challenges From Elektronik Payment Teknologies*, <http://www.gtlaw.com.au/gt/site/articleIDs/71222D7259D5908ECA256D3400168B86?open&ui=dom&template=domGT>. (14:05.2005-14:03).
- Friedman E. vd, (2000). Dodging the Grabbing Hand: The Determinants of Unofficial Activity in 69 Countries, *Journal of Public Economics*, No:76, s.481-490.
- Fooner M. (1989). *Interpol*, New York and London, Plenum Pres.
- Ghura D. (1998). Tax Revenue in Sub – Saharan Africa: Effects of Economic Policies and Corruption, *IMF Working Paper*, No:135, s.13-18.
- Gray C. W., Kaufmann D. (1998, March). Corruption and Development, *Finance and Development*, s.7-15.
- Gökbunar A. R. (1995). Kayıtdışı Ekonominin Vergilendirilmesine Yönelik Önlemler, *Maliye Yazıları Dergisi*, Maliye-İktisat-Hukuk Sayı:47, s.77.
- Gökçimen M. (1992, Nisan). Kıyı Bankacılığı, *Maliye Yazıları*, Sayı: 35, s.50.
- Göktaş A. (2001, Eylül). Vergi Cennetleri ve Geleceği, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:15, Sayı:351, s.37.
- Gupta S. vd, (2000, June). Corruption and The Provision of Health Care and Education Services, *IMF Working Paper*, No:116, s.3-25.
- Gümüşkaya H. (1998, Nisan). Karapara ve Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:115, s.68-69.

- Günay A. , Şahbazov R. (1999, Temmuz). Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:130, s.124-129.
- Günaydın İ. (1999, Nisan). Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı:126, s.77.
- Güneş H. (12 Temmuz 2002). *Kayıtsız Ekonominin Boyutları*, Milliyet. <http://www.milliyet.com.tr/2002/07/12/yazar/gunes.html>. (22.02.2005-00:00)
- Güngör K. (2003, Ocak). Ağır Vergi Yükünün Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Etkisi ve Türkiye, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl: 26, Sayı: 172, s.111-116.
- Güran C. vd, (2002). *Yolsuzluk ve Etkin Devlet*, Ankara, Ümit Yayıncılık,1.Basım, s.30-31.
- Gürman M. Y. (1993, Nisan). Kamu Bankası ve Yolsuzluklar, *Maliye Yazıları Dergisi*, Maliye – İktisat - Hukuk Sayı:39, s.30-35.
- Heper F., Hoşyumruk Ş. (2002, Ağustos). Vergi Cennetleri İle İlgili Çalışmalarda Son Durum-1, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:10, Sayı:116, s.42-45.
- International Narcotics Control Strategy Report, Money Laundering and Financial Crimes (1999, March). Released By The Bureau For International Narcotics And Law Enforcement Affairs U.S. Department of State,<http://www.usis.usemb.se/drugs/1998/money.htm>.(25.03.2005-10:30)
- İçel K., Yenisey F. (1994). *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları*, İstanbul, Beta Yayınları, 4. Baskı.
- İ.B.- E.G.M. (2000). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele '99*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:2.
- İ.B.- E.G.M. (2001a). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3.
- İ.B.- E.G.M. (2001b). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2000*, Ankara. <http://www.kom.gov.tr/yayinlar> (25.05.2005-13:40).
- İ.B.- E.G.M. (2002). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2001 Raporu*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3.
- İ.B.- E.G.M. (2003). *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2002 Raporu*, Ankara, K.O.M.D.B. Yayınları, No:3.

- İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı (2001). *2000 Yılında Jandarma Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Kaçakçılık, Organize Suç ve Sınır Olaylarını Değerlendirme Bülteni*, Ankara.
- İ.B.- K.O.M.D.B. (1999, Eylül). Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler, *Bankacılar Dergisi*, Yıl:10, Sayı:30, s.120-125.
- İpek H. (1998, Eylül). Kara Para, Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Boyutu ve Önlenmesine İlişkin Olarak Ülkemizde Alınan Tedbirler, *Maliye Dergisi*, Sayı:129, s.30-34.
- İpek H. (2000). *Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması*, İstanbul, Beta Yayınları, Yayın No: 1021, Hukuk Dizisi: 405, 1.Baskı.
- İyibozkurt E. (2000). *Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele*, Küreselleşme ve Türkiye, Bursa.
- İzci A. (1994). *Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Olarak Uluslararası Düzeyde Yürütülen Çalışmalar ve Gelişmiş Ülke Uygulamaları*, (Basılmamış Uzmanlık Tezi), T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara.
- Kaçar H. (1999, Mayıs). Euro ve Kara Para, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:7, Sayı:77, s.64-68.
- Kara Para (28 Haziran 2000). *Sabah*.
- Karaca Y. (2001, Haziran). Zararlı Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri: OECD Bünyesindeki Çalışmalar Ne Aşamada?, *Vergi Dünyası*, Yıl:20, Sayı:238, s.94-99.
- Karagöz F. (2003, Eylül). Faktoring, Faktoring İşlemleri ve Faktoring Şirketlerinde Şüpheli Alacak Karşılığı Uygulaması - I, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:11, Sayı:129, s.126-130.
- Karataş A. (1998). *Plastik Para: Kredi Kartları, 75 Yılda Para'nın Serüveni*, İş Bankası, İMKB, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı Ortak Çalışması, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Bilanço 98 Yayın Dizisi.
- Kaya M. Ş. (2000, Nisan). Vakıflar: Oluşumu, Geçirdiği Evreler ve Türkiye'deki Gelişimi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:23, Sayı: 139, s.25-30.
- Kehoe M. (1996). *The Threat of Money Laundering*. <http://www.econserv2.bess.tcd.ie/SER/1996/mkehoe.htm>. (17.03.2005-13:12).

- Kenar N. (2002, Nisan). *Kayıt Dışı Ekonomi ve İstihdam, Büyüyen Kayıtdışı Sektör Konulu Seminer*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Nevşehir.
- Keyder Ç. (1994, Şubat). Globalleşme ve Kayıtdışı Ekonomi: Enformel Sektör Globalleşme İle Artar, *Ekonomik Forum Dergisi*, s.22-26.
- Kıldış Y. (1999, Nisan). Batı Avrupa Ülkelerinde Gölge Ekonomilerinin Boyutları, *Maliye Yazıları Dergisi*, Sayı:63, s.69.
- Kıldış Y. (2000, Ocak). Kayıt Dışı Ekonominin Ulusal - Uluslararası Boyutu ve Çözüm Önerileri, *Maliye Yazıları*, s.107-110.
- Kılıçdaroğlu K. (1997). Kayıt Dışı Ekonomi ve Bürokrasi, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:1997/190, s.4-8.
- Kılıçdaroğlu K. (1999). *Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokraside Yeniden Yapılanma Gereği*, Ankara, TÜRMOB Yayınları, Sayı:33, s.42-45.
- Kılıçdaroğlu K. (2000, Mayıs). Suç Ekonomisini Önleme ve Yargı Cephesi ve Sorunları, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:225, s.18-25.
- Kılıçdaroğlu K. (2000, Ağustos). Saklı Ekonominin Boyutları ve Daraltma Önlemleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:228, s.5-12.
- Klitgaard R. (1998, March). International Cooperation Against Corruption, *Finance and Development*, s.5-20.
- Kırbaş S. (1995). *Kayıtdışı Ekonomi: Nedenleri, Boyutları ve Çözüm Yolları*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, Tesav Yayınları, Yayın No:9.
- Kırbaş S. (1999). Kara Paranın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.14-30.
- Kırkulak B. (1999, Eylül). Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonominin Vergilendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:18, Sayı: 132, s.154-156.
- Kızılot Ş. (1999, Mart). Off - Shore Bankalardaki Mevduat Hesaplarının Beyanı, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:75.
- Kızılot O. (1999, Mart). Vergi Cenneti Ülkeler ve Avantajları, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:7, Sayı:75, s.173-175.
- Koçağra I. S. vd, (2000). *Kara Para Aklama*, Ankara, MASAK Yayın No:1.

- Korkmaz R. M. (2002). İnsan Ticareti ve Kaçakçılığı, *Gümrük Dergisi*, Sayı:42, s.60-61.
- Köroğlu Ö. (1999, Mart). Serbest Bölgelerin Ülke Ekonomilerine Etkileri, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:75, s.66.-69.
- Köroğlu Ö. (1999, Nisan). Serbest Bölgelerin Ülke Ekonomilerine Olumsuz Etkileri, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:76, s.47-49.
- Kruger O. A. (1974). The Political Economy of the Rent-Seeking Society, *The American Economic Review*, Vol:64, No:3, s.291-310.
- Kumrulu A. vd, (2004). *Vergi Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, Gözden Geçirilmiş ve 2004 Ocak Değişiklikleri İşlenmiş 11.Baskı.
- Lewis A. (2000). *Avrupa Birliği Ülkelerinde ve İngiltere’de Müsadere ve El Koyma*, İngiltere’de Kara Para Aklamayla Mücadele Semineri-1, 22-24 Kasım 1999, Ankara, MASAK Yayın No:2.
- Lone Back’le Para Akladılar. (27 Mayıs 2000). *Finansal Forum*
- Mafya Bilgisayarlarla Ortak Çalışmaya Başladı (1999, Ocak). *Ekonomist Dergisi*, Yıl:9, Sayı:1, s.61.
- MASAK (2000). *Kara Para Aklama Tipolojileri*, Ankara, MASAK Yayın No:7.
- Mauro P. (1995, August). Corruption and Growth, *The Quarterly Journal of Economics*, s.682-709.
- Mauro P. (1996, September). *The Effects of Corruption on Growth, Investment and Government Expenditure*, IMF Working Paper, No:98, s.6-25.
- Mauro P. (1998, January). Corruption and The Composition of Government Expenditure, *Journal of Public Economics*, Vol:69, s.264-274.
- Mauro P. (1998, March). Corruption: Causes, Consequences and Agenda for Further Research, *Finance and Development*.
- Mavral Ü. (2001, Ağustos) Kara Paranın Sebep Olduğu Ekonomik Sorunlar, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:155, s.148-153.
- Mavral Ü.(2001).*Kara Para Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları*, Vergi Denetmenleri Derneği Yayınları, Ankara, Şafak Matbaacılık.
- Mavral Ü. (2003, Mart). Kara Para Kayıtdışı ve Globalleşme İlişkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:26, Sayı:174, s.149-154.

- Measures Against The Transfer and Safekeeping of Funds of Criminal Origin: Recommendation No.R (80)10 adopted by The Committee of Ministers of The Council of Europe on 27 June 1980. http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/. (18.02.2005-12:03).
- Mitchel D. J. (2000, September). *An OECD Proposal To Eliminate Tax Competition Would Mean Higher Taxes And Less Privacy*, The Heritage Foundation. <http://www.heritage.org/Research/Taxes/BG1460.cfm>. (12.03.2004-12:12).
- Minibaş T. vd, (2001). *Türkiye’de Yolsuzluğun Sosyo – Ekonomik Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Önerileri*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2001/35.
- Myers J. M. (1998, October). *International Strategies to Combat Money Laundering*, Financial Crimes Enforcement Network, U.S. Department of the Treasury for the International Symposium on the Prevention and Control of Financial Fraud Beijing, 19-22 October, 1998, s.3. http://www.icclr.law.ubc.ca/Puplications/Reports/myer_pap.pdf.(18.01.2005-12:12).
- Nakit Kaçakçılığı (1 Aralık 2001). *Milliyet*.
- Naylor R. T. (1988). *Hot Money and The Politics of Debt*, London, Unwin Hyman Limited, Unwin PaperBacks.
- Odabaşı H. (1999, Nisan). Para Sihirbazları, *Haftalık Haber Yorum Dergisi Aksiyon*, Yıl:5, Sayı:227, s.10-16.
- Osterfeld D. (1997). Corruption and Development, *Journal of Ecnomic Growth*, Vol:2, No:4, s.13-28.
- Önder İ. (1997, Nisan). Türkiye Kapa Para Cenneti: Belki 50 Milyar Dolardan da Fazla, *Nokta Dergisi*, Yıl:15, Sayı:17, 20-26 Nisan, s.11-16.
- Özbaran M. H. (2004). *Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden Uluslararası Örgütler ve Birimler*, s,3 -14. <http://www.saydamlik.org/makaleler.html>. (24.09.2004)
- Özbek Ş. (1999). *Kara Para Aklama Faaliyetleri ile Mücadelede TCMB’nin Rolü, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler*, TCMB İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, Ankara, s.61.
- Özdan V. (2002). KDV Kaçakçılığı, Yolsuzluk ve AB Tecrübesi, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:2002/118, s.62-66.
- Özdiker C. (2000, Ocak).Televizyonda Mafya (!)Tiplemeleri, *Polis Dergisi*, Yıl:6, Sayı:22, s.15-23.

- Özek Ç. (1991). Terör ve Terörle Mücadele Kanunu, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:65, Sayı:4-5-6, s.240-250.
- Özel S. (1998, Kasım). Kayıtdışı Ekonomi Kavramı, Sorunları ve Çözümleri, *Yaklaşım Dergisi*, Yıl:6, Sayı:71, s.20-24.
- Özgenç İ. (2002). *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı.
- Özkan T. (16 Şubat 2002). Mafya Hem Kazanıyor Hem Kara Para Aklıyor, *Milliyet*. <http://www.milliyet.com.tr/2002/02/16/yazar/ozkan.html>. (13.12.2005-23:15).
- Özsoylu A. F. (1993, Şubat). Gizli Ekonomi: Tanım – Sebepleri - Türkiye'deki Boyutları, *İktisat Dergisi*, s.39-45.
- Özsoylu A. F. (1996). *Türkiye 'de Kayıtdışı Ekonomi*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, s.25.
- Özsoylu A. F. (1998, Kasım). Suç Ekonomisi ve Mafya, *Ekonomik Forum Dergisi*, TOBB Yayınları, s.12-16.
- Öztürk B. (1998). *Organize Suçlulukla Mücadele*, EGM, Asayiş Daire Başkanlığı, Ankara.
- Petrie T. (2000). *Kara Para Hallerinin Çözümünde Kullanılan Metot ve Teknikler*, ABD'nde Kara Para Aklama Sistemine İlişkin Seminer, Ankara, MASAK Yayın No:4.
- Qurk P. (1996, June). Macroeconomic Implications of Money Laundering, *IMF Working Paper*, s.1-28.
- Saatçi B. (1999a). Karaparanın Aklanması ile Mücadele Semineri, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:28, s.144-147.
- Saatçi B. (1999b). *Mevzuat Çerçevesinde Bankaların Yükümlülükleri ve Karşılaştıkları Sorunlar*, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemleri, Ankara, Merkez Bankası Yayını.
- Sabik M. vd, (2003, January). Directorate - General for Research; Taxation in Europe Recent Developments, Economic Affairs Series, *Working Paper*, European Parliament, L - 2929 Luxembourg, ECON 131 EN.
- Sağlar F. (1999). Karaparanın Aklanması ve Bankacılık Sistemi, Seminer, *Uzman Gözüyle Bankacılık*, Sayı:20, s.13-30.

- Sarı Y. G. (1998, Ocak). Yetkili Müesseselerin (Döviz Büroları - Büfeleri) Mahiyeti, Kambiyo ve Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerilerimiz, *Vergi Sorunları Dergisi*, Yıl:17, Sayı:112, s.125-130.
- Sarılı M. (2002, Haziran). Türkiye’de kayıtdışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:41, s.33-39.
- Sarıbrahimoğlu Hukuk Bürosu (2001). *Off - shore bankacılığı: Yurtdışındaki Alacakların Tahsil Yöntemleri*, İstanbul, Odak Ofset.
- Sayın M. (1999). *Kara Para Aklanması ve Alınan Önlemler*, Ankara, TÜRMOB Yayınları: 101, Sirküler Rapor Serisi, Seri No:31.
- Schneider F. (1997, September). The Shadow Economies of Western Europe, *Economic Affairs*, s46.
- Schneider F. (2000, Haziran). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Yıl:8, Sayı:6, s.90.
- Scott D. (14:05:2005). *Money Laundering and International Efforts to Fight It*, s.2 . <http://www.worldbank.org/html/-fpd/notes/48/48/scott.html>. (14:05.2005-14:03).
- Seçkin F. S. (2000). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Sayı:2000/6, s.90.
- Siber Ödemeler, İnternet ve Elektronik Para Aklama (1999). *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Sayı:20, s.37-39.
- Smith S. (2002, June). *Tax Havens*, The George Washington University, Washington DC, Minerva Program, 25 June 2002. http://www.gwu.edu/~nsarchiv/japan/smith_wp.htm - (12.03.2004-12:12).
- Sorabje J. S. (1997). *Yolsuzluk*, Çev: Murat AN, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 54, Sayı:2, s.104-108.
- Somay B. (1995, Mart). Kara Paranın Finans Sektörü Aracılığı ile Aklanması, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Yıl:3, Sayı:9, s.72-75.
- Sözür A. (1995). Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçluluk ile İlgili Gelişmeler, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt:9, Sayı:1-3, s.266-300.
- Süzer S. (1996, Aralık). Kara Para Aklanması Konusundaki Düzenlemeler - 1, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Sayı: 237, Aralık, s.92-93.
- Süzer S. (1997, Aralık). Kayıtdışı Ekonomi - 1, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:11, Sayı 261, s.90-91.

- Süzer S. (1998, Mayıs). Kayıtlı Ekonominin Ayak Sesleri, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, Yıl:11, Sayı:271, s.40-41.
- Şafak A. (2003, Temmuz). *Suç Organizasyonu ve Kovuşturma Usulü*, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı.
- Şahin A., Gökçeğöz F. (2001, Ocak). Kara Para Suçu ile Mücadele ve Yasalarda Kara Para, *Polis Dergisi*, Yıl:7, Sayı:26, s.349-353.
- Şenatalar B. vd. (2001). *Hanehalkı Gözünden Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, İstanbul, TESEV Yayın No:24.
- Şener N. (8 Ekim 2003). *Banka Hortumcuları Yolsuzluk Puanını Arttırdı: Yolsuzluk Algılama Endeksi Nasıl Hazırlanıyor?* <http://www.milliyet.com/2003/10/08/ekonomi/>. (15.09.2004-22:10)
- Şengül S. (1997). *Bir Hurafe Kayıt Dışı Ekonomi (Vergi Sistemi ve Vergi İdaresinin İç Yüzü)*, Ankara, İmaj Yayınevi.
- Şiramun S. (1992). *Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Yayın No:1992/9202.
- Tanzi V. (1998, May). Corruption Around The World, *IMF Working Paper*, s.9-20
- Tanzi V. (1998, June). Role of Government Comprehensive Strategy Is Needed To Fight Global Corruption, *IMF Survey*, Vol:27, No:11, s.182-192.
- TBMM Susurluk Komisyonu Raporu. (2005). <http://www.siyaset.bilkent.edu.tr/susurluk/tbmm/> (20:03:2005-10:30)
- The National Money Laundering Strategy For 2000. (2000, March). <http://www.usdoj.gov/criminal/afmls/ml2000.pdf>. (18.02.2005-12:13).
- The Transparency International Global Corruption Barometer. (2003). *A 2002 Pilot Survey Of International Attitudes Expectations and Priorities on Corruption*, A New Survey Instrument Developed With Gallup International’s “Voice Of The People” Survey, London, U.K., 2003. (21.09.2004-22:01).
- Tolu A. (1995, Ocak). Finansal Kiralama (Leasing) İşlemlerinde KDV, *Vergi Raporu Dergisi*, Yıl:3, Sayı:14, s.53-54.
- Topaç Ö. (1997). Organize Olmuş Suç Örgütleriyle Yapılabilecek Hukuksal Mücadele Yöntemleri, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt:54,Sayı:2, s.14-20.

- Toptaş Ü. (1998). *Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri*, Ankara, TES-AR Yayınları No:26.
- Tosun M. U. (2001). Yolsuzluk Olgusuna Yönelik Yapılan Ampirik Çalışmalar Üzerine Notlar, *Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:19, Sayı:2, s.106-111.
- Tunalı R. (1995). *Türkiye’de Serbest Rekabetin Gelişmesini Engelleyen Faktörler*, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:9.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (1992). İstanbul, Milliyet Yayınları.
- TÜRK - İŞ Araştırma Merkezi. (1997). *TÜRK - İŞ Yıllığı '97: 96'dan 97'ye Değişimin Dinamikleri*, “Türkiye’de Toplumsal Gelişmeler”, Ankara, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayını, TÜRK - İŞ Dergisi Eki, Cilt:1.
- Türk Tipi Mafya İşte Böyle Oluyor (18 Eylül 2002), *Vatan*.
- Türkoğlu G. (1997, Temmuz). Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri ve Önlemler, *Vergi Raporu Dergisi*, Sayı:29, s.13-14.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2003). *Kara Para Aklama Suçuyla Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri*, İstanbul, TBB Yayın No:235.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (1993), *Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, Yayın No:273, BÖM:20.
- UN – United Nations Economic and Social Council (1998). *Economic and Environmental Questions: International Cooperation in Tax Matters, Eighth Meeting of the Ad Hoc Group of Experts on International Cooperation in Tax Matters*, E/100/57, New York, 6 - 31 July 1998. <http://www.un.org/documents/ecosoc/docs/1996/e1996-78.htm> (12.03.2004-13:40).
- Uyanık C. (1996, Aralık). 32 Kısım Tekmili Birden Kara Paranın Macerası, *Ekonom Dergisi*, Sayı:3, s.21-30.
- Ün S. (1998). *60 Soruda Kara Para*, Ankara, MASAK Başkanlığı, Çalışma Raporu.
- What Is The Connection With Society At Large, Basic Facts About Money Laundering. (2005). FATF-GAFI Financial Action Task Force On Money Laundering, http://www.oecd.org/fatf/Mlaundering_en.htm (26.03.2005-12:34)

- Yankı D. *İnsanlığın Yeniden İnsanlaşması Dönemi*, (çevrimdışı) www.mucadele.org/mb/Sayilar/19_08.html (11.05.2004-13:33)
- Yenisey F. (1999). *Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu*, Seminer, Ankara.
- Yenisey F. (1998). Mukayeseli Hukuka Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye, EGM Asayiş Daire Başkanlığı, Ankara.
- Yeşiladalı D. (2000). Kara Paranın Aklanması ile Mücadelede T.C. Merkez Bankası'nın Rolü, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:32, s.20-24.
- Yetim S. (2000, Haziran). Gölgedeki Ekonomi, *Capital Dergisi*, Yıl:8, Sayı:6, s.90.
- Yetim S. (2000, Temmuz). Türkiye'de ve Dünyada Kara Paranın Aklanması ve Boyutları ve Tahmini, *Dünya*, s.13-14.
- Yetkiner E. (2001, Ocak). ABD'de İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişlerde Kullanılan Temel Ödeme Yöntemleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, Yıl:20, Sayı:233, s.54-60.
- Yıldız B. (1997, Ağustos). *İkrazatçılık ve Tefecilik Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi*, Vergi Raporu Dergisi, Yıl:5, Sayı:30, s.49-52.
- Yüksel A. S. (26 Mart 1996). Finansal Türev Enstrümanları ve Kara Para Aklaması, *Finansal Forum*.
- Ziegler J. (1990). *İsviçre Daha Beyaz Yıkar*, Çev: Zafer Üskül, İstanbul, Alfa Yayınları.
- Resmi Gazete. (19 Ekim 1998). Sayı: 3498.
- Resmi Gazete. (4 Şubat 1999). Sayı:23601.
- Resmi Gazete. (01 Ağustos 1999). Sayı: 23773.
- Resmi Gazete. (18 Mart 2003). Sayı:25052.
- Resmi Gazete. (13 Nisan 2005). Sayı :25785
- About CFATF.(2005).http://www1.oecd.org/fatf/Ctry-orgpages/org-cfatf_en.htm (30:01:2005-02:00)
- About Egmont. (2005). http://www.egmont.org/about_egmont.pdf (30.01.2005-04.01).

- About FATF. (2005). http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm. (10.05.2004-16:03).
- About IOSCO. (2005). <http://www.iosco.org/about/>. (22.02.2005-11:45)
- About MONEYVAL(2005).http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/General_information/AboutMONEYVAL.asp#TopOfPage. (20.02.2005-03:33)
- Aim of Interpol (2005). <http://www.interpol.int/Public/Icpo/default.asp> (13:02.2005-02:03)
- Aim of OGBS (2005). <http://www.ogbs.net/aims.htm> (08.02.2005-21:39).
- Annual Reports Questionnaire (ARQ) (2005).http://www.unodc.org/unodc/en/cnd_questionnaire_arq.html (14.02.2005-04:24)
- Avrupa Konseyi. (2005). *Biz Kimiz?*. <http://www.avrupakonseyi.org.tr> (29.01.2005-01:45)
- Basle Principles Announcement.(2005).http://www1.oecd.org/fatf/pdf/basel1988_en.pdf. (10.05.2004-16:03)
- Brief History. (2005). <http://www.ecosecretariat.org/> (19.02.2005-01:50)
- FATF Members. (2005). http://www1.oecd.org/fatf/Members_en.htm (10.10.2004-21:35)
- Financial Crime Money Laundering. (2005). <http://www.interpol.int/Public/Icpo/FinancialCrime/MoneyLaundering/default.asp>. (13:02.2005-02:03)
- History and Background of APGML. (2005). http://www.apgml.org/content/history_and_background.js (06.02.2005-03:01)
- History of the FATF* (2005). http://www1.oecd.org/fatf/AboutFATF_en.htm#History (29.01.2005-22:52)
- History of Interpol. (2005). <http://www.interpol.int/Public/Icpo/governance/sq/history.asp> (13:02.2005-02:03)
- History of OGBS. (2005). <http://www.ogbs.net/history.htm> (08.02.2005-21:39)
- İtalya'daki Organize Suç Örgütleri.(2004) <http://www.teror.gen.tr/turkce/organize/italya.html>. (26.09.2004-18:43)

- Kara Paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler / Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. (2005). <http://www.masak.gov.tr/tr/kpua.htm#C> (25.04.2004-17:00)
- Kara Para Aklamayla Mücadele Kronolojisi. (2005). <http://www.masak.gov.tr/tr/kronoloji.htm> (19.03.2005-12:28)
- Kara Para Aklama Yöntemleri. (2005). <http://www.masak.gov.tr/kpYontem.htm>. (22.03.2005-22:25).
- Kingston Declaration. (2005). <http://www.cfatf.org/eng/kingdec/> (10.02.2005-07:11).
- Members of OGBS. (2005). <http://www.obgs.net/members.htm> (08.02.2005-21:39)
- Palermo Convention (2005). <http://www.unodc.org/adhoc/palermo/convention.html>. s.1–74. (30.03.2005-12:30).
- Projects of ECO. (2005). http://www.ecosecretariat.org/ftproot/ECO_Projects/ECO_Asean.htm. (19.02.2005-01:50)
- Purpose of SECI. (2005). <http://www.secinet.org/seci/purpose.php> (30.03.2005-12:30)
- Recommendations of CFATF. (2005). <http://www.cfatf.org/eng/recommendations/cfatf/>. (10.02.2005-07:01).
- Strasbourg Convention. (2005). http://www.uic.it/en/antiriciclaggio-en/altro_en/UE_1991_06_10.htm (28.03.2005-17:30) s,4.
- The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_ommision.htm (01.02.2005-02:02)
- Transparency International Bribe Payers Index 2000. (2004). <http://www.transparencyinternational.org/cpi/2000/cpi2000.html>. (20.09.2004-21-24)
- Transparency International Bribe Payers Index 2001. (2004). <http://www.transparencyinternational.org/cpi/2001/cpi2001.html>. (20.09.2004-21-28)
- Transparency International Bribe Payers Index 2002. (2004). <http://www.transparencyinternational.org/cpi/2002/cpi2002.html>. (20.09.2004-21-33)
- Transparency International Bribe Payers Index 2003. (2004). <http://www.transparencyinternational.org/cpi/2003/cpi2003.html>. (20.09.2004-21:37)

- Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadele. (2005).http://www.masak.gov.tr/tr/yolsuzluk_ulusal.htm#A#A (01.05.2005–22:35).
- UN Crime and Drug Conventions. (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/drug_and_crime_conventions.html (31.01.2005-03:55)
- United Nations Convention Against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, (2005). http://www.unodc.org/unodc/en/drug_demand_abuse.html’den www.incb.org/e/conv/1988/index.htm, s.4. (10.03.2005,23:41)
- Welcome to the European Police Office. (2005). <http://www.europol.eu.int> (20.02.2005-03:12)
- What Does The United Nations Do For Development? (2005). <http://www.un.org/geninfo/if/ch3/ch3.htm> (31.01.2005-03:55)
- What Is Money Laundering?(2005).http://www.fatf/gafi/org/document/29/0,2340,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1,00.htm#Whatismoneylaundig (18:02.2005-11:24).
- What Is UN?. (2005). <http://www.un.org/geninfo/ir/index.html>(31.01.2005-03:55)
- Who Are We: The Bsec Business Council. (2005). <http://www.bsec-business.org/content.asp?cat=43> (20.02.2005-02:10).
- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (2005). <http://hukuki.net/kanun/222.14.text.asp>. (23.05.2005-18:39).
- 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu (2005). <http://www.hukuki.net/kanun/1593.13.text.asp>. (23.05.2005-18:39).
- 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (2005). <http://www.hukuki.net/kanun/255922.13.text.asp>. (23.05.2005-18:39).
- 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu. (2005).http://www.calisma.gov.tr/mevzuat/2821_sendikalar_kanunu.htm. (23.05.2005-18:39).
- 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu. (2005). http://www.calisma.gov.tr/calisan_cocuklar/mesleki_egitim.htm. (23.05.2005-18:39)
- 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (2005). <http://www.masak.gov.tr/karapara.htm>. (23.05.2005-18:39).
- 4208 Sayılı Kanun (2005). <http://www.masak.gov.tr/karapara.htm> (23.05.2005-18:39).

4857 Sayılı İş Kanunu (2005). http://www.calisma.gov.tr/mevzuat/4857_is_kanunu.htm. (20.05.2005-18:18).

www.terror.gen.tr
www1.oecd.org/fatf
www.masak.gov.tr
www.fatf-gafi.org
www.un.org
www.avrupakonseyi.org.tr
www.coe.int
www.greco.coe.int
www.transparency.org
www.uncjin.org
www.transparencyinternational.org
www.greco.coe.int
www.anticorruptionnet.org
www.obgs.net/members.htm
www.interpol.int
www.unodc.org
www.incb.org
www.cannabislegal.de
www.ecosecretariat.org
www.iosco.org
www.secinet.org
www.cfatf.org
www2.tbmm.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Dilşat ŞAHİNLER, 26 Nisan 1981 yılında Denizli’de doğmuştur. Mimar Sinan İlkokulu şimdiki adıyla Yardım Sevenler Derneği İlköğretim Okulu’ndan 1991 yılında, Pamukkale Ortaokulu şimdiki adıyla Sevil Kaynak İlköğretim Okulu’ndan 1994 yılında mezun olmuştur. Denizli Anadolu Ticaret Meslek Lisesi’nin Dış Ticaret Bölümü’nden bölüm birincisi okul ikincisi olarak 1998 yılında, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü’nden bölüm ve okul birincisi olarak 2002 yılında mezun olmuştur.